

HEBREW UNION COLLEGE - JEWISH INSTITUTE OF RELIGION
NEW YORK SCHOOL

INSTRUCTIONS FROM AUTHOR TO LIBRARY FOR THESES

AUTHOR Reuven Firestone
TITLE The relationship of Shulchan Aruch & Halacha Gedola
to the Babylonian Talmud.

TYPE OF THESIS: D.H.L. () Rabbinic
Master's ()

1. May circulate (✓)
2. Is restricted () for ____ years.

Note: The Library shall respect restrictions placed on
theses for a period of no more than ten years.

I understand that the Library may make a photocopy of
my thesis for security purposes.

3. The Library may sell photocopies of my thesis. yes NO!
no

3-19-82
Date

Reuven Firestone
Signature of Author

Library
Record

Microfilmed JAN 12 1984
Date

Armen Rudavsky
Signature of Library Staff Member

THESIS (Rab)

1982

Firestone

THE RELATIONSHIP OF SHEILTOT AND HALACHOT
GEDOLOT TO THE BABYLONIAN TALMUD

Reuven Firestone

Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
Requirements for Ordination

Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion
New York, N.Y.

1982

Referee: Professor Michael Chernick

LIBRARY
HEBREW UNION COLLEGE
JEWISH INSTITUTE OF RELIGION

CONTENTS

INTRODUCTION.....	1
CHAPTER	
I. THE RELATIONSHIP OF SHEILTOT TO THE BABYLONIAN TALMUD	8
Case 1. Shabbat 151a-b.....SH #111	
Case 2. Bezah 16b, Eruvin 80a.....SH #55	
Case 3. Baba Kama 94b-95a.....SH #4	
Case 4. Eruvin 67b-68a.....SH #10	
Case 5. Ketubot 47b-48a.....SH #68	
Case 6. Shabbat 132a-b.....SH #10	
II THE RELATIONSHIP OF HALACHOT GEDOLOT TO THE BABYLONIAN TALMUD	46
Case 1. Shabbat 151a-b.....HG p. 20:D-21:A	
Case 2. Bezah 16b, Eruvin 80a.....HG p. 36:B	
Case 3. Baba Kama 94b-95a.....HG p. 90:A	
Case 4. Kiddushin 63b-64a.....HG p. 72:B	
Case 5. Moed Katan 10a-b.....HG p. 41:C-D	
III THE COMPARATIVE RELATIONSHIP OF SHEILTOT AND HALACHOT GEDOLOT TO THE BABYLONIAN TALMUD	71
Case 1. Shabbat 151a-b.....SH #111.HG p. 20:D-21:A	
Case 2. Bezah 16b, Eruvin 80a..SH #55..HG p. 36:B	
Case 3. Baba Kama 94b-95a.....SH #4...HG p. 90:A	
Case 4. Shabbat 129b.....SH #40..HG p. 20:B	
Case 5. Shabbat 134b-135a.....SH #10..HG p. 23:C-D	
IV THE RELATIONSHIP OF SHEILTOT TO HALACHOT GEDOLOT	95
Case 1. Baba Batra 150a-b.....SH #35..HG p. 110:D	
Case 2. Hullin 82a-b.....SH #123.HG p. 134:B	
Case 3. Yebamot 75b.....SH #170.HG p. 64:C	
Case 4. Beza 29b.....SH #55..HG p. 35:B	
Case 5. Baba Kama 94b.....SH #4...HG p. 90:C	
CONCLUSIONS.....	113
APPENDIXES:	
A. Babylonian Talmud Passages	120
B. Sheiltot Passages	148
C. Halachot Gedolot Passages	175

INTRODUCTION:

According to Jewish tradition, the Amoraic period ends with the death of Ravina in 499 C.E.¹ Ravina and Rav Ashi brought the Babylonian Talmud to its conclusion just as R. Nathan and Rabbi Judah HaNasi brought the Mishnah to its conclusion:

רבי ור' נתן סוף משנה

2. Ravina and Rav Ashi functioned according to this tradition as the editors of the Babylonian Talmud, thus being Sof Hora'ah, "The end of the teaching". According to Rashi,³ Ravina and Rav Ashi put the opinions of the Amoraim of the preceding generations in the proper order by placing them according to the sequence of the tractates and by referring each opinion to the Mishnah to which it rightly belongs. They were, according to this tradition, the editors and redactors of the Talmud.

According to Rashi's view,⁴ throughout the Amoraic period all of the teaching in what is now the gemara was taught orally since it was forbidden to commit the Oral Law ((תורה שבועל פה)) to writing. Around the time of Ravina and Rav Ashi, however, persecutions and uncertainty overtook the Jewish community of Babylonia and the entire Talmud was committed to writing in order to save it from oblivion. This process is said to have occurred during the Saboraic period, from 500 to 540 according to Sherira Gaon,⁵ and from 500 to 689 according to Ibn Daud.⁶ Particularly according to Ibn Daud, after Ravina and Rav Ashi's closing of the Talmud it was forbidden to add or delete anything

from the work (אין להוסיף ממנו ואין לגרוע).⁷

Yet the Gaonic fragment, Seder Tanna'im ve-Amoraim, states that the Saboraim were involved in the redaction of the Talmud after Ravina and Rav Ashi.⁸ If the Saboraim were committing the Talmud to writing it is no surprise that they would be involved in some editing as well. But we learn from the writings of the Gaonim centuries later that they possessed manuscripts of the Babylonian Talmud that were missing significant sections of Talmudic material. They also tell us that sections of the Talmud were written in the margins of the pages and that they later entered the main text so that it evolved into the texts we possess today.⁹ It appears from this evidence that the Babylonian Talmud was not yet in its final form until sometime in the middle or late Gaonic period, at least two or three hundred years after "Sof Hora'ah".

What was occurring to the Babylonian Talmud during this long period of time? How was it being used by the Jewish communities? Was it changing and developing during this period? Unfortunately, we have no manuscripts of the Babylonian Talmud from that period. We do have in our possession, however, three important works from the early and middle Gaonic period, all of which drew from the same basic traditions as the Babylonian Talmud. These works are the Sheiltot, Halachot Pesukot, and Halachot Gedolot.

Modern scholarship generally agrees that the Sheiltot, attributed to Rabbi Aha of Shabha, was the first

work to be written after Sof Hora'ah.¹⁰ We can safely date the Sheiltot to the middle of the 8th century,¹¹ probably just about 750 C.E. Although there is still some disagreement as to the date and authorship of Halachot Gedolot,¹² most modern scholars consider Simeon Kayyara the author and the date not to be earlier than 825 C.E. Until recently, Halachot Pesukot was attributed by all modern scholars to the students of Yehudai Gaon sometimes in the middle of the 8th century. However, Azriel Hildesheimer, the grandson of Azriel Hildesheimer who edited the Berlin Edition of Halachot Gedolot, points to evidence in his introduction to the critical edition of Halachot Gedolot (Jerusalem, 1980), that Halachot Pesukot is an adaptation of Halachot Gedolot and was written after Simeon Kayyara.¹³ This would place Halachot Pesukot anywhere between 740 and 840 C.E.

We can consider Sheiltot and Halachot Gedolot to be at least 75 years apart. We compare the relationship of Sheiltot and Halachot Gedolot to the Babylonian Talmud in order to determine whether there are significant similarities and/or differences between them. By comparing the respective use of identical Talmudic material by Sheiltot and Halachot Gedolot, we can gain some idea of the process of change, if any, in the text of the Babylonian Talmud over those 75 years. Because of the recent uncertainty of dating Halachot Pesukot, it is not helpful for our research at this time.

METHODOLOGY

We examine the relationship of Sheiltot and Halachot Gedolot to the Babylonian Talmud by comparing entire texts of these three works and discerning parallels between them. Because the Babylonian Talmud is generally considered the earliest and most complete collection of Tannaitic and Amoraic material, we utilize it as the Urtext. After initially presenting entire passages, we provide a commentary to the major units we have delineated in the texts. At the conclusion of these comments, we summarize our findings about each passage.

For this study, I used the critical edition of Sheiltot edited by Mirsky, and Halachot Gedolot ed. prin. Venice. This Halachot Gedolot was reprinted in Warsaw and is called דפוס ווארשע or Halachot Gedolot I. It is the closest text to the original and contains fewer alterations than Halachot Gedolot II, הלכות גדולות של אספמיה, printed by Hildesheimer from a Vatican manuscript (Berlin, 1888). I have presented texts with manuscript variations only when the variants are significant. All Talmud texts have been checked against Dikdukei Soferim.

An example of my system of organizing parallel texts may be useful for understanding my work. Whenever one parallel text lacks material, an empty space is left in its place in order to clearly demonstrate the textual omission. For example,

Text A

Text B

אמר רב

אמר רב

אמר רבי יצחק

כל שאינו עוסק בצרכי ציבור וכו'

כל שאינו עוסק בצרכי ציבור וכו'

Text B lacks the tradition "according to Rabbi Yizhak". All else is exactly parallel.

Each chapter consists of textual parallels between two texts, except Chapter III which compares three texts simultaneously. The chapters are divided into cases. Each case represents the analysis of a particular passage. General conclusions are provided at the end of each chapter. All Talmud, Sheiltot, and Halachot Gedolot passages which I examined in each chapter are provided in full in the appendices.

I use the following abbreviations throughout this study:

- M Mishnah
- T Tosefta
- BT Babylonian Talmud
- SH Sheiltot
- HG Halachot Gedolot
- HP Halachot Pesukot

FOOTNOTES TO INTRODUCTION

¹Babylonian Talmud, Baba Mezhiah p. 86a.

²ibid.

³Rashi, ad loc, s.v. sof hora'ah.

⁴Babylonian Talmud, Gittin, p. 60b s.v. ud'varim.

⁵B.M. Lewin, ed., Iggerret Sherira Gaon (Jerusalem, 1972) pp. 69-72, 95-99.

⁶Abraham D. Neubauer, Seder haHakamim veKorot haYamim, (Oxford, 1895; reprint ed. Menorah Inst. N.Y. 1959), pp. 43-55.

⁷ibid., p. 59.

⁸ibid., p. 177.

⁹B.M. Lewin, ed., Otzar ha-Gaonim, Vol. 13: Baba Mezia, Section II (Haifa, 1928), pp. 3-4:

כל הדברים האלה הם דברי רבנן סבוראי, לא דברי החלמוד, וקרה כדבר הזה בקידושין גם כן, וגם במקום אחר, והסבה היא שמל הדברים האלה הם פירוש שחיה בגליון הכתב ונעתק אל תוך גוף הכתב ונעשו הדברים גירסא. ושמענו מרבינו ש"ל שהיו שלש בבות בכתב רבינו נסים באנדולוסיה ונמכרו במאתיים דינאר מראבטיה להיות נוסחא נכונה, ומפני שהן בכתב רבינו נסים ז"ל והודיענו רבינו שעיין שם במקום הזה ולא מצא דבר מכל הדברים האלה...

See also Vol. 10: Kiddushin, section I, numbers 4 and 5; p. 2:

וכמה סבדי אקבעו בגמרא דאנון מרבנן בתראי כגון רב עינא ורב סימנא. ונקתינן מן הראשונים דגמרא דהאשה נקנית בג' דרכים דתנינן בישא מנא הני מילי וכו' עד בכסף מנא לן כלחו אינן פרוקי וקושיי דמחרצי מצינו בחשובות הגאונים ז"ל דכל הני דהך סוגיא עד הכא דבחר הוראה היא...

See also in Abraham Weiss, Studies in the Literature of the Amoraim; (Horeb-Yeshiva University, N.Y., 1962) quotation of Hidushey haRamban, baba Mezia 98a, p. 118, note #7:

והוי יודע שהלשון כלו משכחח לה רישא בתרחי וכו' לרמי בר חמא עד סיפא
פירוש' הוא דנקיטי ספרי ממר יהודאי גאון ז"ל שאינו עיקר גמ' ואעפ"כ
כדאי הוא לעמוד עליו ולפרשו כדאי וכו'.

¹⁰Assaf, Sasoon, and Weiss all agree to this general statement. Mirsky considers Sheiltot to predate the redaction of the Babylonian Talmud. See S.K. Mirsky, Sheiltot of Rav Ahai Gaon (Sura and Mossad haRav Kook, Jerusalem, 1960) Introduction.

¹¹ibid., pp. 12-16. See also Assaf, Tekufat haGaonim veSifrutah, p. 154.

¹²For a full discussion of the arguments regarding the authorship and date of Halachot Gedolot, see Assaf, pp. 168f. See also, A. Hildesheimer, Halachot Gedolot (Berlin, 1888), pp. i-v; and A. Hildesheimer, Sefer Halachot Gedolot (Jerusalem, 1980) introduction; and Encyclopaedia Judaica, Vol. 7; p. 1169.

¹³A. Hildesheimer, Sefer Halachot Gedolot, p. 36.

CHAPTER I: THE RELATIONSHIP OF SHEILTOT TO THE BABYLONIAN TALMUD

Although the Sheiltot does not follow the structure of the Babylonian Talmud with regard to the presentation of material, it draws from many of the same traditions. In contrast to the structure of BT, the Sheiltot presents its material following the order of parashiyot of the Babylonian annual Torah cycle.¹ The halakah of Sheiltot is derived from the scriptural portion studied weekly. This is in contrast to the structure of BT, which follows the subject order of the Mishnah.

The internal structure of each Sheilta is unique in the Rabbinic tradition.² The Sheilta is divided into four parts.³ The first part consists of an introduction to the subject at hand which is sometimes, though not always, connected directly to the Torah portion. This introduction discusses the value and significance of the subject, and provides halakot from the Babylonian Talmud that directly relate to it. Part one resembles the structure of a law code with its list of halakot. The second part begins with the words: ברם צריך את למילף or ברם צריך . This section introduces a question either by quoting inconclusive or seemingly contradictory Talmud material regarding the subject, or simply by raising the question anonymously. The third section, which answers the question raised in part two, is introduced by the words, חא שמע . This part consists basically of direct quotes of Talmudic material.

The fourth and final section, which has been lost to us and remains only partially in Geniza fragments,⁴ consists of a homily.

Because of the particular structure of the Sheiltot, we find that the first and third sections contain the most parallels with the Babylonian Talmud. These parallels between SH and BT may be very close, though we have found that in many cases the SH text varies significantly from the text of BT. In the cases below, we examine both instances of close and more distant parallelism. The first three cases consist of distantly related SH and BT texts, while the cases following these provide instances of more closely paralleled texts.

CASE 1. BT Shabbat 151a-b & SH #111 (Mirsky Vol. 4 pp. 157-8)

This Talmudic passage is based on Mishnah 23:5, which is concerned with the treatment of the dead on the Sabbath. The dead body must be respected and properly cared for, yet at the same time the halakah of Sabbath observance must not be unnecessarily violated. Thus, for example, the Mishnah allows for the washing and oiling of the body and the removal of the pillow or cot from underneath the corpse so long as the limbs of the body are not moved.

Sheilta #111

BT Shabbat 151a-b

דאילו שכבא דשכיב בשבתא
עבדינו ליה כל צרכיו

<p>1. כדתנן עושין כל צרכי המת, סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזוז בו אבר. וכד גני מגנא שרי לנחותיה מבי סריא אבל טלטלי אבראי וחזוריה אסור</p>	<p>1. מתנ' עושין כל צרכי המת סכין ומדיחין אותו ובלבד שלא יזוז בו אבר</p>
<p>2. דתנן שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין</p>	<p>2. שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין</p>
<p>3. קושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף</p> <p>4. וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארכות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף:</p> <p>5. גמ' והאומר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של רבי מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ בקש להדיח קרקע אמר לו אין מדיחין לסוך קרקע אמר לו אין סכין קרקע בקרקע מחלפא מת בקרקע לא מיחלף</p>	<p>3. קושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף</p> <p>4. וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארכות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף:</p> <p>5. גמ' והאומר רב יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של רבי מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ בקש להדיח קרקע אמר לו אין מדיחין לסוך קרקע אמר לו אין סכין קרקע בקרקע מחלפא מת בקרקע לא מיחלף</p>
<p>ושרי לאחותי עכבא דמיא על ליביה כי היכי דניכר ליביה</p> <p>6. כדתניא מניחין כלי מיקר וכלי מתכת על גבי מעים של מת 7. ופוקקין לו נקביו כדי שלא יכנס הרוח.</p>	<p>כל לאתויי מאי 6. לאתויי הא דת"ר מביאין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין על כריסו כדי שלא תפוח 7. ופוקקין את נקביו כדי שלא תכנס בהן הרוח</p>
<p>מאי פוקקין? מחתין (מידי) באודניה ובנחיריה כי היכי דלא ליעול זיקא בהו. ושר למיסרי לפומיה כי היכי דלא לירפי</p>	<p>8. ואף אמר שלמה בחכמתו (קהלת יב:ו) עד שלא ירתק חבל הכסף זה חוט השדרה (וכו' עד המשנה הבאה)</p>
<p>3. כדתנן וקושרין את הלחי לא שיעלה אלא שלא יוסיף ולעמך עיניו אסור</p> <p>9. כדתניא אין מאמצין את המת בשבת ולא בעת יציאת הנפש בחול והמאמץ עם יציאת נפש כאלו שופך דם.</p>	<p>9. מתנ' אין מאמצין את המת בשבת ולא בחול אם יציאת נפש וממעצים עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים:</p> <p>10. גמ' תנו רבנן המעצמו עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים</p>

11. משל לנר שכבה והולכת אדם מניח אצבעו עליה מיד כבתה
 11. משל לנר שדולקת קימעא ובא אדם ונגע בה מיד כבה

הכי נמי אי לא נגע ביה אית ליה
 למיחי פורתא
 אלא נטר ליה עד דשכיב
 ומאמץ ליה עיניה.
 ובשבת אפילו בתר דשכיב אסור
 לאמץ עיניו. מאי טעמא?
 דמזיז בו אבר.
 אלא (עביד ליה)

12. תניא רשב"ג אומר הרוצה שיתעצמו עיניו של מת
 נופח לו יין בחוטמו ונותן שמן
 בין ריסי עיניו
 ואוחז בשני גודלי רגליו
 והן מתעצמין מאליהן.
 12. כדתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר
 הרוצה לאמץ עיניו של מת בשבת
 נופח לו יין בחוטמו ונותן לו
 שמן
 בין ריסי עיניו
 ומתאמצות מאליהן.

B. The Building Blocks and Their Arrangement

The parallel texts above are divided into numbered parts based upon the order of BT. Each numbered section is a Mishnah, Baraita, or named Amoraic statement. Each statement is retained whole in the parallel texts unless divided by the Talmud or Sheilta. The first Mishnah, for example, though a whole section, is divided into four numbered parts in the paralleled text because each part is treated differently by the Sheiltot.

These numbered sections may be considered the "building blocks" for the creation of both BT and SH. Although the numbered parts are virtually the same in both books, their arrangement and formulation are different in each work. The reader can, for example, count the consecutive numbers in the BT text from 1 through 12 in order to observe its structuring of the building blocks. The order of the identical building blocks in SH is 1, 3, 6, 7, 3, 9, 11, 12. Parts 4, 5, 8, and 10 are omitted entirely from the text of the Sheiltot.

C. The Use of Connectives in Arranging the Building Blocks

BT lists the Mishnah parts together with no connectives. Only after the initial large section of M. 23:5 has been stated in full does BT provide Amoraic statements and a Baraita that relate to its subject matter. This structure contrasts to that of SH, which

divides the Mishnah into parts. Each part is prefaced with an anonymous statement in the language of SH. These prefaces consist of a general rule followed by the Mishnah statement which is used as a proof text. For example, the Sheilta begins with:

דאילו שכבא דשכיב בשבתא עבדינן ליה
כל צרכין

followed by the first line of the Mishnah (#1):

כדתנן עושיין כל צרכי חמח סכין ומדיכין אותו מלבד שלא יזוז בו אבר.

Similar to a law code, SH provides the legal ruling in its own words and follows it with a proof text from the Mishnah. It treats the second Mishnah statement (#2) in the same manner:

Anonymous SH law: וכד גני מגוא שרי לנחותי מבי סריא אבל טלטלי
אבראי וחזוריה אסור

Mishnah proof text: דתנן שומטין את הכר מחתתיו ומטילין אותו
על החול בשביל שימתיק.

SH does not include here the two remaining parts of the Mishnah text (#3 & 4) as does BT, nor the first statement of the Gemarah (#5). Most likely, the statement of Rav Yehudah was considered tangential because it does not deal directly with the Mishnah's case and was, therefore, excluded from the SH compendium. Instead, SH provides another anonymous connective: ושרי לאחותי עכבא דמיא על ליביה
כי היכי דניכר ליביה and the Baraita (#6) as proof text.

Significantly, the Baraita fulfills a different

function for SH than it does for BT. In BT the Baraita is used to explain the meaning of / כל at the beginning of the Mishnah in section #1: עושין כל צרכי המט . The anonymous connective in BT (כל לאחריי מאי לאחריי הא דח"ר...) provides a connection and introduces the Baraita. In the case of BT the Baraita functions as a means of explaining the Mishnah before it. Thus, the Baraita is used to tell us that the כל צרכי המט of the Mishnah (#1) is not limited to the examples in the Mishnah that follow (#2, 3, 4), but that, in fact, other possible activities are allowed.

In SH, however, the Baraita serves a different purpose. It serves as a proof text in exactly the same way as the two Mishnah statements before it, i.e., it supports the anonymous ruling which precedes it.

Our two texts diverge again following #7, the second part of the Baraita: ופוקקין את נקביו כדי שלא חיכנס בהן הרוח . BT presents aggadic material that strays from the concerns of SH. The aggadah, beginning with ואף אמר שלמה... is developed from the comment in T. Shabbat 17.⁵ This material diverges greatly from the laws concerning the treatment of the dead on the Sabbath, and was probably omitted from SH for this reason. SH prefers to explain a possible ambiguity in the Baraita through its own addition: מאי פוקקין?

מחתין מידי באודניה ובנחיריה כי היכי דלא ליעול זיקא בהר.
Here again, BT and SH clearly choose to utilize the Tannaitic material differently.

Following this explanatory addition, SH resumes its prior form of providing a ruling in its own words, followed by a Tannaitic proof text (#3 and preceding anonymous text):

ושרי למיסורי לפומיה כי היכי דלא לירפי, כדתנן וקושרין את הלחי לא שיעלה
אלא שלא יוסיף.

This section does not conform to the order of material in BT.

This marks the end of the first part of the Talmudic passage. BT then provides the last part of Mishnah Shabbat 23:5 (#9) and the gemara comments on it (#10-12) as if it were a separate Mishnah. SH, however, treats this part of the Mishnah as part of a single unit, formulated as we find it in Mishnah Shabbat 23:5. It is retained in SH connected with the previous Mishnah statements and does not mark the beginning of a new section. As with the previous material, SH prefaces the Mishnah with its own rule formulated in its own way. The Mishnah serves as proof text:

ולעמץ עיניו אסור כדתנן אין מאמצין את המת בשבת ולא בעת יציאת הנפש
בחול והמאמץ עם יציאת נפש כאילו שופך דם.

BT begins its gemara section with a Baraita (#10) that is a parallel of the Mishnah text immediately preceding. This Baraita's opening clause is lacking in SH. The simile section of the BT Baraita (#11) also appears in SH, though its formulation is different.

SH

BT

משל לנר שדולקת קימעה

משל לנר שכבה

ובא אדם ונגע בה מיד כבה

והולכת אדם מניח אצבעו עליו מיד כבה

The BT version is a more direct parallel to the case of a dying man. SH, therefore, needed to supply its own connective, which is, of course, lacking in BT.

חכי נמי אי לא נגע ביה איה ליה למיחי פורתא אלא נטר ליה עד דשכיב.
SH continues its addition by providing a rationale for the Mishnah rule of
: אין מאמצין את המת בשבת

ובשבת אפילו בחר דשכיב אסור לאמץ עיניו. מאי טעמא? דמזיז בו אבר.

On the Sabbath, even after he dies,
it is forbidden to close the eyes of a
dead person. What is the reason? (It is)
that one would move a limb.

The source of this statement is section #1 of M. Shabbat
23:5: ובלבד שלא יזיז בו אבר.

Our last parallel in this passage consists of a Baraita (#12) related to the issue of shutting the eyes of a corpse. The SH parallel varies significantly from the BT text. The BT version involves a case of closing the open eyes of a corpse during the regular days of the week. In this case, one may go through a particular manipulation of the body, which includes blowing wine in the nostrils, placing oil between the eye lashes, and grasping the large toes of the feet. This manipulation was thought to be effective in causing a corpse's eyes to close by themselves. In the SH version, however, the incident occurs on the Sabbath when one may not move any limbs of the corpse. Appropriately, SH excludes instructions calling for grasping the toes.

The passage in BT continues with a great deal of

Aggadic material not directly applicable to the laws of treating the dead on the Sabbath. SH does not include any of this material.

Summary

Both BT and SH contain the same basic "building blocks": the Tannaitic and named Amoraic traditions. These building blocks are held together in each book with a different type of "mortar" made up of unnamed connective phrases and sentences. The reader can observe how the different uses of the same building blocks finally created two different structures. The building blocks frequently function differently in each work, serve different exegetical and legal purposes, and in some instances are variants of a single tradition.

CASE 2: BT Bezah 16b & Eruvin 80a. SH #55 (Mirsky Vol.3 p.113)

The Talmud passage is a commentary on M. Bezah 2:1 which introduces the halakah of Eruv Tavshilin (ערב תבשילין). The function of Eruv Tavshilin is to provide for the preparation of Sabbath meals on a holy day falling on a Friday. The Eruv Tavshilin is a part of the Sabbath meal prepared on Thursday and allowed to stand over until the Sabbath so that all cooking for the Sabbath done on the

Friday festival is considered a continuation of preparations done the day before. Our passage in BT Bezah 16b discusses the proper size of the Eruv Tavshilin and whether it can be prepared by one person for the benefit of another.

Sheilta #55

BT Bezah 16b &
Eruvin 80a

וכמה שיעורו?

כזית, ואע"ג דנפיש אינשי טובא

	<p>1a. אמר ר' אבא ערובי תבשילין , צריכין כזית איבעיא להן כזית אחד לכלן או דילמא כזית לכל אחד ואחד</p>
<p>דאמר רבי אדא אמר רב עירובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה</p>	<p>1b. ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב עירובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה:</p>
	<p>2. תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחילה שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת מאי כל שהוא לא אע"ג דליכא כזית לא דאית ביה כזית:</p>
	<p>3. ת"ש תבשיל זה צלי ואפילו כלוש שלוק ומבושל וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מערב י"ט תחילתו וסופו אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין לא שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה</p>
	<p>4a. אמר רב הונא אמר רב ערובי תבשילין צריכין דעת פשוטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן</p>
<p>והיכא דמערב אדעתא דאיניש אחרינא אע"ג דלא ידע האיך דקא מחתיך ליה הוי עירובא</p>	
	<p>4b. תא שמע דאבוה דשמואל מערב אכולה דשמואל הוה מערב אכולה נהרדעא. נהרדעא ר' אמו ור' אסי מערבו אכלוהו טבריא:</p>
	<p>5. מכריז רבי יעקב בר אידי מי שלא הניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי וכו'...</p>
	<p>A. אמר רב נחמן נקטינן אחד עירובי תחומין ואחד עירובי חצירות אחד שיתופי מבואות צריך לזכות</p>

Eruvin

<p>ברם צדין: (צריך) לזכות לו על ידי אחר או אינו צריך</p>	<p>B. בעי רב נחמן עירובי תבשילין צריך לזכות או אין צריך לזכות</p>
	<p>C. אמר רב יוסף ומאי תבעי ליה לא שמיע ליה הא</p>

מי אמרינן כיון דלא בעינן שיעורא
לדיליה ושיעורא לאחריני
אלא הם בזכות דיליה קא נפקין
זכויי נמי לא בעינן
או דילמא כמא דלא מזכי ליה
לא משתרי בהדיה.

<p>ת"ש דאמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל עירובי תבשילין צריך לזכות.</p>	<p>D. דאמר רב נחמן בר בר אדא אמר שמואל עירובי תבשילין צריך לזכות</p>
	<p>אמר ליה אביי פשיטא דלא שמיע ליה דאי שמיע ליה מאי תיבעי ליה...</p>

B. The Building Blocks and Their Arrangement

The building blocks in this case consist of both Tannaitic and Amoraic statements. SH follows the order of the building blocks in the BT Bezah section though it lacks most of them (#2-4a). SH also follows the order of the BT Eruvin passage, though it is structured differently. The building blocks in both cases remain basically unchanged though, as will be demonstrated below, they are utilized in different ways in each work.

C. The Use of Connectives and the Function of the Building Blocks

The purpose of the Bezah passage is to provide statements and rules concerning the function and practice of the Eruv Tavshilin. Our passage is only a small part of an entire chapter of Talmud dealing with these issues, where BT presents many traditions and comments about them.

Our passage consists of four sections. Each section begins with a ruling concerning Eruv Tavshilin. A question follows each ruling, and this question points to some legal ambiguity in the text. The question is then answered. The format for these sections is as follows:

#1 Rule: אמר ר' אבא עירובי חבשילין צריכין כזית

Question: איבעיא להו כזית אחד לכולן או דיילמא כזית לכל אחד ואחד?

Answer: ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב עירובי חבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה.

#2 Rule: תנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחילה שייר ממנו
כל שהוא סומך עליו לשבת.

Question: מאי כל שהוא לאו אע"ג דליכא כזית

Answer: לא דאית ביה כזית.

#3 Rule: ת"ש חבשיל זה צלי ואפילו כלוש שלוק וכו' אין לו שיעור

Question: מאי לאו אין לו שיעור כלל

Answer: לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה.

All three of these sections consist of traditions dealing with the size of the Eruy Tavshilin. The rule for #1 is an Amoraic statement attributed to Rabbi Abba. The rule of #2 is from M. Bezah 2:1, and that of #3 is from T. Bezah 2:1-2. The question in all three sections is anonymous. The anonymous speaker answers the question in section #1 with an Amoraic tradition attributed to Rabbi Abba in the name of Rav. In #2 and #3 the answers, like the questions, are anonymous. The true building blocks of these sections, therefore, are the rules beginning each section and the answer in #1. All the other material serves as anonymous connectives and explanations.

SH lacks all the BT connective and explanatory material. Its only parallel with BT is the answer to #1 attributed to Rabbi Ada in the name of Rav. In order to raise section #1's halachic issue, whether a single Eruv

Tavshilin the size of an olive is sufficient for the use of more than one person, SH provides its own anonymous question. Compare the question of SH with that of BT in #1:

SH

BT

וכמה שיעורא

איבעיא להו כזית אחד לכולן

או דילמא כזית לכל אחד ואחד

SH also provides its own answer, using the statement of Rabbi Ada according to Rav as its proof text:

כזית, ואע"ג דנפיש אינשי טובא דאמר רבי אדא אמר רב עירובי חבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה.

SH may have known the first statement of Rabbi Aba (#1a) as well as the more complete statement of Rabbi Aba in the name of Rab (#1b). The first statement is a fragmentary text, while statement #1b is complete. BT, as a collector of traditions, provides both versions and tries to resolve the ambiguity through its arrangement of the statements and anonymous insertions. SH either did not know #1a or knew it was a fragment of #1b. If it was aware of the BT's particular formulation of the texts, it did not feel constrained to use it, but chose its own arrangement and anonymous additions.

SH again parallels BT at the answer to #4.

#4 Rule: אמר רב הונא אמר רב עירובי חבשילין צריכין דעת

Question: פשיטא דעת מניה בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן?

Answer: ח"ש דאבוה דשמואל מעריב אכולה נהרדעא ר' אמי ור' אסי מערבין אכולה טבריא.

SH lacks both the rule of Rav Huna according to Rav and the anonymous question. In their place it provides its own anonymous rule:

והיכא דמערב אדעתא דאיניש אחרינא אע"ג דלא ידע

האיך דקא מתחין ליה הוי עירובא.

It then uses BT's answer as its proof text, though it includes only the first half of it:

דשמואל הוה

מערב אכולה נהרדעא This is SH's only

parallel with this section of BT. If SH was written in Babylon⁶ it may have been unaware of Rabbi Ami and Rabbi Asi's practice of making an Eruv Tavshilin for all of Tiberias. If SH were aware of their practice, which is likely in view of the date of its composition, it may have purposefully excluded it because it was not interested in Palestinian traditions.

At this point, the Bezah passage in BT continues to discuss the laws of the Eruv Tavshilin and then presents a Tosefta tradition dealing with the Eruv Techumin and Eruv Hatzerot.⁷ SH shares no parallels with this continuing passage. Rather, SH parallels some passages we find in BT Eruvin 80a:

BT Eruvin 80a

אמר רב נחמן אחד עירובי תחומין

ואחד עירובי חצירות ואחד שיתופי

מבואר

צריך לזכות

ברם צריך

בעי רב נחמן

(צריך) לזכות לו על ידי אחר

עירובי חבשילין צריך לזכות

או אינו צריך

או אין צריך לזכות

אמר רב יוסף ומאי תבעי ליה

לא שמיע ליה הא

מי אמרינן כיון דלא בעינן שיעורא

לדיליה ושיעורא לאחרני

אלא הם בזכות דיליה קא נפקין זכוריי

נמי לא בעינן או דילמא כמא דלא מזכר

ליה לא משתרי בהניא.

ת"ש דאמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל

עירובי תבשילין צריך לזכות

דאמר רב נחמן בר בר אדא אמר שמואל

עירובי תבשילין צריך לזכות

אמר ליה אביי פשיטא דלא שמיע ליה

דאי שמיע ליה מאי תבעי ליה...

As we can see, however, SH and BT are not perfect parallels. SH presents its question anonymously while BT presents the question in the name of R. Nahman. Yet, the answer demonstrates that the two sources are parallel. Nevertheless, because of the different contexts within which these statements are situated, and the different use of connectives, the parallelism is only formal. In BT Eruvin, Rav Nahman's question about Eruv Tavshilin is connected to the laws of Shituf Mevu'ot, Eruv Techumin, and Eruv Hazerot. Rav Yosef deems the question surprising in view of the apparently well-known tradition of Samuel (D). On the other hand, SH considers the question not at all surprising in view of the previous laws of Eruv Tavshilin. Although these comments in BT Eruvin and SH are basically the same, they are utilized in different ways by each source and

linked with different connectives.

Summary

As in Case 1, BT and SH contain many of the same building blocks. These identical blocks of material are held together with different connectives and are utilized for different purposes. It is significant to note that whereas BT separates the statements of Rav Nahman and Rav Nahman Bar Bar Ada according to Samuel (B & D) about Eruv Tavshilin from the body of Tractate Bezah, SH includes those remarks in its compendium of laws concerning Eruv Tavshilin in Bezah. In this case, the nearly identical building blocks were used differently and came to be situated in different legal contexts.

CASE 3: Baba Kama 94b-95a SH #4 (Mirsky, Vol. 1 p. 31f)

This Talmud passage deals with the laws concerning the return of stolen property, usurious interest, and unfair taxation. Specifically, it is concerned with the contradiction between the rule requiring the return of this property and the rule that calls for the rightful owners of the property to refuse to accept it when returned. As will be demonstrated below, BT and SH deal with this issue differently.

Sheilta #4

BT Baba Kama 94b-95a

1. תנו רבנן הגזלנין ומלוי
בריבית שהחזירו
אין מקבלין מהן והמקבל מהן
אין רוח חכמים נוחה הימנו

ת"ר הגזלנין ומלוי
בריבית שהחזירו
אין מקבלין מהן וכל המקבל מהן
אין רוח חכמים נוחה הימנו

והני מילי דאין גזילה קיימת בעינה
אבל גזילה קיימת בעינה מקבלין

2. אמר רבי יוחנן בימי רב
נשנית משנה זו דתניא
מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה
א"ל אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אמרה לו
אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה
אפילו אבנט אינו שלך
ונמנע ולא עשה תשובה
אותה שעה אמרו
הגזלנין ומלוי ריביות שהחזירו
אין מקבלין מהם
והמקבל מהם אין רוח חכמים
נוחה הימנו.

אמר רבי יוחנן בימי רבי
נשנית משנה זו
מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה
א"ל אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אמרה לו
אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה
אפילו אבנט זה אינו שלך
ונמנע ולא עשה תשובה
באותה שעה אמרו
הגזלנין ומלוי בריבית שהחזירו
אין מקבלין מהן
וכל המקבל מהן אין רוח חכמים
נוחה הימנו.

3. מיתבי
הניח להם אביהם מעות של ריבית
אע"ג שאין יודעין שהן ריבית
אין חייבין להחזיר
אינהו הוא ולא
הא אביהם חייב להחזיר
בדין הוא דאביהם נמי אינו חייב
להחזיר
והא דקתני בדידחו משום דקא בעי
למתני סיפא... וכו'

4. ... תא שמע
הגזלנין ומלוי בריבית
אף על פי שגבו מחזירין
גזלנין מאי שגבו איכא
אי גזול ואי לא גזול לא גזול
אלא אימא הגזלנין
ומאי ניהו מלוי ריביות
אע"ג שגבו מחזירין
אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם
אלא למה מחזירין לצאת ידי שמים

מיתבי

ת"ש

הרועים והגבאים והמוכסין
תשובתן קשה ומחזירין למכירין
מחזירין ואינן מקבלין מהן.
אלא למה מחזירין
כדי לצאת ידי שמים

5. a הרועים והגבאים והמוכסין
תשובתן קשה ומחזירין למכירין
5b אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם
ואלא למה מחזירין
לצאת ידי שמים

אי הכי אימא סיפא

אי הכי אמאי תשובתן קשה
ועוד אימא סיפא

<p>ושאין מכירין יעשה בהן צרכי ציבור</p>	<p>5c. ושאין מכירין יעשה בהן צרכי ציבור</p>
<p>ואמר רב חסדא בורות שיחין ומערות</p>	<p>5d. ואמר רב חסדא בורות שיחין ומערות</p>
<p>אלא לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה</p>	<p>אלא לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה</p>
<p>והשתא דאמר רב נחמן כאן בגזילה קיימת וכאן בגזילה שאינה קיימת הכא נמי כאן בגזילה קיימת וכאן בגזילה שאינה קיימת</p>	<p>5e. והשתא דאמר רב נחמן (בשאין גזילה קיימת אפילו תימא אידי ואידי לאחר תקנה ולא קשיא כאן בגזילה קיימת כאן בשאין גזילה קיימת)</p>
<p>הא אבנט דגזילה קיימת הואי מאי אבנט דמי אבנט</p>	<p>5f. והא אבנט דגזילה קיימת היא מאי אבנט דמי אבנט</p>
	<p>6. וכל היכא דגזילה קיימת לא עבוד רבנן תקנתא והרי מריש דגזילה קיימת היא ותנן על המריש הגזול שבנאו בפירה שיטול דמיו מפני תקנת השבים שאני התם דכוון דאיכא פסידא דבירה שויוה רבנן כדליתא:</p>

B. The Building Blocks and their Arrangement

SH follows the order of the arrangement of the Talmudic building blocks. It lacks sections #3 and #4, however, which consists of a large portion of the Talmudic passage.

C. The Use of Anonymous Material and the Function of the Building Blocks

The Baba Kama passage concerns itself with the rabbinic rule of Takkanat Ha-Shavim: חנו רבנן הגזלנין

ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהן אין רוח חכמים נוהג הימנו.

This takkanah (#1) states that the victims of usury or theft are not allowed to accept their property back if the usurer or thief offers to return it. The takkanah seems to contradict a number of Tannaitic statements which the passage presents and discusses.⁸ We find one example of inconsistency in the statement in #4 that stipulates that thieves and usurers must return the merchandise or the equivalent in currency: הגזלנין ומלוי בריבית אע"ג

הרועין והגזלנין והמוכסין חסובתן קשה ומחזירין למכירין. Another inconsistency is presented in #5:

The Talmud attempts to organize all the material so that contradictory statements are harmonized. While BT is responsible for organizing all of the traditions that deal with any given topic, SH is interested in providing the law in an unambiguous manner. It may, therefore, exclude

related traditions that are not clearly useful in developing its legal position.

Our Talmudic passage begins with the takkanah (#1) whose source is Tosefta Shevi'it 8:11.⁹ It then provides a Baraita (#2) that explains why the takkanah was enacted. SH includes both the Tosefta and Baraita traditions, but inserts its own anonymous comment to clarify the intent of the

Takkanah: וְהָנִי מִלֵּי דַאִין גְּזִילָה קִימָה בְּעִינָה אַבְל גְּזִילָה קִימָה
בְּעִינָה מִקְבִּלִין.

"These words (The takkanah is applicable to a case where) the stolen article is not itself present (to be returned), but if the stolen article is present (and can therefore be returned to its original owner) it must be accepted.

SH's anonymous comment here is used to clarify the situation in which the takkanah applies even though it is repeated below as the tradition of Rav Nahman (#5c). The function of the anonymous statement here is quite different from that of Rav Nahman's statement, however. Rav Nahman used his comment in order to avoid a contradiction in section #5. Here, SH uses it as a clarification of the takkanah. Originally, however, as we see from the Tosefta, the takkanah included no stipulation of אִין גְּזִילָה קִימָה, but rather applied to any status of גְּזִילָה. Thus, we learn an important function of the anonymous comment here. It draws on a known Amoraic tradition but uses the words in a different way. It therefore cannot quote the Amora, yet it is free to use the statement differently than originally intended.

This function of the anonymous layer is found elsewhere as well.⁹ We receive the impression from our reading of the SH text that the anonymous comment is old and that Rav Nahman learned about אין גזילה קיימת from the "original" Tannaitic statement in the Tosefta which SH presents as if it included the anonymous addition. In fact, however, the anonymous layer is later than Rav Nahman, though SH creates the impression that Rav drew his comment from it.

SH parallels the entire Baraita comment of BT #2. However, it lacks the arguments (מיתובי) #3 and #4 that BT presents to show that the Takkanah is not always in force. SH rejoins BT at section #5 and parallels most of that section word for word.

SH, however, uses מיתובי to connect section #5 to the takkanah and its supporting Baraita, just as BT used מיתובי to connect section #3 with the same takkanah and Baraita. Section #5 serves a different exegetical function in BT than in SH. In BT, the הא שמע preface to #5 serves to present the section as an additional support for the objection (מיתובי) raised in section #3. Section #3 is lacking entirely from SH, which uses #5 as the objection to #1 and #2.

The building blocks of section #5 are identical in both BT and SH. The order of these building blocks are also identical. In fact, SH contains two of the anonymous comments found in BT:

1) The comment resolving the apparent contradiction between 5a through 5d and the takkanah of #1:

אלא לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה

2) The connective between 5b and 5c:

. אי הכי אימא סיפא

Although SH

includes this anonymous Talmudic material, it also lacks two anonymous comments:

1) The first part of the comment between 5b and 5c:

. אמאי תשובתן קשה

2) The anonymous insertion within the comment of Rav Nahman (#5e):

בשאיין גזילה קיימת אפילו חימא אידי ואידי לאחר תקנה

In place of this comment SH provides its own linkage between Rav Nahman's comment and the preceding material:

The attribution to Rav Nahman:

והשתא דאמר רב נחמן

Rav Nahman's statement:

כאן בגזילה קיימת וכאן בגזילה

שאינה קיימת.

SH anonymous connective:

הכי נמי כאן בגזילה קיימת

וכאן בגזילה שאינה קיימת

Finally, after reconciling the various contradictions, we arrive at the following rules for the return of stolen or illegally taken property:

1) Thieves, usurors, tax collectors, etc. must return the merchandise.

2) The takkanah states that the owners must not accept the merchandise.

3) But if the original stolen merchandise or tax is offered to be returned, the rightful owners can accept them. If the original stolen merchandise or tax had been sold or traded for something else, the equivalent may not be accepted by the victims.

Both BT and SH find a contradiction between these rules and the Baraita story about the belt (אבנט). The takkanah now means that the rightful owners of property may accept the property if it is intact. They must refuse to accept only the equivalent value if the article was sold or traded. But according to the early passage in the Baraita, the belt was indeed intact. Both BT and SH resolve the contradiction with the same anonymous addition:

והא אבנט דגזילה קיימת היא? מאי אבנט? דמי אבנט.

Therefore, the case was not a case of גזילה קיימת , and the man need not fear that his repentance would leave him and his family with no possessions.

The manner by which BT and SH arrive at this conclusion, however, is different. BT connects the statement of Rav Nahman in #5e to the preceding material by inserting an anonymous connective before Rav Nahman's words:

בשאיין גזילה קיימת אפילו חימא ...

SH, on the other hand, connects the two with a different set of anonymous additions: one placed immediately after the comment of Rav Nahman:

הכא נמי כאן בגזילה קיימת

וכאן בגזילה שאינה קיימת , and one placed immediately after the takkanah of section #1:

והני מילי דאיין גזילה קיימת

Thus, both works resolve the contradictions between Takkanat HaShavim and the other Tannaitic material, but both works do this in completely different ways.

Summary

Unlike Case 1 and Case 2, this case demonstrates an example of SH paralleling BT, both in its arrangement of building blocks and also in its use of anonymous Talmudic additions. The parallelism is not complete, however, and we observe how SH feels free to arrange the Talmudic building blocks through the use of anonymous material in its own unique way.

Cases 1 through 3 represent a significant number of SH parallels to BT. They do not represent all cases, however. In some instances, SH parallels BT very closely, making few and insignificant changes. A sample of cases involving a higher degree of parallelism is provided in the following three cases. Because of the closer parallelism of the texts, I have provided fewer comments and explanations.

Case 4: BT Eruvin 67b-68a SH #10 (Mirsky Vol. 1 pp. 68-69)

This passage involves a case where warm water prepared for washing a baby after his circumcision on the Sabbath was spilled. The reaction of the rabbis and their interaction with regard to this issue is recorded as a single unit, as may be observed from the paralleled texts below.

Sheilta #10

ברם צריך

מהו לומר לגוי ואתויי לבר מערובא?
תא שמע דההוא ינוקא דאשתפוך חמימי.
אמר להו רבא ליייתי ליה
מיגו ביתאי

אמר ליה אביי יהא לא ערבינן
אמר ליה לסמוך אשתוף
אמר ליה והא לא שטיפו
אמר להו אמרו לגוי ולייתיה
אמר אביי בעינא לאותוביה למר ולא
שבקן רב יוסף דאמר לי רב
כהנא
דכי הואי בי רב יהודה

כל מילי דאורייתא מותבינן תיובתא
והדר עבדינן מעשה.
מלתא דרבנן עבדינן מעשה והדר
מותבינן תיובתא
בחר כן אמר לי מאי בעית לאותביה.

אמר ליה הזאה שבות
ואמירה לגוי שבות

ואין דוחה את השבת.

א"ל ומי לא שני לך בין שבות דאית
ביה מעשה
ובין שבות דלית ביה מעשה.

BT Eruvin 67b-68a

ההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה
אמר להו רבה תייתו ליה חמימי
מיגו ביתאי

א"ל אביי והא לא ערבינן
אמר ליה נסמוך אשיתף
א"ל הא לא שתפינן
נימרו לי לנכרי לית לי
אמר אביי בעי לאותביה למר ולא
שבקן רב יוסף דאמר רב (יוסף אמר
רב) כהנא
דכי הוינן בי רב יהודה הוה אמר
לו

בדאורייתא מותבינן תיובתא
והדר עבדינן מעשה
בדרבנן עבדינן מעשה והדר
מותבינן תיובתא
לבחר הכי א"ל מאי בעית לאותביה
למר
אמר (ליה דתניא) הזאה שבות
ואמירה לנכרי שבות מה הזאה
שבות

ואינה דוחה את השבת
אף אמירה לנכרי שבות ואינה דוחה
את השבת
א"ל ולא שני לך בין שבות דאית
ביה מעש'
לשבות דלית ביה מעשה (דהא מר
לא אמר לנכרי זיל אחים)
א"ל רבה בר רב חנן לאביי מבואה
דאית ביה תרי גברי רברבי ברבנן
לא ליהו
ביה לא עירוב ולא שיתוף א"ל...

It may be noted that this case of closely paralleled texts involves a large block of Amoraic material. There is almost no anonymous material in this passage where SH parallels BT almost verbatim.

CASE 5: BT Ketubot 48a & 47b SH #68 (Mirsky Vol. 3 pp.186-7)

This passage discusses the reciprocal responsibilities and obligations of wife and husband. It develops out of the statement in Mishnah Ketubot 4:4 (BT Ketubot 45b):

נשאת יתר עליה הבעל שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה

If she (a man's daughter) were wed, the husband has an advantage over him (her father) in that he eats of her produce during her lifetime, but then he is liable for her support, her ransom, and her burial.

The major question is whether the husband must provide for the maintenance of his wife because of the produce that she provides him, or must the wife provide produce because of her husband's maintenance of her. In simpler words, which is the primary obligation, the responsibility of the husband, or the responsibility of the wife?

Sheilta #68

BT Ketubot 47b-48a

<p>8. דתניא תיקנו רבנן מזונותיה תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות פירות מאן דכר שמייהו? 9. חסורי מיחסרא והכי קתני תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה ופירקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות.</p>	<p>1. תנו רבנן תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות 2. פירות מאן דכר שמייהו חסורי מיחסרא והכי קתני תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה ופירקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות</p>
	<p>3. מאי לפיכך מהו דתימא מיכל לא נכלינהו אנוחי ננחינהו דאם כן ממנע ולא פריק קמ"ל דהא עדיפא זימנין דלא מלו פריק לה מדידיה</p>
<p>10. איפוך אנא אמר אביי לעולם לא תיפוך מאי טעמא? תיקנו מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי</p>	<p>4. איפוך אנא אמר אביי תיקנו מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי</p>
<p>1. דאילו מאן דנסיב איתתא מיחייב בשארה כסותה ועונתה שנאמר (שמות, כ) (כא:י) "ואם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע".</p>	
<p>תנו רבנן שארה אילו מזונות וכן הוא אומר (מיכה ג:ג) "ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו" כסותה כמשמעה ועונתה זו עונה וכן הוא אומר (בראשית לא:ג) אם תענה את בנותי</p>	<p>5. אמר רבא האי תנא סבר מזונות מדאורייתא דתניא שארה אלו מזונות וכן הוא אומר (מיכה ג:ג) "ואשר אכלו שאר עמי" כסותה כמשמעו ועונתה זו עונה האמורה בתורה וכן הוא אומר (בראשית לא:ג) אם תענה את בנותי</p>
<p>3. רבי אלעזר אומר שארה זו עונה וכן הוא אומר (ויקרא יח:ו) "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו" כסותה כמשמעה עונה אלו מזונות וכן הוא אומר (דברים ח:ג) "ויענק וירעיבך"</p>	<p>6. רבי אלעזר אומר שארה זו עונה וכן הוא אומר (ויקרא יח:ו) "איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ארוה" כסותה כמשמעו עונתה אלו מזונות וכן הוא אומר (דברים ח:ג) "ויענק וירעיבך"</p>

<p>4. רבי אליעזר בן יעקב אומר "שארה כסותה" לפום שארה תן כסותה שלא יתן של ילדה לזקינה ושל זקינה לילדה לסותה ועונתה לפום עונה תן כסותה שלא יתן חדשים בימות החמה ושחקים בימות הגשמים</p>	<p>7. רבי אליעזר בן יעקב אומר "שארה כסותה" לפום שארה תן כסותה שלא יתן לה לא של ילדה לזקינה ולא של זקינה לילדה "כסותה ועונתה" לפום עונתה תן כסותה שלא יתן חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים:</p>
<p>תני רב יוסף שארה זו קירוב בשר שלא ינהג בה מנהג פרסיים שממששין מטותיהן בלבושיהן</p>	<p>8. תני רב יוסף שאר זו קרוב בשר שלא ינהג בה מנהג פרסיים שממששין מיטותיהן בלבושיהן</p>
<p>6. מסייע ליה לרב הונא דאמה כל האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה</p>	<p>9. מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ונותן כתובה:</p>
<p>7. אלמלא קסבר רבי אליעזר בן יעקב כוליה קרא בכסות משתעי עונה לא צריכה קרא, מזונות תקנה אודרובין</p>	<p>10. רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל וגו': ...</p>
<p>8. דתניא</p>	

Note the different apparatus for numbering the sections of these parallel texts. The building blocks and their order are virtually identical in both works, but the order of each work begins in a different location. We number the BT text in its order from 1 through 10. We also order the SH text from 1 through 10, but note the different beginning of the numbering system. Thus, where BT begins the passage at BT #1, the parallel section of SH is SH #7.

Of the 10 sections in each work, six are identical. These include BT1=SH8, BT2=SH9, BT6=SH3, BT7=SH4, BT8=SH5, and BT9=SH6. Additionally, two sections are nearly identical. These include BT4=SH10 and BT5=SH2. The former is an anonymous section which includes the insertion of the Amoraic statement of Abaye. The SH version includes an additional anonymous insertion lacking in BT: וילעולט

לא תיפוך מאי טעמא? . In the latter, BT adds the statement of Raba to introduce the Baraita common to both texts. This connection was probably made early, and may have been a tradition unknown to SH. The other sections in this example are not parallel. These include the anonymous section 3 and the Amoraic statement 10 in BT, and the anonymous introduction to the SH (#1) and the anonymous addition 7 in SH.

The reader will recognize that the Tannaitic and Amoraic traditions are identical in all parallels. The anonymous layers BT2=SH9, BT4=SH10, and BT9=SH6 are also

identical in both works. Some anonymous material, however, as noted above, is not common to both works. Thus we find in this example that the building blocks and their order are identical in BT and SH. Some of the anonymous material is parallel while some is different.

CASE 6: BT Shabbat 132a-b SH#10 (Mirsky Vol. 1 p. 64)

Some passages of SH in Mirsky's critical addition seem to follow the BT text verbatim. An examination of his critical notes, however, will disclose that in these cases, Mirsky printed a text contained in only one manuscript. The parallelism between the single manuscript and BT is so close, in contrast to other parallels where the SH text appears in most manuscripts, that we believe it to be late and simply a copy of BT. The example is included in Case 6 below.

The passage discusses the circumcision of a baby on the Sabbath. We need not provide commentary and notes to this passage because of its nearly identical form in both BT and SH. This SH text is located only in Paris manuscript number 309.¹¹

Sheilta #10

BT Shabbat 132a-b

תני' רב אחא בר יעקב
 ור' יוחנן כוותיה,
 ביום השמיני ימול בשר ערלתו,
 אמר קרא "שמיני" אפילו
 בשבת
 האי שמיני מיבעי ליה למעוטי
 שביעי
 שביעי "מבין ח' ימים" והלאה נפקא
 ואכתי מיבעי ליה, חד
 למעוטי שביעי, וחד למעוטי
 חשיעי
 דאי מחד זמניה אמינא שביעי הוא
 דלא מטא זמניה אבל משמיני
 ואילך זמניה הוא
 אלא מחיורתא כדרבי יוחנן
 תניא כוותיה דר' יוחנן
 ודלא כרב אחא בר יעקב.
 שמיני ימול ואפילו בשבת
 ומה אני מקיים "מחלליה מות יומת"
 בשאר מלאכות חוץ ממילה
 או אינו אלא אפילו מילה
 ומה אני מקיים שמיני ימול,
 חוץ משבת,
 ת"ל ביום ואפילו בשבת
 ותנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה.
 ולבסוף מאי קא קשיא ליה?
 הכי קאמר שמיני ימול ואפילו
 בשבת
 ומה אני מקיים מחלליה מות יומת
 בשאר מלאכות חוץ ממילה
 אבל מילה דחיה,
 מאי טעמא דחיה? ק"ו
 ומה צרעת שדוחה את העבודה
 ועבודה דוחה את השבת
 מילה דוחה אותה שבת שנדחית
 מפני העבודה אינו דין שתהא
 מילה דוחה אותה.
 ומאי או אינו?
 דקא מהדר ואמר
 ממאי דצרעת חמורה משבת,
 דילמא שבת חמורה
 שכן יש בה עונשין ואזהרות הרבה.
 וממאי, משום חומרא
 דצרעת היא
 דילמא משום גברא הוא דלא חזי,
 ומה אני מקיים שמיני ימול
 חוץ משבת,

אמר קרא "שמיני" שמיני אפילו
 בשבת
 האי שמיני מיבעי ליה למעוטי
 שביעי
 שביעי "מבין שמונת ימים" נפקא
 ואכתי מיבעי ליה, חד
 למעוטי שביעי, וחד למעוטי
 חשיעי
 דאי מחד הוי אמינא שביעי הוא
 דלא מטא זמניה אבל משמיני
 ואילך זמניה הוא
 אלא מחיורתא כדרבי יוחנן
 תניא כוותיה דרבי יוחנן
 ודלא כרב אחא בר יעקב
 שמיני ימול ואפילו בשבת
 ומה אני מקיים מחלליה מות יומת
 בשאר מלאכות חוץ ממילה
 או אינו אלא אפילו מילה
 ומה אני מקיים שמיני ימול
 חוץ משבת
 ת"ל ביום ואפילו בשבת
 אמר רבא האי
 תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה
 ולבסוף מאי קא קשיא ליה
 הכי קאמר שמיני ימול ואפילו
 בשבת
 ומה אני מקיים מחלליה מות יומת
 בשאר מלאכות חוץ ממילה
 אבל מילה דחיה
 מ"ט קל וחומר הוא
 ומה צרעת שדוחה את העבודה
 ועבודה דוחה את השבת
 מילה דוחה אותה שבת שנדחית
 מפני העבודה, אינו דין שתהא
 מילה דוחה אותה
 ומאי או אינו דקאמר?
 הדר אמר
 וממאי דצרעת חמורה
 דילמא שבת חמורה
 שכן יש בה עונשין ואזהרות הרבה
 (אי נמי) וממאי משום דחמירא
 צרעת
 דילמא משום גברא הוא דלא חזי
 ומה אני מקיים "שמיני" ימול
 חוץ משבת

ת"ל "ביום" אפי' בשב':
 : ת"ר מילה דוחה את הצרעת
 בין בזמנה בין שלא בזמנה
 יום טוב אינו דוחה אלא
 בזמנה בלבד
 מנהנו מילי דתנו רבנן
 ימול בשר ערלתו ואף על פי
 שיש שם בהרת
 יקוץ

ומה אני מקיים השמר בנגע
 הצרעת
 בשאר מקומות חוץ ממילה או
 אינו אלא אפילו מילה
 ומה אני מקיים
 ימול בשר ערלתו בזמן שאין
 בה בהרת
 ת"ל בשר ואף על פי שיש
 שם בהרת
 אמר רבא האי

תנא מעיקרא מאי ניחא ליה
 ולבסוף מאי קשיא ליה

הכי קאמר ימול בשר ערלתו
 ואף על פי שיש בהרת
 ומה אני מקיים השמר בנגע
 הצרעת

בשאר מקומות חוץ ממילה
 אבל מילה דוחה את הצרעת
 מ"ט דאתיא בק"ו
 ומה שבת חמורה מילה דוחה
 אותה
 צרעת לא כ"ש

ת"ל ביום ואפילו בשבת.
 ת"ר מילה דוחה את הצרעת
 בין בזמנה בין שלא בזמנה,
 י"ט אינו דוחה אלא
 בזמנה בלבד
 מנא הני מילי דתנו רבנן
 ימול ערלתו אעפ"י
 שיש שם בהרת.

ומה אני מקיים, השמר בנגע
 צרעת
 בשאר מקומות, חוץ ממילה, או
 אינו אפילו מילה,
 ומה אני מקיים
 ימול ערלתו, בזמן שאין
 שם בהרת.
 ת"ל בשר, אעפ"י שיש
 שם בהרת.

ותנא מעיקרא מאי ניחא ליה
 ולבסוף מאי קשיא ליה
 מאי קאמר?

הכי קאמר ימול ערלתו
 אעפ"י שיש שם בהרת
 ומה אני מקיים השמר בנגע
 הצרעת

בשאר מקומות חוץ ממילה
 אבל מילה דוחה את הצרעת
 מאי טעמא? דאתיא בק"ו,
 שבת חמורה, דוחה,

צרעת כ"ש

CONCLUSIONS

These six cases demonstrate that the Sheiltot knew most of the building blocks of the Babylonian Talmud. SH also knew the basic order of these Talmudic building blocks. The greatest variation between SH and BT lies not in the order or content of these building blocks so much as their function. They differed most in their use of anonymous additions to the building blocks. SH did not feel constrained to use the building blocks in exactly the same way as BT.

We may posit, therefore, that BT was not yet organized in its final form by the time of SH. BT may have been a mass of traditions loosely centered around a basic structure of subjects.

More likely, however, the basic format was already laid out by the time of SH, as we observe from the parallel order of the building blocks in each work. It is most likely that by the mid 8th Century, the great library of Tannaitic and Amoraic "building blocks" was organized in much the order we find the Talmud today. The "mortar" that holds the building blocks together, however, had not yet hardened. The mortar joining the building blocks is the anonymous additions provided to clarify and connect the sections of Tannaitic and Amoraic material. By the time of SH this mortar was still flexible, though the contents and basic order of the building blocks were not. SH was therefore free to add to it or reformulate it as it saw fit in view of its own contemporary halakic reality.

FOOTNOTES TO CHAPTER 1

¹This cycle was based upon the annual reading of the Torah, as opposed to the Triennial Torah reading cycle in use in Palestine.

²According to Assaf, Sefer V'hizhir is an imitation of SH. Assaf p. 162; also p. 155.

³Some scholars, such as Weiss (pp. 335-6) divide each SH into 5 parts. Others divide each SH into 4 parts, but differently than I do here. See Assaf 158f. In fact, only 3 parts occur in every Sheilta. These include the Sheilta introduction, the question introduced by ברם צריך and the answer introduced by הא שמע. The intermediary section that is introduced by ברין שמיה דקב"ה occurs in only 12 of the 171 extant Sheiltot. The last section or "Derasha" is found in none save some Geniza fragments.

⁴Louis Ginzberg, Geonica, Vol. 1 (Jewish Theological Seminary, New York 1909), pp. 91-92.

⁵Lieberman, ed., The Tosefta Shabbat p. 83.

⁶This is probably the case. See Assaf, pp. 159-161.

⁷See p. 54 below (Chapter II case 2 for the BT text in full).

⁸Earlier in the BT chapter, the Talmud points out how the takkanah appears to contradict the Torah Law in Lev. 5:23.

⁹In the Tosefta we read: הגוזלן ושהלוח מעותיה בריבית
ושעשו חסובה והחזירו גזילן כל המקבל מהן אין רוח חכמים

נרוח הימנו.

¹⁰For example, see BT Berachot 26b-27a. The statement of Rav Nahman Bar Yizhak is used by the anonymous commentator as a solution to questions arising in the anonymous sections of the Sugia. Rav Nahman's statement in and of itself does not refer directly to the anonymous argument, but appears merely as a corroboration of Rabbi Judah's opinion in the Mishnah.

Another example of this practice occurs in BT B.M. 2a. Although the statement, רישא במציא וסיפא במקח
וממכר is probably a description of the layout of the entire tractate, its location within the Sugia looks like a reference to אני מצאתיה וכולה שלי
of the Mishnah.

¹¹See Mirsky Vol. 1 p. 29f for an identification of this manuscript.

CHAPTER II. THE RELATIONSHIP OF HALACHOT GEDOLOT TO THE
BABYLONIAN TALMUD

Unlike Sheiltot, Halachot Gedolot follows the basic order of tractates found in the Babylonian Talmud. Contrary to the organization of the Talmud, however, HG gathers various rulings scattered throughout the Talmudic tractates into their logical topical order. For example, if a definitive statement concerning the laws of Eruvin were to be located only in tractate Shabbat of BT, HG would include it within its explication of the laws in Eruvin. HG is a law code. It tends, therefore, to be more concerned with the concrete statements of halakah than with the multifaceted arguments and points of view found in BT. Hence, HG generally omits much of the tangential argumentation and tends to retain only what is considered normative halakah.

CASE 1: BT Shabbat 151a-b HG p. 20 column D- p.21 column A

This Talmud passage is the same as that used in Chapter I Case 1 to compare with SH. We use the same passage in our comparison with HG below so as to evaluate each Gaonic work's treatment of the identical BT text.¹

HG p.20 column D- p.21 col.A

BT Shabbat 151a-b

1. עושינ כל צרכי המת
סכין ומדיחין
ובלבד שלא יזיז בו אבר
2. שומטין את הכר מתחתיו
ומטילין אותו על החול בשביל
שימתינ
3. וקושרין את הלחי לא שיעלה אלא
שלא יוסיף
4. וכן קורה שנשברה סומכין אותה
בספסל או בארכות המטה לא שתעלה
אלא שלא תוסיף:
5. גמ' והאומר רב יהודה אמר שמואל
מעשה בתלמידיו של רבי מאיר שנכנס
אחריו לבית המרחץ בקש להדיח קרקע
אמר לו אין מדיחין לסוך קרקע
אמר לו אין סכין
קרקע בקרקע מחלפא
מת בקרקע לא מיחלף
6. כל לאתויי מאי
לאתויי הא דתנו רבנן מביאין לו כלי
מיקר וכלי מתכות
ומניחין לו על כריסו בשביל שלא תפוח
ופוקקין את נקביו כדי שלא תכנס
בהן הרוח
7. ואף אמר שלמה בחכמתו (קהלת יב:)
עד שלא ירתק חבל הכסף
זה חוט השדרה (וכו' עד המשנה
הבאה)
9. מתנ' אין מאמצין את המת בשבת
ולא בחול עם יציאת נפש
והמעצים עם יציאת הנפש הרי זה
שופך דמים
10. גמ' תנו רבנן המעצמו עם
יציאת הנפש הרי זה שופך דמים
11. משל לנר שכבה והולכת אדם
מניח אצבעו עליה מיד כבתה
9. אבל אין מאמצין את עיניו של מת בשבת
ואפילו מת מע"ש ולא בשבת בלבד אמרו
אלא אפילו בחול עם יציאת הנפש
והמאמץ עם יציאת הנפש הרי זה
שופך דמים
11. משל לנר שהיה כבה והולך אדם
מניח אצבעו עליה מיד כבה.

12. תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר

הרוצה שיתעצמו עיניו של מתו
נופח לו יין בחטמו ונותן לו
שמן

בין ריסי עיניו
ואוחז שני גודליו של ידיו
והן מתעצמין מאליהן.

13. תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר

תינוק בן יומו חי
מחללין עליו את השבת

שנאמר ושמרתם את השבת

חלל עליו שבת אחת כדי

כדי שישמור שבתות הרבה

דוד מ"י מת אין מחללין

עליו את השבת

כיון שמת אדם בטל מן המצות

והיינו דאמר ר"י...

12. תניא רשב"ג אומר

הרוצה שיתעצמו עיניו של מת
נופח לו יין בחוטמו ונותן
שמן

בין ריסי עיניו
ואוחז בשני גודלי רגליו
והן מתעצמין מאליהן

13. תניא רשב"ג אומר

תינוק בן יומו חי

מחללין עליו את השבת

דוד מלך ישראל מת

אין מחללין עליו את השבת

תינוק בן יומו חי מחללין עליו

את השבת

אמרה תורה חלל עליו שבת אחד

כדי שישמור שבתות הרבה

דוד מלך ישראל מת אין מחללין

עליו

כיון שמת אדם בטל מן המצות

והיינו דא"ר...

B. The Building Blocks and their Arrangement

The building blocks of both BT and HG and the order of their arrangement are virtually identical. BT follows the base number pattern of 1 through 12, while the numbering of the building blocks in HG is 1, 2, 3, 6, 7, 9, 11, 12. Sections 4, 5, 8, and 10 are lacking in the text of HG.

C. The Arrangement of the Building Blocks and the Use of Connectives.

HG parallels the order and formulation of the Mishnah (#1-4) in BT. The first three parts of the Mishnah remain in their Talmudic order with no alteration nor intermediary anonymous statements. Section #4 is missing entirely from the text of HG:

וכן קורה שנשברה סומכין

אוחה בספסל או בארכות המטה לא שתעלה אלא שלא חוסין

Apparently, this section was omitted from the HG compendium of laws concerning the treatment of the dead on the Sabbath because it is irrelevant to that subject. The inclusion of #4 in Mishnah 23:5 was undoubtedly because of the identical principle found in #3. Both instances allowed for the prevention of greater damage on the Sabbath but not for even the temporary repair of already existent damage. Because of its nature as a law code, HG is less concerned with further examples not directly related to the question at hand.

HG omits section #5 for a similar reason. This

passage is not directly relevant to the legal issues discussed in the Mishnah. Therefore, HG links up the first Mishnah statement , עושיין כל צרכי המז with the

Baraita (#6): כל לאתויי מאי לאתויי הא דחנו רבון

מביאין לו כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין לו על כריסו בשביל שלא

תפוח.

This linkage is identical with that of BT. The linkage is clearer without the inclusion of the intermediary ma'aseh (#5) which functions argumentatively and adds no information regarding decided halakah.

The second part of the Baraita (#7) is also retained in the text of HG. The Aggadic section #8, however, is lacking from HG. As we pointed out above, it is typical for a legal code such as HG to omit Aggadic material that adds nothing of immediate legal interest. HG resumes its parallel of BT at the beginning of the next Mishnah section (#9). Unlike BT, however, this Mishnah in HG is directly connected to the previous Baraita (#6-7) with the short connective: אבל

HG

BT

ופוקקין את נקביו כדי שלא תכנס

ופוקקין את נקביו כדי שלא תכנס

בהן הרוח

בהן הרוח

אף אמר שלמה בחכמתו (וכו' עד המשנה הבאה)

אבל אין מאמצין את עיניו של מח בשבת

מתב' אין מאמצין את המת בשבת

The Mishnah parallel in HG is a variant of BT (#9).

This parallel in HG may be, in fact, a Baraita or a version that included an anonymous insertion in the language of

the Tanna. This particular variant appears exclusively in HG:

HG

אבל אין מאמציך את עיניך של מה בשבת
ואפילו מה מע"ש ולא בשבת בלבד אמרו
אלא אפילו בחול עם יציאת הנפש
והמאמץ עם יציאת הנפש הרי זה
שופך דמים

BT

מחנ' אין מאמציך את המה בשבת
ולא בחול עם יציאת הנפש
והמעצים עם יציאת הנפש הרי זה
שופך דמים

HG lacks the opening clause of the next Baraita in BT (#10), but it includes the simile of the candle in the second clause. HG connects this second clause to the Mishnah (#9), thus eliminating repetition of those phrases that are shared by the Mishnah and Baraita.

HG also parallels the last Baraita of the Talmudic passage (#12), with the single variant of "hands" rather than "feet":²

HG

ואוחז שני גודליו של ידיו

BT

ואוחז בשני גודלי רגליו

HG continues to parallel the following Talmud traditions through #13 and beyond. These texts discuss principles regarding the treatment of the dead on the Sabbath.

Summary

All of the Talmudic building blocks included in HG are arranged in the order of BT. Of the 12 numbered

sections in the Talmud, four are lacking in the text of HG, but only because of the specific nature and interests of this code. Unlike BT, which is a vast collection of all the available traditions, HG includes only those traditions which it considered the decided halakah.

It is most important to observe the manner in which HG utilizes the BT material. In this case, HG uses all the Talmudic building blocks in its possession in the same manner as BT, and the structure of each work is quite similar. HG, however, links the first part of Mishnah Shabbat 23:5 (#1-3) and the first Baraita (#6-7) more closely than BT does to the second part of M. Shabbat (#9) and the second Baraita (#11). This closer connection is not due simply to HG's exclusion of intermediary Talmudic material. HG also adds the connective וְכֵן to link the two sections. The building blocks in each work function in the same manner and serve the same exegetical and legal purpose. In all instances they are exact parallels or variants of a single tradition.

CASE 2: BT Bezah 16b & Eruvin 80a SH p. 36 column B.

As in the previous case, this Talmud passage is identical with that used to compare with SH in Chapter I Case 2. The reader will notice the additional parallel texts included here, however, because of the greater amount of parallel material between BT and HG.³

HG p. 36 Col. D

BT Bezah 16b &
Eruvin 80a

- 1a. אמר ר' אבא ערובי תבשילין
צריכין כזאת
איבעיא להו כזית אחד לכלך
או דילמא כזית לכל אחד
ואחד
- 1b. ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב
עירובי תבשילין צריכין כזית
בין לאחד בין למאה:
2. תנן אכלו או שאבד
לא יבשל עליו בתחילה
שייר ממנו כל שהוא סומך
עליו לשבת
מאי כל שהוא
לאו אע"ג דליכא כזית
לא דאית ביה כזית:
3. ת"ש תבשיל זה צלי ואפילו
כלוש שלוק
ומבושל וקוליים האספנין
שנתן עליו
חמין מערב י"ט תחילתו וסופו
אין לו שיעור
מאי לאו אין לו שיעור כלל
לא אין לא שיעור למעלה
אבל יש לו שיעור למטה
4. אמר רב הונא אמר רב
ערובי תבשילין צריך דעת
פשיטא דעת מניח בעינן
דעת מי שהניחו לו בעינן
או לא בעינן
- 4a. אמר רב הונא אמר רב
ערובי תבשילין צריכין דעת
פשיטא דעת מניח בעינן
דעת מי שהניחו לו בעינן
או לא בעינן
- 4b. תא שמע דאבוב דשמואל
מערב אכולה נהרדעא
ר' אמר ור' אסי
מערבו אכולהו טבריא:
4. ת"ש דשמואל
מערב אכולה נהרדעא.
רבי אמי ורבי אסי
מערבי אכולה טבריא.
5. מכריז רבי יעקב בר אידי
מי שלא הניח ערובי תבשילין
יבא ויסמוך על שלי
ועד כמה
אמר רב נחומי בר זכריה
משמיה דאביי
עד תחום שבת.
ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא
קמיה דמר שמואל בימא טבא חזיה
דהוה עציב
אמר ליה אמאי עציבת
5. מכריז רבי יעקב בר אידי
מי שלא הניח ערובי תבשילין
יבא ויסמוך על שלי
ועד כמה
אמר רב נחומי בר זכריה
משמיה דאביי
עד תחום שבת:
ההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא
קמיה דמר שמואל חזיה
דהוה עציב
א"ל אמאי עציבת

א"ל דלא אותיבי תבשילין
 א"ל סמוך אדידי
 לשנה חזייה דהוה עציב
 אמר ליה אמאי עציבת
 אמר ליה דלא אנחי עירובי
 תבשילין
 א"ל פושע את
 לכולי עלמא שרי לדידך אסיר.

א"ל דלא אותיבי תבשילין
 א"ל סמוך אדידי
 לשנה חזייה דהוה עציב
 א"ל אמאי עציבת
 א"ל דלא אותיבי עירובי
 תבשילין
 א"ל פושע את
 לכ"ע שרי לדידך אסיר

6. ת"ר י"ט שחל להיות בע"ש
 אין מערבין לא ערובי
 תחומין
 ולא עירובי חצרות וכו'

BT Eruvin 80a

A. אמר רב נחמן נקטינן
אחד עירובי תחומין
ואחד עירובי חצירות
אחד שיתן פני מבואות
צריך לזכות

B. בעי רב נחמן
עירובי תבשילין צריך לזכות
או אין צריך לזכות

C. אמר רב יוסף ומאי תבעי ליה
לא שמיע ליה הא

D. דאמר רב נחמן בר בר אדא
אמר שמואל

עירובי תבשילין צריך לזכות . עירובי תבשילין צריך לזכות
אמר ליה אביי פשיטא דלא
שמיע ליה

דאי שמיע ליה מאי תיבעי ליה...
ליה...

ובעל הבית צריך למימר לאיתתיה
או לחד מבניה זכי בהאי עירוב
דנישתרי לך למיפא ולבשולי
מיומא טבא לשבתא.

והיכי עבדין
שקלין חדא ריפתא ממעלי יומא
טבא

ומתנח בגויה בישרא או ביעתא
או כוורא

כד מבשלין ואסור למיכליה
לההוא עירוב

עד בו שימשי

2. דתנן אכלו או שאבד

הרי זה לא יבשל עליו בתחילה.

אמר אביי נקטינן התחיל בעיסתו
ונאכל או שאבד הרי זה גומר:

6. ת"ר י"ט שחל ליהות בע"ש
אין מערבין לא עירובי תחומין
ולא עירובי חצרות

ר' אומר מערבין עירובי חצרות
אבל לא עירובי תחומין

מפני שאתה אוסרו בדבר האסור
לך ואי אתה אוסרן בדבר

המותר לך
המותר לו

אתמר רב אמר וכו'

. תנו רבנן יום טוב שחל להיות ערב שבת
אין מערבין לא עירובי תחומין
ולא עירובי חצרות

רבי אומר מערבין עירובי חצרות
אבל לא עירובי תחומין

לפי שאתה אוסרו בדבר האסור
לך ואי אתה אוסרו בדבר

המותר לך
המותר לו

אתמר רב אמר וכו'

B. The Building Blocks and Their Arrangement

The building blocks of BT and HG are virtually identical. HG follows the order of BT. However, as we will discuss in detail below, HG omits sections #2 and #3. It adds one line from section D in Eruvin 80a along with its own anonymous addition and Mishnah proof text to its compendium in tractate Bezah. In this case as well, the building blocks of BT and HG remain virtually identical and are used for the same exegetical and legal purpose.

C. The Use of HG Additions and the Function of the Building Blocks

The HG parallel of the Talmudic passage begins at section #1b.⁴ It states:

אמר רבי אבא אמר רב עירובי חבשילין צריך שיהא בהם כזית בין לאחד
בין למאה.

This statement consists of the proof text and answer in BT to the question raised immediately before it: אבעיא להו

בזית אחד לכולן או דיילא כזית לכל אחד ואחד . In HG, however, the statement of Rabbi Aba according to Rav is the basic text. It is clearer and more complete than the statement in BT #1a and is therefore more likely to be used by a code such as HG. As a collector of traditions, BT had to include both the fragment #1a and the more complete text, #1b. In order to make sense of the two similar statements, it arranged them in their particular order and inserted the anonymous question as a connective and

clarification

HG appends an anonymous addition to #1b:

דאי מעריב חד אדעתא דכולא מתא שפיר דמי

This serves two functions. It clarifies #1b by stating that one portion the size of an egg is enough even for an entire city. It also formally connects section #1b with the next HG section, #4a, which introduces the issue of cognizance. The connection is made through the introduction of the anonymous example of one person making an Eruv Tavshilin for an entire city. This parallels the proof text which will follow in HG (#4b).

Anonymous addition: דאי מעריב חד אדעתא דכולא מתא שפיר דמי

4a: אמר רב חונא אמר רב עירובי תבשילין צריך דעת
פשיטא דעת מניח בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן

4b: ת"ש דשמואל מעריב אכולה נהרדעא. רבי אמי ורבי אסי מערבי
אכולה טבריא.

HG appears to exclude BT sections #2 and #3. Section #3 adds no legal information to the discussion, and in fact, HG includes #2 later on in the discussion.⁵ Although this location for #2 appears to be out of order of BT, it is, in fact, in the proper order. BT contains the last clause of M. Beza 2:1, אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחילה, in two locations. It is presented in Beza 16b as we see it in our parallel texts. In this location BT includes no Amoraic comments relating to it. This same Mishnah clause

is restated on Bezah 17b at the end of the discussion along with the named Amoraic comment: אמר אביי נקטינן התחיל

HG includes this virtually identical Mishnah clause and Amoraic comment in HG #2b. In BT, the Mishnah is commented on for its own clarification only in Bezah 17b. At Bezah 16b it is merely attached to the end of M. Bezah 2:1. Its original locus therefore, is BT Bezah 17b, and HG includes the material in its proper order.

HG parallels BT throughout sections 4 and 5. Following section 5, however, HG jumps to Tractate Eruvin where the statement of Rav Nahman Bar Bar Ada according to Samuel is given anonymously (letter D): עירובי תבשילין צריך לזכות. A lengthy anonymous HG passage follows this statement, explaining how one goes through the process of conferring possession of the Eruv Tavshilin. During the course of this explanation, HG cautions not to eat the Eruv Tavshilin too soon and provides the last part of M. Bezah 2:1 (HG #2b) as proof text. In view of the discussion above as to the intent of this Mishnah in BT Bezah 17b, this inclusion by HG is not out of order of the Talmud passage. HG had no use for the plain Mishnah without commentary. The comment of Abaye appended to this same Mishnah in Bez. 17b served a real function for codified law and was therefore included:

דחנן אכלו או שאבד חרי זה לא יבשל עליו בתחילה אמר אביי נקטינן

התחיל בעיסתו ונאכל או שאבד חרי זה גומר

HG returns to parallel BT Bezah at this point, and continues

to parallel the Talmud through section #6 and even further into the Talmudic pericope.

Summary

HG contains most of the building blocks of the BT passage and utilizes the material for the same legal purposes as the Talmud. HG contains one real variation from BT. This consists of the insertion of Samuel's statement found in BT Eruvin 80a into the Bezah passage as an anonymous statement:

. ערובי תבשילין צריך לזכור HG

adds its own anonymous comment that serves both to clarify the statement and to reintegrate the discussion back into the Bezah text. In returning to the Bezah passage, however, HG uses the Mishnah clause at Bez. 17b (HG #2b) with its comment by Abaye before returning to the BT passage located at Bez. 16b. Although this Mishnah clause with Abaye's comment is now located in our edition of BT on p. 17b, it may have been associated earlier with the other material in our passage in 16b. Aside from this one variation, HG closely parallels both the use of the BT building blocks and anonymous material.

CASE 3: BT Baba Kama 94b HG p. 90 column A

As in the previous cases in this chapter, this Talmud passage is identical with that used to compare with SH in Chapter I case 3.⁶

HG p. 90 Column A

ת"ר הגזלנין ומלוי
 רביות שהחזירו
 אין מקבלין מהם וכל המקבל מהם
 אין רוח חכמים נוחה הימנו
 אמר רב יוחנן בימי רב
 נשנית משנה זו דתנן
 מעשה באדם א' שבקש
 לעשות תשובה
 אמרה לו אשתו ריקה אם אתה
 עושה תשובה
 אפילו אבנטך אינו שלך
 ונמנע אותו האיש ולא עשה תשובה
 באותה שעה אמרו
 הגזלנין ומלוי ריביות
 שהחזירו
 אין מקבלין מהם
 וכל המקבל מהן אין רוח חכמים
 נוחה הימנו

BT Baba Kama 94b

1. תנו רבנן הגזלנין ומלוי
 בריבית שהחזירו
 אין מקבלין מהן והמקבל מהן
 אין רוח חכמים נוחה הימנו
2. אמר רבי יוחנן בימי רב
 נשנית משנה זו דתניא
 מעשה באדם אחד שבקש
 לעשות תשובה
 א"ל אשתו ריקה אם אתה
 עושה תשובה
 אפילו אבנט אינו שלך
 ונמנע ולא עשה תשובה
 אותה שעה אמרו
 הגזלנין ומלוי ריביות
 שהחזירו
 אין מקבלין מהם
 והמקבל מהם אין רוח חכמים
 נוחה הימנו
3. מיתיבי
 הניח להם אביהם מעות
 של ריבית
 אע"ג שאין יודעין שהן ריבית
 אין חייבין להחזיר
 אינהו הוא דלא
 הא אביהם חייב להחזיר
 בדין הוא דאביהם נמי אינו
 חייב להחזיר
 והא דקתני בדידהו משום
 דקא בעי
 למתני סיפא ... וכו'
4. ... תא שמע
 הגזלנין ומלוי בריבית
 אף על פי שגבו מחזירין
 גזלנין מאי שגבו איכא
 אי גזול גזול ואי לא
 גזול לא גזול
 אלא אימא הגזלנין
 ומאי ניהו מלוי ריביות
 אע"ג שגבו מחזירין
 אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם
 אלא למה מחזירין לצאת ידי
 שמים

ת"ש
 הרועים והגבאין והמוכסין
 הרועים והגבאין והמוכסין
 תשובתן קשה ומחזירין למכירין
 תשובתן קשה ומחזירין למכירין

5b. אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם

ואלא למה מחזירין
לצאת ידי שמים

אי הכי אמאי תשובתן קשה
ועוד אימא סיפא

5c. ושאיין מכירין יעשה בהן
צרכי ציבור

5d. ואמר רב חסדא בורות
שיחין ומערות

אלא לא קשיא

כאן קודם תקנה כאן
לאחר תקנה

5e. והשתא דאמר רב נחמן
בשאיין גזילה קיימת

אפילו תימא אידי ואידי
לאחר תקנה

ולא קשיא

כאן בגזילה קיימת

כאן בשאיין גזילה קיימת

5f. והא אבנט דגזילה קיימת היא
מאי אבנט דמי אבנט

6. וכל היכא דגזילה קיימת

לא עבוד רבנן תקנתא

והרי מריש דגזילה קיימת היא

ותנן על המריש

הגזול שבנאו בפירה שיטול דמיו

מפני תקנת השבים

שאני התם דכוון דאיכא

פסידא דבירה

שויה רבנן כדליתא:

מחזירין ואין מקבלין מהם
(וכי מאחר שאין מקבלין מהם)

למה מחזירין

לצאת ידי שמים

אי הכי אמאי תשובתן קשה

ועוד אימא סיפא

ושאיין מכירין יעשו בהן

צרכי ציבור

(מאי צ"צ) אמר רב חסדא בורות
שיחין ומערות

לא קשיא

כאן קודם תקנה כאן

לאחר תקנה

והשתא דאמר רב נחמן

כאן בגזילה קיימת

כאן בגזילה שאינה קיימת

הכא נמי כאן בגזילה קיימת

כאן בגזילה שאינה קיימת

הרי אבנט דגזילה קיימת
דמי אבנט

B. The Building Blocks and their Arrangement

HG follows the arrangement of the building blocks in BT. HG lacks sections #3 and #4, but continues to parallel the Talmudic passage through section #5.

C. The Function of the Building Blocks and the Use of Additions

HG parallels sections #1 and #2 of the Talmudic passage verbatim. Neither book contains any significant variation. Sections 3 and 4 are lacking entirely from HG.

HG also parallels the Talmudic passage very closely at section #5. The first part of the section is virtually identical aside from two short HG additions that serve to clarify the text. The first addition is found in 5b:

HG

BT

מחזירין ואין מקבלין מהם

אמרי מחזירין ואין מקבלין מהם

וכי מאחר שאין מקבלין מהם למה מחזירין

ואלא למה מחזירין

The second addition serves to link 5c with 5d:

HG

BT

ושאין מכירין יעשו צרכי ציבור

ושאין מכירין יעשה בהן צרכי ציבור

מאי צרכי ציבור

אמר רב חסדא בורות שיחין ומערות

ואמר רב חסדא בורות שיחין ומערות

HG includes most of the anonymous statements of BT, including the connective between 5b and 5c:

אי הכי אמאי תשובתן קשה ועוד אימא סיפא

אלא לא קשיא כאן קודם תקנה ו כאן לאחר תקנה.

HG lacks the anonymous statement which precedes the statement attributed to Rav Nahman (#5e):

בשאינן גזילה קיימת אפילו חימא אידי ואידי לאחר תקנה ולא קשיא

In its place HG provides a different anonymous connective:

הכא נמי כאן בגזילה קיימת כאן בגזילה שאינה קיימת

This different connective links the statement of Rav Nahman to the preceding material in a different way than BT (see case III for a detailed explanation of how this difference manifests itself). Like BT, HG resolves the problem of the belt in the Baraita (#2) with the nearly identical anonymous comment: The "belt" in this case was merely the value of a belt and not a case of גזילה קיימת .

Summary

HG closely parallels the BT in sections #1, #2, and #5. This parallel includes the use of most of the anonymous Talmudic additions. HG adds two short clarifications of its own which are lacking in the BT and provides one anonymous addition in place of the one in the Talmud. The texts of the two works are very close.

The following cases constitute additional examples of HG's close parallels to BT. Because of the clear parallels between these works, we need not provide an in depth commentary. The reader will note the close relationship between the texts.

CASE 4: BT Kiddushin 63b-64a HG p. 72 column B

This Mishnah and gemara originate from M. Kiddushin 3:7. This Mishnah considers a case wherein a man betrothes his daughter but does not remember to whom he has given her. If a man comes and says that he has betrothed her, he is to be believed. If two men claim the betrothal, both must grant bills, of divorce, unless they agree among themselves as to who will grant the letter of divorce and who will wed the woman.

1. מתני' קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי
ובא אחד ואמר אני קדשתי נאמן
זה אמר אני קדשתי וזה אמר אני קדשתי
שנים נותנים גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס:
2. גמ' אמר רב נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס נאמן ליתן גט ואין אדם חוטא ולא לו ואין נאמן לכנוס אימא יצרו תוקפו
3. רב אסי אמר אף נאמן לכנוס
4. ומודי רב אסי באומרת התקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי
ובא אחד ואמר קדשתי שאין נאמן לכנוס
5. תנן רצו אחד נותן גט ואחד כונס
תיובתא דרב אמר לך רב שאני התם דכיון דאיכא אחד בהדיא אירתותיה מירתת
6. תניא כוותיה דרב אסי קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי
ובא אחד ואמר קדשתי אף נאמן לכנוס
כנסה ובא אחד ואמר אני קדשתי
לא כל הימנו לאוסרה עליו
7. האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי
ובא אחד ואמר אני קדשתי
אין נאמן לכנוס מפני שהיא מחפה עליו
1. קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי
ובא אחד ואמר אני קידשתי נאמן
זה אומר אני קידשתי וזה אומר אני קידשתי
שניהם נותנים גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס.
2. אמר רב נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס נאמן ליתן גט דאין אדם חוטא ולא לו ואין נאמן לכנוס ואימר יצרו תוקפו
3. ורב אסי אמר אף נאמן לכנוס הלכתא כרב או כרב אסי.
6. ח"ש דתניא כוותיה דרב אסי קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי
ובא אחד ואמר אני קידשתי (אף נאמן לכנוס.)
כנסה ובא אחד ואמר אני קידשתי
אין נאמן לא כל הימנו לאוסרה עליו
7. נתקדשתי ואיני יודע למי תקדשתי
ובא אחד ואמר אני קידשתיך
נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס מפני שמחפה עליו.

The gemara parallels are very close to HG. HG omits the various arguments of #4 and #5 but arrives at the same conclusion as BT in #6. HG presents the material in a simpler and more codified manner than BT with its anonymous question הלכתא כרב או כרב אסי , and its answer:

...ה"ש דתניא כוותיה דרב אסי. HG continues to parallel BT in #7. The building blocks in this example are utilized in the same order and manner as BT to put forth identical halakah. The difference in anonymous connectives between the two texts is a result of the law-code structure of HG.

CASE 5: BT Moed Katan 10a-b HG p. 41 column B-C

This case consists of a list of activities that are allowed and others that are forbidden during the intermediate days of a festival. The passage is made up mostly of named Amoraic statements.

- 1a. דרש רב חמא נוקרין ריחים
במועד
משום ר"מ אמר
(דיקדוקי סופרים: משום
רבינו אמרו)
אפילו סוס שרוכב עליו
וחמור שרוכב עליו
(ומותר) ליטול ציפרנים
בחולו של מועד
אבל חמרא דריחיא לא
- 1b. רב יהודה שרי
למישקל טופריה לחמרא דריחיא
ולאוקומי ריחיא ולמיבניה ריחיא
ולמבני אמת ריחיא
ולמבני אוריא
- 1c. (רבא) שרא לסרוקי סוסיא
ולמיבני אקרפיטא
ולמיבני איצטבא
- d. רבה שרא למישקל דמא לבהמה
בחולא דמועדא
- e. א"ל אביי תניא דמסייע לך
מקיזין דם לבהמה ואין
מונעין רפואה
לבהמה בחולו של מועד
- f. רבא שרא לכסכוסי קירמי
מ"ט מעשה הדיוט הוא
2. אמר רב יצחק בר אמי
אמר רב חסדא
קטורי בידי אסיר
מ"ט מעשה אומן הוא
3. אמר רבא מאן דמתקיל
ארעא אדעתא
דבי דרי שרי אדעתא
דארעא אסיר
היכי דמי מוליא במוליא
ונצא בנצא
אדעתא דארעא.
- 1a. דרש רב חמא נוקרין ריחים
במועד
משום ר"מ אמר
(דיקדוקי סופרים: משום
רבינו אמרו)
אפילו סוס שרוכב עליו
וחמור שרוכב עליו
(ומותר) ליטול ציפרנים
בחולו של מועד
אבל חמרא דריחיא לא
- 1b. רב יהודה שרי
למישקל טופריה לחמרא דריחיא
ולאוקומי ריחיא ולמיבניה ריחיא
ולמבני אמת ריחיא
ולמבני אוריא
- 1c. (רבא) שרא לסרוקי סוסיא
ולמיבני אקרפיטא
ולמיבני איצטבא
- d. רבה שרא למישקל דמא לבהמה
בחולא דמועדא
- e. א"ל אביי תניא דמסייע לך
מקיזין דם לבהמה ואין
מונעין רפואה
לבהמה בחולו של מועד
- f. רבא שרא לכסכוסי קירמי
מ"ט מעשה הדיוט הוא
2. אמר רב יצחק בר אמי
אמר רב חסדא
קטורי בידי אסיר
מ"ט מעשה אומן הוא
3. אמר רבא מאן דמתקיל
ארעא אדעתא
דבי דרי שרי אדעתא
דארעא אסיר
היכי דמי מוליא במוליא
ונצא בנצא
אדעתא דארעא.
- אדעתא דבי דרי, שקל מוליא
ושדא בנצא
אדעתא דארעא

4. ואמר רבא האי מאן דזכי
זיכי אדעתא דציבי
שרי אדעתא דארעא אסיר
היכי דמי? שקיל רברבי
ושביק זוטרי
אדעתא דציבי שקל רברבי
וזוטרי אדעתא דארעא

5. ואמר רבא האי מאן דפתח
מיא לארעי
אדעתא דכוורי שרי אדעתא
דארעא אסיר
היכי דמי? פתח תרי בבי
חד מעילאי
וחד מתחאי אדעתא דכוורי
פתח חד בבא אדעתא דארעא

6. ואמר רבא האי מאן דפשח
דיקלא
אדעתא דחיותא שרי אדעתא
דדיקלא אסיר
היכי דמי שקיל כוליה
מחד גיסא
אדעתא דחיותא מהאי גיסא
ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא
ואסיר

5. ואמר רבא האי מאן דפתח
מיא בארעיה
אדעתא דכוורי שרי אדעתא
דארעא אסיר
היכי דמי פתח תרי פיתחי
חד מעילאי
וחד מתחאי אדעתא דכוורי
פתח חד בבא אדעתא דארעא

6. ואמר רבא האי מאן דפשח
דיקלא
אדעתא דחיותא שרי אדעתא
דדיקלא אסיר
היכי דמי שקל כוליה
מחד גיסא
אדעתא דחיותא מהאי גיסא
ומהאי גיסא אדעתא דדיקלא

4. ואמר רבא האי מאן דזכי
זוכיא אדעתא דציבי
שרי אדעתא דארעא אסיר
היכי דמי שקל רברבי ושביק זוטרי
אדעתא דציבי רברבי
וזוטרי אדעתא דארעא

7. ואמר רבא הני מוחלני
מגזרינהן שרי
מייצינהו אסיר
רב פפא אמר כיון דמתלעי
כפרקמטיא
האבד דמי ושפיר דמי

8. ואמר רבא פרקמטיא
כל שהוא...

7. ואמר רבא הני תמרי תוחלני
מיגזריהן שרי
מייצינהו אסיר
רב פפא אמר כיון דמתלעי
כפרקמטיא
האבד דמי ושרי

8. ואמר רבא פרקמטיא
כל שהוא...

HG follows the order and context of the BT text almost verbatim. HG contains a slightly variant reading of the identical tradition in section #1b and section #3. It also places section #4 in a different order than BT. Other than these minor variations, HG parallels the BT text fully. The close relationship of the two texts is not surprising in view of the fact that the BT passage is a list of legal rulings, which HG could use without adding any anonymous clarifications. The order and content of the building blocks are nearly identical and there is very little use of anonymous material in either text.

CONCLUSIONS

The cases in Chapter II demonstrate the close parallels between HG and BT. It is apparent that HG knew most or all of the building blocks of BT and their order. HG includes much of the same anonymous material as BT in its organization of the Talmudic building blocks, but occasionally HG uses different anonymous material. It is probable that HG uses its own anonymous additions when it wishes to make the Talmudic material more succinct, or when it omits Talmudic material that is extraneous to its intent and organization as a law code.

FOOTNOTES TO CHAPTER II

¹See p. 9 for a brief introduction to the contents of the passage.

²There are no variants to the BT version in Dikdukei Soferim.

³See p. 17 for a brief introduction to the contents of this passage.

⁴See p. 22f for the structural analysis of the BT passage.

⁵HG #2b on p. 55.

⁶See p. 26 for a brief introduction to the contents of this passage.

CHAPTER III. THE COMPARATIVE RELATIONSHIP OF SH AND HG TO BT

THE USE OF THE BUILDING BLOCKS

The analyses of the relationship of SH to BT in chapter 1 and HG to BT in chapter 2 reveal the use of the same basic building blocks in all three texts. These building blocks consist of sources drawn from Tannaitic works such as the Mishnah, Tosephta, and Baraitas, and of named Amoraic statements. Not only are the contents of these building blocks virtually identical in all three works, they are usually organized in the same order. The two exceptions include the SH passage in chapter I Case 1¹ and the HG passage in chapter II Case 2.²

Neither SH nor HG contain all the building blocks of the Talmudic passages, however. A considerable number of them are lacking in both Gaonic works for reasons we have provided above.³ Those sections that are included, however, are very close to the BT text as we know it today.

THE USE OF ANONYMOUS MATERIAL

The most revealing aspect of the relationship between these three books is the use of anonymous material. The basic building blocks in these works do not fit together without a connective mortar. The mortar that holds these Tannaitic and named Amoraic statement together is the anonymous material. This material consists primarily of connective and explanatory statements which put the earlier

building blocks into a legal and/or exegetical perspective relevant to the issues being discussed.

Sometimes the anonymous material is identical in all three works, and sometimes it is divergent or altogether lacking in certain texts. Because the building blocks of all three books are so similar, it is primarily the relationship of the anonymous material in each book that determines the relationship between the books themselves.

CASE 1: Shabbat 151a-b

This Talmud passage is identical with that of the first case in chapters I and II. It discusses rules concerning the treatment of the dead on the Sabbath.⁴

SH

HG

BT Shabbat 151a-b

דאילו שכבא דשכיב
בשבתא
עבדינן ליה כל צרכיו

1. כדתנן עושין כל
צורכי המת
סכין ומדיחין אותו
ובלבד שלא יזיז
בו אבר
וכד גני מגנא שרי
לנחותיה מבי סריא

2. דתנן שומטין את הכר
מתחתיו
ומטילין אותו על
החול בשביל שימתין

וקושרין את הלחי לא
לא שיעלה אלא
שלא יוסיף

ושרי לאחותי עכבא
דמיא על ליביה כי
היכי דנפפר ליביה

6. כדתניא מניחין
כלי מיקר וכלי
מתכות
על
גבי מעים של מת

ופוקקין לו נקביו
כדי שלא יכנס
הרוח

כל לאתויי מאי

6. לאתויי מאידתנו
רבנן מביאין לו
כלי מיקר וכלי
מתכות
ומניחין לו על
כריסו בשביל שלא
תפוח

ופוקקין את נקביו
כדי שלא תכנס
בהן הרוח

1. מתנ' עושין כל
צרכי המת
סכין ומדיחין אותו
ובלבד שלא יזיז
בו אבר

2. שומטין את הכר
מתחתיו
ומטילין אותו על
החול בשביל שימתין

3. קושרין את הלחי לא
לא שיעלה אלא שלא
שלא יוסיף

4. וכן קורה שנשברה
סומכין אותה בספסל
או בארכות המטה
לא שתעלה

5. גמ' והאומר רב יהודה
אמר שמואל
מעשה בתלמידיו של
רבי מאיר שנכנס
אחריו לבית במרחץ
בקש להדיח קרקע
אמר לו אין מדיחין
לסוך קרקע
אמר לו אין סכין
קרקע בקרקע מחלפא
מת בקרקע לא מיחלף

כל לאתויי מאי

6. לאתויי הא דת"ר
מביאין
כלי מיקר וכלי
מתכות
ומניחין על
כריסו כדי שלא
תפוח

7. ופוקקין את נקביו
כדי שלא תכנס
בהן הרוח

8. ואף אמר שלמה
בחכמתו (קהלת יב:)
עד שלא ירתק חבל
הכסף

זה חוט השדרה
(וכו' עד המשנה הבאה)

מאי פוקקין?
מחתיך (מידי) באודנקה
ובנחיריה
כי היכי דלא ליעול
זיקא בהו
ושרי למיסרי לפומיה
כי היכי דלא לירפי

3. כדתנן וקושרין את
הלחי לא שיעלה אלא
שלא יוסיף
ולעמך עיניו אסור

9. כדתניא אין מאמציך
את המת
בשבת

ולא בעת יציאת הנפש
בחול
והמאמץ עם יציאת
כאלו שופך
דם

11. משל לנר שהיה כבה
ובא אדם
ונגה בה
מיד כבה

הכי נמי אי לא נגע
ביה אית ליה
למיחי פורתא
אלא נטר ליה עד דשכיב
ומאמץ ליה עיניה.
ובשבת אפילו בחר
דשכיב אסור
לאמץ עיניו מאי טעמא?
דמזיז בו אבר
אלא (עביד ליה)

12. כדתניא רבי שמעון
בן אלעזר אומר
הרוצה לאמץ
עיניו של מת בשבת

9. אבל אין מאמציך
את עיניו של מת
בשבת

ואפילו מת מע"ש
ולא בשבת בלבד
אמרו

אלא אפילו בחול
עם יציאת הנפש

והמאמץ עם יציאת
הרי זה שופך
דמים

9. מתנ' אין מאמציך
את המת
בשבת

ולא בחול
עם יציאת נפש

והמעצים עם יציאת
הנפש הרי זה שופך
דמים

10. גמ' תנו רבנן המעצמו
עם יציאת הנפש הרי
זה שופך דמים

11. משל לנר שכבה
והולכת אדם
מניח אצבעו עליה
מיד כבתה

11. משל לנר שהיה כבה
והולך אדם
מניח אצבעו עליה
מיד כבה

12. תניא רשב"ג אומר
הרוצה שיתעצמו
עיניו של מת

12. תנא רבי שמעון
בן אלעזר אומר
הרוצה שיתאמצו
עיניו של מתו

נופח לו יין בחוטמו
ונותן לו שמן
בין ריסי עיניו

ומתאמצות מאליהן

נופח לו יין בחטמו
ונותן לו שמן
בין ריסי עיניו
ואוחז שני גודליו
של ידיו

והן מתאמצות מאליהן

נופח לו יין בחוטמו
ונותן שמן
בין ריסי עיניו
ואוחז בשני גודלי
רגליו
והן מתעצמין מאליהן

The anonymous material of HG is closer than SH to the anonymous material of BT. This fact may be noted simply by comparing the structures of the parallel texts. Sections #1 through 3 of HG and BT are identical, whereas SH separates the parts of the Mishnah with anonymous additions. In this particular case SH also quotes section #3 in a different order than do BT and HG. Both SH and HG lack sections #4 and 5. Like BT, HG connects sections #6 and #1 with the addition כל לאחריי מאי, while SH uses a different connective to link section #6 with the preceding material: . ושרי לאחורי עכבא דמא על ליבי כי היכי דניכר ליביה. This variation points to the different exegetical intention of SH as well. SH includes the Baraita (#6) as additional information concerning the treatment of the dead on the Sabbath. BT and HG, on the other hand, use the Baraita as a means of understanding the meaning of the word " כל " of the Mishnah (#1): . עושין כל צרכי המה.

Like BT, HG does not comment on section #7, . ופוקקין.... SH, however, appends an anonymous comment to the Baraita which serves to explain the term, פוקקין. Unlike BT and HG, SH also prefaces section #9 with the statement, . ולעמץ עיניו אסור.

Within section #9, however, HG inserts an anonymous line intended to clarify the Mishnah text. אפילו מה מע"ש

. ולא בשבת בלבד אמרו This line is lacking in both BT and SH. Aside from this single addition, HG provides no alternate or additional material that differs from

the Talmud.

SH, on the other hand, does include more anonymous comments lacking from BT. These consist of the considerable additional material appended to section #11. And finally, SH utilizes #12 differently than do BT and HG. The latter texts understand the Baraita as dealing with a situation of closing the eyes of a corpse on any day but the Sabbath, while SH treats the case as occurring only on the Sabbath. Accordingly, BT and HG allow for the grasping of the digits of the feet or hands, which SH forbids because of the Sabbath rule: "בלבד שלא יזיז בו אבר"

SH	HG	BT
הרוצה לאמץ עיניו	הרוצה שיתאצמו עיניו	הרוצה שיתעצמו עיניו
של מח בשבת	של מח	של מח
נרפח לו יין בחוטמו	נרפח לו יין בחוטמו	נרפח לו יין בחוטמו
ונותן לו שמן בין	ונותן לו שמן בין	ונותן שמן בין
ריסי עיניו	ריסי עיניו	ריסי עיניו
	ואוחז שני גודליו	ואוחז בשני גודלי
	של ידיו	רגליו
ומתאמצות מאליהן	והן מתאצמות מאליהן	והן מתעצמות מאליהן

CASE 2: Bezah 16b and Eruvin 80a

We use the same Talmud passage in this case as we did in chapters I and II in order to compare all three texts simultaneously. The texts consist of a commentary on M. Bezah 2:1 which present the halakah of Eruv Tavshillin.⁵

SH

HG

BT Bezah 16b

וכמה שיעורו?
כזית, ואע"ג דנפיש
אינשי טובא

1a. אמר ר' אבא ערובי

תבשילין צריכין

כזית

איבעיא להו כזית

אחד לכלן

או דילמא כזית

לכל אחד ואחד

1b. ת"ש דאמר רבי אבא . אמר רבי אבא

אמר רב

ערובי תבשילין עירובי תבשילין

צריכין צריכין

כזית כזית

בין לאחד בין למאה: בין לאחד בין למאה

דאי מעריב חד

אדעתא דכולה מתא

שפיר דמי

2. תנן אכלו או שאבד

לא יבשל עליו בתחילה

שיר ממנו כל שהוא

סומך עליו לשבת

מאי כל שהוא

לא אע"ג דליכא כזית

לא דאית ביה כזית:

3. ת"ש תבשיל זה צלי

ואפילו כלוש שלוק

ומבושל וקוליים

האספנין שנתן עליו

חמין מערב י"ט

תחילתו וסופו

אין לו שיעור

מאי לאו אין לו

שיעור כלל

לא אין לא שיעור

למעלה

אבל יש לו שיעור למטה

4a. אמר רב הונא . אמר רב הונא

אמר רב

ערובי תבשילין ערובי תבשילין

צריכין דעת צריכין דעת

פשיטא דעת פשיטא דעת

מניח בעינן מניח בעינן

דעת מי שהניחו לו
בעינן או לא
בעינן

דעת מי שהניחו לו
בעינן או לא
בעינן

והיכא דמערב אדעתא
דאיניש אחרינא
אע"ג דלא ידע האיך
דהא מחתיך ליה
הוי עירובא

4b. תא שמע דאבוה . ת"ש
דשמואל . דשמואל
מערב אכולה נהרדעא . מעריב אכולה נהרדעא
נהרדעא . נהרדעא
ר' אמו ור' אסי . רבי אמו ורבי אסי
מערבו אכלוהו . מערבי אכולה
טבריא : טבריא .

5. מכריז רבי יעקב . מכריז רבי יעקב
בר אידי . בר אידי
מי שלא הניח ערובי . מי שלא הניח ערובי
תבשילין . תבשילין
יבא ויסמוך על שלי . יבא ויסמוך על שלי
ועד כמה . ועד כמה

This example demonstrates a greater variety than case 1 of how anonymous material connects building blocks. For example, all three texts share the statement of Rabbi Aba according to Rav (Rabbi Ada in SH). Each uses the statement in a different way, however. BT connects it to the preceding statement of Rabbi Aba through the use of an anonymous question in #1a. HG uses it as a legal ruling with no additional comment.⁶ SH appends it as a proof text to its own anonymous SH statement.

Unlike SH, HG contains building block #4a of the Talmud passage: 'אמר רב חונא אמר רב ערובי חבשילין צריכין דעה וכו' . HG, however, prefaces #4a with its own anonymous comment:

דאי מעריב חד אדעתא דכולה מתא שפיר דמי . This does not appear in SH or BT. All three works contain #4b: (דאבוה)

HG and BT link it in the same way to #4a by using 'הא שמע , while SH contains only the first part of 4b and links it to its own anonymous preface:

והיכא דמעריב וכו' . Sections #5 and #6, which refer to R. Jacob b. Iddi's declaration that anyone may rely on his 'erub, are identical in HG and BT but are lacking entirely from SH.

Despite the greater variety of anonymous material in the Bezah passage, it is evident that HG is closer to our Talmud text. HG not only contains more of the basic building blocks of BT, it also links these building blocks more closely than does SH to create a text more similar to that of BT.

SH

HG

BT Eruvin 80a

A. אמר רב נחמן נקטינן
אחד עירובי תחומין
ואחד עירובי חצירות
אחד שיתופי מבואות
צריך לזכות

B. בעי רב נחמן
עירובי תבשילין צריך
לזכות
או אין צריך לזכות

C. אמר רב יוסף ומאי
תבעי ליה
לא שמיע ליה הא

ברם צריך
(צריך) לזכות
לו על ידי אחר
או אינו צריך

מי אמרינן כיון דלא
בעינן שיעורא
לדיליה ושיעורא לאחרני
אלא הם בזכות דיליה
קא נפקין
זכויי נמי לא בעינן
או דילמא כמא דלא
מזכיה ליה
לא משתרי בהדיה

ת"ש דאמר רב נחומי
בר אדא אמר שמואל
עירובי תבשילין
צריך לזכות.

D. דאמר רב נחמן
בר בר אדא אמר שמואל
עירובי תבשילין
צריך לזכות
אמר ליה אביי פשיטא
דלא שמיע ליה
דאי שמיע ליה מאי
תיבעי ליה... .

ובעל הבית צריך
למימר לאיתתיה
או לחד מבניה
זכי בהאי עירוב
דנישתר לך למיבא
ולבשולי
מיומא טבא לשבתא
והיכי עבדין
ישקלון חדא ריפתא
ממעלי יומא טבא
ומתנח בגויה בישרא
או ביעתא או כוורא
כד מבשלין ואסור
למיכליה לההוא עירוב
עד בו שימשי
דתנן אכלו או שאבד
הרי זה לא יבשל
עליו בתחילה.
אמר אביי נקטינן
התחיל בעיסתו
ונאכל או שאבד
הרי זה גומר:

The parallels in the Eruvin passage are more meager than in Bezah. All three texts contain the statement of section D, עירובי חבשילין צריך לזכור . Each work, however, treats the statement differently. BT attributes it to Rav Nahman Bar Bar Ada according to Samuel, SH to Rav Nahumei Bar Ada according to Samuel, and HG treats it as an anonymous statement.

As noted above in chapters I and II, this statement fulfills a different exegetical role in each work. Neither SH nor HG is closer to BT in this passage. Each treats the statement differently from BT and each links it to different anonymous material. Although all three works diverge in their treatment of the statement, HG returns directly to the BT passage in Bezah 16b. SH continues with more anonymous additional material, parallels Megillah 7b, and then returns to a different passage in Bezah 21a. Although both SH and HG diverge from the BT text in Bezah 16b, HG follows the structure and exegetical format of BT closer than does SH.

CASE 3: Baba Kama 94b-95a

This Talmud passage, like that in chapter I case 3 and chapter II case 3, deals with the laws concerning the return of stolen property, usurious interest, and unfair taxation.

SH

HG

BT Baba Kama 94b-95a

ת"ר הגזלנין
ומלוי בריבית
שהחזירו
אין מקבלין מהן
וכל המקבל מהן
אין רוח חכמים
נוחה הימנו
והני מילי דאין
גזילה קיימת בעינה
אבל גזילה קיימת
בעינה מקבלין

אמר רבי יוחנן
בימי רב
נשנית משנה
זו
מעשה באדם אחד
שביקש לעשות תשובה
אמרה לו אשתו ריקה
אם אתה עושה תשובה
אפילו אבנש זה
אינו שלך
ונמנע
ולא עבד תשובה
באותה שעה אמרו
הגזלנין ומלוי
בריבית שהחזירו
אין מקבלין מהן
וכל המקבל מהן
אין רוח חכמים
נוחה הימנו

ת"ר הגזלנין
מלוי רביות
שהחזירו
אין מקבלין מהם
והמקבל מהם
אין רוח חכמים
נוחה הימנו

אמר רבי יוחנן
בימי רב
נשנית משנה
זו דתנן
מעשה באדם א'
שבקש לעשות תשובה
אמרה לו אשתו ריקה
אם אתה עושה תשובה
אפילו אבנשך
אינו שלך
ונמנע אותו האיש
ולא עשה תשובה
באותה שעה אמרו
הגזלנין ומלוי
ריביות שהחזירו
אין מקבלין מהם
וכל המקבל מהן
אין רוח חכמים
נוחה הימנו

1. תנו רבנן הגזלנין
ומלוי בריבית
שהחזירו
אין מקבלין מהן
והמקבל מהן
אין רוח חכמים
נוחה הימנו

2. אמר רבי יוחנן
בימי רב
נשנית משנה
זו דתניא
מעשה באדם אחד
שבקש לעשות תשובה
א"ל אשתו ריקה
אם אתה עושה תשובה
אפילו אבנש
אינו שלך
ונמנע
ולא עשה תשובה
אותה שעה אמרו
הגזלנין ומלוי
ריביות שהחזירו
אין מקבלין מהם
והמקבל מהם
אין רוח חכמים
נוחה הימנו

3. מיתיבי
הניח להם אביהם
מעוה של ריבית
אע"ג שאין יודעין
שהן ריבית
אין חייבין להחזיר
אינהו הוא דלא
הא אביהם חייב
להחזיר
בדין הוא דאביהם
נמי אינו חייב להחזיר
והא דקתני בדידחו
משום דקא בעי
למתני סיפא... וכו'

4. ... תא שמע
הגזלנין ומלוי בריבית
אף על פי שגבו מחזירין
גזלנין מאי שגבו איכא

אי גזול גזול ואי
לא גזול לא גזול
אלא אימא הגזולנין
ומאי ניהו מלוי

רביות

אע"ג שגבו מחזירין
אמרי מחזירין ואין
מקבלין מהם
אלא למה מחזירין
לצאת ידי שמים

ת"ש

5a. הרועים והגבאין

והמוכסין

תשובתן קשה

ומחזירין למכירין

5b. אמרי מחזירין ואין

מקבלין מהם

ואלא למה מחזירין
לצאת ידי שמים

אי הכי אמאי

תשובתן קשה

ועוד אימא סיפא

5c. ושאיין מכירין יעשה

בהן צרכי ציבור

5d. ואמר רב

חסדא

בורות שיחין ומערות

אלא לא קשיא

כאן קודם תקנה

כאן לאחר תקנה

5e. והשתא דאמר רב נחמן

בשאיין גזילה קיימת

אפילו תימא אידי

ואידי לאחר תקנה

ולא קשיא

כאן בגזילה קיימת

כאן בשאיין גזילה

קיימת

5f. והא אבנט דגזילה

קיימת היא

מאי אבנט דמי אבנט

מיתיבי

הרועים והגבאין

והמוכסין

תשובתן קשה

ומחזירין למכירין

מחזירין ואין

מקבלין מהם

(וכי מאחר שאין

מקבלין מהם)

למה מחזירין

לצאת ידי שמים

אי הכי אמאי

תשובתן קשה

ועוד אימא סיפא

ושאיין מכירין יעשו

בהן צרכי ציבור

(מאי צ"צ) ואמר רב

חסדא

בורות שיחין ומערות

לא קשיא

כאן קודם תקנה

כאן לאחר תקנה

והשתא דאמר רב נחמן

כאן בגזילה קיימת

כאן בגזילה שאינה

קיימת

הכא נמי כאן בגזילה

קיימת

כאן בגזילה שאינה

קיימת

הרי אבנט דגזילה

קיימת

דמי אבנט

מיתיבי

הרועים והגבאים

והמוכסין

תשובתן קשה

ומחזירין למכירין

מחזירין ואין

מקבלין מהן

אלא למה מחזירין
כדי לצאת ידי שמים

אי הכי אימא סיפא

ושאיין מכירין יעשו

בהן צרכי ציבור

ואמר רב

חסדא

בורות שיחין ומערות

אלא לא קשיא

כאן קודם תקנה

כאן לאחר תקנה

כאן בגזילה קיימת

וכאן בגזילה שאינה

קיימת

הכא נמי כאן בגזילה

קיימת

וכאן בגזילה שאינה

קיימת

הא אבנט דגזילה

קיימת היא

מאי אבנט דמי אבנט

An examination of the parallel texts shows that HG is closer to the structure of BT in sections #1 and 2 than is SH. SH provides an additional anonymous statement, והני

מילי דאין גזילה קיימת בעינה אבל גזילה קיימת בעינה מקבלין , which serves to clarify #1. This statement does not appear in HG or BT.

Both HG and SH lack sections #3 and 4 of the Talmud passage. Both are equally close to the BT text in section #5 though both contain slightly divergent material. HG contains two short additions lacking in both SH and BT. One is located in 5b and states וכל מאחר שאין מקבלין

מאי צרכי ציבור , while the other is in 5d: מהם . HG also contains a Talmudic addition between 5b and 5c,

אי הכי אמאי חשובתן קשה , that is lacking in SH. Both SH and HG connect the statement of Rav Nahman (5e) to the other material in the passage with the identical anonymous addition: חכא נמי כאן בגזילה

קיימת וכאן גזילה שאין קיימת . This connective is quite different from the connective employed by BT within #5e. Although the differences between HG and SH are not great in this passage, HG is nevertheless closer than SH to the text of BT.

CASE 4: Shabbat 129b

This considers the laws concerning the care for a

baby born on the Sabbath. The discussion is derived from M. Shabbat 18:3, which gathers rules about the care for a mother and her baby born on the Sabbath.

וקושרין את הטבור
רבי יוסי אומר אף
חותכין

וצרכי דוולד נמי עושין
בשבת
קטרינן ליה טיבורא
דלא לייעיל (ביה) זיקא
וליסתכן (בכ"י וכמנספר)
וטומנין לה שיליה כדי
שיחם הוולד
1. (דחנן קושרין את הטבור
ר' יוסי אומר אף
חותכין.
וטומנין את השליא כדי
כדי שיחם הוולד)
(בכ"י וכמנספר)
2. רשב"ג אומר
עשירות טומנות אותה
בספוגין של צמר
בנות מלכים טומנות
אותה בספל של שמן
עניות טומנות אותה
בחבן או במוכין

בברם צריך:::

3. ת"ש דאמר רב נחמן אמר
רבה בר אבנה
אמר רב הלכה
כרבי יוסי *

3. אמר רב נחמן אמר
רבה בר אבנה
הלכה
כרבי יוסי

3. אמר רב נחמן אמר
רבה בר אבנה
אמר רב הלכה
כרבי יוסי

4. ואמר רב נחמן אמר
רבה בר אבנה
אמר רב
מודים חכמים לרבי
יוסי
בטבור של שתי
תינוקות שחותכין
מ"ט דמנתחי
אהדרי
3. אמר רב נחמן אמר
רבה בר אבנה
אמר רב
מודים חכמים לר'
יוסי
בטבור של שני
תינוקות שחותכין
מ"ט משום שמינתחי
אהדרי

5. ואמר רב נחמן אמר רבה 5. אמר רב נחמן אמר רבה 5.
בר אבנה בר אבנה
אמר רב אמר רב
כל האומר בפרשת
תוכחה עושין לחיה
בשבת
שנאמר (יחזקאל טו:ד)

* The reading presented for SH section 3 differs from that of Mirsky. Mirsky alters the makeup of the SH order on the basis of a single manuscript (Mirzbecher #113). We have retained here the original structure of the printed edition and most manuscripts.

SH

HG

BT

ומולדותיך ביום
הולדת אותך

ומולדותיך ביום
הולדת אותך

ומולדותיך ביום
הולדת אותך
לא כרת שרק ובמים
לא רחצת למשעי
והמלח לא המלחת
והחתל לא חתלת
ומולדותיך ביום הולדת

מכאן שמילדיך את
הולד בשבת
לא כרת שרק
מכאן שמחתכיך
הטבור בשבת
ובמים לא רחצת
מכאן שמרחיציך
הולד בשבת
והמלח לא המלחת
מכאן שמולחיך
הולד בשבת
והחתל לא חתלת
מכאן שמלפפיך
הולד בשבת

מכאן שמילדיך את
האשה בשבת
לא כרת שרק
מכאן שחותכיך את
הטבור בשבת
ובמים לא רחצת
מכאן שמרחיציך
את הולד בשבת
והמלח לא המלחת
מכאן שמולחיך
הולד בשבת
והחתל לא חתלת
מכאן שמלפפיך
את הולד בשבת

מכאן שמילדים את
הולד בשבת
לא כרת שרק
מכאן שחוטכיך
הטבור בשבת
ובמים לא רחצת למשעי
מכאן שרוחציך
הולד בשבת
והמלח לא המלחת
מכאן שמולחיך
הולד בשבת
והחתל לא חתלת
מכאן שמלפפיך
הולד בשבת

In this case, HG parallels BT verbatim. There are no variations in the content and order of the building blocks nor in their exegesis. SH contains some variations, though they are likely due to the variant structure of the work itself. SH prefaces #1-2 with an anonymous statement:

וצרכי דוולד נמי עושין בשבת קטרינן ליה טבורא דלא ליעול ביה זיקא
וליסתכן וטמנין לה שיליה כדי שיחם הדולד.

SH also separates #1-2 from its gemara (#3-5) with a long

insertion. HG, however, excludes #1-2 and therefore cannot include any variation of the text. Although SH excludes BT and HG #4, ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבון , it parallels #3 and #5 almost verbatim.

In sum, we point to this parallel to demonstrate that in some cases, BT, HG and SH do not vary significantly from one another. Aside from the exclusions of SH and HG and the anonymous additions SH employs to create its particular structure, there are no significant variations. The halakah of all three texts is the same. The language of the HG and BT texts is slightly closer than that of SH and BT texts. This example demonstrates how the particular structures of HG and SH affect their utilization of the BT material.

CASE 5: BT Shabbat 134b-135a

This case based on M. Shabbat 19:3 considers issues related to the permissibility of ritual circumcision on the Sabbath.

SH

HG

BT Shabbat 134b-135a

...ספק ואנדרוגינוס
אין מחללין עליו את
השבת
ורבי יהודה מתיר
באנדרוגינוס

דמחיליבין דביט ישראל
לממהל מהילותא בתמניא
יומי
והיכא דנולד כשהוא מהול
לא צריך

1. ספק ואנדרוגינוס וכו' 1. תנו רבנן ימול בשר 1. דתניא ערלתו
תנו רבנן ערלתו
(ויקרא יב:ג)
ערלתו ודאי דוחה
את השבת
ולא ספק דוחה את
השבת
ערלתו ודאי דוחה
את השבת
ולא אנדרוגינוס
דוחה את השבת

2. רבי יהודה אומר
אנדרוגינוס דוחה
את השבת
וענוש כרת
ערלתו ודאי דוחה
את השבת
ולא נולד בין
השמשות דוחה את
השבת
ערלתו ודאי דוחה
את השבת
ולא הנולד כשהוא
מהול דוחה את השבת

דכולהו לא מהלינן
להו בשבתא

שבית שמאי אומרים צריך
להטיף ממנו דם ברית
מפני שהיא ערלתו כבושה
ובית הלל אומרים אין
צריך

שב"ש אומרים צריך
להטיף ממנו דם ברית

וב"ה אומרים אין
צריך

ונולד כשהוא מהול
אין צריך להטיף
ממנו דם ברית

SH

HG

BT

3. ר' שמעון בן אלעזר אומר
לא נחלקו בית שמאי
ובית הלל
על הנולד כשהוא מהול
שצריך להטיף ממנו
דם ברית

על מה נחלקו
על גר שנתגייר
כשהוא מהול
שבית שמאי אומרים צריך
להטיף ממנו דם ברית
ובית הלל אומרים אין צריך
להטיף ממנו דם ברית

5. איתמר רב אמר הלכה
כתנא קמא
ושמואל אמר הלכה
כרב' שמעון בן אלעזר
וקיימא לן הלכה כרב
באיסורי

6. רב אדא בר אהבה
איתליד ליה ההוא
ינוקא כשהוא
מהול
אהדריה אתריסר מהולי
עד דשוייה
כרוח שפכה
אמר תיתי לי
דעברי אדרב למימרא
הלכתא כרב

6. דרב אדא בר אהבה
איתליד ליה ההוא
ינוקא בשבתא כשהוא
מהול
אהדריה אתליסר מהולאי
שוויה
כרוח שפכה
אמר תיתי לי
דעברי אדרב למימרא
הלכתא דאינו צריך
להטיף ממנו דם ברית:

3. א"ר שמעון בן אלעזר
לא נחלקו ב"ש
וב"ה
על הנולד כשהוא מהול
שצריך להטיף ממנו
דם ברית
מפני שערלתו כבושה
היא
על מה נחלקו
על גר שנתגייר
כשהוא מהול
שב"ש אומרים צריך
להטיף ממנו דם ברית
וב"ה אומרים א"צ
להטיף ממנו דם ברית:
4. אמר מר ולא ספק
דוחה את השבת
לאתויי מאי
לאתויי הא דתנן רבנן
בן שבעה מחללי
עליו את השבת
בן שמונה אין מחללי
עליו את השבת
ספק בן שבעה ספק בן
ח' אין מחללי עליו
את השבת
בן ח' הוא כאבן
ואסור לטלטלו
אבל אמו שוחה ומניקתו
מפני הסכנה
5. איתמר רב אמר הלכה
כתנא קמא
ושמואל אמר הלכה
כר"ש בן אלעזר

6. רב אדא בר אהבה
איתליד ליה ההוא
ינוקא כשהוא
מהול
אהדרי אתליסר מהולאי
עד דשוייה
כרוח שפכה
אמר תיתי לי
דעברי אדרב
6. רב אדא בר אהבה
איתליד ליה ההוא
ינוקא כשהוא
מהול
אהדרי אתליסר מהולאי
עד דשוייה
כרוח שפכה
אמר תיתי לי
דעברי אדרב

This example provides three related texts. HG and SH do not appear to be particularly close to the BT text, though both appear to be derived from it, nor are they particularly close to one another.

Sections #1 and #2 of the Talmudic baraita are clearly related. Both SH and HG combine them and draw from them as a single tradition. HG appends the anonymous rule which serves as a summary generalization to #1-2: דכולהו לא מהלינן לה בשבתא ונולד כשהוא מהול אין צריך להטיף ממנו דם בריית. This addition is lacking in both BT and SH.

SH includes more of the various arguments of BT than does HG. This is consistent with the structure of the first part of every Sheilta, which lists the general Talmudic laws concerning the issues to be discussed later. As a law code, HG includes fewer arguments and focuses on the legal results of the BT passage. Thus we observe that SH parallels BT section #3 which is excluded by HG. Section #4 is lacking in both HG and SH. SH includes #5 and adds an anonymous addition which decides the law in favor of Rav:

. וקיימא לן הלכה כרב באיטורי

All three texts include section #6, a tale about Rabbi Ada b. Ahavah, though both HG and SH append an anonymous statement deciding the halachah based upon this tale.

SH

HG

הלכתא כרב

הלכתא דאינו צריך להטיף ממנו דם בריית

CONCLUSIONS

These five cases have demonstrated some aspects of the comparative relationship of SH, HG, and BT. Although SH and HG do not contain all of the building blocks of BT, the common building blocks of all the texts tend to be very similar. In most cases these building blocks are arranged in the same order. Both HG and SH tend to contain or lack the identical building blocks of the Talmud.

Both SH and HG contain some of the anonymous material of BT, though they also employ their own anonymous connective and explanatory material that is not in BT. Sometimes HG and SH contain the same anonymous statements lacking in BT, and sometimes these additions in SH and HG are different. The specific styles and structures of HG and SH will sometimes determine how they will utilize the BT text.

HG, however, contains more anonymous Talmudic material than does SH. The structure of the HG text as well as its exegetical and legal formulation is closer than SH to the format of the Babylonian Talmud. In some cases, such as in case 5 above, SH utilizes more of the Talmudic building blocks than HG.⁷ Overall, however, HG uses the Talmudic building blocks as does the Babylonian Talmud itself, while SH does not.

FOOTNOTES TO CHAPTER III

¹
See above p. 10.

²
See above pp. 53-55.

³
See above pp. 13, 46.

⁴
See p. 9 for a brief introduction to the contents of this passage.

⁵
See p. 17 for a brief introduction to the contents of this passage.

⁶
See my comment concerning the connection of the appended line דאי מעריב חד אדעתא דכולה מחא שפיר דמי to the following statement, #4a on p. 57 .

⁷
In some infrequent cases, SH appears closer than HG to the BT text. One example may be found on p. 96 where HG lacks the statement of Raba according to Rav Nahman (#1).

CHAPTER IV: THE RELATIONSHIP OF HALACHOT GEDOLOT TO SHEILTOT

We have shown in the previous chapter that HG tends to be closer than SH to the text of BT, particularly in its use of anonymous material. Additionally, however, in a significant number of cases, SH and HG contain identical or parallel material that is nowhere to be found in BT. In these cases, the two Gaonic works are more similar to one another than either one is to BT. This is evident from their use of the Talmudic building blocks and the similarity of their anonymous material.

CASE 1: SH and HG Variations of Baba Batra 150a-b

This passage consists of material understood as having been organized by Rav Nahman. Three sections are from the Mishnah (#2, 3, and 5 are from M. Peah 3:7). One is a named Amoraic statement (#4), and the other section is an unnamed Amoraic statement (#6). The order and formulation of the five cases cited by Raba according to Rav Nahman are identical in all three works. This passage consists of an enumeration of five cases where it is necessary that all one's possessions be given away in writing. One of the major issues discussed within the passage is whether only landed property qualifies as "possessions", or whether moveable goods qualify as well.

SH #35

HG p.110 col.D

BT Baba Batra 150a-b

1. אמר רבא אמר
רב נחמן
חמישה עד שיכתבו
כל נכסיו ואלו הן
שכיב מרע ועבדו
ואשתו ובניו ושברחו
וסימן כעש"ב. פר'
שכיב מרע שכתב
2. שכיב מרע שכתב
כל נכסיו לאחרים
לא עשה כלום אלא
אם כן
שייר קרקע כל שהוא
מתנתו קיימת
לא שייר קרקע כל
שהוא אין מתנתו קיימת
3. עבדו דתנן הכותב
כל נכסיו לעבדו
יצא בן חורין
שייר קרקע כל שהוא
לא יצא בן חורין
3. הכותב
כל נכסיו לעבדו
יצא לחירות
שייר כל שהוא
לא יצא
דאמרינן האי דשייר
דמיו הוא
4. אשתו
דאמר רב יהודה
אמר שמואל
הכותב כל נכסיו
לאשתו
לא עשאה אלא
אפטרופא
4. אשתו
הא שייר כל שהוא
ומת
מתנתו קיימת ואף על
גב דלא קני מיניה
דמצוה מחמת מיתה
לא בעי קניין
ודוקא דמית
אבל לא מית
אף על גב דקנו
מיניה וקם
הדר בכל דעבד.
1. ת"ש דאמר רבא אמר
רב נחמן
חמישה עד שיכתבו
כל נכסיו ואלו הן
שכיב מרע ועבדו
ואשתו ובניו ושברחו
וסימן כעש"ב. פר'
שכיב מרע שכתב
2. שכיב מרע שכתב
כל נכסיו לאחרים
לא עשה כלום אלא
אם כן
שייר כל שהוא
3. עבדו הכותב
כל נכסיו לעבדו
יצא לחירות
שייר כל שהוא
לא יצא
4. אשתו
הכותב כל נכסיו
לאשתו
לא עשאה אלא
אפטרופא
- הא שייר קרקע כל שהוא
ומת
מתנתו קיימת ואע"ג
דלא קנו מיניה
דאי מצוה מחמת מיתה
לא בעי קניין.
והני מילי הוא דמת
ואי לא מת
אע"ג דקנו
מיניה וקם
הדר בכל דעבד
דמצוה מחמת מיתה הוא

SH

HG

BT

.5. ובניו פירוש

הכותב כל נכסיו

לבניו

וכתב לאשתו קרקע

הכותב כל נכסיו

לבניו

וכתב לאשתו קרקע

.5. בניו דתנן
הכותב כל נכסיו
לבניו
וכתב לאשתו קרקע
כל שהוא

או מטלטלי כל שהוא

בפניה ושחקו

איבדה כחובתה

ואי צורחת הא צורחת

או מטלטלי כל שהוא

בפניה ושחקו

איבדה כחובתה

ואי צורחת הא צורחת

.6. ושברחו פירוש

.6. מברחת דאמר מר

מברחת צריכה

שתכתוב כל נכסיה

המברחת כל נכסיה

מבעלה מקמי

דתייהו ליה

לא עשתה

ולא כלום

ואם שייירה כל

שהוא שפיר

עבדה

המברחת נכסיה

מבעלה מקמי

דתייהו ליה כל

נכסיה לא עשתה

ולא כלום

ואם שייירה כל

שהוא שפיר דמי

דעבדה.

ובבולהו ואפילו מטלטל

הוי שיו

לבר מכתובה אשה

דמקרקעי תקינן

רבנן

מטלטלי לא תקינן

רבנן

ובבולהו מטלטל

הוי שיו

לבר מכתובה

דמקרקעי תקינן

רבנן

מטלטלי לא תקינן

רבנן

ואע"ג דפליגי עליה

רב יהודה ורב ירמיה

בר אבא

הלכתא כרב נחמן בדיני

דקאמר בבולהו מטלטלי

נמי שיו

לבר מכתובה אשה.

מדקאמר עד שיכתבו

כל נכסיה

אלמלא קרקע לאו דוקא

ולא בעינן כדי פרנסתן.

The reader will observe that the initial organizing statement of Raba according to Ray Nahman (#1) is lacking only in the HG text. This is an uncommon example of a passage located in BT and SH but lacking in HG.¹

This Baba Batra passage contains four instances where SH and HG contain an identical anonymous addition that is lacking in BT. The first instance consists of an addition to the Mishnah in section #2. BT is nearly identical with M. Peah 3:7², but SH and HG expand the meaning of the rule from the literal limitation of only "land" to any kind of property:

SH	HG	BT	Mishnah
שכיב מרע שכתב כל	שכיב מרע שכתב כל	שכיב מרע שכתב כל	הכותב נכסיו והוא
נכסיו לאחרים	נכסיו לאחרים	נכסיו לאחרים	שכיב מרע
לא עשה כלום	לא עשה כלום		
אלא עם כן	אלא עם כן		
שייר קרקע כל שהוא	ושייר קרקע כל שהוא	ושייר קרקע כל שהוא	שייר קרקע כל שהוא
		מתנתו קיימת	מתנתו מתנה
		לא שייר קרקע כל שהוא	לא שייר קרקע כל שהוא
		אין מתנתו קיימת	אין מתנתו מתנה
ולא קרקע דוקא	ולא קרקע דוקא		
אלא שייר	אלא שייר כל		
דוקא	שהוא דוקא		

The second anonymous addition is appended to section #4. It consists of a summary of rules regarding the will of a man on his death bed:

SH

HG

הא שייר כל שהוא ומת מתנתו קיימת

הא שייר כל שהוא ומת מתנתו קיימת

אע"ג דלא קנו מיניה

אף על גב דלא קנו מיניה

ואי מצוה מחמת מיתה לא בעי קניין

דמצוה מחמת מיתה לא בעי קניין

והני מילי הא דמת ואי לא מת אע"ג

ודוקא דמת אבל לא מית אע"ג

דקנו מיניה וקם

דקנו מיניה וקם

הדר בכל דעבד דמצוה מחמת מיתה היא

הדר בכל דעבד

The third addition is added to BT section #5: הכותב כל

. נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה

This addition consists of three parts. The purpose of the first part is similar to that of the second addition above in that it widens the category of property to include moveable objects (מטלטלי) as well as land (קרקע).

This addition states: או מטלטלי כל שהוא .

The second part, בפניה ושחק , indicates that the signing over of all one's property to one's children and leaving a small amount to one's wife must take place before the wife and be greeted by silent acceptance. The third part, ואי צווחת הא צווחת , indicates that once she has agreed to the action described above, her objections at a later date are invalid.

The last addition is a variant formulation of section #6:

SH & HG

BT

המברחת (כל) נכסיה מבעלה מיקמי

מברחת דאמר מר

דתייהוי ליה (כל נכסיה)

מברחת צריכה שתכתוב כל נכסיה

לא עשתה ולא כלום

ואם שיירה כל שהוא שפיר (דמי) עבדת

All four instances point to a common tradition in our two Gaonic works that is lacking in the Babylonian Talmud.

CASE 2: SH and HG Variations of Hullin 82a-b

This passage is found in chapter 5 of Hullin,

אֶחָד וְאֶחָד יָמָא בְּיָמֵי which deals with the prohibition of slaughtering cattle and its young on the same day. This material is located toward the end of the chapter in BT, and includes the fourth Mishnah. In SH and HG this material makes up the beginning of chapter .

SH #123

HG p.134 col.B

BT Hullin 82a-b

1. דאסיר להון לדבית ישראל
למישחט חיותא וברה
בחד יומא
דכתיב (ויקרא כב:כח)
"ושור או שה
אותו ואת בנו לא
תשחטו ביום אחד"

1. אסיר
למישחט חיותא וברה
בחד יומא
שנאמר
"ושור או שה
אותו ואת בנו לא
תשחטו ביום אחד"

2. וכ' אסיר בהמה
אבל חיה שפיר דמי
ואף ע"ג דקיימא
לך דחיה בכלל בהמה
להכי כתב רחמנא
(תו"כ אמור ז')

ושור או שה, בהמה
איך, חיה לא.

2. ושה כתיב,
לא שנא כשב ולא שנא
עז, דכתיב (דברים יד:ד)
"שה כשבים ושה עזים."
וחיה ועוף לא אסירי

3. (לא שנא כי שחיט
אמה ברישא,
אסיר למשחט ברה בתרה)
(גמרא) ונשארו כשאר בשחיט
ולא שנא כי שחיט
בתה ברישא
אסיר למישחט אמה בתרה,

3. ולא שנא כי שחיט
אימא
ולבסוף ברתא
ולא שנא ברתא
ולבסוף אימא
אסיר.

4. מתנ' שחט פרה
ואח"כ שני בניה
סופג פי שחט בי
בניה ואח"כ שחטה
סופג את הארבעים...
גמר' אמאי אותו ואת
בנו אמר רחמנא
ולא בנו ואותו לא
סלקא דעתך

5. דתניא אותו ואת
בנו
איך לי אלא אותו
ואת בנו
בנו ואותו מניין?

5. תנו רבנן אותו ואת
בנו
איך לי אלא אותו
ואת בנו
בנו ואותו מניין

5. דתניא אותו ואת
בנו
איך לי אלא אותו
ואת בנו
אותו ואת אמו מניין

SH

HG

BT

ת"ל לא תשחטו,
 הרי כאן שנים.
 הא כיצד?
 אחד שחט את הפרה
 ואחד שחט את אמה
 ואחד שחט את בנה
 שנים האחרונים חייבין

כשהוא אומר לא תשחטו
 הרי כאן שנים
 הא כיצד
 אחד השוחט את הפרה
 ואחד השוחט את בתה
 ואחד השוחט את אמה
 שנים האחרונים חייבין

כשהוא אומר לא תשחטו
 הרי כאן שנים
 הא כיצד
 אחד השוחט את הפרה
 ואחד השוחט את אמה
 ואחד השוחט את בנה
 שנים האחרונים חייבין

The first two sections of SH and HG are lacking entirely from BT. Both SH and HG begin with the virtually identical statement:

SH	HG
אסיר להון לדבית ישראל	אסיר
למישחט חיוטא וברה בחד יומא	למישחט חיוטא וברה בחד יומא
דכתיב (ויקרא כב:כח) ושור או שה	שנאמר (ויקרא כב:כח) ושור או שה
אותו ואת בנו לא תשחט ביום אחד.	אותו ואת בנו לא תשחט ביום אחד.

Although section #2 is not identical in SH and HG, the legal conclusions are the same: that the law of **אותו ואת בנו** applies to herd animals such as cattle, sheep, and goats, but not to fowl such as chickens.

SH	HG
ושח כתיב	וכי אסיר בהמה
לא שנא כשב ולא שנא עז דכתיב	אבל חיה שפיר דמי
(דברים יד:ד) שה כשבים דשה עזים	ואף ע"ג דקיימא לן דחיה בכלל בהמה
וחיה ועוף לא אסירי	להכי כתב רחמנא (שם)
	"ושור או שה" בהמה אין חיה לא

SH continues directly to section #3, but HG contains intermediary Talmudic and anonymous material before it arrives at section #3. That #3, which is lacking from BT, is parallel in SH and HG and can be perceived immediately by means of comparison:

SH

HG

לא שנא כי שחיט אמה ברישה

ולא שנא כי שחיט אימא

אסיר למשחט ברה בתרה

ולבסוף ברחא

ולא שנא כי שחיט בתה ברישא

ולא שנא ברחא ולבסוף אימא

אסיר למישחט אמה בתרה.

אסיר.

SH continues immediately to #5, using the Baraita contained there as a proof text for its statement in #3. BT appends the Baraita to the Mishnah as a clarification of the Mishnah text (#4). HG separates section #5 from #3 with other material, and then includes the Baraita simply as a source of additional information.

In sum, we note two important phenomena in this example: First, SH and HG contain identical anonymous material that is lacking from the text of BT (sections #1-3). Second, all three books use the Baraita at section #5 in totally different ways.

CASE 3: SH and HG Variations of Yebamot 75b

Case 3 is a lengthy parallel text found in both SH and HG dealing with the prohibition on marrying a mamzer or a person with maimed genitalia.

וממזר אסיר לאינסובי	דאסיר להון
בת ישראל	לדבית ישראל
	לאינסובי לממזר
	אתתה בת ישראל
שנאמר	דכתיב (דברים כג:ג)
לא יבא ממזר בקהל ה'	לא יבא ממזר בקהל ה'
	ולא מביעיא לממזירא
	דאסיר לבת ישראל
והיכא	אלא אפילו היכא
דעבר ונסב	דעבר ונסב מפקינן מיניה
הנך בני ובנאתא	כל בני ובנתא
דהו ליה ממזירי נינהו	דהו ליה ממזירי אינון
דכתיב (שם) גם דור	דכתיב (שם) גם דור
עשירי לא יבא לו.	עשירי לא יבא לו
	מאי לאו? הלך אחר זרעו
וכי היכי דממזר אסיר	וכי היכי דממזירא אסיר
למיססב בת ישראל	ליה למינסב בת ישראל
ממזרת נמי אסירא	ממזרת נמי אסירא
לאיתנסובי לבר ישראל	לאיתנסובי לבר ישראל.
מאי טעמא	מאי טעמא לא יבא
	ממזר דקרינן
	ממזר כתיב.
אמר רחמנא מום זר הוא	אמר רחמנא האי ממזר הוא
לא שנא זכרים ולא שנא	לא שנא זכרים ולא שנא
נקבות.	נקבות.
והיכא דעברת	ואי עברת ההיא ממזרתא
ותינסיבת	ואיתנסיבת לבר ישראל
הנך בני	כל בני דהו ליה
ממזרי נינהו	ממזירי אינון
אע"ג דכתיב (במדבר א:כב) אע"ג דכתיב	אע"ג דכתיב (במדבר א:כב)
(במדבר א:כב)	(במדבר א:כב)
למשפחותם לבית אבותם	למשפחותם לבית אבותם
ואביהון דהני ישראל	ואביהון דהני ישראל
הוא	הוא
	בתרה דידה שדינן להו.
	מאי טעמא
אמר רחמנא לא יבא	לא יבא
ממזר וגו'	לו כתיב
מאי לו הלך אחר פטולו.	הלך אחר פטולו
ולא מיבעא ממזר	ולא מיבעיא ממזירא
דנסיב בת ישראל	דאסיר למינסב בת ישראל
דמאי דמוליד ממזרי	
נינהו דאיסורא קא	
מזדרע	
אלא אפילו כהן לוי	אלא אפילו כהן לוי
וישראל דכשרין נינהו	דכשרין אינון
אם פצוע דכא הוא	ולבסוף איפציעו
ואם כרת שפחה הוא	או אידכיא

SH

HG

BT

אסיר ליה למינסב	אסיר ליה למינסב
בת ישראל	בת ישראל
דכתיב לא	דכתיב (דברים כ:ח) לא
יבא פצוע דכא וכרות	יבא פצוע דכא וכרות
שפחה בקהל ה'	שפחה
ולא מיבעיא	ולא מיבעיא
פצוע דכא וכרות	דמעיקרא פצוע דכא
שפחה דאסיר	שפחה הוא
ליה למינסב בת ישראל	אלא אפילו נסיב איתתא
אלא אפילו נסב איתתא	ואית ליה בני בכשרותיה
ואית ליה בני בכשרותא	ולבסוף הוה ליה פצוע
ולבסוף הוה או פצוע	דכא כרות שפחה
דכא או כרות שפחה	מפקינן לה מיניה
	מאי טעימא
כממזר שויה רחמנא.	דכממזר שויה רחמנא
והני מילי היכא דהוה	והני מילי דהוה ליה
פצוע דכא וכרות	פצוע דכא או כרות
שפחה בידי אדם	שפחה בידי אדם

אבל בידי שמים כשר
אמר רבא
דיקא (נמי) פצוע כתיב
למימרא דפציעא בידי אדם
הוא
ולא כתיב הפצוע
למימרא דפצוע ממעי
אמו כשר.

אבל בידי שמים כשר
אמר רבא
דיקא נמי דכתיב פצוע
למימרא דבידי אדם
הוא
ולא כתיב פצוע
למימרא דפצוע ממעי
אמו כשר
שמע מינה

אמר רב יהודה אמר
שמואל פצוע דכא
בידי שמים כשר
אמר רבא
היינו דקרינן פצוע

ולא קרינן הפצוע

במתנית' תנא נאמר
לא יבא פצוע
ונאמר לא יבא ממזר
מה להלן בידי אדם
אף כאן בידי אדם...

This case, as the reader can observe, is a lengthy passage appearing in SH and HG but lacking almost entirely from BT. The passage consists mostly of anonymous statements of law with Torah passages appended as proof texts. The material is free of argument or conflicting statements and appears as a codification of law.

The passage contains only one named Amoraic statement, attributed to Raba. BT also contains a similar statement of Raba, but in a different context and as a separate tradition.

HG & SH	BT
אמר רבא	אמר רבא
דיקא נמי דכתיב פצוע	היינו דקרינן פצוע
למקרא (דפצועא) בידי אדם הוא	
ולא בחיב הפצוע	ולא קרינן הפצוע
למימרא דפצוע ממעי אמו כשר.	

This is the only real parallel between the texts of SH and HG on the one hand and BT on the other. The case demonstrates how much material is shared in SH and HG while it is lacking entirely from BT.

CASE 4: SH and HG Introduction to Bezah 29b

This case considers the prohibitions of certain types of food preparation on holy days.

דאסיר להון לבית ישראל
למעבד עיבדיהא

בינמא סבא

דלא צריך לינמא סבא

ואפילו דיומא סבא

צורך אכילה

אבל שאר מלאכות

אע"ג דצורך יום טוב

הוא לא שרא רחמנא

דכתיב (שמות יב:טז)

"כל מלאכה לא

יעשה בהם

אך אשר יאכל

לכל נפש

הוא לבדו יעשה לכם"

ואוכל נפש נמי

מיד דאורחיה

למעבד

ביום טוב

כגון מישחש ומיפא

ובשולי שפיר דמי

אבל כגון חחינה והרקדה

דאפשר לעשותן מערב

יום טוב

אסור למיעבד ביום טוב

דמעיש רחמנא

"הוא לבדו יעשה לכם"

ודאי נהיל לקימחא

מאיתמול

ובעי למנתייה

ביום טוב

שפיר דמי

ומשנינן עלוי פתורא

כדחניא

אין שונין קמח

ביום טוב

משום רבי פפייס

ורבי יהודה

אמרו שונין

ואסיר

למעבד מלאכה

בינמא סבא

לבר מן מידו

דצורך אכילה

דכתיב (שמות יב:טז)

"כל מלאכה לא

יעשה בהם

אך אשר יאכל

לכל נפש

הוא לבדו יעשה לכם"

ומידו דלצורך אכילה

דקאמרינן דשרי

למעבד

הני מילי דברים

שאי אפשר לעשותן

מערב יום טוב

כגון שחיטה ואפייה

ובישול

אבל דברים שאפשר

לעשותן מלפני

יום טוב

כגון חחינה והרקדה

אסורין ביום טוב

והרקדה דאמרינן

דאסורא

היני מילי פעם

ראשונה

אבל מחדר מיתנייה

לקימחא

דילמא נפל ביה

צורך או קיסם

שפיר דמי

ומתבעי לשנויי דלא

ליחזי כעובדין דחול

דתנו רבנן

אין שונין קמח

ביום טוב

משום רבי פפייס

ור"י בן בתירא

ששונין אמרו

תנו רבנן

אין שונין קמח

ביום טוב

משום רבי פפייס

ור' יהודה בן בתירא

אמרו שונין

This case, like case 3 above, contains a lengthy passage of SH and HG that is lacking from BT. Like case 3, this example consists of the SH introduction to the chapter in which both SH and HG codify the prohibitions on some types of food preparation on holy days. Torah passages serve as proofs for the various regulations which SH and HG present.

Although this case of SH and HG parallels is similar to the previous example in its formulation and structure, it is not as perfectly parallel as case 3. Both SH and HG present the same issues in this example, but they differ in their choice of words. It appears that SH or HG reworked an original anonymous text and created variant wording for the identical exposition of content. This section is entirely lacking from the Babylonian Talmud.

CASE 5: SH Introduction to Baba Kama 94b

This case consists of a nearly perfect parallel between SH and HG which is completely lacking from BT. This common anonymous section serves in SH as an introduction to the Talmudic discussion of Takkanat HaShavim.

1. ומאן דגזל ועבד תשובה מהדר 1. ומאן דגזל ועבד תשובה ומהדר ליה
ממונא למריה ומיכפר ליה ממונא למריה מיתכפר ליה
2. ואי מית ליה נגזל מהדר ממונא 2. ואי מית נגזל מהדר ממונא
ליורשיו ומיכפר ליה ליורשיו ומיתכפר ליה.
3. וכי מהדר ליה להחוא נגזל 3. וכד מהדר להחוא נגזל
מתבעי ליה לאחולי גביה מיתבעי ליה לאחולי לגביה
כי היכי דלא נתמנע כי היכי דלא ליתמנע
מלמעבד תשובה מלמעבד תשובה
והא לאחר תקנה.

The single textual variation in this case consists of the HG addition, והא לאחר תקנה at the end of #3. This addition is unnecessary in the SH text because the SH passage serves as an introduction to its explication of Takkanat HaShavim where the takkanah is discussed. In HG, on the other hand, this passage is situated in a different locus and serves as an introduction to Baba Kama 103b. The BK 103b passage considers a case of a thief who steals from one of five people but cannot remember to whom he must return the stolen article. HG uses sections #1 and #2 of the anonymous passage as the linkage and introduction to BK 103b. Sections #1 and #2 state that in order for the thief to repent he must return the theft to its original owner or to his inheritors. Section #3 is irrelevant to the BK 103b discussion but is integrally attached to #1 and #2. Because of #3's integral relationship to #1 and #2 in the original composition, it could not be separated by HG even if it seemed to contradict the two prior sections (#1 and #2). HG therefore needed to append the anonymous clarification,

והא לאחר תקנה , to explain why section #3 does not contradict sections #1 and #2. This passage apparently served its function originally as we find it in SH, as an introduction to the laws of Takkanat HaShavim, and where all three sections are equally relevant to the ensuing discussion. BT contains no parallel to this passage.

Conclusions

The five cases in this chapter demonstrate the existence of anonymous material in SH and HG which is identical or nearly perfectly parallel. These identical or nearly perfectly parallel passages are usually at variance with or absent from the Babylonian Talmud. This fact shows that one of these two texts depended on the other, or perhaps both of them relied on a third text. On the basis of the evidence in case 5 above of the reworking of original SH material to fit a new context in HG, it appears that HG relied on SH. Whatever the case, the Babylonian Talmud is not the source of these kinds of texts.

CONCLUSIONS

Our examination of the interrelationships of the Babylonian Talmud, She'iltot, and Halachot Gedolot have demonstrated the following phenomena:

1) The Tannaitic and named Amoraic statements in all three works are essentially the same, as is the order of their appearance.

2) The variation between the works is due to two separate phenomena:

- a) the inclusion or lack of specific building blocks in parallel passages,
- b) the specific nature of anonymous material added to the building blocks as connectives and explanations.

3) The text of HG is closer than SH to that of BT in a significant number of cases.

4) HG and SH contain a significant amount of identical anonymous material lacking entirely from the BT.

This data requires more detailed discussion to which we now turn. HG is closer to the text of BT than is the SH. The similarities include the specific structure of the parallel passages, the language and specific wording employed by the texts, the exegetical use of the common building blocks, and the legal conclusions. Although we have found HG to be closer than SH to BT, this is not true in all cases. In a large number of cases, both HG and SH

are equally related to the text of BT³, and in rare cases SH appears to be closer.⁴ Statistically, however, it is clear that HG is more closely related to BT than is SH.

When SH is very close to the BT text, the parallels consist primarily of Tannaitic and named Amoraic material. Close parallels include anonymous material far less frequently. It appears from these phenomena that SH knew the Tannaitic and named Amoraic material of the Babylonian Talmud but either knew little of the anonymous connectives and explanations or disregarded them. On this basis it appears that the basic building blocks of the Talmud had already been collected by the time of SH. Their order also had been fixed by that time, which explains the close connection between the two books in their use and ordering of the building blocks. Many of the BT anonymous additions that served to connect the building blocks and clarify the material had either not been created or had not been accepted as being as significant as the building blocks themselves.

The early Talmud may have consisted primarily of a large collection of topically connected Tannaitic and named Amoraic statements strung together loosely, perhaps chronologically. This collection of traditions was rather flexible and could be added to and commented on. It could also be reorganized and used wherever it shed light on an issue of halakah. With the passage of time, these connections became increasingly fixed and established as "the

tradition." As the building blocks became well-known fixed units with a particular order, and as they became connected to specific anonymous commentary, there was less room for manipulating their order and exegesis.

At the time of the Sheiltot, the contents of the Babylonian Talmud seem more fluid than at the time of Halachot Gedolot. This explains the greater variation in the SH additions than in the additions of HG. SH does not appear aware of the same constraints of a fixed text as HG, which follows the BT formulation more closely. This is not to posit, however, that there were no BT passages at the time of SH that were similar to those we possess today. On the contrary, in some cases SH follows the anonymous additions of BT very closely. If a particular Talmud passage was known as a fixed tradition by the time of SH's composition, it might be utilized in SH in its Talmudic formulation if SH agreed with that formulation. If not, then the material could be connected in a variety of ways. Thus, it is clear that SH did not view the anonymous mortar in the same way as it did Tannaitic and Amoraic material. The "mortar" could be dispensed with or replaced. The "building blocks" could not.

On the basis of this premise, it is logical to posit that HG is closer to the text of BT because by its time, BT had become more fixed and standardized. It represented the established tradition. Because of its closer relationship to the text of BT, we feel that HG as we have it is

later than SH. As we have stated above, this position is held by most recent scholars.⁵ One hundred years may indeed separate the composition of these two books.

It is very likely that by the time of the composition of Halachot Gedolot, the Sheiltot was accepted along with the Babylonian Talmud as an accredited book of halaka and had to be taken seriously. Therefore, though HG felt it less possible to rearrange the Talmud text than SH, it had SH as an additional early legal work and, as we have seen, it appears to use it. As a result, we find clear parallels between HG and SH that are lacking from the text of BT. In these cases our versions of HG often chose to include anonymous traditions of SH that were lacking in BT. In other cases, HG chose the SH version of a passage rather than the version of BT. Because HG knew the Tannaitic and named Amoraic traditions and had the anonymous additional material from both BT and SH, it had the option, as it were, to utilize its choice of texts.

As a law code, HG is interested in clear statements of law which may not have existed in the BT's formulation of traditions. Because of SH's particular structure, however, it tended either to sort through the many opinions and variations of tradition and use only the unambiguous material, or to arrange the material in a clearer and more concise manner than BT. HG, therefore, probably chose the SH formulation over the BT formulation when SH presented the halakah more directly and succinctly than BT.

FOOTNOTES TO CHAPTER IV AND CONCLUSIONS

¹
See footnote #7 on p. 94.

²
According to some authorities, an alternative Mishnah is שכיב מרע שכתב נכסיו לאחרים .
Blackman, ed., Mishnah Vol. I p. 97 footnote #3.

³
See the following cases in the appendices: 1. Compare Ketubot 47b-48a with SH #68 and HG p. 70 column A; 2. Compare BT Yoma 83a with SH #4 and HG p. 31 column D.

⁴
As we noted above pp. 93, 94.

⁵
See p. 3.

SELECTED BIBLIOGRAPHY

TEXTS

Babylonian Talmud, Vilnah Edition; New York.

Halachot Gedolot, A. Hildesheimer, ed., Jerusalem: Mossad
HaRav Kook, 1980.

Halachot Gedolot, Berlin Edition; A. Hildesheimer, ed.,
Berlin, 1888.

Halachot Gedolot, Warsaw Edition, Tel Aviv, 1977.

Halachot Pesukot, S. Sasoon, ed., Jerusalem: Menorah
Institute, 1950.

Mishnah, New York: Shulsinger Brothers, 1948.

Palestinian Talmud, Vilna Edition; New York.

Sheiltot, S.K. Mirsky, ed., Jerusalem: Sura and Mossad
HaRav Kook, 1960.

Tosefta, M.S. Zukermann, ed., Jerusalem: Bamberger and
Wahrman, 1937.

SELECTED BIBLIOGRAPHY

WORKS CITED

Abramson, Shraga, Inyanot BeSifrut HaGaonim. Jerusalem:
Mossad HaRav Kook, 1974.

Assaf, Simcha, Tekufat HaGaonim VeSifrutah. Jerusalem:
Mossad HaRav Kook, 1956.

Ginzberg, Louis, Geonica. 2 Vols. New York: Jewish
Theological Seminary, 1909.

Lewin, B.M., Eggeret Rav Sherira Gaon. Jerusalem, 1970.

_____, Otzar ha-Gaonim. Haifa, 1928.

Neubauer, Abraham D., Seder HaHakamim VeKorot HaYamim.
Oxford, 1895; reprint ed., New York: Menorah Institute,
1959.

Weiss, Abraham, Studies in the Literature of the Amoraim
(Hebrew). New York: Horeb Yeshivah University, 1962.

APPENDIX A: BABYLONIAN TALMUD PASSAGES

פרק שמינה עשר שבת

סמכות הש"ס

עין משפט
ג' סמכות

מי שיש לו וכו' אט"ס. וקודם תקנת עורא אט"ס שיש לו וכו' נכל

דקא' מלחם בוי. כרבינו נח קא' מלחם בוי כפוקהוס

אלא לא הוה תמס לך דאן ודך להקין כל ק' במתוך

לעלה: ד' קריבא ארבע בתריה.

סוף ד' וימס עד סוף ההמשך מדינה

במקדמא וליכא למימר דרבינו בשבט

הוא ד' והוא עשרין וארבע היט

לכא רבינו בתריה:

מאה רבינו ביוזא מלא קרי

בוחא. לשירוק הקענמס

דמה מה שידך הכל ור"ה גרס מלא

קרי בוחא ומקדמא מלא דמי מלא

רבינו בני אלם (ורבא) שיה מלא

קרי לומר בלח בוחא וק' מלא

קרי להקין בוחא כח קרינא

לחמא (לחמ ד' קרי) אל מלא

שמי לחקן הכסה טולא כלום דכסא

גילת וקדמא היה מתקן הכסה וביס

שיה מתקן שמי לא היה טולא כלום

ועל ק' היה למשל כל מ' שיה יג

ולא עלה ביה שמי ד' קרינא וכו'

יומא דשמי: כ' סגור רבנן.

השם כח וכו' מהללן ולא יכל

למכור דכרבי (מ' ו') וירוקה וכו'

הוא ארבע מלחם אלם (שמי) וימלא

מלחם אלם אחר פנה מנכר לא

נחל הכסא: כ' הלחך כמקדמא

מכסה. וכו' מהלך חקן אלם

מכסה כיון שכל כמקדמא וימלא

אלם כן נכר הוא אלם אין עשין

וקדש הכסא נשמו ויכחלן אין כח

למכור ולחמא:

הדרן עלך ספגין

כדבר חלם. חור: קשה לדבר חלם.

כדלחמין בקדושין (ד' מה) קדש טעמים ור"ה לעולם תשעה נטל

חורס: אלל ועמד. חור: לעמד פתחם חורש קאלל שובט: פורסא

דחמא. און הקודש פתח כחלום הכסא (פוקים ס' מ' מ' כן הפרקים

הורה אור פירק טעמו כגון לחמ' מ' שם:

ימעט. כהקדו לא יקין כלל חס

אלל כל' חקשים: וכן הפרקים ימלא

וימעט. לחמ' ששים יקין ג' חקשים

לש שאין כח מלו ואין רשח

וגוט חלקן כמחבר רש: שכי' על מעלה וכל חסא שין: ארס נחן

ככל ווס וכדי יושבן כעירות כ' וכל' מתקנת טולא וולך (ג' ד' ו')

וכון דוס הדן דקיימא ליה מלחם

טעמין וכרס: דקיימא ליה מלחם

כיוו: שחל מלחם חקשם על כשעת

זוהא וחל מלחם מנוח על הארץ

ועל הדבר ועל הפרעניות והזוהא

קשין שחל רשח לשחם כדלחא

כמחם (ד' ק' ו') והפרעניות מוכחן

שליח תכיל סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

סמכות הש"ס

עין משפט

ג' סמכות

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

לחמ' וימלא סדר הקשע כמחל

המלחמה והמחל שחל ללחמה על

שאל פרק שלשה ועשרים שבת

302

עין משפט
נר מצוה

שבת. אלא יצאית מהמחנה חס המדבר והערים: קושרין את הארץ. ונעלה עליו מים ונרמה לארץ כבהמה: נמשל. מי שחיה בשבת
ט בידוע שבהמה נרמה: עשה. לדקה: עד שאלה מלא. נמו
לשום: ומצו. קד. ממון: ועוד ביד. שוקד ברוקד קודם שחמות:
תורה אור לא זכות. לא דבר נוסף ט שטלס
עשירים: ולא חובה. לאחז לכ ולקפץ
יד: על מהו. שאל יבא ליד עניות
דבר המזון הוא לבא לו עליו או על
טו לו על כל ט: ונתן קד רחמים.
ענין שבת על הבריות: זו פדחת. המלך
שאל חלק ומלחיו יוחד מכל הפרטות:
זה חוטם. שאל חלק פני אדם:
זו נמשה. כדכתיב נר אלהים נמשה
אדם (מלי): הנמשה. ליהיו:
טז הענינים. תשכח עינים יבא
וישכח המלך אחר עירכה בכביה
בוקטו מהמחנה שבת כח ולרומ
רשט עליו: מרומ. מלח עינים:
אשלי מליא. כחל צעיו כמחל
נחל: כחלמל על גרדלי. טכד של
גרדיים אישכילם בלעז: אוקמיו.
המלך חוקק שאל יתקין יוחד מחה
שאל: מלי קמיל. כחל דלחל אשלי
מלכאכסא תרדלי: אלים. טז:
מלחמל. מן שאל ממים בששפת
וטקן צעיו וקורין ט מחלל
חילל וטורל. שכל בניס ועיוון
הדמעה: טל כלי. מחלל חלל וטרה:
טל
וטפלת לו על פניו ואומרת לו מל מה שנתת בי: כותני. אין (ט) מעצמן את המה בשבת ולא בחול עם
יצאת נפש (המעצמים עם יצאת הנפש הרי זה שופך דמים: גב). חט רבנן המעצמו עם יצאת הנפש
הרי זה שופך דמים משל לנר שבת והולכת אדם מצוה אצבעו עליה מיד ככתה תניא רשב"ג אומר תרצה
שחעצמו עיניו של מה נופח לו יין ברעטמו ונותן שמן בין ריסי עיניו ואוחז בשני גודלי רגליו והן מחעצמן
מאליהן תניא רשב"ג אומר תינוק בן יומיו מוחללין עליו את השבת דוד מלך ישראל מה אין מוחללין
עליו את השבת תינוק בן יומיו מוחללין עליו את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחד כדרי
ששמו שבתות הרבה דוד מלך ישראל מה אין מוחללין עליו כיון שמת אדם בשבת מן המצות הבריות
דאיר יתקן כמתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ותניא ר' שמעון בן אלעזר אומר תינוק
בן יומיו ח' אין צריך לשמרו מן החולדה וכן העכברים אבל עוג מלך הבשן מה צריך לשמרו מן החולדה
ומן העכברים שנאמר וימוראכם ורחבכם יהיה כל וכן שארם ח' אימתי מופלת על הבריות כיון שמת
במלח אימתי אומר רב פפא נקטינן אריה אבי תרי לא נפיל הא קא חוינן דנפיל התא כדרי בר אבא דאמר
רבי בר אבא אין זה שולמית באדם עד שנרמה בבהמה שנאמר אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמה
נרמה אמר רבי הניא אמר לישן בבית יחיד וכל הישן בבית יחיד אוחזי ותיא רשב"א אומר
עשה עד שאתה יוצא ומצוי לך ועודך בידך ואף שלמה אמר כחכמתו וזכור את בוראך בימי בחורותך עד
[אשר] (ש) לא יבא ימי הרעה יאלי ימי חוקנה ורגיעו שנים אשר תאמר אין לי ברם חפץ אלו ימי המשח
שאין ברם לא וזאת ולא חובה ופליגא רשב"א אל "אמר שמאל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבור
מלכות בלבד שנא' כי לא יחלל אביו מקרב הארץ תניא ר' אלעזר הקפר אומר לעולם יבאש אדם רחמים
על מדה זו שאם הוא לא בא בטו ואם בטו לא בא בטו כה שואמר "כי בגלל הדבר הזה
תנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחור בעולם א"ר יוסף נקטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני והא קא
חוינן דמיעני אם איתא דמיעני אדודי אפתח לא מיהד אמר לה רבי חייא לרביהו כי אחי עניא
אקריבו ליה ריפתא כי הוי דלקדמו לקניך אמרה ליה מילת קא לייסת להו אמר לה קרא קא כתיב
כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחור בעולם תניא ר' נמליאל ברבי אומר ונתן
לך דמים ודמך ודרכך "כל המדרם על הבריות מדרמן עליו מן השמים מדרם על
הבריות אין מדרמן עליו מן השמים עד אשר לא תחשך השמש והאור זו פדחת והחיה זו
נשמה והוכבים אלו הלחות ושבו העבים אחר הגשם זו מאור עיניו של אדם שחור אור חכמי אמר
שמאל האי דמעתא עד ארבעין שנין הודא מבאן ואילך לא הודא ואמר רב נרמן האי כותלא עד
ארבעין שנין מרוח מבאן ואילך אפילו מליא "כאביסא דנירדא אוקמי מוקם ארוחי לא מרוח מא
קא משמע לן דכמה דאלים מבחלא מפי מעלי ר' תניא שביבא ליה בריהו לא היה קא כבי עלה
אמרה ליה בריהו תרגמולא אפיקת מבויר אמר לה תרתי תבלא ועיורא סבר לה כי היא דאבי
רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קצרתה שש דמעות הן שלש יפות ושלש רעות של עשן ושל כבי
ושל

והעלם נר וכו' על כל חס הארץ ואשלי: ארי: כדמי בר אבא.
דנקמה עליו מים ונרמה לארץ כבהמה: נמשל. מי שחיה בשבת
ט בידוע שבהמה נרמה: עשה. לדקה: עד שאלה מלא. נמו
לשום: ומצו. קד. ממון: ועוד ביד. שוקד ברוקד קודם שחמות:
תורה אור לא זכות. לא דבר נוסף ט שטלס
עשירים: ולא חובה. לאחז לכ ולקפץ
יד: על מהו. שאל יבא ליד עניות
דבר המזון הוא לבא לו עליו או על
טו לו על כל ט: ונתן קד רחמים.
ענין שבת על הבריות: זו פדחת. המלך
שאל חלק ומלחיו יוחד מכל הפרטות:
זה חוטם. שאל חלק פני אדם:
זו נמשה. כדכתיב נר אלהים נמשה
אדם (מלי): הנמשה. ליהיו:
טז הענינים. תשכח עינים יבא
וישכח המלך אחר עירכה בכביה
בוקטו מהמחנה שבת כח ולרומ
רשט עליו: מרומ. מלח עינים:
אשלי מליא. כחל צעיו כמחל
נחל: כחלמל על גרדלי. טכד של
גרדיים אישכילם בלעז: אוקמיו.
המלך חוקק שאל יתקין יוחד מחה
שאל: מלי קמיל. כחל דלחל אשלי
מלכאכסא תרדלי: אלים. טז:
מלחמל. מן שאל ממים בששפת
וטקן צעיו וקורין ט מחלל
חילל וטורל. שכל בניס ועיוון
הדמעה: טל כלי. מחלל חלל וטרה:
טל
וטפלת לו על פניו ואומרת לו מל מה שנתת בי: כותני. אין (ט) מעצמן את המה בשבת ולא בחול עם
יצאת נפש (המעצמים עם יצאת הנפש הרי זה שופך דמים: גב). חט רבנן המעצמו עם יצאת הנפש
הרי זה שופך דמים משל לנר שבת והולכת אדם מצוה אצבעו עליה מיד ככתה תניא רשב"ג אומר תרצה
שחעצמו עיניו של מה נופח לו יין ברעטמו ונותן שמן בין ריסי עיניו ואוחז בשני גודלי רגליו והן מחעצמן
מאליהן תניא רשב"ג אומר תינוק בן יומיו מוחללין עליו את השבת דוד מלך ישראל מה אין מוחללין
עליו את השבת תינוק בן יומיו מוחללין עליו את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחד כדרי
ששמו שבתות הרבה דוד מלך ישראל מה אין מוחללין עליו כיון שמת אדם בשבת מן המצות הבריות
דאיר יתקן כמתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ותניא ר' שמעון בן אלעזר אומר תינוק
בן יומיו ח' אין צריך לשמרו מן החולדה וכן העכברים אבל עוג מלך הבשן מה צריך לשמרו מן החולדה
ומן העכברים שנאמר וימוראכם ורחבכם יהיה כל וכן שארם ח' אימתי מופלת על הבריות כיון שמת
במלח אימתי אומר רב פפא נקטינן אריה אבי תרי לא נפיל הא קא חוינן דנפיל התא כדרי בר אבא דאמר
רבי בר אבא אין זה שולמית באדם עד שנרמה בבהמה שנאמר אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמה
נרמה אמר רבי הניא אמר לישן בבית יחיד וכל הישן בבית יחיד אוחזי ותיא רשב"א אומר
עשה עד שאתה יוצא ומצוי לך ועודך בידך ואף שלמה אמר כחכמתו וזכור את בוראך בימי בחורותך עד
[אשר] (ש) לא יבא ימי הרעה יאלי ימי חוקנה ורגיעו שנים אשר תאמר אין לי ברם חפץ אלו ימי המשח
שאין ברם לא וזאת ולא חובה ופליגא רשב"א אל "אמר שמאל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבור
מלכות בלבד שנא' כי לא יחלל אביו מקרב הארץ תניא ר' אלעזר הקפר אומר לעולם יבאש אדם רחמים
על מדה זו שאם הוא לא בא בטו ואם בטו לא בא בטו כה שואמר "כי בגלל הדבר הזה
תנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחור בעולם א"ר יוסף נקטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני והא קא
חוינן דמיעני אם איתא דמיעני אדודי אפתח לא מיהד אמר לה רבי חייא לרביהו כי אחי עניא
אקריבו ליה ריפתא כי הוי דלקדמו לקניך אמרה ליה מילת קא לייסת להו אמר לה קרא קא כתיב
כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחור בעולם תניא ר' נמליאל ברבי אומר ונתן
לך דמים ודמך ודרכך "כל המדרם על הבריות מדרמן עליו מן השמים מדרם על
הבריות אין מדרמן עליו מן השמים עד אשר לא תחשך השמש והאור זו פדחת והחיה זו
נשמה והוכבים אלו הלחות ושבו העבים אחר הגשם זו מאור עיניו של אדם שחור אור חכמי אמר
שמאל האי דמעתא עד ארבעין שנין הודא מבאן ואילך לא הודא ואמר רב נרמן האי כותלא עד
ארבעין שנין מרוח מבאן ואילך אפילו מליא "כאביסא דנירדא אוקמי מוקם ארוחי לא מרוח מא
קא משמע לן דכמה דאלים מבחלא מפי מעלי ר' תניא שביבא ליה בריהו לא היה קא כבי עלה
אמרה ליה בריהו תרגמולא אפיקת מבויר אמר לה תרתי תבלא ועיורא סבר לה כי היא דאבי
רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קצרתה שש דמעות הן שלש יפות ושלש רעות של עשן ושל כבי
ושל

והעלם נר וכו' על כל חס הארץ ואשלי: ארי: כדמי בר אבא.
דנקמה עליו מים ונרמה לארץ כבהמה: נמשל. מי שחיה בשבת
ט בידוע שבהמה נרמה: עשה. לדקה: עד שאלה מלא. נמו
לשום: ומצו. קד. ממון: ועוד ביד. שוקד ברוקד קודם שחמות:
תורה אור לא זכות. לא דבר נוסף ט שטלס
עשירים: ולא חובה. לאחז לכ ולקפץ
יד: על מהו. שאל יבא ליד עניות
דבר המזון הוא לבא לו עליו או על
טו לו על כל ט: ונתן קד רחמים.
ענין שבת על הבריות: זו פדחת. המלך
שאל חלק ומלחיו יוחד מכל הפרטות:
זה חוטם. שאל חלק פני אדם:
זו נמשה. כדכתיב נר אלהים נמשה
אדם (מלי): הנמשה. ליהיו:
טז הענינים. תשכח עינים יבא
וישכח המלך אחר עירכה בכביה
בוקטו מהמחנה שבת כח ולרומ
רשט עליו: מרומ. מלח עינים:
אשלי מליא. כחל צעיו כמחל
נחל: כחלמל על גרדלי. טכד של
גרדיים אישכילם בלעז: אוקמיו.
המלך חוקק שאל יתקין יוחד מחה
שאל: מלי קמיל. כחל דלחל אשלי
מלכאכסא תרדלי: אלים. טז:
מלחמל. מן שאל ממים בששפת
וטקן צעיו וקורין ט מחלל
חילל וטורל. שכל בניס ועיוון
הדמעה: טל כלי. מחלל חלל וטרה:
טל
וטפלת לו על פניו ואומרת לו מל מה שנתת בי: כותני. אין (ט) מעצמן את המה בשבת ולא בחול עם
יצאת נפש (המעצמים עם יצאת הנפש הרי זה שופך דמים: גב). חט רבנן המעצמו עם יצאת הנפש
הרי זה שופך דמים משל לנר שבת והולכת אדם מצוה אצבעו עליה מיד ככתה תניא רשב"ג אומר תרצה
שחעצמו עיניו של מה נופח לו יין ברעטמו ונותן שמן בין ריסי עיניו ואוחז בשני גודלי רגליו והן מחעצמן
מאליהן תניא רשב"ג אומר תינוק בן יומיו מוחללין עליו את השבת דוד מלך ישראל מה אין מוחללין
עליו את השבת תינוק בן יומיו מוחללין עליו את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחד כדרי
ששמו שבתות הרבה דוד מלך ישראל מה אין מוחללין עליו כיון שמת אדם בשבת מן המצות הבריות
דאיר יתקן כמתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ותניא ר' שמעון בן אלעזר אומר תינוק
בן יומיו ח' אין צריך לשמרו מן החולדה וכן העכברים אבל עוג מלך הבשן מה צריך לשמרו מן החולדה
ומן העכברים שנאמר וימוראכם ורחבכם יהיה כל וכן שארם ח' אימתי מופלת על הבריות כיון שמת
במלח אימתי אומר רב פפא נקטינן אריה אבי תרי לא נפיל הא קא חוינן דנפיל התא כדרי בר אבא דאמר
רבי בר אבא אין זה שולמית באדם עד שנרמה בבהמה שנאמר אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמה
נרמה אמר רבי הניא אמר לישן בבית יחיד וכל הישן בבית יחיד אוחזי ותיא רשב"א אומר
עשה עד שאתה יוצא ומצוי לך ועודך בידך ואף שלמה אמר כחכמתו וזכור את בוראך בימי בחורותך עד
[אשר] (ש) לא יבא ימי הרעה יאלי ימי חוקנה ורגיעו שנים אשר תאמר אין לי ברם חפץ אלו ימי המשח
שאין ברם לא וזאת ולא חובה ופליגא רשב"א אל "אמר שמאל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבור
מלכות בלבד שנא' כי לא יחלל אביו מקרב הארץ תניא ר' אלעזר הקפר אומר לעולם יבאש אדם רחמים
על מדה זו שאם הוא לא בא בטו ואם בטו לא בא בטו כה שואמר "כי בגלל הדבר הזה
תנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחור בעולם א"ר יוסף נקטינן האי צורבא מרבנן לא מיעני והא קא
חוינן דמיעני אם איתא דמיעני אדודי אפתח לא מיהד אמר לה רבי חייא לרביהו כי אחי עניא
אקריבו ליה ריפתא כי הוי דלקדמו לקניך אמרה ליה מילת קא לייסת להו אמר לה קרא קא כתיב
כי בגלל הדבר הזה ותנא דבי ר' ישמעאל גלגל הוא שחור בעולם תניא ר' נמליאל ברבי אומר ונתן
לך דמים ודמך ודרכך "כל המדרם על הבריות מדרמן עליו מן השמים מדרם על
הבריות אין מדרמן עליו מן השמים עד אשר לא תחשך השמש והאור זו פדחת והחיה זו
נשמה והוכבים אלו הלחות ושבו העבים אחר הגשם זו מאור עיניו של אדם שחור אור חכמי אמר
שמאל האי דמעתא עד ארבעין שנין הודא מבאן ואילך לא הודא ואמר רב נרמן האי כותלא עד
ארבעין שנין מרוח מבאן ואילך אפילו מליא "כאביסא דנירדא אוקמי מוקם ארוחי לא מרוח מא
קא משמע לן דכמה דאלים מבחלא מפי מעלי ר' תניא שביבא ליה בריהו לא היה קא כבי עלה
אמרה ליה בריהו תרגמולא אפיקת מבויר אמר לה תרתי תבלא ועיורא סבר לה כי היא דאבי
רבי יוחנן משום רבי יוסי בן קצרתה שש דמעות הן שלש יפות ושלש רעות של עשן ושל כבי
ושל

עין משפט
גה מצוה

אמר

רבי אבהו ערובי תבשילין לריד שיהא בנן כזית וג' דינים יש בהלכות ערובי תבשילין לריד שתי קטניות לכל אחד ואחד ואם חסידים נהגו בעירובין (דף ט:) ערובי חצרות לריכין כגרונות לכל אחד ואחד ואם חסידים נהגו בעירובין (דף ט:) עד שיהא ב' קטניות

הרסנא עיקר קמ"ל קמחא עיקר אמר רבי אבא א ערובי תבשילין צריכין כזית איבעיא להו כזית אחת לכולן או דלמא כזית לכל אחד ואחד ת"ש דאמר רבי אבא אמר רב ערובי תבשילין צריכין כזית בין לאחד בין למאה הנן אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחילה שירר ממנו כל שהו סומך עליו לשבת מאי כל שהו לאו אע"ג דליכא כזית לא דאית ביה כזית ת"ש * תבשיל זה צלי ואפי' כבוש שלוק ומבושל וקוליים האספנין שנתן עליו חמין מערב יום טוב תחלתו וסופו אין לו שיעור מאי לאו אין לו שיעור כלל לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה א"ר הונא אמר רבי ערובי תבשילין צריכין דעת פשיטא דעת מניה בעינן דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן ת"ש * דאבוה דשמואל מערב אכולה נהרדעא ר' אמי ור' אסי מערב אכולה טבריא * מכתיב רבי יעקב בר אידי מי שלא חניח ערובי תבשילין יבא ויסמוך על שלי ועד כמה אמר רב נחומי בר זכריה משמיה דאביי עד תחום שבת : ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר שמואל חויה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת א"ל דלא אותיבי ערובי תבשילין א"ל סמוך אידידי לשנה חויה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת א"ל דלא אותיבי ערובי תבשילין א"ל פושע את לכ"ע שרי לדידך אסור ת"ד יום טוב שחל להיות בערב שבת אין מערבין לא ערובי תחומין ולא ערובי חצרות רבי אומר מערבין ערובי חצרות אבל לא ערובי תחומין מפני שאתה אוסרו בדבר האסור לו וא * אתה אוסרו בדבר המותר לו אתמר רב אמר : הלכתא בת"ק ושמואל אמר הלכה כרבי : איבעיא להו הלכה כרבי לקולא או לחומרא פשיטא דלקולא קאמר משום דשלח ר"א לגולה לא כשאתם שונים בבבל רבי מתיר וחכמים אוסרין אלא ר' אוסר וחכמים מתירין מאי ת"ש דרב תחליפא בר אבהי עבר עובדא כותיה דשמואל ואמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקולא או למתא בשלמא לקולא קאמר היינו קלקולא אלא אי אמרת לחומרא מאי קלקולא איכא כיון דמקלקלי בה רבים היינו

ואם יש שם חמין ב' קטניות אינו לריד יותר ואפילו חמין יכולין לשמור עליו ערובי תבשילין בין לאחד בין למאה אינו לריד חל כזית לכל מין ומין : לעיל : דגנים קטנים מלוחים אין חמין בשולי עכו"ס. דהא נאכלים כמו שכן חמין הואיל ומלוחים אכל אס לא היו מלוחים יש בהם חמין בשולי עכו"ס ותוהא דאמר במסכת עכו"ס פרק אין מעמידין (דף ט:) כל שאינו עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו חסור משום בשולי עכו"ס וקאמר עלה כגון דגים קטנים וי"ל דהתם בקטנים טפי מידי והכא מידי דגנים שאין קטנים כל כך שפעמים שכן עולין על שולחן מלכים ללפת בו את הפת : קמ"ד קמחא עיקר מחלן קומכין ליקח מן העכו"ס פת הנלוש מן הביצים שקורין קטניות"ש ואובליית"ש דמאי כחוש אי משום פת עצמו התירו חכמים אי משום ביצים ששלקו בה הא אמרין קמחא עיקר ואין לחלק ולומר דשאי הכא לחומרא כלומר דקמחא שבו מן שלקות שבללתו רבה אסור אבל בעלמא שבו עב. והו' מעשה תמר אף שהיה עיקר לא אולין לקולא אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא מבו דתוהא הרסנא עיקר כלומר היה לנו להחיר אלא היכא דהיה עיקר אולין בתריה אפילו לקולא אי לאו דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש שחל הביצים מעופות עמאם דהא אין חמין ביניהם ושחא י"ש דס' בביצים רובם אין בהם דס' ומה שבודקים בביצים בשעה שמשמין אותם ברוטב אס' יש בן דס' זה חומרא בעלמא דהא אס' לא נבדקו מותרין וגם אין ליהוש משום ביצי נבלות או מעופות משום דאולין בתר הובן ואת"ה ואל' יש לחוש שחל נלוש בביצים טרופות דאמר בחולין (דף כו. ב.) דאין לוקחין ביצים טרופות מן העכו"ס וי"ל ה"מ בעינייהו משום דאית בהו ריעותא דמוכחא מלתא מזה שכן טרופות דמכילות וטרפות אתו וזכנן ישראל לעכו"ס אכל הכא שכללו דליכא בהו ריעותא לא חיישין לשום דבר ויש לומר שכללו מביצים שלמות ומייהו פשטי"ן של דגים שאפלו עכו"ס אין להחיר דיש בהם משום בשולי עכו"ס הואיל

לא נהיה
ומ' רב

רבי

הרסנא עיקר. שומן הדגים : בין לאחד בין למאה. די להם נכזית : לא להיות בית כזית. ולגבי כד שלם קרי ליה כל שהו : תבשיל זה. של ערוב : כבוש : בחמין ובחרדל ומיני ירקוה : שלוק : מבושל הרבה מאד : מבושל : כהלכתו : קוליים האספנין : דג מליח הוא ורך ונאכל כמו ששוקא חי אלא שמתכין עליו חמין וזה בשולו כדתקן במסכת שבת (דף טו. ב.) שהדחתו זו היא גמר מלאכתו : שנתנו עליו חמין גרים שעשו לו מערב יום טוב בשול הראוי לו : תחלתו : בשעשה התבשיל אין לו שיעור כמה יהא בו : קופו : אכלו או שאבד ושירר ממנו קצת : מאי לאו אין לו שיעור כלל : לא לרב ולא למעט : לא אין לו שיעור למעלה : לומר שלא יוסף בו על כך וכך : למטה : לא יפחות מכזית : צריכין דעת. שידעו שלם כך נעשו ורב הונא לא פירש דעת מי ומפשיטא לה אן ואמרין הא דלא פשיטא לן דכי אמר רב הונא צריכין דעת דעתו דמיתא מיהא כני דליהו ערוך שעושה לשם כך מיהו מבעיל לן דעת מי שהניחו ללכתו כגון דעשאו זה ללך חבירו כלום לריד שימך בו תחלה לעשותו על פיו : עד תחום שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניה עליהם ולא עלו על לב לזכרן : מקדרי מתניתא : שהיה יודע משניות בגרסא ומחור עליהן לפני מר שמואל שהיו סדורות בפיו כעיקרן : סמוך אידי. דמערבנא אכול נהרדעא שהיא עירו : לשנה : לשנה האחרת וראש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות : לדידך אסור. שאין דעתו על החמין והפשיטא שאינם חמין לדברי חכמים : לא ערובי חצרות. לטלטל מחר דנראה כמתקן דבר : שאתה אוסרו בדבר האסור לו. כח י"ש בידך לאסור עליו מלעשות : לומר מחר דבר שהוא אסור בו ביום ובינו תחומין שאף ביום טוב אסור ללאת מן התחום : ואי אתה אוסרו : אין כח בידך לאסור לו מלתקן למחר דבר שהוא מותר בו ביום ואסור לטלטל חצרות ליתיה ב"ט : משום דשחל רבי אלעזר כו' : לפיכך הורדו לשול לקולא קאמר שמואל או לחומרא משום דשחל רבי אלעזר לחומרא ואס' שוין דרבי לקולא לפיכך שואלים אנו שמואל שקבע הלכה כרבי היכי מתני לפלוגתייהו : ואמר רב תחלת הוראה וכו' : דרב פלוג עליה. ואמר הלכה כמתא קמא : כיון דמקלקלי בה רבים : שזכרין ומטלטלין בלא ערוב : היינו

וככל שומן הדגים : בתוך העיסה והדגים אסורין משום בשול עכו"ס א"כ אף העיסה שמנחין אסורה ונעשה כולו בשולי עכו"ס אף על פי שהעיסה אין בה משום בשולי עכו"ס דהא התירו את הפת וגם מה שכלל בה אינו בעין מ"מ קודם שכלל נעשה היה בעין והיה כאסור ומנחין שהעיסה * נעשה וכן הדיבור דרבנן ויש שמכירין בשמן ואוכלים אותו בכ"כ ואותו עי"ש מלל מברכין עליהו ברכת המוציא יש בן משום בשולי עכו"ס ומייהו מותר בר' ויחלף דאין בהם משום בשולי עכו"ס כיון דדרך אפיית פת עבד לכו ויבד דלי קצת טעמיה עליהו טעור ברכת המוציא איתא פת טעמא :

לומר דרבנן כדכתיב ויבד דלי קצת טעמיה עליהו טעור ברכת המוציא איתא פת טעמא :

לומר דרבנן כדכתיב ויבד דלי קצת טעמיה עליהו טעור ברכת המוציא איתא פת טעמא :

אין צדין פרק שרישי ביצה

29

עין משפט
נר מצוה

שמואל הלכה למעשה אתה לאשמעין פירוש דלס יבא שום חלס לשאול לנו ריזל יעשה אומר לו סורא לאסור אבל אם אתה רואין שום חלס שמוסג ביתר דבר אין אתה צריכין למחות בו ולפי זה לא פליג שמואל ארי דתרוויחו מודו לאסור למעשה מיהו

אין שוין קמח שרקדו מחתמול וכל לשכותו בנפס ליפותו אין שוין דלפסר לו מחתמול שוין דליכא טרחא ודבר הכרחא הוא שוין פסע שנייה ואין זה כמרקד לדרור תני תנא קמיה דרבינא אין שוין ואפילו נפל לתוכן דרור או קיסם אלא בנזק הקמין והארוכות ובוררן צדין כל שכן דאסור דמקו

שמואל הלכה למעשה אתה לאשמעין ת"ר אין שוין קמח ב"מ משום ר' פפייס ור' יהודה בן בתירא אמרו שוין ושון שאם נפל לתוכן צרור או קיסם ששוין תני תנא קמיה דרבינא אין שוין קמח ב"מ אבל נפל צרור או קיסם בורר בידו אל כ"ש דאסור דהוח ליה כבורר דרשרבא בר רב הונא וזמי אפתחא דנחרדעא שוין קמח ב"מ אמר לחו רב נחמן פוקוואמרו ליה לאבא *שקילא טיבותך ושדי אחורי פוק חווי כמה מהולתא הדרן בנחרדעא רביתחו דרב יוסף נהלא קמחא אגבא דמהולתא אמר לה חווי דאנא רפתא מעלייתא בעינא דביתחו דרב אשי נהלא קמחא אגבא דפתורא א"ר אשי הא דידן בריתא דרמי בר חמא ורמי בר חמא *מרא דעובדא הוח ואי לא דחויא מבי נשא לא הוח עברא ברתני הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי ביצים ואגויים במנץ שכן ררך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו גמ' ת"ר * הולך אדם אצל רועה הרגיל אצלו ואומר לו תן לי גדי אחד או טלה אחד אצל טבח הרגיל אצלו ואומר לו תן לי כף אחת או ירך אחת אצל פטם הרגיל אצלו ואומר לו תן לי חור אחד או גוול אחד אצל נחתום הרגיל אצלו ואומר לו תן לי כבד אחד או גלסקא אחת ואצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי עשרים ביצים או חמשים אגויים עשרה אפרסקין וחמשה רמונים ואתרוג אחד ובלבד שלא יזכיר לו סכום מדה רשב"א אומר ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח

הדרן עלך אין צדין
המביא חמקוס למקוס בתון התחום או ע"י ערוב לא יביאם בכל ובקופסא לתת שם וארבע בתון קופסא וישלם משום דנראה כמעשה דמול לשאת משאית אבל מביא על כספו חמק או שמים דמוכח דלא צריך י"ע: או לפניה בידו וכן המוליך את התבן להספק או להבסם לא יפסיל קופסא לאתריו דגמלי י"ע שדראה כמתכוין למלאכה דבה או להוליך למקוס דחוק בדרך מול ומתחילין

הדרן עלך אין צדין

המביא כרי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופסא אבל מביא הוא על כתפו או לפניו וכן המוליך את התבן לא יפסיל את הקופסא לאתריו אבל מביאה הוא בידו ומתחילין

הדרן עלך אין צדין

המביא כדי יין וכו' לא יביאם בכל ותימא דאמריק בשבת פרק מפנין (ד' קי:) מפנין ד' קופות או ה' וכ"ש שיבא מותר ביום טוב וי"ל דהתם מיירי בלינו יכול להביא לחוץ ואין רואין אותו וע"כ מותר וסבא מיירי ב"ט שיכול להביאו לחוץ ורואין אותו וע"כ יבא אסור שדורא אותו אומר לזורך מול וביא אותם ולכדי אסור ומ"מ קשה דאמר אכל הוא מביא על כתפו אלא משמע דמרבה בהליכה עדיף וקאמר ה"ס במסכת שבת למעוטי בהליכה עדיף ויותר טוב להביא בסל או בקופסא בפעם אחת מלהביא כל אחת בפני עצמה וי"ל דלמה דפי' נראה דהתם מיירי בשבת דלא הוי כעובדי דחול שאין מעלטל כי אם מזוית לזוית בלאותו בית ולכך קאמר למעוטי בהליכה עדיף טפי משום טרחא יתירא אכל הכא מיירי ב"ט משום טרחא יתירא לא קפדינא אלא משום דמחוי דעביד כעובדי דחול ואם כן עדיף טפי לאפושא בהליכה ויעשה דרך שמי כי יביא דלא לתחוי דעביד כעובדי דחול ופעמים נמי דאסור לאפשי בהליכה אע"ג דממעט במשאוי כיון שאין משנה מדרך חול

אין שוין קמח שרקדו מחתמול וכל לשכותו בנפס ליפותו אין שוין דלפסר לו מחתמול שוין דליכא טרחא ודבר הכרחא הוא שוין פסע שנייה ואין זה כמרקד לדרור תני תנא קמיה דרבינא אין שוין ואפילו נפל לתוכן דרור או קיסם אלא בנזק הקמין והארוכות ובוררן צדין כל שכן דאסור דמקו כבורר ובורר אכל מלאכה היא כהרקי והשוכה אינו מרקד שבהי דרסא שכל ויאל ואין כלן קובין: אלא להכרי: שקילא טיבותך: אין את מחזיקין לך טובה ככל עולם הוא טובתך ומוטלת על הקולס טיבותך גריד כלל: מנהלת: נפות: הדרן בנחרדעא שוין: ידענות שומר: אגבא דמהולתא: בלחורי הכפה כדי לשקט: רפתא מעלייתא: אי את צריכס לשקט: דשוין קמח: צי"ט: אגבא דפתורא: אחורי השולחן שיש לו תון שקורין טורכיו ירא והיא היתה שוכה הקמח על אחוריו משום שוין: הא דידן זו אשתי בריתא דרמי בר חמא ורמי בר חמא דעובדא: מדקדק במעשה: רועה זה המגדל בהמות ופעמים שמוכר מכן: הרגול אצלו: שמוכר הרגיל אצלו מחמינו ומותנו לו בלא פסוק דמים: פעם: המפעט עופות לשון משמין: סכום מדה: קב או קיסם: סכום מקח: דמים: הדרן עלך אין צדין

חם קסא לפירש"י דמחשבו זה למקח וממכר קסא פשיטא משא"כ לפי ר"ח דלא נחשב למקח רק אם מוכר סך בכל אכל אם אומר תן לי כדויר סכום לא נחשב למקח לא קשה פשוטא דהא קמ"ל דנכנסת שרי וע' רש"י ומסר"ה

שלא יזכיר לו סכום מדה פירש"י

רש"י קב או קיסם וסכום מקח שלא יאמר לו תן לי אגויים דייכר אפד או בשמים וקשה דפשיטא דאסור יעוד אחאי קאמר סכום מדה הו"ל למיחר ובלבד שלא יזכיר מדה ותו לא לכן כ"ל כר"ה דגרים סכום מניין וקאי לעיל וס' פ' אחרת דליך חלס אכל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו תן לי חמשה אגויים או עשרה אפרסקין ובלבד שלא יזכיר סכום מנין שלא יאמר *תן לי אגויים בששה פשיטין וכבר כתב לי כך ואם כן אני חייב לך מקל ב"ן הכל אכל ר' שמעון אומר ובלבד שלא יזכיר סכום מקח ולא יאמר *תן לי אגויים בששה פשיטין אכל סכום מנין שרי *וכן איתא בתוספתא ובה"ג ומכאן יש לזכור שלא להזכיר אפילו סכום מניין לפי שדומה למקח וממכר:

המביא כדי יין וכו' לא יביאם בכל

והתם מיירי בלינו יכול להביא לחוץ ואין רואין אותו וע"כ מותר וסבא מיירי ב"ט שיכול להביאו לחוץ ורואין אותו וע"כ יבא אסור שדורא אותו אומר לזורך מול וביא אותם ולכדי אסור ומ"מ קשה דאמר אכל הוא מביא על כתפו אלא משמע דמרבה בהליכה עדיף וקאמר ה"ס במסכת שבת למעוטי בהליכה עדיף ויותר טוב להביא בסל או בקופסא בפעם אחת מלהביא כל אחת בפני עצמה וי"ל דלמה דפי' נראה דהתם מיירי בשבת דלא הוי כעובדי דחול שאין מעלטל כי אם מזוית לזוית בלאותו בית ולכך קאמר למעוטי בהליכה עדיף טפי משום טרחא יתירא אכל הכא מיירי ב"ט משום טרחא יתירא לא קפדינא אלא משום דמחוי דעביד כעובדי דחול ואם כן עדיף טפי לאפושא בהליכה ויעשה דרך שמי כי יביא דלא לתחוי דעביד כעובדי דחול ופעמים נמי דאסור לאפשי בהליכה אע"ג דממעט במשאוי כיון שאין משנה מדרך חול

משקן בית השלחין

פרק ראשון

מועד קטן

וסורת
השם

תופר בדרכו. בחולו של מועד. היכי דמי הדיוט. שאין אומן שתופר בדרכו. מלא מחט כבת אמת. שאינו יכול ללקוט יומי התפירה של חלקו כדי לתפור כשהוא תופר תחיותו הרבה כמלא אורך המחט ואח"כ מושכה מן הבגד וממלא תפירות הרבה במשיכה אחת ואיננו לעשות כן אומן הוא. שאינו יכול לכוין אימרה בחפת חלוקו. שאינו יודע לתחוב אותו בגד עד שעושין ממנו אימרה בחפת חלוקו אלא שבמקום אחד מקלרו ובמקום אחד מרמינו. האומן. הציט. מכליל. מפסיע שאינו תופר ביותר אף תופר בתפירה ולכדי קרי מכליל. שדומין תחיתו המחט למטי הכלל דקוקות זו מזו כשיני הכלל. כלתתא. שאינו תופר בדרכו תופר זה במקומו זה אף שתופר המחט פעם אחת למעלה ופעם אחת למטה ולכדי קרי ליה כלתתא דכדי קיימו שני הכלל שן אחד גבוה מתדורו. מסרגין. שני וערב. שאורגין מטה של חבלים בשתי וערב. שתי כלל ערב. שמוחה השתי ואינו אורג בה הערב. שאם היה רפוי. זה שאורג ימים רבים וקיי החבלים רפויין ותלויין למטה שאין מתוחין ממתחן. ושון. רבי מאיר ורבי יוסי. שאין מפשילין חבלים לכתחילה. שאין גודלים חבלים לכתחילה. המטה. לעולם אינה חקבלת עומדה עד שיסרג בה ג' בתי ירין שהשתי כבר מתוח ואורג בה ג' בתי ירין דערב. אלא דמסרגין קרי שתי וערב. היינו ד' אמות יאומרו לאפלוג ד' אפי' שתי כלל ערב לא מצי. ממתח מצי לא. בתמידי אהו יאומרים למיסק מצי מתוחים ואחרי הלא קעביד מלאכה ואי לא עביד הכי לא מצי למיזגא עלה. אין. ודאי אהו יאומרים למיסק מצי מתוחים משום דהואיל ואפשר למלייל למטה במאלי עד לעיל וסדר מצי למירחא עליהו כרים וכסתות למזגא עליהו. לא טריחין. דהוי טורח דלא צריך.

מתני' מעמידין תנור וכירים.

שעושין אותה לכתחילה כדלמדיק. לקמן תנור תוכו חלול מקום שפיתת שתי קדירות כירה מקום שפיתת קדירה אחת. מכבשין בגמרל מפרש. גמ' מנקר ריחוי. שכשהיה יבשה. וחלקה. ואין הסיטין יכולין לפיר מנקרין אותה חותכין אותה כדי שלא יהא שום כדי שיפרכו הסיטין תחתיה. בת עינא. נקב שעושין בחלוצה הריחים שהבואה ניפלת לתוכו. היינו דחשכתא לה בישנה. לפי שהישנה צריכה לפר שכבר היא חלקה לפי שהיה היא עומדת אלא לחלל דלמך. דמכבשין היינו בת עינא ישנה בת עינא למה וכלא כבר אית ליה בת עינא שפכר היא ישנה מלמחון ואי לא הו' לה בת עינא לא מצי למיטתן. כגון דכשי לארווחי. האי בת עינא עפי וכו' האי גוואל משכחת לה בישנה. מנקר ריחוי. בישנה. איתחיל גופיה. יתחלל גופו. מותר ליטול. לכן כפורים כדרך העושין עכשיו לקוסם שלנו דאי לא עביד ליה הכי ס"ל לערס

יבנין קד'

ההדיוט

תופר כדרכו. גראה דווקא לנורר המועד אבל בתנא למה יתירו אפילו על ידי שינוי מיהו לא ליירי בדבר האבד

דיכילא דליכא דבר האבד קיימא לן כד' יוסי דלין מריר שינוי בדבר האבד וסיכא דנגדיו או מנעליו מקורעין ואם יבית אומן עד לאחר מועד יתקלקלו ריחוי רבותי שאין מקילין כלל להסיר אפילו על ידי עכו"ם כדלמדיק לקמן (ד' י' י') כל שאינו עושה אינו אומן לעכו"ם ועושה ושמו לא היו חושבים אותו דבר האבד או שמו אין כל דבר האבד מותר בלא שינוי דבפרק מקום שכתבו (ד' י' י') משמע דווקא עולי רגלים מתקנין מנעלים במועד.

במסרגין

כ"ל לא פליגי דשתי וערב. תימא הליך מותר לעשות מלאכה כי האי כלל שינוי. ממתחין מצי לא. כלאו הכי מצי. כראש דמצי

לאקשוי היכי קאמר רבי יוסי שאם היה רפוי במתחו אינו והא תני רב תחליפא בר שאיל ושון שאין מפשילין חבלים לכתחילה בשלמא למאן דאמר מסרגין שתי וערב וממתחין שתי בלא ערב היינו דקתני רב תחליפא בר שאול ושוין שאין מפשילין חבלים לכתחילה אלא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב ממתחין שאם היה רפוי היה ממתחו השתא שתי וערב אמרת לא חבלים לכתחילה מיבעיא קשיא א"ל רב נחמן בר יצחק לר' חייא בר אבין מי איכא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב והתנן רבי מאיר אומר המטה משיסרוג בה שלשה בתים אלא כי אתא רבין אמר במסרגין כולי עלמא לא פליגי דשתי וערב אלא כי פליגי בממתחין מר סבר ממתחין שתי בלא ערב ומר סבר שאם היה רפוי ממתחו מיתיבי מסרגין את המטה ואין צריך לומר שממתחין דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר ממתחין אבג לא מסרגין וי"א אין ממתחין כל עיקר בשלמא למאן דאמר ממתחין שתי בלא ערב היינו דאחו יאומרים לאיפלוגי אלא למאן דאמר שאם היה רפוי ממתחו ליש אומרים ממתחו נמי לא אין ביון דאפשר לממליה במאני לא טריחין. כוונתו. מעמידין תנור וכירים

ורידים במועד רבי יהודה אומר אין מכבשין את הריחים בתחילה. גמ' מאי מכבשין רב יהודה אמר מנקר ריחוי רב יוחאל אמר בת עינא מיתיבי מעמידין תנור וכירי במועד ובלבד שלא יגמור מלאכתו דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אף יגמור רבי יהודה אומר משכו מעמידין את החדשה ומכבשין את הישנה ויש אימרים אין מכבשין כל עיקר בשלמא למאן דאמר מכבשין מנקר ריחוי היינו דמשכחת לה בישנה אלא למאן דאמר בת עינא ישנה בת עינא למה לה כגון דקא בעי לארווחי מפי

פורתא רב הונא שמעיה ליהוא גברא דקא מנקר ריחוי בחולא דמועדא אמר מאן האי דאיתחיל גופיה דקא מחיל חולא דמועדא סבר לה כי"א דרש רב חמא. נוקרין ריחים במועד משום ר"מ אמר אפי' סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו. (ומותר) ליטול צפרנים בחולו ש"מ

אבל

עין משפט
נר מצות
פר
ה מוי' פ"ס
מס' י"ט ס"ג
יג טו"ע א"ח
סימן תקמ"א
סעיף כ
פה
כ מוי' ט"ז
טו"ע ט"ז ס"ו
תק"מ סעיף י'
[וע"ז בספרי]
חוס' ד"ס
פוני רגלים
פו
ג ד מוי' ט"ז
טו"ע ט"ז
סעיף ט'
ס מוי' ט"ז
ס"ג ט טו"ע
ט"ז ס"ו חלו
סעיף ט'

מותר לעשות מלאכה כי האי כלל שינוי. ממתחין מצי לא. כלאו הכי מצי. כראש דמצי

לאקשוי היכי קאמר רבי יוסי שאם היה רפוי במתחו אינו והא תני רב תחליפא בר שאיל ושון שאין מפשילין חבלים לכתחילה בשלמא למאן דאמר מסרגין שתי וערב וממתחין שתי בלא ערב היינו דקתני רב תחליפא בר שאול ושוין שאין מפשילין חבלים לכתחילה אלא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב ממתחין שאם היה רפוי היה ממתחו השתא שתי וערב אמרת לא חבלים לכתחילה מיבעיא קשיא א"ל רב נחמן בר יצחק לר' חייא בר אבין מי איכא למאן דאמר מסרגין שתי בלא ערב והתנן רבי מאיר אומר המטה משיסרוג בה שלשה בתים אלא כי אתא רבין אמר במסרגין כולי עלמא לא פליגי דשתי וערב אלא כי פליגי בממתחין מר סבר ממתחין שתי בלא ערב ומר סבר שאם היה רפוי ממתחו מיתיבי מסרגין את המטה ואין צריך לומר שממתחין דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר ממתחין אבג לא מסרגין וי"א אין ממתחין כל עיקר בשלמא למאן דאמר ממתחין שתי בלא ערב היינו דאחו יאומרים לאיפלוגי אלא למאן דאמר שאם היה רפוי ממתחו ליש אומרים ממתחו נמי לא אין ביון דאפשר לממליה במאני לא טריחין. כוונתו. מעמידין תנור וכירים

ורידים במועד רבי יהודה אומר אין מכבשין את הריחים בתחילה. גמ' מאי מכבשין רב יהודה אמר מנקר ריחוי רב יוחאל אמר בת עינא מיתיבי מעמידין תנור וכירי במועד ובלבד שלא יגמור מלאכתו דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אף יגמור רבי יהודה אומר משכו מעמידין את החדשה ומכבשין את הישנה ויש אימרים אין מכבשין כל עיקר בשלמא למאן דאמר מכבשין מנקר ריחוי היינו דמשכחת לה בישנה אלא למאן דאמר בת עינא ישנה בת עינא למה לה כגון דקא בעי לארווחי מפי

פורתא רב הונא שמעיה ליהוא גברא דקא מנקר ריחוי בחולא דמועדא אמר מאן האי דאיתחיל גופיה דקא מחיל חולא דמועדא סבר לה כי"א דרש רב חמא. נוקרין ריחים במועד משום ר"מ אמר אפי' סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו. (ומותר) ליטול צפרנים בחולו ש"מ

אבל

אבל

10 משקין בית השלחין פרק ראשון מועד קטן

עין משפט
נר מצוה

דמישקל טופרי פירש בתוספתא דה"ה לדין שמונה לתקן
ברזלים דקרקע קשה ומתקלקל שאין ברזלים צימי
חכמים שאין צריך רק למשקל טופרי שהיה הקרקע מעוננת כמו
ברוס"א היה אסור :

אצטבא

ואקרופיטא ענייני
ספסל וקנת הס
חלוקים כדלמריקן בריש פרק עשרה
יוחסין (ד' ע') ליתב מר אקרופיטא
אמר ליה מי סני ספסל כדלמרי
רבנן או אצטבא כדלמרי אינשי :

ואין

דנרפואה רפואה מנהגה
מלאכה איירי אבל רפואה שאין בה
אסור מלאכה רק גזירה משום שחיק'
סממנין אפילו בשבת איכא מאן דשרי
וכלכס כמאן דשרי כדליתא בפרק
במה בהמה (ד' ע') דרש רבא הלכס
כרבי יאשיה לית ליה גזירה משום
שחיקת סממנין כדלמרי דבהמה פי'
לדקרוקי קוקים שפירש בקיטורס
אוסטני"ר בלעז אין כראש ל' דהא

ק"ל דבין קירור וכן קירוף שרי
כדליתא כוף פרק שני דביצה (ד' ע')
לר' שמעון דלמך דבר שאין מתכוין
מותי וקיימא לן כוותיה אלא ענין
אחר הוא : **בסבוס** פירש
בק"ל אכפשי"ר

ויש מפרשים ליקו"ר ולשון כסבוס
משמע כן כדלית' פרק תולין (ד' קמ"א)
ושם מכסכו מנפנים ואין מכסכו
מכחון גבי טיט :

קיטורי בירי

גרסינן ברי"ש
ולא בירי בל"ת והיו
מענין בירית טבורה כפרק במה אשה
יולא (ד' ע') (ובפרק חזקת הבתים
ד' ע') : **מוליא** כמוליא ונלא בנל'
אלעתא דבי דרי שקל
מוליא ושדי בנלא אלעתא דלרעא
וכן גרס רבינו גרשון ורז אלפס גרס
בהפך מוליא כמוליא ונלא בנלא
אלעתא דלרעא מוליא בנלא אלעתא
דבי דרי משמע שיותר קרקע שזה
צריך למרוש מלודוס ואיפכא מסתבר'
טפי לדידן צריך קרקע שזה לידוס
יותר מלחרוס ושחל לפי שהיו דשין
במורגיין אין צריך קרקע שזה ויש
מפרשים כדי לנשות דיר של בהמה :

פרקמטיא

פירש רבינו יצחק
בתשובתו כי רבינו יעקב לא ה' חושב
הלואת ריבית פרקמטיא והא דלמך רבינא הוה חסין וזוי בבי אקרא
דשנאותא משמע דחשיב פרקמטיא ולא שרי אלא משום דבר האבד היה
אומר רבינו יעקב דקבורת יין היתה כדלמריקן באיזוהו נשך (ד' ע')
רבינא הוה יעב זויי לבני אקרא דשנאותא ושפכי ליה טפי כופייתא
אבל הלואה דשולמות בקביעות ומילוק גרסא דחשיב פרקמטיא :

ובדבר

האבד מותר פירוש בדבר שאם לא ימכרנה עתה שזה
לא ימכרנה יפה פעם אחרת ויפסיד מן הקרן אבל אם לא
יפסיד מן הקרן אלא שלא יריוח כל כך אין זה חשיב דבר האבד וכו"ש
לקנות קמורה שמה חסיה יותר ביוקר אחר המועד אבל לקנות יין כשר
בתוך המועד מותר וכו"ר יוקף פירש דיש לאסור דלע"פ שלא ימלא בזול
הרי ימלא ביוקר ואין זה דבר האבד :

אבל חמרא דריחיא לא רב יהודה שרי למישקל
טופרי לחמרא דריחיא ולאוקומי ריחיא ולמיבני
ריחיא ולמיבני אמת ריחיא ולמיבני אוריא
(רבא) שרא : לסרוקי סוסיא ולמיבני אקרופיטא
ולמיבני אצטבא רבה שרא למשקל דמא
לבהמה בחולא דמועדא א"ל אביי תניא דמסייע
לך : מקוין דם לבהמה ואין מונעין רפואה
לבהמה בחולו של מועד רבא : שרי לכסכוסי
קירמי מ"ט מעשה הדיוט הוא אמר רב יצחק
בר אמי אמר רב חסדא קיטורי * בידי אסור
מ"ט מעשה אומן הוא אמר רבא * מאן דמתקיל
ארעא ארעתא דבי דרי שרי ארעת' דארע' אסור
היכרמי מוליא * כמוליא ונלא בנלא ארעת' דבי
דרי שקל מוליא ושרא בנלא ארעתא דארעא
ואמר רבא * האי מאן דוכי ויכי ארעתא דציבי
שרי ארעתא דארעא אסור * היכי דמי שקיל
דברבי ושביק וזמרי ארעתא דציבי שקל דברבי
וויטרא ארעתא דארעא ואמר רבא * האי מאן
דפתח מיא לארעיה ארעתא דכוורי שרי ארעתא
דארעא אסור היכי דמי * פתח תרי בבי חד
מעילאי וחד מתתאי ארעתא דכוורי פתח חד
בבא ארעתא דארעא ואמר רבא * האי מאן
דפשו דיקלא ארעתא דחיותא שרי ארעתא
דיקלא אסור היכי דמי * שקיל כוליה מחד
גיסא ארעתא דחיותא מהאי גיסא ומהאי גיסא
ארעתא דדיקלא ואסור ואמר רבא הני תמרי
תוחלני מיגוריהו שרי מיציניהו אסור רב פפא
אמר : כיון דמתלעי * כפרקמטיא האבד דמי
ושרי ואמר רבא * פרקמטיא כל שהוא אזור א"ר
ויסבי בר אבין * ובדבר האבד מותר רבינא הוה
ליה ההוא עיסקא דהוה מורבן בשיחא אלפי
שהייה לזבוגיה בחר חולא דמועדא וזבוגיה
בתריסר אלפי רבינא הוה מסיק וזוי בבני * אקרא
דשנאותא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו למיול
האידינ' עלייהו א"ל : כיון דהאידינא הוא דמשכח'
להו ביומי אחריני לא משכחת להו כפרקמטיא
האבד דמי ושרי תניא גמי גבי עכו"ם כי האי
גוונא הולכין

ליריד

הגיס מותר כגון דפתח תרי בבי חד שבו כנכסין המים לגומא ונכסין
אף הגיס לגומא וחד שהמים יולאין חוץ לגומא והגיס משתייר
בתוכה וליקחים אותם שרי דהיינו אלעתא דכוורי : דלרעא דפתח
חד בבא שבו כנכסין המים לגומא ואידך פתח שבו יולאין המים לחוץ
לא פתח : אלעתא דלרעא ששכסגומא מליאה מים יולאין המים
למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור : דפשו דיקלא שזמר
הדקל מן הענפים שבו : אלעתא דחיותא דראויין למאכל בהמה
דנקיט מן הענפים דמחר גיסא אין לחן בין יבשין לצורך מאכל בהמה
היינו דחיותא ושרי : דנקיט מהאי גיסא דדיקלא ומהאי גיסא ענפים
יבשין שבו היינו אלעתא דדיקלא ואסור : הני תמרי תוחלני * תמרים
שלא נתבשלו כל צרכן : מיגוריהו . לחותכן לשנים ולאוכלן הכי בי"ט
שרי לצורך י"ט קעביד : מיציניהו אסור . כנכוסן במשוי ומוליא ליחא

לאכלן בחול סאן מכיון ואסור לתקן בי"ט מאכל דחול : כיון דמתליעי
אי לא דמיציניהו : כדבר האבד * כלומר כקמורה שאדם יכול לעשותה כדלע"פ
לא עביד הכי איתלע ושרי : פרקמטיא כל שהוא . לעשות קמורה בחולו של מועד : וכדבר האבד מותר : שאם יש לה הפסד אם לא יעשה
לחומה קמורה מותר לעשותה אבל בהמה שלא להריות אסור : הוה חסיה זויי : שביי מן ב' ל' מעות באותו מהום :

יריד

הגיס מותר כגון דפתח תרי בבי חד שבו כנכסין המים לגומא ונכסין
אף הגיס לגומא וחד שהמים יולאין חוץ לגומא והגיס משתייר
בתוכה וליקחים אותם שרי דהיינו אלעתא דכוורי : דלרעא דפתח
חד בבא שבו כנכסין המים לגומא ואידך פתח שבו יולאין המים לחוץ
לא פתח : אלעתא דלרעא ששכסגומא מליאה מים יולאין המים
למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור : דפשו דיקלא שזמר
הדקל מן הענפים שבו : אלעתא דחיותא דראויין למאכל בהמה
דנקיט מן הענפים דמחר גיסא אין לחן בין יבשין לצורך מאכל בהמה
היינו דחיותא ושרי : דנקיט מהאי גיסא דדיקלא ומהאי גיסא ענפים
יבשין שבו היינו אלעתא דדיקלא ואסור : הני תמרי תוחלני * תמרים
שלא נתבשלו כל צרכן : מיגוריהו . לחותכן לשנים ולאוכלן הכי בי"ט
שרי לצורך י"ט קעביד : מיציניהו אסור . כנכוסן במשוי ומוליא ליחא

לאכלן בחול סאן מכיון ואסור לתקן בי"ט מאכל דחול : כיון דמתליעי
אי לא דמיציניהו : כדבר האבד * כלומר כקמורה שאדם יכול לעשותה כדלע"פ
לא עביד הכי איתלע ושרי : פרקמטיא כל שהוא . לעשות קמורה בחולו של מועד : וכדבר האבד מותר : שאם יש לה הפסד אם לא יעשה
לחומה קמורה מותר לעשותה אבל בהמה שלא להריות אסור : הוה חסיה זויי : שביי מן ב' ל' מעות באותו מהום :

יריד

אכל חמרא דריחיא * שך עושין שהיו עושים אגב חמורים לא חזי
למישקל להסוה חמרא כפורטיו ללא חזי למטחן במועד אלא לצורך
מועד כדמפרש לקמן פרק מי שפך (ד' ע') : הילכך טחינה מועטת
יכול לעמון בחמור ולא מרעי ליה גידול כפורטיו : לאוקומי ריחיא
להעמיד להסים הריחים זו על גב
זו : אמת ריחיא . העץ שהריחים בנני
עליו : ולמיבני אוריא * רפת בקר :
לסרוקי קוסיא . לסרוקי קוסיא במקרק
של ברזל : למיבני אקרופיטא * מה
שחשימין התבואה לתוכו לפני הסוס
שקורין מייטור"ה בלעז : אצטבא *
בניין אבנים : למישקל דמא . להקין
לכסכוסי . גיסאן שקורין קוביל"ר :
קרימין * בגדים : מעשה הדיוט
דמותר לעשותו בחולו של מועד ללא
מעשה אומן הוא : קיטורי בירי אסור .
למיעבד במועד שך היו עושין שהיו
נוטלין כלים חלוקין והיו מחליקין
עליהן בית יד של חלוקים מעשה
אומן הוא ואסור ל"א לכיון קמטין
שאלם עושה בבית יד שממלאים אותה
בקנה של סבלים חלקים ומקמטין
פרוונל"א בלעז : דמתקיל תיקלא *
שחופר משום האדמה לצורך בגורן
לחצוט שם חייטין לצורך המועד היינו
אלעתא דבי דרי ושרי : אלעתא
דלרעא * שחופר שדכו לצורך זריעה
אסור משום דלויי כחורש ב"ט : מוליא
במוליא . שנוטל הקרקע ממקום גבוה
ומיחו שם על גבי מקום גבוה היינו
מוליא במוליא : או ללא בנלא . שחופר
במקום נמוך ומיחו במקום נמוך
דהיינו אלעתא דלרעא ואסור דזה
דרכו של חורש שדכו שלימו קשגית
באיזה מקום שירד המחריש בקרקע
אפי' במקום נמוך חורש והיינו דומיא
דחריש ואסור : אבל שקל מוליא . ושדל
שנוטל הקרקע ממקום גבוה : ושדל
בנלא . במקום נמוך היינו אלעתא
דבי דרי אלעתא דגורן שך דרכו של
גורן כמשום הגרבות וזה מותר : דזוי
זיכיא . שמכבד את הקרקע מעליה
קטנים שעליה שנוטלם : אלעתא
לציני . אם ליקטן אלעתא דע"ס
להסיקן דנקט דברבי ושכך וזמרי :
אלעתא דלרעא . דלכדי ליקטן שרונה
לזרוע הקרקע שלוקט גדולים וקטנים
אסור : אלעתא דכוורי . שעושין
המים שיולאין מן הגומא של בינר
לחון אם לצורך שילא המים וישתיירו

הגיס מותר כגון דפתח תרי בבי חד שבו כנכסין המים לגומא ונכסין
אף הגיס לגומא וחד שהמים יולאין חוץ לגומא והגיס משתייר
בתוכה וליקחים אותם שרי דהיינו אלעתא דכוורי : דלרעא דפתח
חד בבא שבו כנכסין המים לגומא ואידך פתח שבו יולאין המים לחוץ
לא פתח : אלעתא דלרעא ששכסגומא מליאה מים יולאין המים
למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור : דפשו דיקלא שזמר
הדקל מן הענפים שבו : אלעתא דחיותא דראויין למאכל בהמה
דנקיט מן הענפים דמחר גיסא אין לחן בין יבשין לצורך מאכל בהמה
היינו דחיותא ושרי : דנקיט מהאי גיסא דדיקלא ומהאי גיסא ענפים
יבשין שבו היינו אלעתא דדיקלא ואסור : הני תמרי תוחלני * תמרים
שלא נתבשלו כל צרכן : מיגוריהו . לחותכן לשנים ולאוכלן הכי בי"ט
שרי לצורך י"ט קעביד : מיציניהו אסור . כנכוסן במשוי ומוליא ליחא

לאכלן בחול סאן מכיון ואסור לתקן בי"ט מאכל דחול : כיון דמתליעי
אי לא דמיציניהו : כדבר האבד * כלומר כקמורה שאדם יכול לעשותה כדלע"פ
לא עביד הכי איתלע ושרי : פרקמטיא כל שהוא . לעשות קמורה בחולו של מועד : וכדבר האבד מותר : שאם יש לה הפסד אם לא יעשה
לחומה קמורה מותר לעשותה אבל בהמה שלא להריות אסור : הוה חסיה זויי : שביי מן ב' ל' מעות באותו מהום :

יריד

הגיס מותר כגון דפתח תרי בבי חד שבו כנכסין המים לגומא ונכסין
אף הגיס לגומא וחד שהמים יולאין חוץ לגומא והגיס משתייר
בתוכה וליקחים אותם שרי דהיינו אלעתא דכוורי : דלרעא דפתח
חד בבא שבו כנכסין המים לגומא ואידך פתח שבו יולאין המים לחוץ
לא פתח : אלעתא דלרעא ששכסגומא מליאה מים יולאין המים
למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור : דפשו דיקלא שזמר
הדקל מן הענפים שבו : אלעתא דחיותא דראויין למאכל בהמה
דנקיט מן הענפים דמחר גיסא אין לחן בין יבשין לצורך מאכל בהמה
היינו דחיותא ושרי : דנקיט מהאי גיסא דדיקלא ומהאי גיסא ענפים
יבשין שבו היינו אלעתא דדיקלא ואסור : הני תמרי תוחלני * תמרים
שלא נתבשלו כל צרכן : מיגוריהו . לחותכן לשנים ולאוכלן הכי בי"ט
שרי לצורך י"ט קעביד : מיציניהו אסור . כנכוסן במשוי ומוליא ליחא

לאכלן בחול סאן מכיון ואסור לתקן בי"ט מאכל דחול : כיון דמתליעי
אי לא דמיציניהו : כדבר האבד * כלומר כקמורה שאדם יכול לעשותה כדלע"פ
לא עביד הכי איתלע ושרי : פרקמטיא כל שהוא . לעשות קמורה בחולו של מועד : וכדבר האבד מותר : שאם יש לה הפסד אם לא יעשה
לחומה קמורה מותר לעשותה אבל בהמה שלא להריות אסור : הוה חסיה זויי : שביי מן ב' ל' מעות באותו מהום :

יריד

הגיס מותר כגון דפתח תרי בבי חד שבו כנכסין המים לגומא ונכסין
אף הגיס לגומא וחד שהמים יולאין חוץ לגומא והגיס משתייר
בתוכה וליקחים אותם שרי דהיינו אלעתא דכוורי : דלרעא דפתח
חד בבא שבו כנכסין המים לגומא ואידך פתח שבו יולאין המים לחוץ
לא פתח : אלעתא דלרעא ששכסגומא מליאה מים יולאין המים
למעלה ומשקין כל השדה וכי האי גוונא אסור : דפשו דיקלא שזמר
הדקל מן הענפים שבו : אלעתא דחיותא דראויין למאכל בהמה
דנקיט מן הענפים דמחר גיסא אין לחן בין יבשין לצורך מאכל בהמה
היינו דחיותא ושרי : דנקיט מהאי גיסא דדיקלא ומהאי גיסא ענפים
יבשין שבו היינו אלעתא דדיקלא ואסור : הני תמרי תוחלני * תמרים
שלא נתבשלו כל צרכן : מיגוריהו . לחותכן לשנים ולאוכלן הכי בי"ט
שרי לצורך י"ט קעביד : מיציניהו אסור . כנכוסן במשוי ומוליא ליחא

לאכלן בחול סאן מכיון ואסור לתקן בי"ט מאכל דחול : כיון דמתליעי
אי לא דמיציניהו : כדבר האבד * כלומר כקמורה שאדם יכול לעשותה כדלע"פ
לא עביד הכי איתלע ושרי : פרקמטיא כל שהוא . לעשות קמורה בחולו של מועד : וכדבר האבד מותר : שאם יש לה הפסד אם לא יעשה
לחומה קמורה מותר לעשותה אבל בהמה שלא להריות אסור : הוה חסיה זויי : שביי מן ב' ל' מעות באותו מהום :

מסורת הש"ס

נערה שנתפתתה פרק רביעי כתובות

עין משפט
ג' מצוה

כח א' ח' סכ"ג חל'
אשת טו'ט'ט'ט'ט'
ס' ג' ט'ט' ג' ט'ט'ט'
בכ"ב כ' ט'ט' ט'ט'ט'
אשת כ' ג' ט'ט'ט'
ט'ט'ט' ט'ט'ט'ט'ט'
ט'ט'ט'ט'ט'ט'ט'ט'
ט'ט'ט'ט'ט'ט'ט'ט'

דאיה מדידה לדידה ולא דמי להאי דר"א דהוי מדידה לדידה
ואי האו שייך ההם אומדנא אחרתא דהא אומדנא דרבי
וכן רבינו חננאל כרבנן דרבי נתן משום דמוקמינן להו כר"א בן
עזריה דפסקינן הלכתא כוותיה בפרק אע"פ (לקמן דף נ.) ואע"פ
דדמי הש"ס לא דטלי עלמא כר'
אלעזר דייחא בעלמא הוא ואדיתחא
לא סמיכין והורא ר"ח הלכה למעשה
בתחן אחד שמהא אשתו והיא אבי
הכלה מחזק בדמיונא ופסק לה דלא
זכה הבעל מכה שמעתי דהכא ועוד
תיקן לא מכה ההלכה שאפי' בעל
מוחזק שיחזיר אם מתה בתוך שנה
וחור בו בכוף ימיו מאותה תקנה
והא דאמרין בפ' מציאת האשה
(לקמן דף ס.) הפוסק מעשה לחתנו
ומת חתנו יכול הוא שיאמר לאחיו
היינו רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן
ופריך בירושלמי ולא דברים העיקרין
באמירה הן ומשני כשפסק על מנה
לכטם דמשמע הא אם כנס גובה
אחיו לא קשה מידי לפירוש רבינו
חס דהתם הרי גזו קיימת והיכס
רוצה ליבמה והא דאמרין בתורה
כניסו ותם לרין כחכם זה שפוסק
לכחו ממון מרובה ומתה בתוך
שבעת ימי המעשה הרי הפסדו כחו
והפסדו ממון הוא אחי' כרבי
נתן ח"ל כרבנן ומיירי שדחתן מוחזק
בה ולריך עיין שלא יקשה לרבינו
חס דלקמן דברים אע"פ (דף נ.)
מיתה דרבנן נמי אולי בתר אומדנא
דחיתון ועוד דחוק קלת לרבינו חס
דמה לו להזכיר מדידה לדידה
ומידידה לדידה הל"ל ע"כ לא קאמר

שלא כתב לה אלא על מצת לבונה *למאן
דאמר לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן
דאמר זכה כרבנן לא דטלי עלמא כרבי
אלעזר בן עזריה מאן דאמר לא זכה כרבי
אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה עד כאן לא
קאמר רבי אלעזר בן עזריה אלא מדידה
לדידה שלא כתב לה אלא על מצת לבונה
אבל מדידה לדידה אפילו ר' אלעזר בן
עזריה מודי דמשום אידתונו הוא והא אידתונו
לדו : חייב במונותיה וכו' : חנו רבנן *תיקנו
מונותיה תחת מעשה ידיה *וקבורתה תחת
כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות פירות
מאן דכר שמייתו חסורי מחסרא והכי קתני
תיקנו מונונו. ה' תחת מעשה ידיה ופירקנה
תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה לפיכך
בעל אוכל פירות מאי לפיכך מדי דחימא
מיכיל לא נבליגו אנהו נגדונו דאם כן
מימנע ולא פריך קמ"ל דהא עדיפא וינענך דלא
מלו ופריך לה מדידה ואיפוך אנא אמר אביי תיקנו *מצוי למצוי ושאינו מצוי
לשאינו מצוי אמר רבא האי חנא סבר מונונו מדאורייתא דחנאי *שארית יאלו
מונונו וכן הוא אומר *ואשר אכלו שאר עמי בסותה כמשמעו עונתה זו עונה
האמורה בתורה וכן הוא אומר *אם הענה את בנותי רבי אלעזר אומר שארה
זו עונה וכן הוא אומר *איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרב לגלות
עורה בסותה כמשמעו עונתה אלו מונונו וכן הוא אומר *יוענך וירעיבך
רבי

מלו ופריך לה מדידה ואיפוך אנא אמר אביי תיקנו *מצוי למצוי ושאינו מצוי
לשאינו מצוי אמר רבא האי חנא סבר מונונו מדאורייתא דחנאי *שארית יאלו
מונונו וכן הוא אומר *ואשר אכלו שאר עמי בסותה כמשמעו עונתה זו עונה
האמורה בתורה וכן הוא אומר *אם הענה את בנותי רבי אלעזר אומר שארה
זו עונה וכן הוא אומר *איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרב לגלות
עורה בסותה כמשמעו עונתה אלו מונונו וכן הוא אומר *יוענך וירעיבך
רבי

רבי אלעזר אלא משום דלא טיבאח אבל הכה דניכאח לא ועוד דטלוהו אמוראי דלקמן משמע דאית להו דבעל יורשה משמרה האב
לכלויה הבעל ושמה היינו כשהכונה בדי הבעל וברייתא דקתני דהא חס לקמן אע"פ שכתובה צבית אביה בעלה יורשה אחי' כרבי נתן :
ש"א כתב לה אלא על מנה לבונה . אין לתמוה בסברא זאת דבכמה מקומות בש"ס מנינו כן ולא האמר אם כן כל אדם הלוות
פרה מחבירו ונעדרה או מתה אף כהדי שלא על מנה כן לקח וי"ל דהתם אף כהדי שבויהו ספק היה רוצה ליכנס ואפי'
אם אומר לו אם תערך יש לך לקבל הפסד היה לוקח אבל הכא לא כתב כלל כי אם ע"מ לבונה ואין דעתו כלל להכניס עלמו בספק
וכן "הואו דובין ולא אילעוהו ליה וזו והא דפריך בסוף הגזול קמא (נ"ב דף ק"י) : (ב) יבמה שנפלה לפני מוכה שחין חיפוק בלא חלינה דלדעתה
דכ"י לא קידשה אע"פ דבאורו שם מכתמא היה נכנסה בשעת קדושתן ואמר רבינו יצחק דלא פריך ההם אלא משום דהוי דומיא דקאמר
התם נתן כסף לאשה ומשאר ומת שהוא שלהם ומאיק ההם ש"מ כסף מכשר מחלה דאי לא נכשר לימא דלדעתה דכ"י לא יתיב דלדאיל
ואינו חלי' אלא בטתן יש לו ללכת אחר דעתו וכיון שבו חלי' ודאי אינו רוצה ליכנס בשום ספק ולא דמי ללוקח חפץ ואירע בו אינס
דלא אמרין דלדעתה דכ"י לא קנה ומכיל המקח דלית חלי' בדעת הקונה לבדו דהא אינו נמי דעת מקנה שלא היה מקנה לו לדעתו
אם לא יפירי להכי פריך שפיר מייבמה שנפלה לפני מוכה שחין משום דבדידה חליין הקידושין שבויר לו שיהא לו יעכב בשביל שום
דבר שאירע אחר מיתתו כי אינו חושש כמה שאירע אחריו ולהכי לא פריך מואש' שנעשה בעלה בעל מוס חיפוק בלא גט דלדעתה
דכ"י לא קידשה נפשה כיון דחלי' נמי בדעת המקדש וכן כל מהו דייחיה ההם אף חלי' אלא בדעתו : **תיקנו** מונונו תחת מעשה
ידיה . בפ' אע"פ (לקמן נה: ושם) דקאמר רב הונא יכולה אשה שהאמר לבעלה איני ניוונית ואיני עונה כרבינו רבנן מונוני עיקר כ'
ופריך מהא' ומשני אימא תקט מעשה ידיה תחת מונונו והשאה ריש לקיש דפליג עליה ההם ואמר מעשה ידיה עיקר אינו מגיה ברייתא
דהא' אלא כונה תיקט מונונו תחת מעשה ידיה ולכאורה לדידה יכול הבעל לומר לאשתו מאי מעשה ידך למווסתך ואע"פ דלא פסקה כיון
דקסבר דמעשה ידיה עיקר אצל אי אשכר לומר כן כדמוכח דברים המדיר (לקמן דף נ.) ובפ"ק דגיטין (דף יב.) דבלא ספקה הייב לזונה
ו"ל דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר אלא לענין שאינה יכולה לומר איני ניוונית ואיני עונה : **וקבורתה** תחת כתובה . פירוש
דנוויתיה אבל אין לפרש תחת מנה ומאחרים דהא אמר לקמן (דף נ.) : "דלרובה אין לה קבורה : **אנהו** נגמיהו . פירוש עד שלא יא' לו
במה להתגרסם ואי יקחם אבל לא בעי למימר דלעולם לינחיתו דל"כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות : **זימנין** דלא מלו ופריך
לה מדידה . אע"פ דעיקר חלקה בשביל ידיה כדמשמע הכא וכן לעיל דקאמר בשלמא בעלה חקיק ליה פירי דלמא אשכחאי *וממנע ולא פריך
לה מ"מ אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני טתנת פירות דהא קתני בברייתא פירקונה תחת פירות משמע דלזונה יכולה לומר כי היכי
דתיק לקמן דזונה יכולה אשה שהאמר איני ניוונית כ' מברייתא דלעיל דקתני תיקט מונונו תחת מעשה ידיה אלא דאין יכולה והאריך
לגמיה בברייתא בשביל כך ועוד דבחוקת הבאים (נ"ב דף נ.) ושם דבאורק דגויות' (דף נ.) אלא מאי דלשכחו שיהא חסר לאשה בלא בעלה
דפריך תורה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני כטובת לה דין ודברים אין לי בנכסיו וכי' כתב לה מאי היא והתניא כ' ומשני כטובת
ועודה ארובה והשאה מאי דוחקין ללוקמא הכי לימא בגון שאמרה איני נפדית ואיני טתנת פירות ואע"פ דהא נמי מלי ללוקמא בגון שנתת לה
על מנה שאין לבעלה רשות בה ולא קאמר היט משום דאין יורד לסבירא וז' אבל כבר ירד לסבירא שהבעל מחסלק מנכסים ח"ל לימא בגון
שאמרה איני נפדית כ' אלא ודאי אינה יכולה לומר ויש ליתן טעם אע"פ דלרבי הונא יכולה אשה שהאמר לבעלה איני ניוונית כ' ההם משום דלזונה
מפקעת לגמרי התקנה שאם אמרה היום איני ניוונית ואיני עונה למחר תעשה ואיני ניוונית אבל אם אמרה איני נפדית ואיני טתנת פירות
הרי מפקעת לגמרי תחת פירות דהא פירות של כל ימיה הם תחת פירקונה והאפי' אשכחיה שיהא חסר איני ניוונית ואיני עונה לשלום
אכתי יש לומר דלא מלי אמרה איני נפדית שלא טתנע בין העובדי טככים *ח"ש שאני פירות דדו כידה וזכה בגוף הקרקע אבל מעשה
ידיה אינם בעין דלא שייך למימר שזכה בגוף הדים : **אם** תענה את בעתי . יואם האמר דלדרכה מהאי קרא משמע דעונתה
לאו היט עונה של תשמיש דבפרק בתרא דיומא (דף נ.) משמע אם תענה את בעתי היט שיימנע מן תשמיש דמזוהי קרא נפקא
ל' דמנינע תשמיש המעט קרוי עיני ויש לומר דה"ל קאמר קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעניו כמשמעו מומה דהייט תשמיש :

רבי אלעזר אלא משום דלא טיבאח אבל הכה דניכאח לא ועוד דטלוהו אמוראי דלקמן משמע דאית להו דבעל יורשה משמרה האב
לכלויה הבעל ושמה היינו כשהכונה בדי הבעל וברייתא דקתני דהא חס לקמן אע"פ שכתובה צבית אביה בעלה יורשה אחי' כרבי נתן :
ש"א כתב לה אלא על מנה לבונה . אין לתמוה בסברא זאת דבכמה מקומות בש"ס מנינו כן ולא האמר אם כן כל אדם הלוות
פרה מחבירו ונעדרה או מתה אף כהדי שלא על מנה כן לקח וי"ל דהתם אף כהדי שבויהו ספק היה רוצה ליכנס ואפי'
אם אומר לו אם תערך יש לך לקבל הפסד היה לוקח אבל הכא לא כתב כלל כי אם ע"מ לבונה ואין דעתו כלל להכניס עלמו בספק
וכן "הואו דובין ולא אילעוהו ליה וזו והא דפריך בסוף הגזול קמא (נ"ב דף ק"י) : (ב) יבמה שנפלה לפני מוכה שחין חיפוק בלא חלינה דלדעתה
דכ"י לא קידשה אע"פ דבאורו שם מכתמא היה נכנסה בשעת קדושתן ואמר רבינו יצחק דלא פריך ההם אלא משום דהוי דומיא דקאמר
התם נתן כסף לאשה ומשאר ומת שהוא שלהם ומאיק ההם ש"מ כסף מכשר מחלה דאי לא נכשר לימא דלדעתה דכ"י לא יתיב דלדאיל
ואינו חלי' אלא בטתן יש לו ללכת אחר דעתו וכיון שבו חלי' ודאי אינו רוצה ליכנס בשום ספק ולא דמי ללוקח חפץ ואירע בו אינס
דלא אמרין דלדעתה דכ"י לא קנה ומכיל המקח דלית חלי' בדעת הקונה לבדו דהא אינו נמי דעת מקנה שלא היה מקנה לו לדעתו
אם לא יפירי להכי פריך שפיר מייבמה שנפלה לפני מוכה שחין משום דבדידה חליין הקידושין שבויר לו שיהא לו יעכב בשביל שום
דבר שאירע אחר מיתתו כי אינו חושש כמה שאירע אחריו ולהכי לא פריך מואש' שנעשה בעלה בעל מוס חיפוק בלא גט דלדעתה
דכ"י לא קידשה נפשה כיון דחלי' נמי בדעת המקדש וכן כל מהו דייחיה ההם אף חלי' אלא בדעתו : **תיקנו** מונונו תחת מעשה
ידיה . בפ' אע"פ (לקמן נה: ושם) דקאמר רב הונא יכולה אשה שהאמר לבעלה איני ניוונית ואיני עונה כרבינו רבנן מונוני עיקר כ'
ופריך מהא' ומשני אימא תקט מעשה ידיה תחת מונונו והשאה ריש לקיש דפליג עליה ההם ואמר מעשה ידיה עיקר אינו מגיה ברייתא
דהא' אלא כונה תיקט מונונו תחת מעשה ידיה ולכאורה לדידה יכול הבעל לומר לאשתו מאי מעשה ידך למווסתך ואע"פ דלא פסקה כיון
דקסבר דמעשה ידיה עיקר אצל אי אשכר לומר כן כדמוכח דברים המדיר (לקמן דף נ.) ובפ"ק דגיטין (דף יב.) דבלא ספקה הייב לזונה
ו"ל דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר אלא לענין שאינה יכולה לומר איני ניוונית ואיני עונה : **וקבורתה** תחת כתובה . פירוש
דנוויתיה אבל אין לפרש תחת מנה ומאחרים דהא אמר לקמן (דף נ.) : "דלרובה אין לה קבורה : **אנהו** נגמיהו . פירוש עד שלא יא' לו
במה להתגרסם ואי יקחם אבל לא בעי למימר דלעולם לינחיתו דל"כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות : **זימנין** דלא מלו ופריך
לה מדידה . אע"פ דעיקר חלקה בשביל ידיה כדמשמע הכא וכן לעיל דקאמר בשלמא בעלה חקיק ליה פירי דלמא אשכחאי *וממנע ולא פריך
לה מ"מ אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני טתנת פירות דהא קתני בברייתא פירקונה תחת פירות משמע דלזונה יכולה לומר כי היכי
דתיק לקמן דזונה יכולה אשה שהאמר איני ניוונית כ' מברייתא דלעיל דקתני תיקט מונונו תחת מעשה ידיה אלא דאין יכולה והאריך
לגמיה בברייתא בשביל כך ועוד דבחוקת הבאים (נ"ב דף נ.) ושם דבאורק דגויות' (דף נ.) אלא מאי דלשכחו שיהא חסר לאשה בלא בעלה
דפריך תורה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני כטובת לה דין ודברים אין לי בנכסיו וכי' כתב לה מאי היא והתניא כ' ומשני כטובת
ועודה ארובה והשאה מאי דוחקין ללוקמא הכי לימא בגון שאמרה איני נפדית ואיני טתנת פירות ואע"פ דהא נמי מלי ללוקמא בגון שנתת לה
על מנה שאין לבעלה רשות בה ולא קאמר היט משום דאין יורד לסבירא וז' אבל כבר ירד לסבירא שהבעל מחסלק מנכסים ח"ל לימא בגון
שאמרה איני נפדית כ' אלא ודאי אינה יכולה לומר ויש ליתן טעם אע"פ דלרבי הונא יכולה אשה שהאמר לבעלה איני ניוונית כ' ההם משום דלזונה
מפקעת לגמרי התקנה שאם אמרה היום איני ניוונית ואיני עונה למחר תעשה ואיני ניוונית אבל אם אמרה איני נפדית ואיני טתנת פירות
הרי מפקעת לגמרי תחת פירות דהא פירות של כל ימיה הם תחת פירקונה והאפי' אשכחיה שיהא חסר איני ניוונית ואיני עונה לשלום
אכתי יש לומר דלא מלי אמרה איני נפדית שלא טתנע בין העובדי טככים *ח"ש שאני פירות דדו כידה וזכה בגוף הקרקע אבל מעשה
ידיה אינם בעין דלא שייך למימר שזכה בגוף הדים : **אם** תענה את בעתי . יואם האמר דלדרכה מהאי קרא משמע דעונתה
לאו היט עונה של תשמיש דבפרק בתרא דיומא (דף נ.) משמע אם תענה את בעתי היט שיימנע מן תשמיש דמזוהי קרא נפקא
ל' דמנינע תשמיש המעט קרוי עיני ויש לומר דה"ל קאמר קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעניו כמשמעו מומה דהייט תשמיש :

[ש"ס'ט' ד"ס דמנע'ט']
[לקמן נה:]

תוספות ר"ד
דריב כבונותיה וכו'
ח"ל תקט מונונו תחת
מעשה ידיה וקבורתה
תחת כתובה ופירקונה
תחת פירות ואמר רבא
דאי חנא סבר מונונו
דאורייתא דחנאי וכו'
כסותה ועונתה לא יתר
שארה אלו מונונו וכו'
אמר אכלי שאר עמי
בסות כמשמעות עונתה
עונת האשרת בתורה
הכ"א אם תענה את
בעתי :

הגהות הב"ח
(ה) רוב ד"ה שאלו
הגזול קמא אלא חסות
יבמה שנפלה :
גלויה הש"ס
תוס' ד"ה ומנן וכו'
אין שאני פירות . פין
גטין ע"פ ש"ס תר"ס וכו'
ד"ה אם וכו' וכו'
דלדרכה מהאי קרא
נכרשה הכ"א מ'ט'ט'ט'ט'

הגהות הב"ח
(ה) רוב ד"ה שאלו
הגזול קמא אלא חסות
יבמה שנפלה :
גלויה הש"ס
תוס' ד"ה ומנן וכו'
אין שאני פירות . פין
גטין ע"פ ש"ס תר"ס וכו'
ד"ה אם וכו' וכו'
דלדרכה מהאי קרא
נכרשה הכ"א מ'ט'ט'ט'ט'

האומר פרק שלישי קידושין

עין משפט
נר מצות

ע"מ שישתוק • כשישמע רעה האב ששחק בשעת שמייה מוקדשת לא רעה שמייה: והא שתיק ליה • וחלו קידושין: אלא ע"מ שלא ימחה כ"ך כופא דקדמי מלמדן לא מתקומא כרישא בע"מ שישתוק אלא בע"מ שלא ימחה וכל כמה דמאי עבר לכו שהרי לא קבע זמן למחאה

אלה ע"מ שישתוק אלה • פירש בקונטרס שישתוק בשעת שמיעה ואין לפרש שישתוק ולשום דל"כ היינו שלא ימחה דכמוך והיה אמר בהם רלה האב מיקרבה והרי שמה ימחה אח"כ ויבטל הקדושתו אלא ש"מ שישתוק בשעת שמיעה האמר וה"ל דמחני' רלה

ורשע ליתא לאוקומא ביה דל"ח מאי
 רגה אבא והאל יי בירו למחנה לעולם
 דלחין כאן קדושין לעולם ועל כרחך
 הכי קמי עז מנה שפוקא חזק
 שחק הרי ו מקדשה לא שחק אלא
 מימה לאחרי אינה מקדשה ואם אחר
 ע"מ אלא מימה אבא מה האב עד
 שלא מימה הרי ו מקדשה אבל כל
 ימי חייו אינם קדושין אלא הכן
 מלמדיו וכו' ולא מקמיין ביה
 אחי . לאקמי בנחור על מנה
 שרגה אבא קדמי ומי ששנו ו אה
 וכו' ובנחמשתא שון קדמישתי
 חגא דרישא סבר לשון שחיקה הוח
 ויפון שחק חלו קדושין מדי ונא
 דסיפא סבר לשון לא מימה אבא
 ואינם קדושין עד שימות . ומאי
 ע"מ שרגה ע"מ שלא מימה וכשקבר
 זמן למחורו הלכך רגה האב שטברו
 שלשים ולא מימה הרי ו מקדשה
 עד רגה שמיחה חך שלשים אינה
 מקדשה מה האב בנחור שלשים
 מקדשה דאחרי' לא מן מח מה
 הכן בנחור שלשים מלמדיו אח אה
 ע' : **מהני** : מהים טהנים גט .
 להסירה לאחרי : **גרי** : אחר רב .

האז כעמך שחקן בעטת שמעט
מקדשת לא רגה האז אלה מיה
אחנה מקדשת מה האז מקדשת
י"י מה אלה קודם השמעת ואלן
לומר אחר השמעת ושקל ולא מיה
אלן זה חידוש ואל"ה מחלח רמה
קודם השמעת היד"ה אלה מקדשת
לנחל א' הוה שמע הוה משה וי"ל
יש לו לזון ערוב ואל"ה מיה ואל"ה
שן כן מר ערוב ואל"ה האז אלה
מאז לא אלה' רגשו אלה' עמר אלה
אלס הוה שמע כדלחכינן למחמר גבי
מקדשת קדש' ואחר' ר"מ ריש הלכות
גין הלא רומחמך אמירה ליהבא
האז מחמר אלה שמעיה :

[illegible]

וְלֹא לְעוֹשֵׁן • חִימָה הִכִּי מִיַּד דֶּבֶר
מִחֲדָל לְעוֹשֵׁימָה הֵאָּ שְׁמִחָתָא דִּב
סֵי אֵל סֵינִי • אֲחִיחִיחִיחִי לִקְרָאן דְּלִשְׁמִיחָתָא
סֵי חִימָה וְלִמְחֻרָא וְלְעוֹשֵׁימָה אֵין לִשְׁמִיחָתָא
סֵי מִשְׁתַּבֵּיחִ • ח"ו
בְּרַיָּא • עַן בְּרַיָּא עוֹסֵי אֶחָד • פִּי'
בְּקוֹרָא • מִרְיִיחִי שְׁמִיחָתָא ב' •
וְעִרְוֹת וְאֶפְסָה לִּיכִין אֵל לִידַע
וְטִיחִין שְׁכִירִי קִטְשִׁי סְעֻדָּתָא רִב
וְעִינִין עַל ל' • סָנֵה דְּהִיטִי רִב
וְטִיחִין וְשִׁמְשִׁימָה בְּלֵא שְׁמִיחָתָא דְּהִיטִי
פִּי' יִגְ עוֹמָא נִיחָא וְאֶפְסָה קִאֲמֵר
מִכָּא נִמְרָא דְּלִשְׁמִיחָתָא וְעוֹשֵׁימָה אֵין
אֲחֵן פִּי' • דְּלִמְחֻרָא הִיכָא דְּלֵא הִמְרִי
וְלְעוֹשֵׁימָה הִיכָא דְּהִמְרִי וְכִּסְרָא
דְּחֵא • כִּסְרָא דְּהִיטִי בְּחֵא לִמְשִׁיחָתָא
מִחֻן הֵאָּ • יִחְלַע אֵין אֵין שִׁיחָתָא
אִימִיחִיחִי מִן שְׁחִין אֵין יוֹדֵעִימָה שְׁמִיחָתָא
וְחֵא מִחֵא דְּשִׁמְשִׁימָה קִטְשִׁי וְכִּסְרָא
וְנִפְשָׁה דְּהִיטִי וְלֵא אֵין אֵין כִּסְרָא
וְאֶפְסָה בְּחֵא עַל הִמְרִיחִיחִי
אֵין נִמְרָאִימָה אֵין שִׁיחָתָא סְעֻדָּתָא
יִחֵא אֵין יוֹדֵעִימָה שְׁמִיחָתָא וְשִׁמְשִׁימָה
הִמְרִיחִיחִי וְכִּסְרָא דְּחֵא אֵין אֵין
וְכִּסְרָא

גד' א מיי' פ"ס מהלכות
אישות הלכה יב
מחנ' עשין מח עושיע
ה"ע סימן לו סעיף כא :

שם שמואל : כג :

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִבְרָכְךָ וְעַמְּךָ יֵשׁוּעָה
שֶׁנֶּחֱדָשׁ לְפָנֶיךָ אֶת-לִבְּךָ וְעַתָּה

ד. ר' חיי' שם הלכה יד
נזש"ע שם סעיף
כס :

ה' ה' מ' שם כלכם יג
מזכיר שם סמיך

ב ו ו מיי פ"א מהל' איסורי ביאה כלבם

עב סמג עשין נ :

קמח טב :

ס' לסיחוס מכות
מכות דאני לוי דני

מִי־יָדַע לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ
כִּי־נִשְׁכַּח לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵינוּ
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

כלל עונשין להוציא דגם
מכות מדרות ואסיע
מדרבנן אינו נאמן]

תום ר"י הזקן
זכי אמר אין ואסא
קם סת האב : אלא

ש'שמוע' מ'שמוע' ואם
ש'רצח' על מנת ש'שמוע'
ר'שוא' רתני על מנת
ל'ש'שמוע' י'פד'ש'

א שפע נמי סקורש
דוצה האב ששתק
שעת שסיעה לא רצה

הוא שתיק לית' ודריא
תקדשת וזו מדריא
מקדש מלדין ולא

אמר סוריעין ומלמדין
ש"ס דמידי ששם
דנאיל ושם ושחיק
ע"א לה מסדעת חלא

שני סימא סיוקא
שאמר בנ' על מנה ש
יידו למדח לעולם עכ"ל

מציעתא בחד מעמא מ
ידי בעל סנת שירצה
יטא ומציעתא סבר ע"ס

50 pages

נ"מ ה: [שטעות מכ:
ערבין כג.]

תוספתא דקדושין ס"ז

שפספס ח' דקדקס
[פ' ע']

גליון חש"ם
גמ' נחמן ליתן גמ' פין
גמ' פין דיבמות דף נס
פ"ב :

צוה ומקדשת חתי ישי
גול למחות לעולם [עד]
ת ולזה כון ר"ש ורשא
ע"ם שישתק ורשא
לא שגה ו דמי ששגה
קבע וכן למחשתי ורצה
הלכות דתו : ורשא

APPENDIX B: SHEILTOT PASSAGES

נח שאילתא ד

7

ר"י
בבבא מציעא פ"ד
הזהב (נט, א). א"ר
אבהו שלשה אין
הפרגוד, מחיצה שבין
שכינה לצבא מרום,
אינו ננעל, להפסיק
ראייתו מן המקום
אלא תמיד רואה
אותו עד שיפדע.
ובירד אנך. משמע
15 שהוא תמיד אצלו
וכמשמש בה.

על פני לפני ואין
מחיצה ביני לבין
העבירה. אמרין כב
בא קמא פרק הגוי
זל קמא (צד, ב)
ח"ד הגולנין וכו', אין
רוח חכמים נוחה
הימנו. אין רוח
חכמים וחסידות ב'
קרבו.

מהמונם ולא נח בהם]. ואמר רבי אבהו שלשה אין הפרגוד ננעל בפניהם
ואלו הן: אונאה וגזל וע"ג. אונאה דכתיב (עמ"ס ז, י) הנה ה' נצב על חומת אנך
וגזל, גזל דכתיב (ירמיהו ה, י) חמס ושווד ישמע בה על פני וגו', ע"ג דכתיב (ישעיה
סה, ג) העם המכעיסים אותי על פני תמיד וגו'. ואמר ר' יוחנן כל הגזול את
חברו שוה פרוטה מעלה עליו הכתו' כאילו נוטל נשמתו ממנו, שנאמר (משלי
א, יט) כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח.

ומאן דגזל ועביד תשובה ומהדר ליה ממונא למריה מיתכפר ליה. ואי
מית נגזל מהדר ממונא ליורשיו ומיתכפר ליה. וכד מהדר להווא נגזל מיתבעי
ליה לאחולי לגביה כי היכי דלא ליתמנע מלמעבד תשובה.

חלופי נוסחאות

ג' פ"י מחיצה ע"ג מ' בפניהם כמ' 9 ואלו הן ל' ת' ואלו ואילו ד"ר הן הם אמ' |
אונאה| אחד המאמר על גזל בכ"י מ' | אונאה| ג' מניין ר' | דכתיב| דכתיב| כ"א | נצב| עומד א' | 10 וגו' | ובירד
אנך רואפמ' ל' כת | גזל| גזילה ראפ' ג' וחמס מניין ר' | דכתיב| דכתיב| א' | וגו' | תמיד כואפמ' ל' ר' | ע"ג| ג'
מניין ר' | דכתיב| ג' הנה א' | 11 אותי| אחי ר' | וגו' | ל' רכואפמ' | יוחנן| ע"ג מ' | את — פרוטה| שוה
פרוטה מחבירו| 12 חברו| חבירו ראפ' | שוה| משה כמ' | מעלה — הכתוב| ל' רכואפמ' | כאילו| כאלו כותפמ'
ג' הוא פ' | נוטל| ג' את אמ' | נשמתו| את נפשו פ' | ממנו| הימנו ת' ל' פ' | שנאמר| דכתיב א' | 13 ארחות|
ארחות מרא' | בוצע| בצע ת' | את| ל' ו' | את — יקח| ל' ת' | 14 ועביד| ועבד כותפמ' ועשה רא' | ומהדר| מהדר
ר' ומהדר פ' | ליה| ל' רכואפמ' | ממונא| גזילה ת' | למריה| לחבירה כואמ' | מיתכפר| מתכפר כואפמ' ומתכפר
ר' מיכפר ת' | ואי| ואם ארמ' | 15 מית| מת ראפ' מיית פ' מאית ת' | נגזל| נגזל ד"ר | מהדר| נהדר ו' ליהדר א' |
ממונא| ל' כת | ליורשיו| ליורשים ר' | ומיתכפר| ומתכפר רכואפמ' | ומיכפר ת' | וכד| וכי רכואפמ' | מהדר| מהדר ג'
ליה כואפמ' | להווא| הווא רכואפמ' | להווא| נגזל ת' | נגזל| דגול כ' | מיתבעי| מתבעי ו' מיבעי אמת|
16 לאחולי| לאחוליה רפ' ג' גזילה ע"ג א' | לגביה| על גביה ת' ל' רפ' ג' דגולן ע"ג א' | כי היכי| ל'
כ' | ליתמנע| לימנע מת' לתמנע ר' ניתמנע פ' | מלמעבד| מלמעבד ר' מיליעבד פ' ממעבד א' ע"ג

באורים והערות

נחתם גזר דין שנא' ולא נח בהם, ובהע' ע"ג שם :
בע"י ובילקוט ליתא.
ואמר ר' אבהו — מימרא זו בב"מ נט, א, וע"י פ"י
ר"י שהוא כולו מפרש"י על הגמ' שם, ותראה שיש
לתקן עפ"י לשון רש"י בגמרות שלנו, ובמקום להפסיד
צ"ל להפסיק, וכן תיקן רש"י מדעתו, אף יש לתקן
שם, ובמקום ואין מחיצה ביני י"ל : ביני.
ואמר רבי יוחנן — מימרא זו בב"ק קיט, א, ושם
מובאים עוד פסוקים לראיה, והגמ' מפרשת מאי ואומר,
וכאן הובא פסוק ראשון בלבד.
ומאן — פסקא זו הועתקה בלשונה בה"ג ד"ר דף צ'
ע"ג וד"ב עמ' 360, ואשר לחלופי נוסח בין לשון ה"ג
ושאלתו ראה ח"ג לפנינו. הפסקא מחולקת לשלשה
סעיפים : א) מי שגזל ועושה תשובה ומחזיר את הממון
לבעליו מתכפר לו ב) אם מת הנגזל מחזיר הגזול את
הממון ליורשיו ומתכפר לו ג) וכשמחזיר לאותו נגזל
עליו למחול לו כדי שלא ימנע מלעשות תשובה. לכאורה
נראים סעיפים א' ו' כסותרים זה את זה, שכן לפי
הראשון, תשובה. והשבה בלבד נדרשות לכפרת עון
הגזול ואילו לפי האחרון יש צורך גם בריצוי הנגזל,
כדי שימחול לו. לפיכך תפס בעל תו"ר את הראשון
לעיקר, ואת האחרון כדך עם מה שלאחריו בענין תקנת
השבים. אף הוא הראה על הרמב"ם שדבריו נראים לדעתו
סותרים זה את זה. בה' חובל ומוזיק, פ"ה ה"ט, כתב :
„השמוק ממון חבירו כיון ששלם מה שהוא חייב לשלם
נתכפר לו, ובה' תשובה פ"ב ה"ט כתב : „עבדות שבין
אדם לחברו כגון החובל את חברו או המקלל חברו
או גוזלו וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן
לחברו מה שהוא חייב לו וירצהו, ותירוצ' הלח"מ נראה
בעיני בעל תו"ר „כלאחר יד, ולפיכך השאיר את
הרמב"ם ב"צריך עיון, אבל ראה „מעשה רקח" על
הרמב"ם, ה' תשובה פ"א ה"א, שציין את הסמ"ג מ"ע
ע' „שהמחזיק בממון חברו כגון ששילם מה שהוא חייב
לו נתכפר לו, ומכל מקום מצוה לשאול
ממנו מחילה כאשר בארנו במצות הידיו".

כוונתו במצות הידיו למ"ע ט"ז וזו לשונו שם : „עבדה
שבין אדם לחבירו כגון החובל בחבירו או קללו או גזלו
וכיוצא בהם אינו נמחל לו לעולם עד שישלם לו מה שחייב
לו וגם צריך שירצהו וישאל ממנו מחילה, ואמנם ברור
הסמ"ג השתמש פה בלשון הרמב"ם ממש בשני
הסימנים, ע' וט"ז, והראה באחד על השני, הרי שאין כאן
שום סתירה. ברם המקור הקדום לשניהם, הרמב"ם
והסמ"ג היא השאילתא שלפנינו. סעיף א' וסעיף ג'
הן הן שתי ההלכות שברמב"ם, פ"ה ה"ט מה' חובל
ומוזיק ופ"ב ה"ט מה' תשובה. הרמב"ם עמד כנראה
על ההבדל בין כפרה למחילה בשאילתא שלפנינו, שכפרה
היא כלפי שמים, ומחילה היא מן האדם שחטא כנגדו.
השבת הגזלה לבעליה ותשובה לה' על העברה שבירדו
מביאות לידי כפרה, ואם מת הנגזל השבת הגזלה
היא ליורשיו, אבל מצוה היא על הגזול לרצות את הנגזל
על הצער שציעדו ומצוה על הנגזל להתרצות אל הגזול
כדי שלא ימנע מן התשובה. שלש הלכות אלו שבפסקא
זו מיוסדות על המשנה ב"ק צב, א : „אע"פ שהוא
נותן לו אין נמחל לו עד שיבקש ממנו, והמשנה, שם
קב, א : „ואם מת יחזיר ליורשיו, ועל המשנה שם, צב,
א : „ומנין שאם לא מחל לו, שהוא אכזרי, הלכות אלו
נקבעו ע"י הרמב"ם בפרק ה' מה' חובל ומוזיק ה' ט"י.
והואיל וגם במשנה מצאנו שחזורת הלכה זו מבחינת
התשובה ביומא פה, ב : „עבירות שבין אדם לחבירו אין
יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו, חזר וקבעה בה'
תשובה מספרו. ובזה יובן ג"כ מפני מה ציין הכ"מ
את המשנה בב"ק פ' החובל כמקור להרמב"ם פ"א מה'
תשובה ה"א ופ"ב מה' תשובה ה"ט, ולחנם עשה בעל
„מעשה רקח" עליו אתמהא. ברור שלא נתכוון הכ"מ
לומר שידיו הגזול, שהרמב"ם מדבר עליו, מתחס
כלפי הנגזל ולא כלפי שמים. זו לשון הרמב"ם בפ"א
ה"א מה' תשובה : „וכן החובל בחבירו והמוזיק ממנו
אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר
עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל
חטאת האדם, הידיו שהוא יסוד התשובה מתיחס בודאי

לא

ת"ר הגולנין ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהן וכל המקבל מהן
 אין רוח חכמים נוחה הימנו. והני מילי דאין גזילה קיימת בעינה אבל גזילה
 קיימת בעינה מקבלין. אמר רבי יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו. מעשה באדם
 אחד שביקש לעשות תשובה. אמרה לו אשתו, ריקה, אם אתה עושה תשובה
 אפילו אבנט זה אינו שלך, ונמנע ולא עבד תשובה. באותה שעה אמרו הגולנין
 ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהן וכל המקבל מהן אין רוח חכמים נוחה
 הימנו. מיתבי הרועים והגבאים והמוכסין תשובתן קשה ומחזירין למכירין.
 מחזירין ואינן מקבלין מהן. אלא למה מחזירין? כדי לצאת ידי שמים. אי הכי
 אימא סיפא, ושאיין מכירין יעשו בהן צרכי ציבור, ואמר רב חסדא בורות
 שיחין ומעורות. אלא לא קשיא כאן קודם תקנה וכאן לאחר תקנה. והשתא

חלופי נוסחאות

כבנוסחתנו | 17 ת"ר | דת"ר רתו | ומלוי | ומלוה רוא | בריבית | רכופמ | רבית | ת | שהחזירו |
 שהחזירו | פ | מהן | מהם | פמ | וכל המקבל | והמקבל | רפ | מהן | מהם | רופמ | 18 חכמים | המקום | ר | הימנו |
 הימנו | פ | והני | הני | ת | מילי | ג | היכא | א | דאין | לשאין | ת | גזילה | גולה | פרתמכ | הגולה | ו | קיימת |
 חזורת | ת | בעינה | בעיניה | רכאת | בה"ש | א | כבנוסחתנו | בעין | ו | גזילה | ל | ת | קיימת | חזורת | ת | 19 אמר | ואמר |
 מכוא | דאמר | ת | נישנית | נשנית | תרכאמ | נישנת | פ | נשנת | ו | וז | וזא | פמ | באדם | אחד | באדם | מ | 20 שביקש |
 שבקש | רכואמת | ת | ריקה | ג | פחות | ו | 21 אבנט | זה | אבנט | כ | בה"ש | א | זה | שאתה | חוגר | תר | ל | מ | ונמנע |
 באותה | שעה | נמנע | ת | ולא | עבד | מלעשות | תא | עבד | עשה | רמכופ | בה"ש | א | הגולנין | הגולנין | רכואפמ |
 22 ומלוי | ומלוה | ראת | בריבית | בריבית | רכואפמ | מהן | מהם | ר | וכל | — | הימנו | ל | מ | וכל | המקבל | והמקבל |
 ת | המקבל | המקבלין | א | מהן | מהם | רוא | חכמים | המקום | ר | 23 הימנו | הימנו | פ | מיתבי | — | דמי | אבנט | ל |
 ת | מיתבי | מיתבי | מכואפ | ד"ר | הרועים | והגבאים | הגבאים | והרועים | ו | והגבאים | והגבאים | רכפמ |
 והמוכסין | והמוכסין | א | והגבאים | והמוכסין | ג | פי | גובי | מסי | המלך | ולפי | הקנינים | והגופות | עה"ג | מ |
 תשובתן | תשובתם | ר | תשובה | א | ומחזירין | ומחזירין | ו | ומחזירין | כ | למכירין | למכירים | רכוא | 24 מחזירין | ל |
 ובה"ש | מחזירים | מ | ומחזירין | ו | מחזירין | — | מהן | בה"ש | א | ואינן | ואין | רכופמ | בה"ש | א | מהן | מהם | רופ |
 ל | כ | אלא | איכ | ואם | אין | מקבלין | א | ג | איכ | ר | למה | מפני | מה | מ | כזי | עה"ג | כ | ידי | מדי | רפ | הכי |
 ג | אמאי | תשובתן | קשה | ועוד | בה"ש | ו | 25 סיפא | סופא | כאומ | ושאיין | ואם | אין | ר | מכירין | מכירים | כ | יעשו |
 יצאו | ר | עושין | פ | בהן | מהן | רכואפ | צרכין | צורכי | ר | ציבור | צבור | מרכופ | רבים | א | ג | ומאי | מאי | פ | צרכי |
 (צורכי | ר | צבור | רמפ | עה"ג | כ | ואמר | אמר | רפמ | חסדא | ו | מאי | ניהו | צרכי | צבור | ו | 26 אלא | ל | כרפאומ |
 קשיא | קשיא | פ | כאן | הא | ר | וכאן | כאן | כפארמ | והא | ר | 27 בגזילה | בגולה | כמ | וכאן | כאומ | בגזילה |
 שאינה | בשאין | גולה | כ | כשאין | גזילה | רפ | בשאינה | מ | נמי | ג | אידי | ואידי | לאחר | תקנה | ולא | קשיא | (לא | קשיא

באורים והערות

להמבי"ט, ה' תשובה, מובא דרש זה בשם מכילתא.
 בה"פ נמצא דק הסעיף האחרון שבפסקא זו שבשאלתא
 בזה"ל: "והיכא דגול וקא עביד תשובה מיתבעי ליה
 לנגול לאחולי גבי גולן מפני תקנת השבים, והיכא דלא
 אחליה אף על גב דמשרד ליה מאי דגול לא מכפר ליה
 אילא עד דמאטי, לדידה דניגול" (ה"פ, הוצ' מקי"נ,
 תשי"א, עמ' פ"ג). ובה' ראו (התרגום העברי) עמ' 65:
 "ומי שגול ועשה תשובה צריך להחל אצל גולן מפני
 תקנת חכמים ומי שלא הוחל אע"פ שמשגר לו מה שגול
 אין מתכפר לו עד שיגיע בידיו של גולן".
 ת"ר — ברייתא ב"ק צד, ב ותוספתא שביעית סוף פ"ח.
 ראה ח"ג גורסין: דתנו רבנן, ולפי' מתחזקת

כלפי שמים, ולא כלפי הנגול, כפי שהבין בדברי הכ"מ
 בעל "מעשה דקח", ותמה עליו. אבל כפרת חטא הגול
 כלפי שמים דורשת, מלבד השבת הגולה, גם תשובה
 להשם. וזוהי גם כונת השאלתא בסעיף הראשון של
 פסקא זו: "ומאן דגול ועביד תשובה ומהדר ליה ממונא
 למריה מיתכפר ליה". ועל המחילה והרציו כלפי הנגול
 דיבר הרמב"ם בפ"ב מה' תשובה ה"ט, והוא הסעיף
 השלישי שבפסקא זו של השאלות. ואשר לדברי הכ"מ
 בפ"א ה"א מה' תשובה: "מאי דמפיק לה דבינו מכל
 חטאת האדם צ"ע היכא מיתת לה", כבר ציינו (רמב"ם
 ד' וילנא): "בילקוט פ' נשא איתא הכי בשם ספרי
 ווטא". הכונה לילקוט, רמז תש"א. וב"קרת ספרי

ר"י רמז"ל בספר משפטים בהלכות לוח ומלוה פרק ד': הורו מקצת הגאונים ז"ל שהלוח שמחל למלוה בריבית שלקח ממנו,
 או שעתיד ליקח, אע"פ שקנו מידו שמחל לו במתנה אינו מועיל כלום, שכל רבית בעולם מחילה היא והחזרה לא מחלה מחילה זו, ולפיכך
 אין המחילה מועלת בריבית של דבריהן. יראה לי שאין הוראה זו נכונה אלא מאחר שאמי המלוה להחזיר לו וידע שדבר אסור עשה ויש לו
 ליטול ממנו אם רצה למחול מוחל כדרך שמחל הגול. ובפ"י אמרו חז"ל הגולנין ומלוה בריבית שהחזירו אין מקבלין מהן, מכלל שהמחילה
 כתב בעל היראים ז"ל: וגולן המשיב רשאי הנגול לקבל אע"ג דתניא בבא קמא בהגזול עצים הגולנין ומלוה בריבית
 שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו, וא"ר יוחנן בימי ר' נשנית משנה זאת לדורו, ולא תקן אלא לדורו,
 ולאחר דורו נבטל. ועל כרחינו כן הנין שהרי מצינו שהיו דנין גזילות לאחר דורו של ר', ומצינו כיצא בו בשלהי אלו מציאות (לג,
 א) : ובתלמוד אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן התלמוד, ומפי' בימי ר' נשנית משנה זו, פי' בימי ר' ולא יותר. וכן:
 (בימי ר' חנינא בן חכינאי) (אמר ר' חנינא בימי נחמיה בן חכליה) נשנית משנה זו, בשבת פרק כל הכלים (קכ"ג, ב) פי' לא נשנית אלא
 בימיו, והא דתני תתירו וחזרו והתירו, לא שהיה צריך היתר אך הנהיגו מעצמם אסור התקנה הראשונה, והתירו פי' העבירו המנהג. ואף
 בבא דלארץ דנין גזילות אע"ג דאמר במסכת גטין בהמגזר (פח, ב) דגזילות וחבולות כיון דלא שכיחי [לא] עבדי שליחותיהו, פי' רבי
 יעקב ז"ל (לברכה) [דהכא] בגזילות שבין קרקעות דלא שכיחי קאמר אבל שאר גזילות דנין, וכל מקום הנמצא בתלמוד דאמרו חכמים בכל
 עת גזילות שבין קרקעות, דינא הכי, פי' אם היו באים לדון בארץ ישראל כך היה דנין אבל שאר גזילות דנין שהרי מצאו שהיו שני דיני גזילות
 בכלל. הרועים. גולנין הם לרעות בהמתם בשדות אחרות. גבאין, של מלכות כסף גולגלתא וארגונא דשקלי טפי. והגבאין
 והמוכסין. גאון ז"ל פי' הני מוכסין לאו משום דשקלי טפי ממא דקי' להו הכי היינו גבאין אלא שהמלך מטיל מס לגבותו מן היהודים
 מכל אחד כפי ממונו והני מוכסין המעריכין נושאין פנים למקצתם ומקילים, ולאחרים מכבידין יותר מן הראוי, נמצאו גולנין. תשובתן
 קשה. שגולו את הרבים ואין יודעין למי יחזירו. ומחזירין למכירין. למי שמכירין וזכורין כשגולוהו ומה שגולוהו יחזירוהו. בורות
 שיחין ומעורות, להכניס בהם מים לשותות דהוי דבר הצריך לרבים ויהיו בהם הנגולים אלא אהודרי בעי. בורות שיחין ומעורות מפרשי'
 בבבא קמא ב' שור שנגח את הפרה (ג, ב) בור, עגול. שית, ארוך קצר. מערה, מקורה בקירוי. קודם תקנה שהיו בימי ר' נשנו

ר"ש
 והני מילי, דאין
 מקבלין מהם, דאין
 גזילה קיימת בעיניה,
 אבל גזילה קיימת
 בעיניה מקבלין.
 20 בימי ר' נשנית משנה
 זו, שיהו מקבלין
 אם גזילה קיימת.
 הרועים. ברועי
 בהמה דקה מיירי.
 הגבאין, שגובין מ'
 כס העיר.
 25 והמוכסין. מקבלין
 מכס מלכות.
 תשובתן קשה, שאין
 יודעין למי מחזירין.
 ומחזירין לאותן
 שהן מכירין, שגולו
 מהם, אבל אין
 מקבלין מהם.
 ואלא למה מחזירין.
 לצאת ידי שמים,
 שרוצין לעשות תשובה
 בה. ואם לצאת
 ידי שמים מחזירין,
 אמאי תשובתם קשה.
 תשובה מעליא היא.
 ושאיין מכירין יעשה
 מהן צרכי ציבור.
 אלמא מקבלין, וקשיא
 למאן דאמר דלא.
 לא קשיא כאן קודם
 תקנה כאן לאחר
 תקנה.
 לא אידי ואידי לאחר
 תקנה. פי' האי דאמר
 מחזירין והאי דאמר
 אין מקבלין מהן
 כלומר האי דאמר
 מחזירין ומקבלין מהן
 בשגזילה קיימת, והאי
 דאמר כל המקבל מהם
 אין רוח חכמים
 נוחה הימנו, בשאין
 גזילה קיימת. האי
 דקתני מחזירין, היינו
 קודם תקנה שתיקנו
 בימי ר' משום מעשה
 דההוא שביקש לע'
 שות תשובה, והאי
 דאמרין כל המקבל
 מהן אין רוח חכמים
 נוחה הימנו לאחר
 תקנה.

לב

נח

שאי לחא ד

ר"ש

כאן שהגזילה קיימת
מקבלין מהן
אין גזילה קיימת, אין
מקבלין מהן, אם
רוצים להחזיר דמים.
ואקשינן: והא אבנט
דלעיל גזילה קיימת
הוא ואמאי לא חזר.
ופרקין: מאי אבנט,
דמי אבנט, והכי קא
אמרה ליה אפילו דמי
אבנט לא ישתיר לך.

דאמר רב נחמן כאן בגזילה קיימת וכאן בגזילה שאינה קיימת, הכא נמי כאן בגזילה קיימת וכאן בגזילה שאינה קיימת. והא אבנט דגזילה קיימת הוא. מאי אבנט דמי אבנט.

וה"נ דקא גזיל ואמר אשקול השתא כד צריך לי והדר אשלם, רשע מיתקרי, שנאמר (יחזקאל לג טו) חבול ישיב רשע גולה ישלם. אף על פי שדעתו לשלם רשע הוא.

ברם צריך — הני מילי דקא גזיל אדעתא למשקליה לנפשיה, היכא דקא בעי למיתן ליה מתנה לההוא נגזל, ולא קא מקביל מיניה, ואמר: אישקול מידי מיניה כי היכי דאיחייב ליה תשלומי כפל, דלישקלי לממוניה בעיניה ולישקול כפליה. אי נמי, קא חזי ליה דלא מיזדהר בממוניה, ואמר: אגנביה מיניה והדר

חלופי נוסחאות

(ר) פר | 28 בגזילה | כגולה | כאומ | וכאן | וכאן — שאינה קיימת | לי | א | בגזילה שאינה | בשאין גולה כ בשאין גזילה | ו | והא | הא א ובה"ש כבנוסחתנו | והא אבנט | ר | דגזילה | דגולה כמ גזילה רפא גזל | ו | והא | היא כפאומ | לי | ר | מאי אבנט | לי | כפאומ | 30 וה"נ | והיא כאפמח | דקא גזיל | דגול מת | גזיל | גזל כר | אשקול | נ | אגא | א | כד צריך | דצריך תראו ודצריך פ מאי דצריך כמ | אשלם | אשלם | ר | רשע | נ | הוא | ר | 31 מיתקרי | מתקרי מו דמיתקרי ר מקרי | ת | שנאמר | דכתי | תכפמ | חבול — ישלם | רשע ישיב חבולה ישלם | ת | חבול | חבל | ו | תלויה בה"ש מ | ישיב | לי | פ | גולה | גזילה פוא | שדעתו לשלם | שמשית | ת | 32 לשלם | לחזור מ | הוא | מתקרי מ | נ | מיתקרי רפ | 33 צריך | נ | את למילף כראמ | מילי | נ | היכא רפאמת | דקא גזיל | דגול מ | גזיל | גזל ר | למשקליה | למשקליה כרת | לנפשיה | אנפשיה כו | נ | אבל | ו | היכא | והיא כה"ש אבל היכא א אבל ר | דקא בעי | דבעי מ | ליה | לי | פאת | 34 מתנה לההוא נגזל | לההוא נגזל מתנה ר | נגזל | גברא בה"ש כבנוסחתנו | א | לי | ו | ועה"ג כבנוסחתנו | קא | בעי ר | מקביל | מקבל פמ לקבוליה ר לקבולי ת שקול | א | אישקול | אשקול ר אגנוב כפאומח | מדין | מדי או לי | ת | 35 דאיחייב | דאתחייב ר דאיחייב א דאשלים | ו | דאהני | ת | ליה | נ | ואי שלם ליה ת לי | א | תשלומי | לאשלומי כ לאשלומיה בה"ש כבנוסחתנו | א | כפל | לי | פ | דלישקלי — כפליה | לי | ת | דלישקלי | דלישקליה עה"ג א דלשקליה מ ד"ר לשקליה כאן ולשלם | ר | לממוניה | ממוניה ר עה"ג א | בעיניה | בעיניה ד"ר לי | ר | ועה"ג א כבנוסחתנו | ולישקול | ולישקול כרומ | 36 כפליה | כפלים אומ | ולישקול כפליה | וכפל ידיה עה"ג א | קא — בממוניה שבק מאני או וזוי בדוכא ופשע ואשכחנהו איניש אחרינא ואמר אקניטנו עד דיתבעיה ויודלר במניה

באורים והערות

הדעה שלפי השאלות תקנת השבים הנידונה בבביתא זו נהגת גם בימינו לשבים מאליהם בלא תביעה בבית דין, ולא כדעת רבנו תם בתר"ה בימי דבי, ובס' הישר (וינה) ס' תניה ובא"ז לביק ס' שפין, שלא נהגה התקנה אלא בימי רבי, וכדעת השאלות היא גם דעת ר' יהונתן (מלוניל) והרמ"ה, כפי שמוכא בשט"מ לביק, והרמ"ה בשם רבותיו, כפי שמוכא בנמוק"י לרי"ף שם. כמו כן נראה שלפי השאלות אין הבדל בין גזול ארעי לגזול שעסקו בכך, ולא כדעת הר"י שהובאה בתוס' שם. וכבר ציינו בתו"ד ובהע"ש שגם הרמב"ם בפ"א מה' גזלה ואבדה, ה"ג, פסק כן, ואוסף שמלשון הרמב"ם ניכר שהיתה לו לעינים שאילתא זו. כך הוא כותב שם: "כל הגזול את חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שנאמר כן ארחות כל בוצע בצע את נפשו וגו' ואעפ"כ אם לא היתה הגזלה קיימת ורצה הגזול לעשות תשובה ובא מאליו והחזיר דמי הגזלה תקנת חכמים היא שאין מקבלין ממנו אלא עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים, וכל המקבל ממנו דמי הגזלה אין רוח חכמים נוחה ממנו". ואשר לפירוש הביטוי הזה ראה פי' ר"י, המעתיק כנראה לשון רש"י בב"ק, ברש"י שלנו כתוב: אין רוח חכמה וחסידות בקרבו, ועי' בענין זה תו"ט אבות פ"ג מ"י (שהראה עליו הגרעק"א בהערותיו לש"ס) ועי' מהרש"א בח"א ולשון נמוק"י שם. ונראה מפ"י הר"י שלפנינו שכן היתה גירסת רש"י לפניו, ועל פיה יש לתקן את הגירסא ברש"י. כל הפסקא שלפנינו נמצאת בה"ג ד"ו דף ע"א וד"ב 358 פרט לדיבור "והני מילי דאין גזלה קיימת בעינה אבל גזילה קיימת בעינה מקבלין" הבא בשאילתא לפני המימרא "אמר רבי יוחנן" וכו', ואינו נמצא לא בגמ' ולא בח"ג. המלים "קיימת בעינה" בדיבור זה מוציאות מדעת הראב"ד בחידושו

ר"י
גזלה קיימת, חייב
להחזיר.
והא אבנט, דגזלה
קיימת היא ועליו
נשנית תקנה שבימי
ר', שאינו חייב
להחזיר.

לב"ק (לונדון ת"ש עמ' ד"ל): "ונראה לי הא דאמר רב נחמן בשאין גזלה קיימת שאין לו לא גזילה ולא חילופה". דעת הראב"ד הובאה בשמו ע"י הרשב"א בחידושו לב"ק ובשם "גדולי המפרשים" בבית הבחירה" להמאירי ב"ק (ירושלים תש"י עמ' 268). ולפי השאלות בדור שאם הגזילה אינה קיימת בעינה אין מקבלין ממנו. הר"י בפירושו לשאילתא זו מציין את הרמב"ם בה' מלוה ולוה פ"ד, והיא ה"ג שם (השוה שינויי לשון) וראה רא"ש לב"מ פ' איזהו נשך ס' ב שמראה על מקור דקדוק זה שבהוראת הגאונים מן המ"י ודוחתו ומסכים לדעת הרמב"ם, וסמ"ג ל"ת קצ"ג, שמביא את דעת הגאונים והרמב"ם ונוטה לדעת הגאונים. הר"י מציין גם את בעל היראים, והוא ס' רנ"י, וביראים השלם ס' קס"ט, והרבה חילופי גירסא יש למצוא בנוסח זה של הר"י בלשון היראים הקשה (ראה בתוספות רא"ם שם) שעל ידם תסתייע העמדת הגירסא על כנותה. דעת בעל היראים בדבר תקנת השבים היא כדעת רבנו רבנו תם שהובאה למעלה.

וה"נ — והיא נמי, וברוב כה"י: והיא. והדין גופו בב"ק ס' ב: מהו ליטול גדישין של שעורים דישאל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים, שלחו ליה חבול ישיב וכו'. והרא"ש שם, חילק בין אם לא היו מזומנים בידו לשלם, שאסור, לבין היו מזומנים בידו שמותר, ולדעת בתו"ד דייק את זה מלשון השאילתא שלפנינו.

ברם צריך — ראה בפ"י ר"י תמצית השאלה משולבת בתשובה בלשון נאה. בנרפס: "מי אמרין כמאן דלהנאתיה" וכו' אבל ברוב כה"י: כיון וכו', והואיל וזו טעות מוכחת הכנסתי את החיקון בפנים, במקום כמאן: כיון.

הוה, דאילו לא הוציא ראשו לא הוה מצייץ, דכמה דאיתיה במעי אימיה פיו סתום וטיבורו פתוח, והוה ליה נולד בין השמשות, והוה מילה שלא בזמנה, ומילה שלא בזמנה לא מהלינן, לא שבת ולא יום טוב. [דרשה. כלל אמר ר' עקיבא כל מלאכה וכו'].

פרשת וירא, שאלתא י

1 דמחייבין דבית ישראל לממהל מהילותא בתמניא יומי. והיכא דנולד

חילופי נוסחאות

49 הוה | לי | ר | דאילו | דאי אוכמנפ | לא | לאו | א | ראשן | ג' | חוץ לפרוודור | ו' | בה"ש | א | חוץ לפרוודור | נפר | חוץ לפרגוד | א | מצייץ | צייץ | נפר | בה"ש | א | מציק | א | דכמה | כל | בה"ש | ג' | דאיתיה | דאית | ולר | כמ | במעי | במעי | ר | אימיה | אמו וכמר | 50 סתום | סתים | ו' | וטיבורו | וטיבורו | אוכמנפ | והוה | והוה | כ' | ליה וכמ | לה | א | 51 לא | — | יום טוב | אין מחללין עליה (שבת מ) את השבת אוכמנפ | מהלינן | — | יום טוב | דחיה שבת | ר | 52 דרשה | — | וכו' | אוכמנפ | בכ"י | כמ | לפני ת"ש | אמר | ואמר | א | עקיבא | עקיבא | נפר | כל | — | וכו' | לי | ונפר | וכו' | לי | אמ |

1 שאלתא | שאלתא אוכמנר | דמחייבין | דמחייבין | ג' | דבית | בית | ו' | לממהל | למימהל | אכמנר | מהילותא | מהילותא | ר | מהילותא | אכמ | בתמניא | לתמניא | אוכב | לתמניא | פר | והיכא | ואם | בה"ש | א | 2 לא | צריך | בכל |

באורים והערות

מה טעם? כשם שנימול יצחק אבינו, ויתכן שנש' תרכבה דרשה זו לפ' תצוה על יסוד הכלל הנוכר של תנא דבי ר' ישמעאל, ועיקרה כפי וידא ו': "ילמדנו רבנו מי שגולדו לו שני בנים אחד בערב שבת ואחד בשבת". שאלתא זו מורכבת מכמה שאלות כמו שמוכח מסימני העריכה המראים על כך: הביטויים "אי נמי" וכן "ברם צריך", החונקים ונשנים פעמים אחדות, והביטוי "ומשרדא דשאלתא הכי". השאלתא גופה חוזרת בשנינויים קלים בפי שמות, סי' ל"ו, ומפידוש הר"ש החסר לשאלתא זו נראה שלא גרסה או שלא פירשה, מפני שפירשה במקומה בראש פי שמות. הרבה פסקות משאלתא זו משוקעות בה"ג ה' מילה ד"ו וד"ב ובמדרש "לקח טוב" ו"שכל טוב" סוף פ' לך לך.

דמחייבין — שמחייבין בית ישראל למול מילה ביום השמיני, מן המלים "שמחייבין בית ישראל" יש לשמוע חיוב על בית דין וכל ישראל למול ביום השמיני, אם לא מל האב. כך אמרו בקידושין כט, א: "והיכא דלא מהליה אביו מחייבין בי דינא למימהליה דכתיב (בראשית יז) ה' המול לכם כל זכר". וכן נאמר בתרגום המיוחס ליב"ע על הפסוק הנ"ל: "אין לית ליה אבא למיגוריה". היו שחלקו בין חיוב האב לחיוב ב"ד, שעל הראשון חל החיוב למול בזמן, היינו ביום ח', ואילו על ב"ד, לאחר הזמן. כך כתב ר' משה בן יוסף מטרנאני (מבי"ט) בספרו "קריית ספר", ה' מילה פ"א: "אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אלא אם כן עבר ונגמע למולו שב"ד מלין אותו בעל כרחו. ונראה טעמא משום דאביו כתיב יום ח', ובב"ד לא כתיב אלא סתם המול לכם, משמע דמילה בזמנה על האב, ואם נגמע הוא מלין אותו ב"ד". ועי' תשב"ץ, ח"ג, ענין ח', אבל מלשון השאלתא לפנינו משמע שהחיוב למול ביום ח' הוא על ב"ד כמו על האב, ועל יסוד זה כתב כנראה הרמב"ם, פ"א מה' מילה ה"א: "ובית דין מצווים למול אותו הבן או העבד בזמנו, וכן כתב הראב"ד בסי' האשכול (הוצ' אייערבאך) ה' מילה (ח"ב סי' לה): "לא מהליה אביו או מית אביו מחייב ב"ד למולו דכ' המול לכם כל זכר, וכי נמי

ההוכחה בנויה על הברייאא השנויה ביבמות ע"א, ב (ונוכרת גם בדרשת ר' שמלאי, נדה, ל, ב): "כיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח". השוה גם בענין הוצאת ראש לפרוודור, הלכות דרב אבא שפירסם ר"ג אפשטיין ב"מדעי היהדות", ספר ב' ירושלם תרפ"ז, עמ' 157: "ולענין שאלתא אמר ראבא אם אינה יכולה להלך בידוע שהוציא ראשו לפרוודור" וכו' אבל זהו ענין לגידון בשאלתא סי' לה, וצריך בירור אם ראבא הנוכר שם הוא תלמיד ר' יהודאי גאון, ואין כאן המקום לדון בזה. דרשה — בגופם אין כאן כל ציון לדרשה, אבל דאה ח"ג שבכל כה"י נמצא ציון זה לדרשה, ובאחדים הוא מסומן במקומו, היינו לפני תא שמע, וכן היתה הדרשה לפני הר"י, שכן פירשה. הדרשה בנויה בודאי על פסק ר' אליעזר דמילה, שבת קל, א, אבל קשה לדעת עד היכן נמשכה הדרשה. הר"י פירש דק את המשנה, ואולם הלכות מילה בה"ג (ד"ו כג, ע"ב וד"ב עמ' 101) מתחילות: כלל אמר ר' עקיבא, ומכיון ששוקעו בה"ג רובי השאלות הדנות בה' מילה אפשר ללמוד מפתחת ה' מילה שם את הדרשה שנשמכה לשאלתא זו. עיקר ענינה של השאלתא והדרשה שלפ' גינו הוא להראות על הקשר שבין מילה בשמיני וטומאת לידה שבעת ימים, שאין ד' ימים בלא שבת ואין מילה בלא שבת, והרבה דרשות נאמרו בזה בוי"ק פכ"ו, ובבב"ד סי', א, והשוה ארחות חיים סוף ה' מילה, ואין להאריך.

שאלתא י — נושא שאלתא זו הוא המשך הלכות מילה מן השאלתא שלפניה. הפסוק בפי' וירא שקראו בו בענין זה הוא: "וימל אברהם את יצחק בנו בן שמת ימים כאשר צוה אותו אלהים" (בראשית כ"א, ד) הבונה יסוד לחובת האב למול את בנו, כלשון הברייאא שהובאה בגמ' קידושין כט, א. שם שאלו: "אשכחן מיד, לדורות מולין? והשיבו: "תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירדו מיד ולדורות". ובתנחומא דאש פ' תצוה: "ילמדנו רבנו קטן לכמה נמול? כך שני דבותינו קטן נמול לשמונה.

ערלתו ודאי דוחה
את השבת. דבהאי
קרא כתיב וביום הח'
דילפינן מיניה ואפילו
בשבת, וכתיב בסיפיה
ערלתו, דמשמע
מיעוטא ערלתו של
זה ולא של אחר.
נולד כשהוא מהול

ספק הוא.
ערלה כבושה העזר
דבוק בבשר.

כשהוא מהול [לא צריך] לאטופי מיניה דם ברית, דתנייא ערלתו (ויקרא יב, ג)
ערלתו ודאי דוחה שבת ולא הנולד כשהוא מהול דוחה השבת, שבת שמאי
אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית, מפני שהיא ערלה כבושה, ובית הלל
אומרים אין צריך, ר' שמעון בן אלעזר אומר, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל
על נולד כשהוא מהול, שצריך להטיף ממנו דם ברית [ועל מה נחלקו? על

חילופי נוסחאות

כה"י [לאטופי] להטיף ר' מיניה ממנו אופר [דנניא] דתנייא פ' ג' בשר א' ערלתו [ערלתו] ערלתו ונ' דוחה את
השבת ואין נולד מהול דוחה את השבת ולא אדרוגינס דוחה את השבת ר' יהודה אומ' אדרוגינס דוחה את
השבת ועגוש כרת ר' 3 ערלתו] ערלתו ר' ל' ומ' ובה"ש כננוסחתנו [דוחה] ג' את כ' שבת] את השבת
ונפר [ולא] ואין אכמנפ' הנולד] נולד א' כשהוא] ל' ר' דוחה] ג' את כנפר] דוחה השבת] ל' ו'
השבת] שבת אמ' 4 ברית] ג' בחול ר' מפני — כבושה] ל' אכמנר] מפני — אין צריך] ל' פ' שהיא] שהוא
ו' 5 אין] אינו ו' צריך] ג' להטיף ממנו דם ברית (בחול ר') אכמנר] ר' — אומר] אמר ר' שמעון בן
אלעזר אמנפר] ב"ש ובי"ה] ב"ה ובי"ש כר' 6 נולד] הנולד אכמנר] שצריך] שהוא צריך כ' ברית] ג' מפני
שהיא ערלה (ערלה כ') כבושה אוכנפ' ועה"ג מ' בחול ואף בשבת לא נחלקו ודעתם שזה ספק לרבה אין
צריך להטיף דם ברית ולרב יוסף צרי' להטיף דם ברית ל' גפ' ועל] על ואכמ' ועל — ברית] בכל כה"י

באורים והערות

בן ח' ימים המול' (צ"ל: ימול). ובהערות. נחל
אשכול" שם: "הביא עוד קרא שאינו בגמ', לאורוי
שב"ד חייב ביום ח' ודוחין שבת".
והיכא — בנדפס כתוב: "והיכא נולד כשהוא מהול
לאטופי מיניה דם ברית", אבל בתור"ד כתב: "מתוך
המשך דברי רבינו עין רואה דאיכא טעות סופר בדברי
רבינו וכצ"ל, והיכא נולד כשהוא מהול א"צ לאטופי
מיניה דם ברית", ובהע"ש הגיה בפירושו עפ"י כה"י
שהיה לפניו (שאני מכנהו ג'): "והיכא נולד כשהוא
מהול לא צריך לאטופי מיניה דם ברית", ואני מצאתי
כן בכל כה"י שלפני, ולפיכך הכנסתי בארייחיים את
המלים: לא צריך, אבל באו"ז, ח"ב, סי' צ"ט מובאת
שאלתא זו לפי הנוסח שבדפוס, וזו לשונו: "והיכא
נולד כשהוא מהול כתב בשאלתות דרב אחאי דצריך
לאטופי מיניה דם ברית דתניא" וכו', יסוד התחלפות
הגירסא מונח כנראה לא רק בהסקת השמועה אליבא
דהלכתא מתוך השקלא וטריא התלמודית בסוגיא זו,
אלא בשאלה אם המדובר כאן בשבת או בחול, בשאלתא
ל"ז ברור שמדובר בשבת ואילו כאן לא ברור, ולפיכך
קרא והבין האו"ז פסקא זו שמדברת בחול, ומן
המלה דתנייא וכו' מתחילה לדעתו ההוכחה לדין
זה שאינה נגמרת אלא לאחר מסקנת כל השקלא וטריא,
הואיל וגם לפי רב שהלכה כמותו שנחלקו ב"ש ובי"ה
על הנולד כשהוא מהול ובי"ה אמרו לא צריך לא
נחלקו אלא בשבת לפי דבה אבל בחול גם לבי"ה צריך
להטיף ממנו דם ברית, יש להסיק שבחול צריך להטיף
דם ברית. בהע"ש כתב שהגירסא: לא צריך, ברורה
היא, "שהרי לא נזכר בדברי רבינו מענין מחלוקת
רבה ורב יוסף, שנימא דכיון לפסוק כרבה דקיי"ל
ספק ערלה כבושה היא, וא"כ מהלינן בחול ולא
בשבת, אלא ודאי הפסק כרב לגמרי הוא, דאפי' בחול
אין צריך", אבל בכ"י ר' כתוב לפנינו בשאלתא כל
המשא והמתן (כמו שהכנסתי בפנים) ונתערער כל
יסוד דאיתו, ואף על פי כן הכנסתי בפנים השאלתא
את המלים לא צריך, מפני שכן כתוב גם ככ"י ר'
שהובאה בו כל השקלא וטריא התלמודית בשאלתא.
ואולם האו"ז, שלא היתה לפניו גירסת השאלות
כמו בכ"י ר' ובשאר כה"י אלא כמו זו שבנדפס
הוכיח מפירושו ר"ח ומפסק ההלכה שבו, שכן יש
לפרש גם את השאלות, ולחנם נאמר (בהוספה
להע"ש) שאי אפשר להעמיד את דברי האו"ז כהחיות.
ודאי, אילו היה האו"ז חולק על השאלות היינו

שאלתא י

סג

גר שנתגייר כשהוא מהול שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובית הלל אומרים אין צריך להטיף ממנו דם ברית. ואתמר רב אמר הלכה כתנא קמא, ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. וקיימא לן הלכה כרב באיסורי.

רב אדא בר אהבה, אתליד ליה ההוא ינוקא כשהוא מהול, אהדריה אתריסר מהולי, עד דשויה כרות שפכה. אמר תיתי לי דעברי אדרב למימרא הלכתא כרב [א"ל רב נחמן ואדשמואל לא עבר? אימר דאמר שמואל בחול, בשבת מי אמר? והוא סבר ערלה כבושה הוא.

איתימר רבה אמר חיישינן שמא ערלה כבושה ולא מחללין עליו את השבת, ורב יוסף אמר ודאי עורלה כבושה היא, אמר רב יוסף ומחללין עליו את השבת, מינא אמינא לה? דתניא ר' אלעזר הקפר בר' אומר, לא נחלקו ב"ש וב"ה על הנוול כשהוא מהול, שצריך להטיף ממנו דם ברית, ועל מה נחלקו, לחלל עליו את השבת, שב"ש אומרים מחללין עליו את השבת. לאו מכלל דתנא קמא סבר דברי הכל אין מחללין? א"כ ר' אלעזר הקפר טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן? דלמא הכי קאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה.

עושין כל צורכי מילה בשבת, מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה אספולנית וכימון. לא שחק מע"ש, לועס בשיניו ונותן. לא טרף יין ושמן, נותן

חילופי נוסחאות

7 צריך] אינו צריך 1] 8 אין] אינו כמ' אין צריך] צריך 1] להטיף — ברית] לי וכמ' ברית] נ' אמר מר ולא דוחה את השבת לאיתויי מאי לאיתויי הא דתנו רבנן בן ז' מחללין עליו את השבת ובן ח' אין מחללין עליו את השבת ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לסלטו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה של האם ר' 9 ואחמר] כן בכ"י כמ' ואיתמר אנפ' איתמר ר' ואיתימ' 10 דאמר ד"ר] 10 וקיימא] דקיימא ד"ר] הלכה] הלכתא אור' הילכתא ג' באיסורי] באסורי ד"ר וכן 11 בר] לי א' אהבה] אהבא פ' אתליד] איתליד גפ' אתליד ד"ר וכמ' איתליד ר' אתליד א' ההוא] לי כמ' ינוקא] ינוקא ר' ינוקא כ' אהדריה] אהדרי א' 12 אתריסר] אתריסר כמ' מהולי] מהולאי אומנכס מהולאיה ר' נ' דנהרדעא ונפ' דנהרדעא ר' דנהרדעא כמ' נ' להטיף ממנו דם ברית ולא עבדי אול למהולא אחריתא ר' עד] לי אמנפ' דשויה] שויה נ' דשויה כ' שויה מ' ושויה א' אמר] נ' רב אדא א' תיתל] תיתי ר' לין] נ' עד ר' על כ' אדרב] על דרב נפ' אדמר 1] למימרא] לממרא 1] אלמא כמ' אלמא לממרא א' בה"ש כבנוסחתנו 13 הלכתא] דהלכתא א' דהילכתא גפ' למימרא הלכתא כרב] לי ר' א"ל] עד

באורים והערות

שם, סי' תצ"ד. וראה ח"נ שבכ"י ו הגירסא הפוכה, לב"ש אין צריך ולב"ה צריך. לפי גירסא זו נפסקה הלכה בגר כב"ה, אבל אין לגרסא זו אח בכל כה"י האחרים. ואיתמר — מחוורת הגירסא: ואיתמר, ראה ח"נ שברוב כה"י כתוב כן (ראש"ל הציע מדעתו: איתמר. ויתכן לקיים הגירסא שבדפוס: דאיתמר, מכיון שה' דברים נמשכים אחרי שלמעלה מהם כתובתה אחת (ראה לעיל ד"ה והיכא) לפי הנוסח הנדפס, אבל לפי הנוסח שבכ"י: לא צריך לאטופי (ראה ד"ה הגי' ראוי לגרוס: ואיתמר. אשר למלה קיימא, בדפוס ראשון וכן בדפוס שאלוניקי (תור') כתוב: דקיימא לן, ובהוצאת הנצי"ב, מבלי להעיר על השינוי: וקיימא לן, ואני מצאתי כן בכל כה"י וקיימתי גירסא זו. הכלל: הלכה כרב באיסורי אינו נזכר בסוגיית הגמרא בשבת קלה, א' לעניינה. זוהי הוספת השאלתא, והכלל נזכר בגמ' בכורות מט. ב. רב אדא — שבת קלה, א' ראה ח"נ שלפי כמה כ"י המעשה היה בנהרדעא (דבר זה לא נזכר בגמ') ועל פי זה יעלה אור בהיר יותר על שאלת רב נחמן לרב אדא: ואדשמואל לא עבר, שכן נהרדעא אתריה נגאית לו ערלה. וממתינין לה הרבה, ואין חוששין לשמיני, שלא יביאוהו לידי סכנה. ואומר רבי ישעיה ז"ל: ונ"ל אע"פ שרבה ורב יוסף לא פסקו הלכה כר' שמעון, י"ל מדאכפלו לפרושי מילתיה, ש"מ כותיה סבירא להו והילכך עבדינן לחומרא. ומסיפין ממנו דם ברית. וכתב ר' יצחק: וגר אע"פ דאמהיל בארמיותיה צריך להטיף ממנו דם ברית, ועד דמתפת לא מטבלי ליה. ואומר רבינו ישעיה ז"ל: ואינו נ"ל כלל, דאפילו לר' שמעון בן אלעזר דאמר לא נחלקו על הנוול כשהוא מהול שצריך, ועל מה נחלקו, ועל גר שנתגייר כשהוא מהול, שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית, וב"ה אומרים אינו צריך, הלכה כב"ה, דב"ש במקום ב"ה אינה משנה, הילכך גר ששל בגיחו אין צריך להטיף ממנו, ואין צריך אלא טבילה בלבד. דעברי על דרב. דאמר אין צריך להטיף ממנו דם ברית, והוא סבר ערלה כבושה ואפילו בשבת נמי יכול למול.

ר"י
גר שנתגייר כשהוא מהול. כגון ישמעאל שנתגייר, ב"ש אומר דים צריך להטיף, מפני שמילתו הרא' שונה לא היתה לשמה, וב"ה אומרים אינו צריך אלא בטבילה לבד די לו, שהוא טובל לשם גירות.

כתנא קמא. דאמר דגולד כשהוא מהול 15 לב"ה, אין צריך לה' טיף ממנו דם ברית. כר' שמעון בן אלעזר. דאמר לב"ה נמי צריך להטיף ממנו דם ברית, והלכה כב"ה, דב"ש במקום ב"ה אינה משנה.

שוויה כרית שפכה. הנהגה לא רצו לחלל עליו את השבת, ומל אותו רב אדא בעצמו, ומפני שלא היה בקי למוול שוויה כרות שפכה.

דהלכה כרב. ורבי יצחק ז"ל כתב: אע"ג דפליגי רב ושמואל בהא מילתא, קיימא לן כבתראי, דאינון רבה ורב יוסף, דפליגי לפרושי מילתא דר' שמעון בן אלעזר, דאמר הכל מודים בקטן שנוול כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית, ורבה אמר, טעמי דר' שמעון משום ספק הוא, ודוקא בחול צריך, אבל בשבת לא דחיא, דהיא ספק, ואין ספק דוחה את השבת. ורב יוסף סבר, טעמיה דר' שמעון משום דקסבר ודאי ערלה כבושה היא, ודחיא שבת, ורבה ורב יוסף הלכה כרבה, דאמר שמא ערלה כבושה היא, וכך השיב רבינו האי גאון ז"ל: רבנן קמאי במתיבתא הכין אסכימו, צריך להטיף ממנו דם ברית, אלא מיהו בנותח, וצריכא מילתא למבדקיה בידים יפה ומראי עינים, ולא בפרזלה דלא לעייק ליה. ואין מברכין על המילה אלא א"כ

Chapter I Case 6

שאלות

וירא

סד

זה לעצמו וזה לעצמו. אין עושין לה חלוק לכתחלה, אבל כורך עליה סמרטוט.
 אם לא התקין מע"ש, כורך על אצבעו ומביא, אפילו מחצר אחרת.
 ת"ר מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת, וכך תנ"י ר' אלעזר. ומ"ל לר' אליעזר הא? אי מכולהו, כדאמר, עבר יומו בטל קרבנו, ועוד מה להנך שכן אם עבר זמנו בטל, תאמר במילה שאם עבר זמנה אינה בטילה. אלא היינו טעמא דר' אלעזר, אמר קרא וביום השמיני ימול בשר ערלתו (ויקרא יב, ג) ביום אפילו בשבת. ולכתוב רחמנא במילה, וליתו הנך ונגמרו מיניה. משום דאיכא למיפריך³⁰ מה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות. עד כאן לא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר אלא במכשירי מילה. גופה דוחה, מנלן? אמר עולא הלכה. וכן אמר ר' אסי הלכה. וכן אמר ר' יצחק הלכה.

מיתבי מניין פיקוח נפש דוחה שבת? ענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר, ומה מילה שהיא א' מאיבריו של אדם דוחה את השבת, ק"ו לפיקוח נפש שדוחה³⁵ את השבת. תנ"י רב אחא בר יעקב ור' יוחנן כוותיה, וביום השמיני ימול בשר ערלתו, אמר קרא שמיני, אפילו בשבת. האי שמיני מיבעי ליה למעוטי שביעי, שביעי מבין ח' ימים והלאה נפקא. ואכתי מיבעי ליה חד למעוטי שביעי וחד למעוטי תשיעי, דאי מחד הוה אמינא שביעי הוא דלא מטא זימניה, אבל משמיני ואילך זימניה הוא. אלא מחזורתא כדר' יוחנן.
 תנ"י כוותיה דר' יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב, שמיני ימול אפילו בשבת, ומה אני מקיים מחלליה מות יומת (שמות לא, יד) בשאר מלאכות חוץ ממילה. או אינו אלא אפילו מילה, ומה אני מקיים שמיני ימול, חוץ משבת, ת"ל ביום ואפילו בשבת.

ותנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה, ולבסוף מאי קא קשיא ליה? הכי⁴⁵ קאמר שמיני ימול ואפילו בשבת, ומה אני מקיים מחלליה מות יומת, בשאר מלאכות חוץ ממילה, אבל מילה, דחיה. מאי טעמא דחיה? ק"ו. ומה צרעת שדוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת, מילה דוחה אותה, שבת שנדחת מפני העבודה אינו דין שתהא מילה דוחה אותה. ומאי או אינו? דקא מהדר ואמר, ממאי דצרעת חמורה משבת, דילמא שבת חמורה, שכן יש בה עונשים ואזהרות⁵⁰ הרבה. וממאי, משום חומרא דצרעת היא, דילמא משום גברא הוא דלא חזי, ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת, ת"ל ביום ואפילו בשבת.
 ת"ר מילה דוחה את הצרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה, י"ט אינו דוחה אלא בזמנה בלבד. מנא הני מילי דתנו רבנן, ימול ערלתו (ויקרא יב, ג) אעפ"י שיש שם בהרת. ומה אני מקיים, השמר בנגע צרעת (דברים כד, ח) בשאר מקומות, חוץ⁵⁵ ממילה, או אינו אלא אפילו מילה, ומה אני מקיים ימול ערלתו, בזמן שאין שם בהרת, ת"ל בשר, אעפ"י שיש שם בהרת.

ותנא מעיקרא מאי ניחא ליה, ולבסוף מאי קשיא ליה. מאי קאמר? הכי קאמר, ימול ערלתו, אעפ"י שיש שם בהרת, ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת

באורים והערות

חשובים, השוה ד"ס לשבת קלג, א, ומתניתא דתלמודא דבני מערבא, הוצ' לו, גוססתו קרובה יותר לנוסח הבבלי.

ת"ר — כך היא הצעה של ברייתא זו: לולב וכל מכשיריו, סוכה וכל מכשיריה, שופר וכל מכשיריו מילה וכל מכשיריה דוחין את השבת. שאלו בגמ':

מניין לו לר' אליעזר זה? אם למד מאחת מכל הנזכרות,

הרי יש לפרוך כמו שאמרנו שם, ועוד, מה להנך שכן

אם עבר זמנו בטל וכו', ולפנינו נתקצרה פסקא זו

ויש בה כמה שינויי גירסא חשובים. שם חסר: וכן

אמר ר' אסי הלכה, ולפנינו נמצא. וע"י בד"ס לשבת

קלב, א שכן גם בכ"י.

מיתבי — המשך הסוגיא שם, שבת קלב, א. הת

יובתא היא לאלה שאמרו הלכה: והלא אין למדין

שכבי"מ הגירסא כבנוסחתנו (ראה לעיל ד"ה ותנא).

ותנא — בגמ' שם זו מימרא של רבא. וע"י בד"ס

שכבי"מ הגירסא כבנוסחתנו (ראה לעיל ד"ה ותנא).

Chapter I Case 4

שאי לרא

וירא

סח

דוחה את השבת, שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה השבת, ואמר רב יהודה הלכה כר' עקיבא. וצריכא, דאי אשמעינן גבי מילה הוה אמינא התם הוא דמכשירין דאפשר למעבדינהו מאתמל לא דחו שבת דליכא כרת ביומיה, אבל גבי פסח דאיכא כרת ביומיה אימא לדחי, צריכא. ואי אשמעינן גבי פסח הוה אמינא התם הוא דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות, אבל גבי מילה דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות אימא לדחי, צריכא.

ברם צריך — מהו לומר לגוי ואתוי לבר מערובא?

תא שמע דההוא ינוקא דאשתפוך חמימי. אמר להו רבא לייתי ליה מגו ביתאי. אמר ליה אביי והא לא ערבינן. אמר ליה לסמוך אשתוף. אמר ליה והא לא שתיפו. אמר להו אמרו לגוי ולייתיה. אמר אביי בעינא לאותוביה למר ולא שבקן רב יוסף, דאמר לי רב כהנא, דכי הואי בי רב יהודה כל מילי דאורייתא מותבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה, מלתא דרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא. בתר כן אמר לי, מאי בעית לאותביה. אמר לי הוזה שבות 20 ואמירה לגוי שבות, ואין דוחה את השבת. א"ל ומי לא שני לך בין שבות דאית

חילופי נוסחאות

שבת] ג' שאינה זמנה ובה"ש דלאו זמנה הוא א' | 8 דוחה] ודאי דחיא בה"ש א' | 14 צריך] ג' את למילף אכ' | לומר] למימר אכמ' | לגוי] כן בכ"י אכמ' וד"ר ל' | ואתוי] ואיתוי כ' לאתוי ו' ולאיתוי א' | לבר] בר כ' | מערובא] מעירובא כ' | 15 דאשתפוך] דאשתפוך ו' דאשתפוך א' | חמימי] חמימיה וכמ' בה"ש א' חמימא א' | להו] ליה א' בה"ש כ' כנוסחתנו] רבא] ל' מ' ועה"ג כנוסחתנו] לייתי] לייתו וכמ' לייתי א' | ליה] ל' מ' | 16 לסמוך] נסמוך אכמ' | והא] ל' ו' | 17 אמר להו] ל' מ' | להו] ליה אכ' | אמרו] נימא א' לימרו ליה כמ' בה"ש א' | לגוי] כן בכ"י אכמ' וד"ר ג' דיזיל כ' ליזיל מ' | ולייתיה] ולייתי בה"ש א' ונייתי ו' ומייתי אמ' ומייתי כ' ג' ליה אכמ' | אמר] ג' ליה א' | בעינא] בעי א' | לאותוביה] לאותובי אכמ' ג' ליה מ' | 18 שבקן] כן בכל כ"י שבקי ד"ר] ל' ליה כ' | כהנא] יוסף א' | הווינן] הווינן אכ' הוינא מ' | בן] ביה א' | יהודה] ג' אמר א' אמר לן כמ' | כל] בכל בה"ש א' | מילי] מלי א' | דאורייתא] דאורייתא אמ' | 19 מלתא] מילתא כמ' מילי ו' וכל (ובכל בה"ש) מלי א' | 20 ליה כ' | מאי] ומאי כמ' | לאותוביה] לאותובי אמ' | לאותובי ו' ג' ליה כמ' למר א' | ל' ליה ו' ג' דתניא כמ' | הוזה שבות] חוזה הוזה מ' | 21 לגוי] כן בכתב יד אכמ' וד"ר] שבות] ג' מה הוזה (הוזה מ') (שבות ואינה א' ואין ו') אינה דוחה (את אכ') השבת (שבת מ') אף אמירה לגוי (שבות א')

באורים והערות

להשנות את חילופי הגירסא בין הגמ' שם (שבת קלג, א) ונוסחתנו מפני שכמה שיבושים נכנסו שם, ושלנו גירסא מיושרת.

ברם — מהו לומר לגוי להביא מחוץ לעירוב [דבר שהוא ממכשירי מילה ולא הוכן מערב שבת] ? תשובה לבעיה זו יוצאת מכלל המעשה והמשא ומתן שעליו בעירובין סו, ב — סח, א המובא לפנינו, ואילו הלכה קבועה ומפורשת לא ניתנה כאן. רק בה"ג (ד"ו כב ע"ג) : "והיכא דאיתי איזמל מערב שבת ואיפגם, או דאיגב מקמי מילה, שרי למימר לגוי לצבותיה או לאיתויי איזמל אחרינא, דגמרינן לה מההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה" וכו'.

תא שמע — המעשה בתינוק שנשפכו בשבת המים החמים שהכינו מערב שבת, ואמר להם רבא שיביאו מתוך ביתו אעפ"י שלא היה שם לא עירוב ולא שיתוף מבוא, הוא, כאמור למעלה, בעירובין סו, ב. הגירסא בגמ' היא : רבה, ועפ"י חיקן בראש"ל גם כאן. ואמנם כן נראה לפי הענין שאביי אומר : בעינא (בגמ' : בעי) לאותובי למר, שזהו כינויו של רבה בפיו תמיד, ואעפ"י כן מצאתי בכל כה"י שלפני (פרט לאלה ששאלתא זו מסתיימת אצלם במלים, רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, כפי שהוכרתי למעלה) : רבא. וגם בכ"י מ, שהשם חסר בפנים, ורשום על הגליון, כן היא הגירסא : רבא. בעיקר חשובים שני חילופי הגירסא בין השאלות לגמ', שעליהם נבנו כל דיוקי הפוסקים בענין הנידון, ואלה הם : א) לפי הגמרא (ראה ד"ס) המלים : "הוזה שבות ואמירה לגוי שבות מה הוזה שבות ואינה דוחה את השבת אף אמירה לגוי שבות ואינה דוחה את השבת הן ברייתא, ולפי

השאלות הן מימרא של אביי. ב) לפי הגמ' כתוב בסוף השקלא וטריא על מעשה זה : "דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים", ולפי השאלות כתוב : "הכא דבור בעלמא הוא דכתיב ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר". הענין והדיון בחילוף נוסח אחרון זה נפתח ברי"ף סוף פ' י"ט של מס' שבת ונמשך ברא"ש (שבת פ"ט ס"ב) ובס' העיסור (מהדורת ר' מאיר יונת דף מח ודף מט) ובס' המכריע לר' ישעיה די טראנז, ס"י נז. אמנם הרי"ף (וכן הרא"ש) אינו מזכיר את השאלות כלל, כי אם "הלכות גדולות", אבל ברור שפסק ההלכה בה"ג בנוי על השאלות, וכל המשא ומתן של הרי"ף בענין הנוסח יסודו בנוסח הש' אלתות, אלא מפני שבשאלות לא נפסקה ההלכה במפורש, כי אם בה"ג (ראה הדיבור הקודם) הזכיר "הלכות גדולות". לפי נוסח השאלות לא היה כתוב שם בגמ' : "דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחים" (וראה שם בהגהות הב"ח : "ס"א לא גרסי ליה וכן מוכח בתוספות בד"ה לשבות") ולפיכך מותר גם לומר לנכרי : לך חמם, ולא רק : לך הבא חמין, שכן זו שבות שאין בה מעשה מצד ישראל המוהל עצמו, ואינה דומה להוזה הנקראת שבות היינו איסור דרבנן, שיש בה מעשה מצד הכהן המוה עצמו. מכאן הסיק בה"ג את המסקנא מתוך שאלתא זו, שכתשובה לשאלה השיב : ת"ש וכו', שמותר לומר לנכרי לתקן את האיזמל שנפגם וכו', והרי"ף שחלק על ה"ג, היתה לו, גירסא אחרת, היינו זו שבגמ' שלנו, והסיק ממנה את מסקנתו, שאסור לומר לגוי להחם, אלא להביא. אף נדחק לחלק בין שבות לנכרי דשבות היינו דרבנן דדרבנן, שכן עירובי חצרות

סט

שאלתא י

ביה מעשה ובין שבות דלית ביה מעשה. הכא דבור בעלמא הוא. דכתיב (ישעיה נח. יג) ודבר דבר דבור אסור הרהור מותר. ומשרא דשאלתא הכי. וכי מהלינן ביממא, אבל בליליא לא ואפילו מילה

חילופי נוסחאות

אכומ | ואין | ואינה א אינה כמ | את | לי | ו | השבת | שבת מ | לך | לן | ו | 22 ביה | בה | ו | דכתיב | וכתוב | אכומ | 24 ומשרא | ומשרא אוב | הכי | ג | הוא וכ | וכן | דכי | א | מהלינן | מהלינן א | אבל בליליא לא |

באורים והערות

דבוחא קמאי הרי"ף וה"ג בדבר שבות דמצוה תלויה בגירסת הגמ' לפי הנוסחאות שלנו ולפי נוסח השאלות. וראה גיטין ה, ב תד"ה ואע"ג, וראה ראבי"ה לעירובין סי' ת"ז (הוצ' ר"א אפטוביצר, ברלין תרע"ד עמ' 464) שהעתיק את לשון הרי"ף וה"ג וכתב: "ובשאלות בפרשה ואלה שמות אינו מפרש כדרכי יצחק מפאסי". ודאי לא היתה לפני הראבי"ה שאלתא זו בפי' וירא כי אם בפי' ואלה שמות (כמו בפי' הרי"ש שלפני שהזכרתי למעלה). השוה גם ראבי"ה לעירובין, סי' שצא (עמ' 433) "וכל המפרש שבות דאית בו מעשה אסורא דאורייתא (היינו כפי' הרי"ף וגירסתו) לא כיון, ואומר אני כי [נייט] אמרה", וראבי"ה לשבת, סי' קצ"ז (עמ' 254 — 255) על גירסא זו, ומפני שהרי"ף עשה גירסת ה"ג לגירסא מוטעת לא העתיקו אנשי ספרד פסקא זו שבה"ג כפי' שהיתה לפניו.

ומשרא — זו הערת העורך, והוראה היא לדורש הבא להשתמש בשאלתא זו לדורשה ברבים לפי "אי נמי", שיפתח לאחר גמר החלק הראשון שבשאלתא זו, היינו מן ההתחלה עד פסק ההלכה בגולד כשהוא מחול כרב בפסקא זו: וכי מהלינן ביממא וכו', פסקא זו נחוצה כדי להעביר את השומעים בהדרגה מענין לענין באותו ענין, הואיל ובין פסק ההלכה בגולד כשהוא מחול כרב ובין המלים: כי דחי שבת מילה גוסה אבל מכשיריה לא, ישנה כעין קפיצה בחלי מודרגה, ולפיכך יכנים הדורש את השומעים בהדרגה, מתחלה בדין מילה ביום ולא בלילה, ודין זה נוהג בין במילה בזמנה (בשמונה ימים ללידה) ובין במילה שלא בזמנה, ואחרי כן בדין מילה בשמיני ואפילו בשבת, הנוהג רק בדבר שהוא צורך גוף המילה ולא מכשיריה, כאמור למעלה. כך נראה לי פשוטו של ביטוי זה. והרבה נתקשו בו מפרשי השאלות. בהע"ש כותב שבפירוש השאלות שהיה לפניו בכ"י מצא כתוב: "ר"ל דתשובת השאלה ששאלת הכי הוא שמותר כו'". כנראה שהבין כוונת הפירוש, כאילו ביטוי זה מוסב על שלמעלה, היינו שהבעיה אם מותר לומר לגוי להביא מחוץ לעירוב נפסק שמותר. דבר זה אינו מתקבל על הדעת, מפני שאותו ביטוי נמצא גם בסי' קמב, ושם אין לפרש אלא בדרך שהראיתי עליה, היינו שיש כאן הערת העורך לדורש את השאלתא לפי אי נמי. ואשר לשאלה אם ביטוי זה הוא מגוף השאלות או הגהת מסדר מאוחר, כתב בהע"ש לש' אילתא שלפניו: "זה הלשון אי' ג"כ בפי' ובתנן — ופירשתי שם — דהמסדר מצא שני נוסחאות בכתבי דבנו, ובנוסחא אחרת מצא שהתחיל הכי יכ' המסדר אי' משרא דשאלתא כו'". ובפירושו לשאלתא סי' קמב כתב: "לעיל שאלתא י' איתא כהאי לישנא ומשרא דשאלתא הכי, ופירשנו שם שהוא לשון המסדר שמצא נוסחא אחרת בשאלתא וע"ש. אבל בראותי אשר שם בפי' כת"י איתא ג"כ לשון זה, מוכח

ושיתופי מבואות דרבנן, ואמירה לנכרי דרבנן, ויצא לדון בדבר חדש, שאסור לומר לגוי להביא דרך רשות הרבים, שהוא אסור הוצאה דאורייתא. ומפני שהרי"ף רבם של חכמי ספרד חלק על ה"ג בדברים מפורשים וקשים ועשהו כטועה, לבי אומר לי שהמעתיקים של ה"ג אספמיא שינו פסקא זו, וכל המעיין בה"ג (ד"ב עמ' 105) יכיר שחלו ידי המעתיקים המשנים בפסקא זו, שכן הדברים מגומגמים שם ביותר וניכר שהכניסו את גירסת הגמ' שלנו עד שנעשתה הפסקא הזאת מסורסת ביותר. בהע"ש רצה לעשות את השאלות ובה"ג והרי"ף כאילו חולקים במקור דין שבות אם זה מן הפסוק "ודבר דבר" (ישעיה יח, ג) או מן הפסוק "לא יעשה בהם" (שמות יב, טז) שדרשו עליו כמ' כילתא: "לא תעשה אתה ולא יעשה חברך ולא יעשה גוי מלאכתך", והואיל ויש כאן אסמכתא ממקרא יש להתמיר בו יותר. אבל ברור, שאילו היתה כאן מחלוקת זו לא היה נמנע הרי"ף, שהאריך בדבריו נגד ה"ג, מלהביא, ולא היה עושה את העיקר חסר מספרו. ועל עצם הדרשה שבמכילתא דגו מפרשי המכילתא, ומפרשי התורה (הרמב"ן והרא"ם לשמות יב, טז, וראה יראים סי' ש"ד [ק"ג] וב"תועפות רא"ם" שם, וסמ"ג ל"ת ע"ה, ו"בדית משה" שם, והסכימו שזו אסמכתא, ורש"י, ע"ז טו, א, ד"ה כיון כתב: "ומה שאסור לישראל לומר לעובד כוכבים עשה לי כך והו משום ממצוא חפצך ודבר דבר, דיבור אסור". (כמו בשאלתא שלנו וראה שאלתא א, באורים והערות, ד"ה מעשות דרכיך) ואין להאריך בזה, מכל מקום יש לפנינו חילוק גרסות ולא חילוק מקורות מדרשים לדין שבות. ואשר לחילוף השני בגירסא, האריך בעל סי' העיטור (מהדורת ד' מאיר יונה דף מח ע"ד מט ע"א וע"ב) וכתב: "והכין לישנא דרב אחא משבחה ותשובת הגאונים ורש"י ז"ל ל"ג בה דתניא — ול"ג בספרים הלכך מפרשינן לה בפירושה דשמעתא ובפירושה דקמאי כגון ר' אחא ובעל הלכות". אבל בה"ג שלנו כתוב: דתניא. וראה ח"ג שבשני כ"י (כמ' כתוב גם בשאלות דתניא. ואולם הריטב"א בחידושי לע"ז, סו, ב כבר כתב: "דתנא הזאה שבות ואמירה עכומ"ז שבות, סי' אביי הוא דמדמי לה, דהא דתני' הזאה שבות, כדאיתא בפסח שני, והוא הדין דאמירה עכומ"ז שבות, כדאיתא בכמה דוכתי, וכי הא דאשכחן דהזאה שבות ואינה דוחה את השבת והעמידו בה חכמים דבריהם אפי' במקום כרת, הכי נמי אית לן למימר, דאמירה לעכומ"ז שהיא שבות אינה דוחה את השבת אפי' במקום מילה שיש בה כרת". לפי זה המלה דתניא, מרמזת לדבר שעיקרו במשנה, היינו שפסח טעון הזאה והזאה שבות, ואילו כל הדימוי בין שבות דהזאה לשבות דשבת הוא מדברי אביי. ומעתה לא תקשה עוד גירסת דתניא גם בשאלתא שלפנינו ששימשה יסוד להלכות גדולות. נמצאנו למדים שכל עיקר מחלוקת זו בין

Chapter IV Case 1

שאלתש לה

ויחי

רל

ר"ש
חמשה עד שיכ-
תבו כל נכסיהן.
כלומר שאין מעשי-
הן מעשה עד שיכ-
תבו כל נכסיהן.
ואילו הן, שכיב
מרע, עבדו, אשתו,
בניו, מברחת.
פיר' שכיב מרע
40 דתנו בפרק ג' בפ"י
אה, שכיב מרע שכי-
תב כל נכסיו ושייר
קרקע כל שהוא וע'
מה, מתנתו קיימת,
ואם לא שייר קרקע
כל שהוא אין מתנתו
קיימת.

כן אתי לאיטרופי דעתיה, או דילמא הני מילי היכא דקא מפקיד אכולהו נכסי,
דקא מסיק אדעתיה דמית, דוזשו ליה רבנן דילמא מיטרפא דעתיה, אבל הכא
כיון דמקצת הוא דקא מפקד, ולא קא מפקד אכולהו נכסי, בתורת בריא קא
יהיב ליה, ולא קא מסיק אדעתיה מיתה וצריך קניין.

ת"ש דאיתמר מתנת שכיב מרע במקצת צריכה קניין, ואע"ג דמית, נמצה
מחמת מיתה לא בעי קניין, ואם עמד חזר אע"פ שקנו מידו. והמחלק
כל נכסיו, אע"פ שקנו מידו, אם עמד חזר, אם מת אינו חזר אע"פ שלא קנו מידו.
אי נמי ברם צריך — שייר קרקע כל דזוזא דקא תני, דוקא קרקע, או
דילמא אפילו מטלטלי? כל שהוא דקתני, כל שהוא ממש,
או דילמא כדי פרנסתו.

ת"ש דאמר רבא אמר רב נזמן זמשה עד שיכתבו כל נכסיהם, ואלו הן:
שכיב מרע ועבדו ואשתו ובניו ושברחו. וסימן כעש"ב. פ"י שכיב

הילופי נוסחאות

דילמא א | 33 אכולהו | על כלהו מ | נכסי | נכסיה אומנספרש ד"ר | 34 מסיק | ג' איהו | אדעתיה |
דעתיה א | דחשו | וחשו בה"ש א | מיטרפא | מיטרפא מ | 35 כיון | ל' א | הוא | הם | ש | דקא מפקד | ל' אומנספרש
ועי' ג' מ' | 10 לא מ | קא מפקד | מפקד אומנספר פ' ד' בה"ש א מפקד | 8 אכולהו | אכולהו | 1 נכסי |
נכסיה אומנספרש ד"ר | קא יתיב | יהיב | 36 ליה | ל' אוש | ולא | ש | קא מסיק | מסיק מש | מיתה |
דמית א | וצריך | ובעי א | קניין | ג' מאי בריך שמה דקב"ה א | 37 צריכה | אומנספרש צריכה בנדס |
דמית | שמת בהעברת קולמוס דלית תלויה לפני מצוה | ש | מצוה | אומנספר | 38 לא | כן אומנספרש
הוא לא בנדס | לא — מידו | ל' פ | ואם | אי מ | חזר | כן בכל כה"י בד"ר א נו חזר | אע"פ שקנו מידו |
ל' אומנספרש | והמחלק | ואי נמי מחלק א אי נמי חילק. | חולק | ר' | אומנספרש | 39 אע"פ — חזר | אם
עמד חזר ואע"פ | אע"פ אומש | שקנו מידו אומנספרש | אם | ל' אומנספר | אם — מידו | ל' ש |
40 אי נמי | ל' אומ | ברם צריך | ג' את למילף אר | ל' ש | דהוא | שהוא אנספרש | שוה | ומ | דקא תני |
דקתני ואנספרש | ל' א | ועי' ג' דקתני | 41 דילמא | ל' מ | כל | וכל אומ | שהוא | שוה | מ | פרנסתו
ג' נמי בריך שמה דקב"ה א בריך שמה וכן דרשה שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ושייר קרקע כל
שהוא כתנתו קיימת ולענין שאלתא מ | 43 רבא | רבא נפל רבא בר חנה | 8 | רבא אומר | ל' מ | חמשה |
חסר | 44 ועבדו | עבדו אומנספר חסר | ר' | ושברחו | ומברחת אלא מברחת | ש | ושברחה | 8 | שברחו | נפל |
וסימן | כימן נספר | כעש"ב | כן נספ | ש"ע"א"ב' | ש' | כ"ע"ש"ב' | מ' | כ"ע"ש"ב' | ר' | כ"ע"ש"ב' |

באורים והערות

ר"י
פרשה ויחי. חמי-
שה נותני מתנה
הן, שאין דינו חלוק
מנותני מתנה מקצת
עד שיכתבו כל נכסיו
הם, ואז דינם חלוק
ממשיירי ממונם, וכי
גון שלא שיירו כלום
אפילו במטלטלין, כי
דמסיק בסיפא, לבר
מכתובת אשה, דמי
קרקעו הוי שויר ולא
מטלטלין. ואלו הן,
שכיב מרע, והשתא
מפרש להו ואזיל.

כל חמש ההלכות (שלש במשנה אחת במימרא מפורשת
ואחת מכללא) ובארבע מהן פירש קרקע לאו דוקא
ובאחת דוקא, קבע רבא בשמו מימרא כללית זו ונתן
בה סימן. שלש המשניות באות בנו אחר זו במסכת
פאה סוף פרק ג', ובמקומה בב"ב פ' מי שמת חוזרת
ונשנית המשנה העוסקת בשכיב מרע שכתב כל נכסיו
לאחרים ושייר קרקע כל שהוא, ונחלקו בפירושה רב
יהודה בשם רב ורב ירמיה בר אבא, ונשאו ונתנו
בדבריהם ר' זירא ורב יוסף ואב"י. רב יהודה אמר:
„כל שהוא“ לאו דוקא, ולקרע כדי פרנסתו המשנה
מתכוונת. רב ירמיה בר אבא אמר קרקע לאו דוקא,
ולטלטלין כדי פרנסתו מתכוונת המשנה. ומתוך שכלל
רבא בשם רב נחמן ואמר: חמשה עד שיכתבו כל
נכסיהן ובכולהו אפילו מטלטלי הוי שויר, מוכח ש"כל
שהוא" דוקא, אף שקרקע לאו דוקא. וכי נשאל למה
תפסה המשנה לשון קרקע? התשובה: „בדין הוא
דלא ליהני קרקע ואידי דתנא רישא רבי עקיבא אומר
קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים וכו' משום
הכי קתני קרקע“, היינו שלפנינו אחד הכללים הידועים
בסידור המשנה שהורכבה מקבצים שונים, ומשניות
ראשונות שנחרזו על חוט „קרקע כל שהוא“ לא
נכתבו ולא זזו במקומן. והנה הרי"ף והרמב"ם פסקו
כשאלות ש"כל שהוא" דוקא ולא צריך כדי פרנסתו,
אך הרא"ש והטור (חו"מ סי' רנ) חולקים על זה. וזו
לשון הרא"ש (ב"ב פ"ט סי' כו): „וכתב רב אלפס
ז"ל וליתא לדרב יהודה מדרבא אמר רב נחמן חמשה
עד שיכתבו כל נכסיהן — ולא בעינן כדי פרנסתו,
וחמיהני על פיסקא דהין, ולא אשכחן מאן דפליג
אדרב יהודה ורב ירמיה בר אבא, ור' זירא ששיבת
דבריהם, אלא רב יוסף שתמה על ששיבת ר' זירא

הצריך קנין, או לא? האם אנו אומרים כיון ששכיב
מרע הוא, לא צריך קנין, שאם כן יבא לטירוף דעתו,
או אולי דבר זה הוא רק כשמצוה על כל נכסיו,
שהריהו מעלה על דעתו שהולך למות, חששו לו חכמים
מן תיטרף דעתו, אבל כאן, כיון שעל מקצת הוא
מצוה ואינו מצוה על כל נכסיו, הריהו נותן בתורת
בריא ואינו מעלה על דעתו מיתה, וצריך קנין. ניסוח
הבעיה בנוי על הנימוקים שניתנו למעלה בד"ה ואמר
רבא אמר רב נחמן.

ת"ש — ב"ב קנא ב בנדס נשתבשה הגירסא, וכבר
תוקנה במקצת בראש"ז מסברא ואני תיקנתיה עפ"י
כה"י, ר' ח"נ, והשוה שינויי גירסא בגמ' שם.
אי נמי — בעיה זו בפירוש המשנה (ב"ב קמו, ב):
„שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ושייר קרקע
כל שהוא מתנתו קיימת, אם הכוונה קרקע דוקא וכל
אין מתנתו קיימת“, אם הכוונה קרקע דוקא וכל
שהוא דוקא, או אפילו מטלטלין ובעיקר ששייר כדי
פרנסתו, שסומך על זה כשיעמוד מחליו, היא במחלוקת
אמוראים, שם קמט, ב — קנ, א.

ת"ש — מימרא, שם קנ, ב, והסימן לא נמצא בגמ'
אך ר' ד"ס שם אורח כ, ובה"ג (ד"ב 452): שכיב
עבדו אשתו ובניו שברחה (וקו לסימן על כל אורח)
סימן, ש"מ שכתב וכו', ובתו"ד מביא מכ"י שהיה
לפניו סימן: בעש"ב. נראה שהימרא בעיקרה היתה:
„חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם ואלו הן: שכיב מרע,
ועבדו, ואשתו, ובניו, והמברחת ובכולהו אפילו מטלטלי
הוי שויר לבד מכתובת אשה“, ונתפרשה ונתפצעה
בשאלות ובגמ' בצורה שונה אף כי בתוכן שווה,
ולא העתיקו זה מזה. כללים מסוג זה אינם מטבעם
כאלה שהונחו מראש אלא לאחר שפירש רב נחמן

רלב

ויחי

שאי לזחא לז

ר"ש

בניו דתנו הכותב
נכסיו לבניו וכתב
לאשתו קרקע כל
שהו איבדה כתוב
תה, דהויה כמחלקת
לפניה והיא שותקה,
דכיון דלא שייך ל-
עצמו כלום ושותקה
אין לה אלא מה
שכתב.

מברחת כגון אלמנה
או בתולה שרצתה
להינשא והיו לה
נכסין וכתבתן לאחר
כדי להבריחן מבי-
עלה שלא יקנו אותן
עמה על מנת כן אם
חנישא שיהיו כולן
שלו ואם לאו שיח-
זרו לה הנכסים, וי-
צריך לו לאותו המי-
קבל מתנה שהיא
תכתוב לו כל נכ-
סיה, דאי שייך
כלום ונישאת יגבה
בעלה מידו, דאיכא
למימר מדשירה האי
שירה נמי כל נכסיה
ולא נתתן לו, ואי
כא דאמרי אי כתבה
כל נכסיה לו אם
תתאלמן יכולה לח-
זור בהן, דבידוע
דלא כתבתן לו אלא
כדי להבריחן מבי-
עלה, ואם שירה שלא

כתבה הכל אמרינן
דקנה האי דכתבה
לו הואיל ושיירה,
ובכולהו חני חמשה
דקא אמרינן אי שייך
מטלטלי הוי שייך
ואיבדה לבד מכתב
בת אשה, דאע"ג
דשייר מטלטלי לא
הוי שייך ולא כלום
הוא, ואיבדה כתוב
תה הואיל דכתב לה
קרקע כל שהוא דמי
חלה, אפילו שייך
מטלטלי ואיתנהו בי
עייניהו ולא איבדה
כתובתה, דהאי דשתי
קה דמכין דעתא
למיגבי מיניהו.

שכיב מרע שכתב

בניו דתנו הכותב
נכסיו לבניו וכתב
לאשתו קרקע כל
שהו איבדה כתוב
תה, דהויה כמחלקת
לפניה והיא שותקה,
דכיון דלא שייך ל-
עצמו כלום ושותקה
אין לה אלא מה
שכתב.

הוי מצוה מחמת מיתה ואיכא קנין אפילו, עמד אינו חוזר, ואי ליכא קנין לא
כלום הוא אע"ג דמית, כיון דאינו מצוה מחמת מיתה, דהא בעי קנין אע"ג
דמית. ובניו, פירוש, הכותב כל נכסיו לבניו, וכתב לאשתו קרקע, או מטלטלי
כל שהוא בפניה, ושתקה איבדה כתובתה ואי צווחת, הא צווחת, ושברחו,
פירוש המברחת כל נכסיה מבעלה מיקמי דתיהוי ליה לא עשתה ולא כלום.
ואם שייך כל שהוא שפיר עבדת. ובכולהו אפילו מטלטלי הוי שייך, לבד
מכתובת אשה, דמקרקעי תקינו רבנן, מטלטלי לא תקינו רבנן. ואע"ג דפליגי
עליה רב יהודה ורבי ירמיה בר אבא, הילכתא כרב נחמן בדיני, דקאמר
בכולהו מטלטלי נמי הוי שייך, לבד מכתובת אשה. מדקאמר עד שיכתבו כל
נכסיהן, אלמא קרקע לאו דווקא, כל שהוא דווקא, ולא בעינן כדי פרנסתו. כל
[דרשה]. שכיב מרע שכתב כל נכסיו [לאחרים] ושייר קרקע כל שהוא
מתנתו קיימת].

חילופי נוסחאות

בכ"י ו' 53 ובניו] בניו ושותקה] או מטלטלי] לי ש' | מטלטלי] מטלטלין ו' |
54 שהוא] ש' | או מטלטלי כל שהוא] כל ש' | או מטלטלי כ' | בפניה] בפניהו | ס' | בפניה ושותקה] לי
ש' | ואי — צווחת] לי ש' | הא צווחת] לא דהא צווחת בה"ש א' | צווחת] צווחת נספר | ושברחו] ומברחת
א' ושברחו ונספר לי מ' | ושברחו — כלום] מברחת דאמר מד מברחת צריכה שתכתוב כל נכסיה ש' |
55 פירוש] לי ונספר | המברחת] שהבריתה א' | ליה] לה ו' | לא] לי פ' | עשתה] עשה א' | ולא] ולא
ס' | ואם] ואי מ' | ואם — עבדת] לי ש' | שהוא] ש' | שפיר עבדת] דבריה קיימים בה"ש א' |
עבדת] עבדה ו' | אפילו] אמי ר' לי ש' | שייך] שייך א' | לבד] לבד אוספרש' | 57 מכתובת] מן כתובת
ס' | אשה — אשה] לי כ' | דמקרקעי — דקאמי] לי ש' | דמקרקעי] נ' הוי שייך דהכי בה"ש ו' | תקינו] נ' |
לה אומס ליה נפר] מטלטלי] ומטלטלי א' ממטלטלי ספר | תקינו] נ' | לה אומס ליה נפר | רבנן]
לי מ' | 58 רב — אבא] ר' ירמיה (ירמיה ס') בר אבא ורב יהודה נספר | ורבי] ורבי ו' | הילכתא] הלכה
אומספר | דקאמר] וקאמי ו' דאמי מ' | 59 בכולהו — פרנסתו] לעיל אחר הסימן ש' | בכולהו] ובכולהו
נ' | נמי אי שייך בה"ש א' | מטלטלי נמי] לי ו' | בה"ש כנוסחתנו] נמי] לי מ' | מטלטלי — שייך] הוי
שייך למטלטלי ש' | לבד] לבד וספרש' | מדקאמר] ומדקאמר אומספר מדקתני ש' | 60 נכסיהן] נכסיהן
ו' נכסיהן ר' | לאו] בלאו כ' | כל] וכל א' ושייר כל בה"ש | כל שהוא דווקא] לי מ' | בעינן] בעינא א' ובה"ש
כנוסחתנו] 61 דרשה] כן ברוב כה"י דרשא כ' | דרשה — קיימת] לפני ת"ש מ' | לאחרים — קיימת] בכל
כה"י | ושייר] שייך ו' | 62 קיימת] מתנה כ' |

באורים והערות

פיהם יש לעמוד על כמה שינויים וגם שיבושים שנפלו
בפי' רגמ"ה הגדס. לדוגמא: בנדפס (קמז, א): "לא
עקר נכסים מבניו", ובפי' הר"ש: "עיקר נכסים לבניו".
בנדפס (קמח, א): "ואם עמד חוזר בעל המתנה",
ובפי' הר"ש: "ואם עמד חוזר בכל המתנה", וכצ"ל.
בנדפס (קמט, א): "ליה הוה מכורין", ולפי הר"ש יש
לקרוא: "ליהוה מכורין". תיקונים אחרים שהוצעו
בשולי הדף בנדפס כהשערה מתאמתים מכ"י יחזקאל,
כמו (קמח, א, אות א): "נראה שצ"ל דאי יחזקאל",
וכן כתוב מפורש בר"ש, וכן שם (קמח, ב, אות א):
"נראה דצ"ל אם כמחלק", וכן כתוב מפורש בר"ש.
עיקר תפקידה של הדרשה הוא כנראה להציע חומר
תלמודי נוסף לבצל הפירקא, שברצונו מרחיב וברצונו
מקצר, וכאן לקוח אותו חומר נוסף מן הסוגיא שממנה
ליקחה גם עיקר השאלתא.

לקרקעות ואילו המלים: "או מטלטלין" לענין הכותב
לאשתו אינן מעיקר השאלות ונוספו אח"כ. הרמב"ם
בפי' מהלכות זכיה ומתנה ה"י מביא תקנה זו של
הגאונים. ואין להרחיב עליה כאן את הדיבור.
דרשה — בנדפס נסמן: שכיב מרע שכתב כל נכסיו,
ובכה"י (ר' ח"ג) סוים סימן זה בתוספת מלים, ובכ"י
אחר (מ) רשומה הדרשה במקומה לפני ת"ש, והכונה
למשנה ולסוגיית הגמ' שעליה בב"ב קמז, ב. לפני
דר"ש (מכ"י) הוי כנראה סימני הדרשה מסויימים
יותר, והוא פירש את המשנה והגמ' שעליה קמז,
ב — קמז, א עד א"ר זירא אמר רב (שהוא בפנים
השאלתא) ובדילוג הסוגיא שם מרב מנשיא בר ירמיה
עד סוף העמ'. ושוב מקמז, ב: "אמר רבא אמר רב
נחמן שכיב מרע שאמר ידור פלוני בבית זה וכו'" עד
סוף קמט, א. כל פירושי הר"ש הם מרגמ"ה, ועל

כל נכסיו לאחרים, ושייר קרקע כל שהוא לעצמו שלא כתב, אע"פ שעמד, מתנתו מתנה, דאמרינן הואיל ששייר קרקע, אמודא דעתין
למימר, דלכחי שייך דליסמוך עילויה שיתפרנס ממנה אי קאי, ולא תחזור לו עולמית מה שנתן. אבל אי לא שייך קרקע כלל אין מתנתו
מתנה, ואם עמד חוזר במה שנתן, ובחר אומדן דעתא אולינן. מאן תנא דמתניתין דאזיל בחר אומדנא? ר' שמעון אמר אין מתנתו

ר"י

וכתב לאשתו קרקע או מטלטל כל שהוא, דבההוא כל שהוא ששייר לה שלא נתן לבניו מחלה כתובתה, דאההוא כל שהוא
סמכה דעתה. מברחת כלומר אלמנה שיש לה נכסים ודעתה ליושא ורדעה להברית נכסיה מבעלה שלא יאזכר בנכסיה ואם
תתאלמן או תתגרש יחזרו לה כל נכסיה ואם לא הוציאתן מרשותן קודם נישואין יזכה בהן הבעל, ואמרינן בכתובות, צריכה שתכתוב
כל נכסיה לאחר תתן, דכיון דלא שייך מידי אגן סהדי דלא נתנה ליה אלא בשביל שרוצה לינשא, וכשתרצה יחזרו לה. אבל אם
שיירה כל שהוא קנה המקבל מתנה ולא יחזרו לה הנכסים עולמית. וזה הדבר אין כתוב כן בתלמוד אלא מכללא שזמנין לה, דאמרינן
בכתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים, אמר רב חנילאי בר אידי אסר שמואל אני מורה הוראה ואם יבוא שטר מברחת ליד אקרענו,
ומפרש טעמא דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחרני, מתיב, הרוצה שתברית נכסיה מבעלה כיצד היא עושה. כותבת שטר פסים לאחרים
דברי רשב"ג וחכמים אומרים רצה משחק בה עד שתכתוב עליו מהיום לכשארצה, טעמא דכתב ליה הכי, הא לא כתבה הכי
נקאתו לוקח. אמר ר' יורה לא קשיא כאן בכולן כאן במקצתן. שמעון מהכא היכא דכתבה לכולן לא קנה לוקח, ואף בעל לא
קנה, כדמשני התם עשאוהו כנכסים שאינם ידועים לבעל אלא ככתב צריכה שתכתוב מהיום ולכשארצה
ולא יקנה לוקח. וכולהו הני חמשה ממטלטלי הוי שייך, שאם שייך מטלטלי כשייר קרקע כל שהוא דמי.

שאלתא מ

והיכא דרופא אומר צריך, אע"ג דהוא אומר לא צריכנא, דאיכא למימר
הוא קים ליה בנפשיה, לרופא שמעינן, דילמא תונבא הוא דנקיט ליה. וודיי,
הוא אומר צריכנא אע"ג דאיכא כמה רופאין דאמרין לא צריך, לא משגחינן
להו, כדמר בר רב אשי דאמר לב יודע מרת נפשו (משלי יד י). וודיי, חד רופא
אומר צריך ושנים אומרים אינו צריך אין דבריו של אחד במקום שנים. וכן
שנים במקום שלשה. וכן שלשה במקום ארבעה.

חילופי נוסחאות

וורשינן ליה א | וחי בהם | לי מנספ | שימות | וחי בהם ולא שימות בהם | ל | ר | 8 דרופא
אומר | דאמר רופא בכל כה"י | אע"ג | ואע"ג | א | אע"פ | ו | דהוא | שהוא | ו | דאיהו | מ | אומר | א | אמר בכל
כה"י | צריכנא | ו | אע"ג | אונספר | ואע"ג | מ | דאיכא | ואיכא | כ | 9 הוא | דאיהו | א | לי | ומ | קים |
קים | א | ליה | ל | ר עליה | ש | בנפשיה | ו | יותר בה"ש | מרופא | א | לרופא שמעינן | שמעינן | ליה לרופא
א | שמעינן | ו | ליה | כ | דילמא | משום בה"ש | א | דאיכא | איכא | ג | למימר בכל כה"י | תונבא | בהעברת
קולמוס | וע"ה | תיובתא | פ | לא דעת ע"ה | ש | פ | גיבולן | בלעז ע"ה | ג | מ | ליה | ביה בה"ש | א | וודיי | ואי | א
ודאי וכנספרש | וודיי הוא | ודאיהו | מ | 10 הוא | אמר | אמר הוא | אש | אע"ג | — דאמרין | ורופא | אמר | א
כמה | ל | ר | דאמרין | דאמרין | ומש | לא משגחינן | להו | לדליה | לדליה | מ | שמעינן | ליה | וכנספרש | בכל
כה"י | 11 כדמר | כמר | ס | כדמר | — דאמר | כדאמר | רב אשי | מ | ו | מר בר | רב אשי | א | מרת | מורת | א
ובה"ש | כבנוסחתנו | וודיי | ואי | א | ודאי | וכנספרש | חד רופא | אומר | אומר | חר | רופא | מ | 12 אומר | אמר
אוכנספרש | אינו | אין | נסרש | אחד | ג | בטלין | א | שנים | ג | הכא | לגבי | ספק | נפשות | א | וכן | שלשה |
ושלשה | מ | ארבעה | ו | ואע"ג | דאמר | רב ספרא | תרי | כמאה | ומאה | כחרי | ח"מ | לענין | עדות | אבל | לענין | אומנות
דעות | אולינן | דה"מ | לענין | אומנות | אבל | הכא | ספק | נפשות | להקל | ואמרין | תרי | כמאה | ומאכילין | אותו | על | פי

באורים והערות

דרשה זו, והלא כבר קדמנו ר' ישמעאל בסנהדרין
עד, א. ועוד, ר' ישמעאל גופו מה לו לדרוש כאן
[בברייתא, מניין לפיקוח נפש] ממחמת כיון דאית
ליה דרשה דוחי בהם, והגיה תמיהה זו בלא תירוצ.
וכבר הקשה קושיא זו גם בעל "תוספת יום הכפורים",
הובאה ב"מנחת חנוך" בשמה, מצוה רצו, ותירץ
הרב בעל "מנחת חינוך": "סובר ר' ישמעאל דמותי
בהם לא נוכל למילף רק אם האנס אנסו לעבור על
דבר זה אינו צריך למסור נפשו, אבל אם חלה ועל
ידי העבירה יתרפא אינו רשאי להציל עצמו בזה,
וכן הוצרך ר' ישמעאל ילפותא אחרת, ושמואל סובר
דמקרא זה דוחי נפיק שלא יהיה שום צד מיתה,
כנלענ"ך נכון בעזה"י. אבל אני בענייני לא זכיתי
להבין את דבריו, שכן לפי דבריו נמצא שמואל
חולק על ר' ישמעאל, ועל כל התנאים שעמו באותה
ברייתא הדורשים כל אחד מפסוק אחר, והיכן מצאנו
ששמואל האמורא יחלוק על תנאים, כלום גם עליו
נאמר, כעל רב, תנא הוא ופליג? לפיכך נראה לי
שחילוק גדול יש, בין ודאי פקוח נפש לספק פקוח
נפש, ובעוד שבברייתא דנו החכמים על מקור הדין
בודאי פקוח נפש, שמואל דן במקור הדין בספק
פקוח נפש. וזהו שאמר דבא ביומא פה ב: "לכולהו
אית להו פירכא בר מדשמואל דלית ליה פירכא,
דר' ישמעאל — ואשכחן ודאי ספק מנלן, דרבי
עקיבא נמי — ואשכחן ודאי ספק מנלן, וכולהו
אשכחן ודאי ספק מנלן, ודשמואל ודאי לית ליה
פירכא". כוונתו שיש פירכא, אבל לא היא העיקר,
שאולי יש להשיב עליה. העיקר שכל דרשותיהם
נאמרו על ודאי ולא על ספק פקוח נפש. והוה
שהודגש גם בשאלתא שלפנינו, שעל ספק פקוח
נפש מובא הפסוק "וחי בהם", וכל הקושיות
והתמיהות של רש"ש ו"תוספת יוה"כ" מתורצות
מאליהן. ועי' ה"ג ד"ב עמ' 117, ור' תרביץ שנה ת
(תרצ"ז) עמ' 52-53.

והיכא — שלשה אופנים הן: א) רופא אומר
צריך לחלל על החולה את השבת והוא עצמו אומר
שאינו צריך, שומעים לרופא, וזו מימרא של ר' ינאי,
יומא פה. א. והטעם נאמר בגמ' שם: "תונבא הוא
דנקיט ליה". רש"י פירש: "שטות מחמת חוליו",

ר"ש

תונבא הוא דנקיט
ליה. פיר' טרדות
הדעת בעלמא הוא
דנקיט ליה. ולכן
אמר איהו לא צרי
כנא.

ר"י

אילו מאן דאית
ליד ליה ברא כו'.
יתבאר בשאלתא ד'
זאת הברכה.
תונבא. שטות מח'
מת חליו.
לב יודע מרת נפ-
שו. ולא אמרין רור'
פא קים ליה טפי.

ט

שאלתא מ

וצורכי דוולד נמי עושין בשבת, קטרינן ליה טיבורא, דלא ליעול [ביה] זיקא וליסתכן, וטומנין לה שיליה כדי שיחם הוולד [דתנן וקושרין את הטיבור ר' יוסי אומר אף חותכין. וטומנין את השליא כדי שיחם הולד] רשב"ג אומר עשירות טומנות אותה בספוגין של צמר, בנות מלכים [טומנות אותה] בספל של שמן, עניות טומנות אותה בתבן או במוכין.

ברם צריך — מהו לחתוך טבור בשבת? בתרי וולדי לא מיבעיא לך, דוודאי חיישינן לאינתוחי [דמנתחין וולדי אהדדי] ואתי לידי סכנה, ושרי, כי קא מיבעיא לך בחד וולד. מי אמרינן אפשר לאיזדהורי ביה ולא אתי לידי סכנה, או דילמא זימנין דלאו אדעתיה ואתי לידי סכנה ושרי? פליגי בה רבי יוסי ורבנן, דתנן קושרין את הטיבור בשבת ר' יוסי אומר אף חותכין [וכל צורכי מילה עושין בשבת], רבי יוסי חייש לאינתוחי ורבנן לא חיישי לאינתוחי. הלכתא כמאן? הלכה כרבנן, דהא יחיד ורבים הלכה כרבים, דכתיב [שמות כג, ב] אחרי רבים להטות, או דילמא הלכה כרבי יוסי דמיסתבר טעמיה

ר"ש
וצרכי נמי דוולד
כגון חתיכת טיבור
וכלי כדמפרש לקמן.
זיקא. דוח.
ספלים. כיודות מל-
אים שמן.
מוכין. כמו שפירש-
תי למעלה.
בתרי. פ"י בשני ור'
לדון לא קא מיבעיא
לי. דוודאי חותכין טר'
בור, דחיישינן דיל-
מא מתסכסין זה עם
זה ואתו לידי סכנה,
שוה מושך לעצמו
וזה מושך לעצמו,
ומשום הכי חותכין.

חילופי נוסחאות

בשבת] כן בכ"י וכנספר ובה"ש א | 25 וצורכי] וצרכיה כ | דוולד] וולד אמס | דוולד נמי דולד נפר | עושין] עבדינן אוכמנספר נ' נמי ו | בשבת] ביומא דשבתא א | קטרינן] קטרינן כ | טיבורא] לטבוריה וכמנפ לטבוריה סר נ' בשבת וכ בשבתא מ | ביה] כן וכמנספר | 26 לה] ל' כ | שיליה] שליחא א לשליא א לשליא כ לשליא מ לשליא נפ לשיליה נ' שיליה ד"ר | שיחם] שייחם ונספר ליחם מ | דתנן — הולד] מכ"י וכמנספר | קושרין] ונספ קטרינן ר | הטיבור] הטיבור נספר | 27 את] ל' כ | השליא] השליא ור השליא נ השלייה ס השליא פ | שיחם] שייחם ונספר | 28 טומנות] טומנין וכמ | אותה] אותן מ | אותה — אותה] ל' אמ ובה"ש א ככנוסחתנו | טומנות אותה] מכ"י נ ובה"ש א | אותה] ל' וספר | 29 עניות] ועניות א | טומנות] טומנין כ | טומנות אותה] ל' אמ | 30 צריך] נ' את למילך אכר | טבור] את הטיבור (הטיבור נסר) אוכמנספר | חולדי] נ' ודאי מ ל' א ובה"ש ככנוסחתנו | מיבעיא] קא מיבעיא א | מיבעיא לך] תיבעי לך וכמנספר | דוודאי — לאינתוחי] ל' מ | 31 חיישינן לאינתוחי] מחתכין לה א | דמנתחין וולדי אהדדי] כן אוכמנספר | דמנתחין] דמנתחי מ | חולדי] ל' מ | אהדדי] אהדדיה פ | ואתי] ואתו וכמנספר | סכנה] סכנתא כנספר | 32 ושרי] ל' אוכמנספר, ובה"ש ו ככנוסחתנו | קא מיבעיא לך] תיבעי לך וכמנספר | וולד] וולדא אנספר נ' מאי ס | אפשר] דאפשר ו | ביה] בה נספר ל' כ | 33 לידי סכנה] לאנתוחי א | סכנה] לאינתוחי וכמנספר | או — סכנה] ל' מ ואיתא עה"ג | אדעתיה] דעתיה ו דעתא נפ אדעתא ס דעת' ר | ואתי] ואתו נספר | לידי סכנה] לאנתוחי א | סכנה] אינתוחי ונספר עה"ג מ סכנתא ונ' אינתוחי כ | ושרי] ל' אוכמנספר נ' מאי א | פליגי] מיפלג פליגי אוכמנספר | בה] ל' ובה"ש ככנוסחתנו | 34 קושרין] וקושרין מ | בשבת] ל' אמ | ר' ור' פ | חותכין] נ' אותו א | 35 וכל — בשבת] מכ"י וכמ | מילה] וולד בה"ש א | בשבת] ל' נספר | רבין] דרבי וכמנספר ורבי ד"ר | חיישי] חייש ס | 36 לאינתוחי] ל' מ | הלכתא כמאן] הלכה כר' יוסי או כרבנן א' נ' מי אמרינן אוכמנספר | הלכה] הילכתא כמנספר | דהא יחיד] דחיד אוכמנספר | דכתיב] דכתיב ר | דכתיב — להטות] ל' מ

ר"י
וטומנין השליא.
והיא רפואה להתח-
מם הולד כדאמר רש-
ב"ג.

באורים והערות

השוה דברי רמב"ן המובאים ברשב"א בחידושיו לשבת קכט, א, והשוה ללשון השאלתא שהובאה ב"מגיד משנה" ח"ג, ותשובת הרשב"א שהובאה בב"י לטור אורה חיים ס' של, הוזכרה בש"ש, שממנה יוצא שפסק כשאלות, וב"דרכי משה", ובב"ח על הטור שם. פסקא זו הובאה בה"ג ד"ו כ ע"א וע"ב וד"ב עמ' 99 ובה"פ עמ' ב ובה"ר עמ' 2—3, וזו לשון ה"ר: "אומרי נהרדעים, חיה שלשה, שכעה ושלשים. שלשה ימים הראשונים בין אומרת צריכה אני בין אומרת אינה צריכה מחללין עליה את השבת, משלשה עד שבעה אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, לא אמרה אין מחללין, והיא שאמרה אינה צריכה (כאן נשמטו בנדפס כנראה המלים: אבל בסתם) מחללין, שפסק נפשות להקל. משבעה ועד שלשים אפילו אם אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת, אלא עושים לה על ידי ארמי, דאמר רב עולא בר רב עילאי כל צורכי חולי עושין על ידי ארמי בשבת, דאמר רב המנונא דברים שאין בהן סכנה אומר לגוי ועושה", וב"הלכות דרב אבא" שנדפסו ע"י רי"ג אפשטיין ב"מדעי היהדות" ספר ב, ירושלים תרפ"ז, עמ' 156—157,

בשאלתא גאונית לפ' שמות פסק ראבא, תלמיד רב יהודאי, בדרך שונה מן הגמ' ומן השאלתא שלפניו, זו לשונו: "אמי ראבא יום ראשון שחל השוה דברי רמב"ן המובאים ברשב"א בחידושיו לשבת קכט, א, והשוה ללשון השאלתא שהובאה ב"מגיד משנה" ח"ג, ותשובת הרשב"א שהובאה בב"י לטור אורה חיים ס' של, הוזכרה בש"ש, שממנה יוצא שפסק כשאלות, וב"דרכי משה", ובב"ח על הטור שם. פסקא זו הובאה בה"ג ד"ו כ ע"א וע"ב וד"ב עמ' 99 ובה"פ עמ' ב ובה"ר עמ' 2—3, וזו לשון ה"ר: "אומרי נהרדעים, חיה שלשה, שכעה ושלשים. שלשה ימים הראשונים בין אומרת צריכה אני בין אומרת אינה צריכה מחללין עליה את השבת, משלשה עד שבעה אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, לא אמרה אין מחללין, והיא שאמרה אינה צריכה (כאן נשמטו בנדפס כנראה המלים: אבל בסתם) מחללין, שפסק נפשות להקל. משבעה ועד שלשים אפילו אם אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת, אלא עושים לה על ידי ארמי, דאמר רב עולא בר רב עילאי כל צורכי חולי עושין על ידי ארמי בשבת, דאמר רב המנונא דברים שאין בהן סכנה אומר לגוי ועושה", וב"הלכות דרב אבא" שנדפסו ע"י רי"ג אפשטיין ב"מדעי היהדות" ספר ב, ירושלים תרפ"ז, עמ' 156—157,

בשאלתא גאונית לפ' שמות פסק ראבא, תלמיד רב יהודאי, בדרך שונה מן הגמ' ומן השאלתא שלפניו, זו לשונו: "אמי ראבא יום ראשון שחל השוה דברי רמב"ן המובאים ברשב"א בחידושיו לשבת קכט, א, והשוה ללשון השאלתא שהובאה ב"מגיד משנה" ח"ג, ותשובת הרשב"א שהובאה בב"י לטור אורה חיים ס' של, הוזכרה בש"ש, שממנה יוצא שפסק כשאלות, וב"דרכי משה", ובב"ח על הטור שם. פסקא זו הובאה בה"ג ד"ו כ ע"א וע"ב וד"ב עמ' 99 ובה"פ עמ' ב ובה"ר עמ' 2—3, וזו לשון ה"ר: "אומרי נהרדעים, חיה שלשה, שכעה ושלשים. שלשה ימים הראשונים בין אומרת צריכה אני בין אומרת אינה צריכה מחללין עליה את השבת, משלשה עד שבעה אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, לא אמרה אין מחללין, והיא שאמרה אינה צריכה (כאן נשמטו בנדפס כנראה המלים: אבל בסתם) מחללין, שפסק נפשות להקל. משבעה ועד שלשים אפילו אם אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת, אלא עושים לה על ידי ארמי, דאמר רב עולא בר רב עילאי כל צורכי חולי עושין על ידי ארמי בשבת, דאמר רב המנונא דברים שאין בהן סכנה אומר לגוי ועושה", וב"הלכות דרב אבא" שנדפסו ע"י רי"ג אפשטיין ב"מדעי היהדות" ספר ב, ירושלים תרפ"ז, עמ' 156—157,

Chapter IV Case 4

בשלה

קי

ואפילו דיומא ט'
בא וכולי, כלומר
ואפילו לעשות דבר
שצריך ליום טוב אין
עושין אלא צורך
אכילה.
65 אבל שאר מלאכות
כגון טחינה והרקדה
לא.

עצמו, ובעי לאפוקי מאני מבתיים לחצר, אי שרית ליה לאפוקי מאני
דשבתי בחצר לגגין דאיך חצר, אתי לאפוקי נמי מאני דבתיים דאיך חצר,
וחצירות הא לא מערבן, ושמואל אמר בין עירבו ובין לא עירבו לא גזרינן
דילמא אתי לאפוקי מאני דבתיים לגגין דאיך חצר. והילכתא גגות וחצירות
וקרפפות ומבואות רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכם כרבי שמעון. ואכסדרה
ומרפסת נמי בהדיהו, דתניא גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי רשות
אחד הן לכלים ששבתו בתוכם.

דרשה. השיירה שחנתה בבקעה. דרשה. גג גדול הסמוך לקטן. אי נמי
מי שהחשיך לו בדרך.

שאלתא נה

דאסיר להון לדבית ישראל למעבד עיבדתא ביומא טבא, דלא צריך ליומא
טבא, ואפילו דיומא טבא, צורך אכילה, אבל שאר מלאכות, אע"ג

חילופי נוסחאות

עצמו מ חצר וחצר רשות בפני עצמו בה"ש א | 61 עצמן | עצמה אוכנפר | ובעי | ובעי | 1 | נספרש
ובה"ש ש כבנוסחתנו | לאפוקי | נ | מחצר לגגין דאיך | ודאיך נפר | חצר לא כוון דשרי לאפוקי כמנספרש |
מאני | נ | עירבו | פ | מבתיים | דבתיים | כמ | לאפוקי | חצר | אפוקי מחצר לגגין דאיך חצר לא דכיון א
לאפוקי מחצר | וו | לגגין דאיך חצר לא דכיון דשרי לאפוקי מאני מבתיים עה"ג | לחצר | 1 | אי | דאי א |
שרית | שרית ספר | מאני | מאניה מ | 62 דשבתי | דשבתו | 1 | דשבתי | כנספר | בחצר | מחצר | כ | לחצר | מ |
דאיך | דאיך | פ | דאיך | חצר | 1 | ובה"ש כבנוסחתנו | חצר | חצר | ל | כמ | אתי לאפוקי
נמי | אתי נמי לאפוקי א נמי אתי לאפוקי נספר | דבתיים | נ | לגג | אנספר | 63 | הא | ל | אוכמ | מערבן |
מערבא וכמ | ובין | בין כמנספרש | לא | שלא כש | לא עירבו | נ | וכן אמר ר' יוחנן מי לחשך הלכה
כ' שמעון בין עירבו בין לא עירבו נספר וכן אמר ר' יוחנן בין עירבו בין שלא עירבו ש | לא | ולא וכמ |
לא גזרינן | חצר | ל | נספרש | 64 מאני | מאניה מ | לגג | אכמ | 65 וקרפפות | קרפפות | כ |
וקרפפות | ר | ומבואות | ל | מ | אחד | אחת ומנספר | הן | ל | כ | לכלים | כרבי שמעון | ל | נספרש
ועה"ג ש כבנוסחתנו | ואכסדרה | ואפילו | אכסדרה | אכסדרה | כ | בכל כה"י | 66 ומרפסת | ומרפסת |
ל | אמ | נמי בהדיהו | נמי ש | וחצר | חצר | כ | ואכסדרה | ואכסדרה | כ | וקרפף | וקרפף | ונ
וקרפף | פ | ומבוי | נ | כלן אוכמ כולן נספר | 67 אחד | אחת כמנספר | הן | ל | כ | 68 דרשה | בבקעה |
ככ"י אוכנפר ככ"י מ לפני ת"ש דאמר רבא | דרשה | דרשה | 1 | דרשה | בדרך | ככ"י מ לפני ת"ש דאמר
רב | ל | ש |

1 לדבית | לבית או | דלא | מאן דלא א | דלא צריך | מלאכה דלא צריך | 1 | ליומא טבא | נ | הוא נספר |
2 דיומא טבא | צריך ליומא טבא א ביומא טבא כמ | נמי דוקא א שרי למעבד כמ | דיומא | אכילה |
לצורך | צורך | נ | דיומא טבא דוקא אכילה נספר | נ | הוא | דרשי בה"ש | 1 | שאר | ל | פ | אע"ג | הוא | ל | א |

באורים והערות

הצעת בהע"ש לקרא : דרך במקום דאיך, על פי ה"ג
ראש פ' כיצד משתפין (ד"ו כו ע"ד וד"ב 125) אינה
מיוסדת על שום כ"י ואינה משנה במאומה הבנת הפסקא
הזאת. פירושה מתבהר בלשון רש"י (עירובין עז, א) :
"הלכה כר' שמעון, שהחצירות מוציאות מו לזו בלא
עירוב, והוא שלא עירבו בני החצירות כל אחת
לעצמה ואסור להוציא מן הבתיים לחצר, דכיון דאין
מצויין כלי הבית בחצר ליכא למיגזר, אי מפקת כלים
ששבתו בחצר לחברתה אתו לאפוקי נמי כלים ששבתו
בבית שהוציאו מחצר זו לחצר אחרת, אבל עירבו
גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתיים שחצר זו
לחצר אחרת." ואם נפסק לפי השאלות במפורש אם
ההלכה כרב או כשמואל, אך יש להבין מלשון :
והילכתא וכו', בסוף הפסקא, שההלכה כשמואל, וכן
פסק הרמב"ם שם הי"ח. הבריתא : גג וחצר וכו' היא
בעירובין צא, ב.

דרשה. השיירה שחנתה בבקעה, משנה, עירובין
טו, ב, וגג גדול הסמוך לקטן, משנה שם צב, א,
ומי שהחשיך לו בדרך, משנה שבת קנב, א, ור' ח"ג
שבכמה כ"י מסומנות דרשות אלו במקומן, היינו
לפני ת"ש.

שאלתא נה — גושא שאלתא זו, עירוב תבשילין,
וסמיכתו לפ' בשלה הפסוק, "שבתון שבת קדש לה'
מחר, את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו

ר"י
הוא מטלטל בכולו,
ואם יותר ולא הו'
קף קרי ליה רשות
אחת לגבי חבירה, או
לגבי חצר מטלטל
שתי אמות בזה ושתי
אמות בזה, להוציא
ולתכנס מזה לזה ל'
כלים ששבתו בתוכן
הן רשות אחת כלו'
מר שכשקדש היום
היו בתוכן ולא בתוך
הבית, דאילו בכלים
ששבתו בתוך הבית,
לא מבעיא היכא דלא
ערבו בני בתי החצר,
דאפילו מבית לחצר
לא יוציאו כלי הבית
מחצר זו לחברתה
שלא ערבה עמה.
מפני שלא הביא בעל
השאלות ל"ט אבות
מלאכות הוצרכתי ל'
כותבם כפי מה ש'
כתבם בעל היראים.
מחלל שבת קדושת
השם תיראו ואת
שבתותי תשמורו, צ'
וה הזהיר בעשרת
הדברות הראשונות
ואחרונות שישמרו.

דאסיר — שאסור להם לבית ישראל לעשות מלאכה
ביום טוב שאינה צריכה ליום טוב, ואפילו של יום
טוב, רק צורך אכילה, אבל שאר מלאכות, אף על פי
שצורך יום טוב הוא לא התירה תורה, דכתיב וכו',
ואוכל נפש גם כן, דבר שדרכו לעשות ביום טוב,
כגון לשחוט ולאפות ולבשל, אבל כגון טחינה והרקדה,

קיא

שאלתא נה

דצורך יום טוב הוא לא שרא רחמנא, דכתיב (שמות יב, טז) כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. ואוכל נפש נמי, מידי דאורחיה למיעבד ביום טוב, כגון מישחט ומיפא ובשולי שפיר דאמי, אבל כגון טחינה והרקדה, דאפשר לעשותן מערב יום טוב, אסור למיעבד ביום טוב, דמעט רחמנא הוא לבדו יעשה לכם.

ודאי נהיל לקימחא מאיתמול, ובעי למתנייה ביום טוב, שפיר דאמי, ומשנינן עילוי פתורא, כדחניא אין שונין קמח ביום טוב, משום רבי פפיס ורבי יהודה אמרו שונין, ושום שאם נפל לתוכו צרור או קיסם מותר לשנותו. תני תנא קמיה דרבינא שונין. אמר ליה כל שכן דאסיר, דמיחזי כבורר.

חילופי נוסחאות

3 הוא הן מ | שרא רחמנא | שריין ומ שריה כ ל | א | 4 ואוכל | וצורך אוכל בה"ש | א | 5 דאורחיה | דארחא מ | דאמי | דמי בכל כה"י | 6 כגון | ל | ר | לעשותן | למעבד מ | 7 דמעט | דמעט | דמעט | 1 | לבדו יעשה לכם | ל | ש | 8 ודאי | ואי מ | נהיל | כן בכ"י | אוכנספרש נהילא מ טחינה בנדפס | לקימחא | קמחא כמ קימחא ס | מאיתמול | מאתמול | מאתמול | 9 | ובעי | ל | נפרש | למתנייה | מתנייה | א | ביום טוב | ל | נפרש | דאמי | שפיר דמי למיתנייה | 10 | דאמי | דמי בכל כה"י | 9 | עילוי | עלוי | א | עילוי | מ | כדחניא | דחניא | אוכנספר | קמח | את הקמח אוכנס | פפיס | פפיס | א | פפיס | 10 | אמר | פפיס | מ | פפוס | 11 | רבי יהודה | בן בתירה | בתירה | נספר | ל | אוכנס | ובה"ש | 10 | אמר | אומ' | ר | מותר | שמותר | מנספר | ל | א | ובה"ש | כבנוסחתנו | שונין | אין שונין | את הקמח | ואם נפל לתוכו צרור או קיסם (קסם בה"ש א) מותר מ בה"ש | דאסיר | דאסור | או ל | מ ובה"ש | כבנוסחתנו |

באורים והערות

ניתנת להתפרש כאסמכתא, ולפי"ז לא יהיו גם דברי הרמב"ם בפ"א מה' יו"ט ה"ה בניגוד לשאלתות. בה"ג (ד"ו לה ע"ב וד"ב 176) הובאה כל הפסיקא הזאת בשינוי נוסח קלים, ע"י גם דאבי"ה הל' יו"ט (עמ' 470) הע' 8.

ודאי — אם ניפה את הקמח מאתמול ורוצה לחזור ולנפוחו ביום טוב, יפה, ומשנים על גב השולחן כדחניא וכו', ברייתא, ביצה כט, ב, בשינוי גירסא. שם: "משום רבי פפיס ור' יהודה בן בתירה, ור' ח"נ. שם: "שוין שאם נפל לתוכו צרור או קיסם ששוין" וכאן — מותר לשנותו. שם: "תני תנא קמיה דרבינא אין שונין קמח ביום טוב אבל נפל צרור או קיסם בידו. אמר ליה, כ"ש דאסור דהוה ליה כבורר." ר' ח"נ שבאחדים מכה"י הגירסא קרובה לזו של הגמ', ולפי גירסתנו הכונה: תני תנא קמיה דרבינא שאם נפל לתוכו צרור או קיסם שונים (מנפים שנית) ובשינוי, היינו שינפה בידו ולא שיוציא הצרור או הקיסם בידו, ועל זה אמר לו רבינא: כל שכן שאסור מפני שנראה כבורר. אבל הוצאת הצרור והקיסם ביד ודאי מותרת. ולפיכך המס' קנה, שישנה בניפוי בשינוי על גב השולחן ולא ביד, כדרך שעשתה אשתו של רב אשי (בגמ' שם) וזהו שכתוב כאן בראש הפסקה: "ומשנינן עילוי פתורא" (ע"י תוד"ה אנבא דפתורא שם). וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מה' יום טוב הי"ד: "הקמח אף על פי שרקדו מערב יום טוב והסיר ממנו הסובין אין מרקדין אותו פעם שנייה ביום טוב אלא אם כן נפל בתוכו צרור או קיסם וכיוצא בהם. ואם שינה מותר, כגון שירקד מאחורי הנפה או שירקד על גבי השולחן וכיוצא בשינוי זה." כך נ"ל לפרש פסקא זו שאינה לדעתי בניגוד כי אם בהתאמה עם גירסת הגמ'. בהע"ש פירש באופן אחר, זו לשונו: "ורבינא גריס דרבינא מקשה על הא דתני קמי' שונין, פי' ס"ל אין שונין אבל בנפל צרור או קיסם מודה ששוין, ושפיר מקשה אדרבה כי נפל בו צרור או קיסם דאסור לשנות ע"ג כלי, אבל בידו פשיטא דמותר, ולפי זה משתנה הפסק דבלא נפל צרור או קיסם

שאפשר לעשותן מערב יום טוב, אסור לעשות ביום טוב, שמיעטה תורה, הוא לבדו יעשה לכם. דין זה חוזר בשאלתא המסומנת בנדפס בס"י קו, וצינו בהע"ש, ולפינו בש"ש ובתו"ר, שהמקור לשאלתא הוא ירושלמי ביצה פ"א ה"י, שהביאו התו"ר סוד"ה גזירה, ביצה ג, א, והרשב"א בחידושו לשבת צה, א, ועוד. אבל כבר הראיתי במבוא (עמ' 19) שהירושלמי אינו יכול להיחשב כמקור לשאלתות, וגם כאן המקור הוא מכילתא דרשב"י (ציין ר"מ כשר, תו"ש לפ' בא, ס"י שם, על יסוד מדרשב"י הוצ' רד"צ הופמן, ועתה עם הופעת מדרשב"י הוצ' ריינ אפשטיין, שפיסקא זו באה שם במילואה ולא במקוצר כבמה"ג אין ספק לדעתי שזה המקור לדין שלפנינו). זו לשון המכילתא דרשב"י (עמ' 20-21): "אילו אומר לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הייתי אוי את שהוא אוכל נפש יעשה בהם ואת שאינו אוכל נפש לא יעשה בהם, תלי לוי לבדו, שאין בורדין ואין טוחנין ואין מרקדין". וכבר ר' יודע שהמכילתא דרשב"י נקראה בפי גאונים בכל "סיפרי דבי רב" בניגוד למכילתא דר' ישמעאל שנקראה בפיהם מכילתא דארץ ישראל (תה"ג הרב"י ס' רכט) והיתה מצויה בבבל. גם התלמוד הבבלי אוסר מלאכות כגון טחינה והרקדה מדרבנן (שבת צה, א, תו"ר סוד"ה והרודה; ביצה ג, א, תו"ר סוד"ה גזירה) או אפילו מדאורייתא באלו שהאוכל לא יתקלקל כי אם ישתבח על ידי שיעשו מערב יום טוב (מגילה ז, ב, תוד"ה כאן וסמ"ג ל"ת עה — בתו"ר ציין "שלא", בטעות, כנראה מפני שמתחילה במלה: שלא). וכבר בירר רש"י ב"ם של שלמה" לביצה פ"ג ס"י א' את שיטת הבבלי והירושלמי בענין זה והסיק "שהוא מן התורה אף לפי גמרתנו". מעתה בין אם נאמר שהפסוק אינו לאסמכתא, כפי שמוכח מלשון הירושלמי (אמנם הרא"ש לביצה פ"ג ס"י א נטה לומר אף לפי הירושלמי שאינו אלא לאסמכתא אבל כבר הקשה עליו רש"י ביש"ש שם ועי' "קרבן נתנאל" להרא"ש, אות ג) ובין אם נאמר שזו אסמכתא, מקורה של הפסיקא שלפנינו בשאלתא היא המכילתא דרשב"י, וזו בודאי

ר"ש

מישחט מותר, דאי שחט מערב יום טוב איתא לאיסרוהי. 5 ומיפא נהמא מותר, דרוצה לוכל פת חמה ביום טוב, מיעט רחמנא הני מן הוא לבדו יעשה ל' כמ, אכילה לחודה. 10 נהיל. הקמח שעב' רוחי בנפה קרי נ' הלא.

אין שונין. שאם הרקידו מערב יום טוב, וביום טוב ר' צה לשנות ולהרקיד אסיר, דלא צריך, ושויין שאם נפל ו' כולי, כיון שנפל בו צרור או קיסם מותר לשנותו.

כל שכן הוא דאסיר, בשנפל בו צרור או קיסם משום דמחוי כבורר, שקילא טי' בותיה. כלומר דלא צריך דהא ידעי ביה נשי. מהולאתא. מ' רקדות. אנבא. למפ' רע בשלחן ולא בע' ריבה. בבית נשא. בבית אביה.

ר"י

אין שונין. קמח שרקדו מאתמול. שונין, דליכא טרחא, ודבר הנראה הוא, שזו פעם שניה ואין זה כמרקד לבורר. עלוי פתורא. כא' חורי השולחן שיש לו תוך.

EXILE LEAVE

4476, 710111

[illegible]

464

קיד

בשלח

שאלות ופירושים

ת"ש דאמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל עירובי תבשילין צריך לזכות. אי נמי מיבעיא הכי: כי שרי לצורך ישראל, אבל לצורך גוי, אסיר, דכתיב²⁵ יעשה לכם, לכם ולא לגוים.

אי נמי ברם צריך — בהמה חצייה של גוי וחצייה של ישראל, מהו לשוחטה ביום טוב? כיון דקא טרח אדעתא דגוי, אסיר, או דילמא כיון דאי אפשר לכזית בלא שחיטה, שרי, דאדעתא דנפשיה טרח ודגוי ממילא הוי. אם תימצא לומר, בהמה כיון דאי אפשר לכזית בלא שחיטה שרי, מידי דהוה אבהמה מסוכנת, כדתנן בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא כדי שיאכל צלי כזית מבעוד יום, עיסה מהו? מי אמרינן כיון דאיפשר למפלגה בלישה, אסור, או דילמא כל חדא וחדא רפתא חזייה לדיליה ושפיר דמי. ת"ש דאמר רב חסדא בהמה חצייה של גוי וחצייה של ישראל מותר לשוחטה ביום טוב, עיסה חצייה של גוי וחצייה של ישראל אסור למיפא ביום טוב.

מאי טעמא? עיסה איפשר למפלגה, בהמה אי אפשר לכזית בלא שחיטה. ואפילו לזמוני גוי ביום טוב אסור, דאדבריה רבא לרב שמואל מר ודרש מזמנין גוי בשבת ואין מזמנין גוי ביום טוב, גזירה שמא ירבה בשבילו. דרשה. יום טוב שחל להיות בערב שבת.

חילופי נוסחאות

מאי א ברין שמיה וכן דרשה י"ט שחל להיות בערב שבת וכו' ולענין שאלתא מ | 24 אדא | אבא אוכמ | צריך | צריכין אוכ | ג' דעת א | 25 גוי | כן בד"ר ובכל כה"י ע"ג בנדפס | אסיר | לא ג' | 26 לכם | ג' ואמרינן א | לגוים | כן בד"ר ובכל כה"י ע"ג בנדפס | ג' לכם ולא לכלבים ד"ר לכם ולא כו' בנדפס | בכל כה"י | 27 צריך | ג' את למילף אכרש | חצייה | דחצייה ג' | של גוי | כן בכ"י אוכמ"רש ד"ר לגוי נספ של ע"ג בנדפס | של ישראל | לישראל | פ | 28 ביום טוב | ג' מי אמרינן מנספר | דקא טרח | דטרח אמ | 29 לכזית | ג' בשר אוכמ בה"ש | ש | שרי — הוי | אדעתא | אדעתיה | ס | דנפשיה קא טרח | הוה דקא טרח | אכ קא שחוט וטרח | ס | ודגוי ממילא קא הוי | אתי | כ | ושרי אכנספר | שרי — שרי | לי ומש ובה"ש | ועה"ש | כבנוסחתנו | 30 אם | ואם אכנספר | תימצא | תמצא אכר תימצא ג' | כיון | לי נספר | לכזית | כזית | ש | ג' בשר א | 31 דהוה | דהוי | נסר | מסוכנת | המסוכנת נפר | מסוכנת — מסוכנת | לי | ר | כדתנן | דתנן כנספ | מסוכנת | המסוכנת נספ | 32 אלא כדי שיאכל | אלא אם כן יודע שהוא יכול לאכול | לכול | נפר | ג' ממנה אוכמנספר | צלי כזית | כזית | צלי אוכמנספר | כזית | לי | פ | מבעוד יום | ג' מותר כ' ומותר מ' לי נספר | מי אמרינן | לי | ש ובה"ש כבנוסחתנו | 33 למפלגה | למפלגה | או לפלגה מ' למפלגה | פר לפלוגה | ש בה"ש א כבנוסחתנו | בלישה | לי | נספ | אסור | לי | ובה"ש כבנוסחתנו | כל | כיון דכל וכמנספר | חזייה | חזיא אוכמנספר חזיא | ס | לדיליה | לדיליה מ' | ושפיר | שפיר אוכמנספר | דמי | ג' מאי א | 34 חצייה — של ישראל חצייה של ישראל וחצייה של גוי מ' | לשוחטה | לשוחטה מ' | 35 חצייה — של ישראל חצייה של ישראל וחצייה של גוי מ' | למיפא | למיפא | לאפותה | לאפותה | ר | 36 למפלגה | למפלגה | ופ ג' בלישה כמ' | אי אפשר | ג' למפלגה | שאי | דאי | ו | אפשר | או | לכזית | ג' בשר אומ | 37 לזמוני | לזמוני | אומני | ש | גוי | כן בד"ר ובכ"י אכנספרש לגוי ומ' | מר | לי | אכ ובה"ש א כבנוסחתנו | 38 גוי | כן בד"ר ובכ"י מנספרש לגוי אכ את הגוי | ו | גוי | כן בד"ר ובכ"י מנספרש לגוי אכ את הגוי | ו | 39 דרשה — שבת | לפני ת"ש רב נחומי מ' | ש | בערב | ערב כס |

באורים והערות

בלשון פשיטא בשאלתו, וכן להיפך. ת"ש — זו בעיה בעירובין פ, א, ונפשטה כן, ועי"ש תוד"ה אמר רב נחמן נקיטין, שכללו פסק ההלכה שבשאלות לענין עירובי תחומין וחצירות ושיתופי מבואות ועירוב תבשילין. אי נמי — זו הערת העורך לדורש, שאם ירצה להציע את הבעיה הבאה יוסיף אל החלק הפשוט שלפני הבעיה את המימרא הזאת: כשהתירו, התירו דק לצורך ישראל, אבל לצורך גוי אסור, דכתיב וכו'. מדרש זה הוא במכילתא (מסכתא דפסחא פ"ט הו"ד 32) על דעת ר' עקיבא ובמכילתא דרשב"י (מהר"י רי"ג אפשטיין עמ' 21) בסתם, והשוה מגילה ז, ב ולפי "אי נמי" זה תבוא הבעיה הבאה, שכן המימרא האחרונה בחלק הפשוט של השאלתא צריכה להשתלב עם הבעיה, כאמור למעלה. אי נמי ברם צריך — בהמה חצייה של גוי וחצייה של ישראל, מהו לשוחטה ביום טוב? כיון שהוא טורח (ביום טוב) על דעת הגוי, אסור, או אולי כיון שאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה, מותר,

ר"ש אי נמי מיבעיא הכי. כלומר הא אמר רינן דכל מה דצריך ביום טוב דהוי צורך אכילה עבדינן, כי עבדינן צורך אכילה ביום טוב לצורך יש"ר ראל כדי שיאכל ממנו גוים, ישראל, אבל לצורך גוים שיאכלו ממנו גוים לא, דכתיב וכולי. אדעתא דגוי קא טרח, דהא אכיל מיניה. אדעתא דזייה קא טרח, לשוחטה, דאילו גוים לאו בר הכי הוה ובלא שחיטה ובלא כלום מצי אכיל לה, והאי דקא שחוט לה אדעתא דישאל קא שחוט ומותר. דתנן, בפרק אין צדין (ביצה כה, א) בהמה מסוכנת לא ישחוט ביום אלא אם כן יש שהות ביום טוב לכול כזית צלי ממנה מבעוד יום ב' יום טוב, לפי שאין יום טוב מכין לחול ובענין דיאכל כל ש' הוה מבעוד יום. עיסה חצייה של גוי וחצייה של ישראל מהו לאפותה ביום טוב. חזיה לדיליה. לי ישראל ומותר.

ר"ש אפשר למפלגה בלישה, ויאפה הגוי חלקו, ועכשיו כשאר פה ישראל הכל, נמי צא שטורח בשביל הגוי. אי אפשר לחלקה עד שתשחט. מזמנין גוי בשבת, דליכא שמא ירבה בשבילו, שכבר בשל צרכו מערב שבת, ואין מזמנין גוי ב' י"ט, גזירה שמא ירבה בשבילו, ואם בא להרבות בשבילו אי סור.

ר"ש
עונתה זו עונה
לשכב עימה.
שלא יתן מלבוש
של ילדה לזקנה ו'
של זקנה לילדה.

אלו מזונות וכן הוא אומר (מכאן ג. ג.) ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו. כסותה כמשמעה. ועונתה, זו עונה, וכן הוא אומר (בראשית לא. ג.) אם תענה את בנותי. רבי אליעזר אומר שארה זו עונה, וכן הוא אומר (ויקרא יח. ו.) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו. כסותה כמשמעה, עונה אלו המזונות, וכן הוא אומר (דברים ת. ג.) ויענך וירעיבך. רבי אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה, לפום שארה תן כסותה, שלא יתן של ילדה לזקנה ושל זקנה לילדה, כסותה

חילופי נוסחאות

בכל כה"י המזונות בנדפס | 4 כמשמעה | כמשמעו ר' | ועונתה | עונתה מנספר | זו עונה — שארה כסותה | ל' כ' | זו | ל' נפר | עונה | תשמיש מנספר | 5 שארה | שאר נספ | שארה — שארה | ל' או | וענה"ג א' | ובה"ש ו' איתא | עונה | עונתה נספרש בה"ש ו' ועונתה עה"ג א' | 6 המזונות | מזונות נספרש בה"ש ו' | 7 וירעיבך | ויאכילך את המן נספר ויאכילך ש' | רבי אליעזר | ר' אליעזר עה"ג א' | 8 לפום | לפי מנספרש | שארה | שאר נספר | תן | ג' לה א' | של — לילדה | של זקנה לילדה ושל ילדה לזקנה נספר | כסותה |

באורים והערות

ר"ש
שיעור העונה מפור
רש בפרק אע"פ (כ')
תובות סא. ב' ותנן
העונה האמורה בתור
רה הטילין בכל יום,
הפועלים ב' בשבת,
החמרים אחת בשבת,
הגמלים אחת לל'
יום, דברי ר' אלי
עזר. והטעם מאחר
שעונה סתומה ב'
תורה יש לפרש לפי
הנראה, הכל לפי אומ'
נתן ינהג עצמו, שעל
דעת כן נשאת לו.
וצריך אדם לקדש
עצמו בשעת תשמיש
כי אם הרהורו ומח'
שבתו דברים בעליו
נים הרי אותה המח'
שבה ממשכת באור
העליון למטה ושורה
על אותה טפה שהוא
מתכוין עליה ונמצא
אווה טפה נקשרת
ונדבקת באור העליון
זהו בטרם אצרך בבסן
ידעתך (ירמיה א. ה.)
וצריך להתנהג עמה
בצניעה ולא בקלות
ראש כמ' שדרוש'
(חגיגה ה. ב.) בפסוק
(עמוס ד. יג.) מגיד
לאדם מה שיחול, ולכן
יש להכנס עמה בד'
ברים שימשכו לבה

שהם קיום נפש) על אחת כמה וכמה (במכילתא: דין
הוא שלא תהא רשאי למנוע הימנה) דרך ארץ מנין.
אמרת ק"ו ומה דברים שלא נישאת עליהם לכתחילה
אינו רשאי למנוע ממנה, דברים שנישאת עליהם לכת'
חילה אינו דין (במכילתא: דין הוא) שאינו רשאי
למנוע ממנה. אבל כל הראיה הוזהר של התוס' מיוסדת
על ההנחה שהברייתא שבבבלי היא זו של המכילתא,
ולא כן. הברייתא שבבבלי היא זו של המכילתא דרשב"י
ושם אין הסיפא הג"ל. וגם התוס' הרגישו שדבר זה
אינו עולה עם הבבלי וכתבו: „ולפי זה תיכח ברייתא
דלעיל תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה, דמשמע דמור'
נות דרבנן, כמאן איתא. וזהו ממש לשון השאלתא
שלפנינו, המביאה כאן את סוגיית הגמ' שלפני זה
(כתובות מז. ב.) כדי להוכיח את המסקנא בדעת רבי
אליעזר בן יעקב (ר' תו"ש ח"י עמ' ס"ג.) והנראה
לי כפשוטה של השאלות כתבתי, ולזה קלע גם
בש"ש אלא שלא היתה לפניו המכילתא דרשב"י להשוותה
עם המכילתא דר"י. ולענין ההלכה, קבע הרמב"ם,
ה' אישות פ"ב ה"ב, ששלשת החיובים הנזכרים
בשמות כא. י. הם מן התורה, וכתב הרמ"מ: „הג'
דברים שכתב רבינו שהן מן התורה, ואחד מהן המ'
זונות, הם מחלוקת תנאים בפרק נערה שנתפתה
(מז. ב.) בברייתא, ופסק רבינו כדברי האומר שארה

בדברי צניעות כמעשה קהית שזכתה בצניעות לוי' בניס כהנים גדולים, ולישב דעתה גם בדברים המשמחים אותה ומכניסים אותה
בחשק ורצון כדי להרביק דעתו בדעתה וכונתו בכונתה, כי כפי הצניעות והמחשבה שנתנהג בחבור כן תחול הצניעה על טפת הורע.
ואור"ל (פסחים מט. ב.) הנותן בתו לעם הארץ כאלו כופתה לפני הארץ, מה ארי דירס ואוכל ואין לו כושת פנים אף עם הארץ מכה
ובועל ואין לו כושת פנים. ואור"ל (עירובין ק. ב.) ילמד אדם מדרגול שהוא מפייס ואחר כך בועל, ועל זה אור"ל (שם) מה
שאמר בפסוק (משלי יט. ב.) גם בלא דעת נפש לא טוב. והטעה הראויה לחבור האדם באשתו, בחצות הלילה, כמו שאור"ל במסכת
כלה נמצאה דאימא שלום אשתו של ר' אליעזר, אינו מדבר עמי אלא בחצות הלילה, ואף כי לפי הפשט הדבר הוא כי אז שקטה
רתיחת המאכל ויוליד זרע נקי, מכל מקום לפי האמת הוא כי הבה"ה מתייחד בשכינת עונו בג"ע עם הצדיקים, שנאמר (תהלים
קט. סב.) חצות לילה אקום להודות לך ובפועלות האדם כל לילות של מעלה. ספר הזוהר: „באן דבעי לאתקדשא
בקושה דמריה לא לשתמש אלא בפלגות ליליא ואילך, או בפלגות ליליא, דהא בההיא שעתא קב"ה בגן עדן וקדישא עילאה אתרעה
והדין שעתא הוה לאתקדשא האי לשאר בני נשא. ת"ח דידעי אורחא דאורייתא בפלגות ליליא שעתא דילהון למיקם למלעי באורייתא
לאזווגא בכנסת ישראל לשבחא למלכא קדישא, ובליליא דשבתא דרעותא דכולה, אשתכח ההוא זוגא דלהון בההיא שעתא לאפקא
רעותא דקב"ה לכנסת ישראל, כמה דאיתמר (דברים יד. א.) בניס אתם ליי. אלהיכם, ואילין אקרונ קדישין, דכתיב (ויקרא יט. ב.)
קדושים תהיו כי קדוש אני יי. מזון וכסות דתנן (כתובות סד. ב.) המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות (לו) [לה] מקב"י
חט"ם, או מארבעה קבין שעורים, א"ר יוסי לא פסק שעורים אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום. ונותן לה חצי קב קטנית וחצי לוג
שמן וקב גרוגרת או מנה דבילה ואם אין לה פוסק לעומתה פירות מניקום אחר, ונותן לה מיטה ומפץ, ואם אין לו מפץ נותן
לה מאחצלה, ונותן לה כפה לראשה וחגור למותניה ומנעלים ממועד [וכלים] של ג' וזוי משנה לשנה, ואין נותן לה שתיים
בימות הגשמים וחדישים בימות החמה, אבל נותן חדישים בימות הגשמים, בלאות בימות החמה והשחקים שלה, בד"א בעניי שבישראל
אבל במכבוד הכל לפי כבודו, פ"י שאם כבודו יותר מכבודו בתר ידיה אוליין, אם כבודו יותר מכבודו יפרנס אותה כמו שהיתה
רגילה, דתניא עולה עמו ואינה יורדת, אף לאחר מיתה, לן הלכה כר' יהודה בפרק נערה שנתפתה (כתובות מז. א.) אסמכתה
א"ר אבא ב"ר אבהו בכתובות (סא. א.) בעולת בעל (בראשית יד. ד.) בעילתו של בעל, ר' אליעזר אומר היא היתה אלא כל חי (שם ב')
יחיים נתנה, ואמר אב"י חמשין זוזי פשיטי, פ"י מעות ששמונה כסף דינר, ותניא מותר מזונות לבעל, מותר בלאות לאשה, ואמרין
לאשה למה ל'י, אמר רבא שמתכסה בהן בימי נדותה כדי שלא תתנהג על בעלה, ואמר אב"י נקיטנ מותר בלאות אלימנה ליורשין,
התם הוא כדי שלא תתנהג על בעלה, הכא תתנהג ותתנהג, ותנן אם היתה מניקה יוספין לה על מזונותיה, לפום שארה.
זקנה קשה לה משוי, אינה יכולה ללבוש בגדים רחבים, וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהן.

שאלתא סח

קפו

ועונתה. לפום עונה תן כסותה, שלא יתן חדשים בימות החמה ושחוקים בימות הגשמים. תני רב יוסף שארה זו קירוב בשר, שלא ינהג בה מנהג פרסיים שמשמשין מטותיהן בלבושיהן. מסייעא ליה לרב הונא, דאמר כל האומר אי איפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. אלמא קסבר רבי אליעזר בן יעקב כוליה קרא בכסות משתעי, עונה לא צריכא קרא. מזונות, תקנתא דרבנן, דתניא תיקנו רבנן מזונותיה תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות. פירות מאן דכר שמייהו? חסורי מיחסרא והכי קתני, תקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה, לפיכך בעל אוכל פירות. איפוך אנא. אמר אביי לעולם לא תיפוך. מאי טעמא? תיקנו מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי.

ברם צריך — אילו אשה דאמרה לא בעינא מזונות ולא מעה כסף לצורכי, ומעשה ידי ליהו דילי, מי שמעינן לה, אי לא? מי אמרינן עיקר תקנתא לדילה עבדו רבנן. דתיתזין מבעל, והיא קא אמרה לא בעינא, או דילמא עיקר תקנתא לדילה עבדו רבנן, דליהו מעשה ידיה לבעלה. **ת"ש**, דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה לומר איני ניוזנת ואיני עושה, אלמא עיקר תקנתא לדילה עבדו רבנן והיא קא אמרה לא קא בעינא. וכדרבא, דאמר, כל האומר אי איפשי בתקנת חכמים כגון זאת שומעין לו. והא קתני תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה? איפוך, אימא: תיקנו מעשה ידיה תחת מזונותיה, לאפוקי מדר' שמעון בן לקיש [דאמר] מתוך שיכול לכופה על

ר"ש
שחוקין, סמרטוטין.
קירוב בשר. להיות
ישיבים ערומים.
עונה לא צריכא.
דכיון דנשאה ודאי
שכיב עימה.
מזונות. נמי לא צי
ריך דתקנתא דרבנן
היא.
תיקנו מזונותיה.
להיות האשה ניוזנת
משל בעלה תחת מע
שה ידיה דהויא די
דיה.

ופירקונה. שמא ת
לך בשבית חייב בע'
20 לה לפדותה תחת כ'
תובתה דירית לאחר
מיתתה.
תחת פירותיה דא
כל.

איפוך אנא. ונימא
תיקנו מזונותיה תחת
פירותיה, וכן כולם.
אמר אביי לעולם
לא תיפוך. דרבנן
תיקנו מצאוי למצאוי
ושאינו מצוי לשאינו.
מזונות מצוי ומעשה
ידיה מצוי. קבורתה
מצוי, ירושת כתובתה
מצוי, הילכך תיקנו
זה כנגד זה. ופרקונה
אינו מצוי, שבאלף
נשים אין לך אשת
איש אחת נשבות, פיר
רות נמי אינו מצוי,
שרוב נשים אין מבי
אות נכסים שדות
וכרמים מבית אביהן
לבת בעליהן, ועל
[כן] תיקנו זה כנגד
זה.

לאו כל כמינה.
כלומר לא שמעינן
למה דהיא אמרה.
איני עושה. כלומר
איני עושה לבעלי.
ואקשינן והא קתני
תקנו מזונותיה תחת
מעשה ידיה דמשמע
דתיקנו שיתן לה
בעלה מזונותיה בשר
ביל מעשה ידיה ש'
נותנת לו אלמא עיקר
תקנתא לדילה וקשי'
יא לרב הונא. ופי'
שוטה היא.

חילופי נוסחאות

ל' כ' 9 לפום] לפי מנספרש, עונה] עונתה בכל כה"י [תן] יתן נספרש [יתן] ג' לה בכל כה"י [ושחוקים] ושחוקים בכל כה"י [10 הגשמים] 10 בדרי ר' אליעזר כ' [תני] תאני אכס [זו] זה ש' זו [קירוב בשר] ל' אוכל [ינהג] ינהג אכס [11 מסייעא] מסייע [ליה] ל' 1 [דאמר] ג' רב הונא אוכל [12 איפשי] אפשר ו' [רבי אליעזר] ר' אלעזר ו' בה"ש א' [13 בן יעקב] ל' מ' [כוליה] כולא מ' כולה ספר [כוליה קרא] כולי האי קרא כ' [בכסות] בכסות ו' [משתעי] קא משתעי [אונספרש] ל' כ' [צריכא] צריכא אפשר [14 דרבנן] ג' היא אוכל מ' הן ס' [תיקנו] תיקנו ו' [רבנן] ל' [אכמנספרש] מזונותיה] מזונותיה] ופרקונה] פרקונה] א' ובה"ש: פרקונה וקבורתה] 15 אוכל [בכל כה"י] אכיל בנדפס [פירות] ל' פר' [מאן] מאי נפר' [מאן דכר] מאי אידכר ס' [פירות] — קתני [מאי קאמר] [מאי טעמא] (כ' אמר אביי (הכי אמר ש') וכמש' 16 מזונותיה — ידית] ל' [וכמנספרש] ופירקונה] פרקונה [וכנספרש] פירות — אוכל פירות] ל' א' ועה"ג: פירות מאן דכר שמייהו אמר אביי הכי קאמר [וקנו] פרקונה תחת פירותיה וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל פירות מאן דכר שמייהו אמר אביי מיכל לא נכלינהו אנוהי נניחניהו ומימנע ולא פריק קמ"ל דהאי עדיפא לה דומינן דלא מלו ופריק לה מדדיה [פירות] [וכמנספרש] 17 אוכל פירות] ג' בחייה ספר [איפוך] אנא [ל' אוכלנספרש] אמר — טעמא [מאי טעמא] אמר אביי אוכלנספרש מאי טעמא (אמר אביי בה"ש) מ' [מאי טעמא] ג' אמר אביי פ' 18 [ושאינו] ואת שאינו א' 19 צריך] ג' את מילף אכר [אשה] איתתא נספרש [לא בעינא] בעיי אנא ו' ג' אנא א' [ולא מעה כסף] ולא בעינא מיניה כסף כ' [מעה] מעה ש' [כסף] ל' ש' [לצורכי] צרכי אוכלנספרש [20 ליהו] ליהו אוכל [אי] אי אוכל [21 תקנתא] תקנה מ' [עבדו] עבדו אוכל [רבנן] ל' א' ג' כי היכי או' [דתייתזין] דתזון כ' דתיזון מ' [מבעל] מבעלה ו' [והיא] והא ספרש בה"ש א' ג' הא כמ' קא אמרה] אמרה מפרש [לא] דלא וכמנספרש [בעינא] בעינא ו' ג' ושומעין לה בה"ש א' 22 עיקר] ל' מ' [הקנתא] תקנה מ' [עבדו] עבדו אוכל — לדיהו — לבעלה] דלזכי במעשה ידיה ו' [לבעלה] לדליה אנספרש ידיה מ' דיליה ש' ג' והילכך לאו (ולאו מ') כל כמינה בכל כה"י 23 אשה] היא ומ' [לומר] שתאמר וני לבעלה בכל כה"י 24 [עבדו] עבדו אוכל. [והיא] והא ומנספרש ג' הא א' קא אמרה] קאמרה איכ אמרה מספר' קא בעינא] בעינא אוכלנספרש בעינא מ' 25 [וכדרבא] כדרבא אוכל [וכדרבא] דאמר רבא מ' [דאמר] ג' רבא אוכלנספרש [זאת] זו וכמ' זה ספר 26 [קתני] קאתני ש' [תיקנו] ג' רבנן ו' ל' מ' [מזונותיה] מזונות א' [ידית] ג' אלמא מדקתני מזונותיה תחת מעשה ידיה עיקר תקנתא לדליה עבדיה רבנן עה"ג ו' [אימא] אלמא מ' ואימא ספר ל' כ' [תיקנו] ג' רבנן ו' 27 [מזונותיה] מזונות או' [לאפוקיה] פ' [מדר'] מנספר דרבי בנדפס [מדרש לקיש] אוכל דריש לקיש ש' ג' דאמר וכנספרש

באורים והערות

שלפנינו ס' והזהיר למשפטים (דף סד ע"ב) וב"ענפי יהודה" (שם) כדי לשלב עם סוף פיסקא זו את הבעיה. **ברם** — אילו אשה שאמרה: איני רוצה מזונות, ולא מעה כסף לצורכיה, ומעשה ידי יהיו שלי, האם אנו שומעים לה, או לא? האם אנו אומרים: עיקר התקנה לה עשו חכמים, שתהא ניוזנת מן הבעל, והיא תהא אומרת: איני רוצה, או אולי עיקר התקנה לו עשו חכמים, שיהיו מעשה ידיה לבעלה, ולענין מעה כסף שנוספה בלשון הבעיה, ר' מאירי לכתובות נו, ב: "מגדולי הראשונים כתבו שאף במותר (מעה) תחת מותר מעשה ידיה) יכולה לומר כן, ואף בשאלות

ר"י
לפום עונתה. לפי
העת אם חמה אם
צנה. חדשים חמים הם
יותר מן השחקים.
תקנו מצוי כו'.
מזונות ומעשה ידיה
מצויין, שבייה ונכסי
מלוג לא שכיחי.

נכתבה כן בפרשת משפטים, וכבר ציין בש"ש את

ה"רן ובהע"ש שגם הרשב"א בחידושו ותר"ן הביאו

לשון השאלות בענין זה.

ת"ש — הממרא של רב הונא בשם רב, כתובות נה,

ב, וזו של רבא, שם פג, א, ושי" (בש"ש ציין שבששה

מקומות בש"ש נזכרה). הקושיא: והא קתני וכו'

והתירין: איפוך אימא, שם נח, ב (בלשון מיתבי).

והמלים: לאפוקי דריש לקיש וכו', שם: ופליגא

דריש לקיש וכו', ובנדפס נתקצרו הדברים עד שאין

להם מובן, ר' הנוסף באריחים ובח"י. וקביעת ההלכה.

כרב הונא אמר רב.

קנז

שאלתא קיא

פוסקין צדקה על הציבור אלא להשיא יתום ויתומה דברי בית שמאי ובי"ה מתירין. בי"ש אומרים אין משדכין על התינוקות לארסה ועל תינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות בשבת, ואין מנחמין אבלים, ואין מבקרין את החולים בשבת, ובית הלל מתירים. והלכתא כבית הלל בכולהו.

שאלתא קיא

דאילו שכבא דשכיב בשבתא, עבדינן ליה כל צורכו, כדתנן עושין כל צורכי המת, סכין ומדיחין אותו, ובלבד שלא יזוז בו אבר.

וכד גני מגנא שרי לנחותיה מבי סריא, אבל טלטולי אבראי וחזוריה אסור, דתנן שומטין את הכר מתחתיו, ומטילין אותו על החול בשביל שימתין. ושרי

חילופי נוסחאות

בן גמליאל אין משדכין את התינוקת לארס ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות ואין מנחמין אבלים ואין מבקרין חולים בשבת דברי בית שמאי ובית הלל מתירין | וכן | וכן | וכן | בשבת | וכו' | א | בן אלעזר | כן | בכה"י | ונספ | ובגדס | ולי | דיר | משום | מתירין | ל' | 56 | הציבור | ג' | בשבת | נספ | אלא | אפילו | נספ | שמאי | שמי | 57 | ב"ש | אומרים | משום | מתירין | ל' | 56 | הציבור | ג' | בשבת | נספ | אלא | התינוק | ללמדו | ספר | וללמדו | אומנות | ואין | מנחמין | אבלים | ואין | מבקרין | חולים | בשבת | דברי | ב"ש | 1 | התינוקת | ג' | בשבת | פ | לארסה | לארסה | נספ | ג' | בשבת | נס | תינוק | התינוק | נספ | ספר | תורה | נספ | 58 | בשבת | ל' | ובי"ה | הלל | מתירין | נספ | ואין | אין | א | את | החולים | חולים | אנפ | חולין | ס | בשבת | ג' | משום | עונג | שבת | א | 59 | מתירין | אונספ | בבית | הלל | בכולהו | בכולהו | בבית | (דבית | פ) | הלל | אנספ | בכולהו | בכולהו | מ | ג' | דמתירין | (וגו' | א) | בכל | כה"י |

1 דאילו | דאלו | ד"ר | ארכמ | שכבא | מאן | א | שכיבא | ופ | שיכבא | כנס | עבדינן | ארכמ | מעבדינן | נפש | מעבדינן | ס | עבדינן | ד"ר | עבדינן | בגדס | ליה | ל' | ומ | צורכי | ד"ר | צורכי | ארכמ | צרכו | נפ | ג' | סכין | ומדיחין | אותו | נספ | כדתנן | דתנן | ארכמ | צורכי | צרכי | ארכמ | צרכי | כ | 2 | המת | ג' | בשבת | ארכמ | סכין | ל' | א | יזוז | יזוז | 3 | וכד | וכי | כד | א | גני' | ל' | כ | מגנא | מיגנא | אכש | מגני | כ | ג' | בשבת | א | בחמה | אכש | עה"ג | מ | בלחמא | 1 | לנחותיה | לאחותיה | כ | מבי | סריא | מן | בי | סדיא | אכמ | מבי | סדיא | 1 | מן | בסדיה | נס | מדי | צדיה | עה"ג | מן | בסדיה | פ | מן | בסדיה | ש | טלטולי | לטלטולי | אכמ | לא | לטלטולי | 1 | וטלטולי | ס | וחזוריה | ואחזוריה | א | וחזוריה | וכנס | וחוריה | מ | וחוריה | פ | 4 | דתנן | דתנן | 1 | שומטין | ושומטין | כ | שימתין | שימתין | נספ |

באורים והערות

דאילו — מת שמת בשבת עושין לו כל צורכו, כמו ששינוי וכו', שבת פכ"ג מ"ה, קנא, א.
וכד — וכשהוא שוכב מותר להורידו ממיטתו (אם הגירסא: מבי סריא נכונה, ר' ח"נ, ובערוך ע' סר (7) השלם ח"ו ע"מ קנא, מלשון סר 10 ה"א ש, ואם הגירסא: מבי סדיא נכונה, בערוך ע' סר (3) מלשון בי סדיא, שם ע"מ כב) אבל להוציא לחוץ ולסבבו אסור, ששינוי וכו', המשך המשנה שם, ומותר להניח ספוג של מים על לבו כדי להקר את לבו, כמו ששינוי בברייתא, הובאה בגמ' שם קנא, ב, המלה: עכבה, כמו עקבה, פירושה ספוג המעבב בתוכו את המים, ר' סנה' קח, ב: "יש לנו דבר ועקב שמו", ובערוך ע' עקוב: "פ"י שהוא מין ספוג ושואב את המים, ושם ע' עקב, כמו עקב (השלם ע"מ קצה), ויש כ"י, ר' ח"נ, שכתוב בהם: עריבא, או עריבה, היינו עריבה של מים, בתו"ד כתב: "האי עכבא לא מצאתי לו חבר בערוך האמנם נראה לע"ד להגיה: ושרי לאחותי רקובא דמיא, דתרגום חמת מים, רקובא דמיא, אבל לא מצאתי גידסא כואת, ולעומת זה מצאתי בערוך בע' עקוב כנ"ל, והקוף אהקן מתחלפות המלים: מאי פוקקין וכו' אינו בגמ', והן מלשון השאילתות, או שכן גרסו בגמ' שם בפירוש הברייתא ופוקקין לו נקביו, היינו: שמניחים באוזני ובנתיירי כדי שלא

בגמ' שבת יב, א בשינויים. וע"י בהע' הר"ש ליברמן ובנסמן שם עמ' 278-279.
שאלתא קיא — נושא שאלתא זו הוא איסור עשיית צרכי המת בשבת ובי"ט, וסמיכתו לפי אחרי מות מובנת. ברוב כה"י ארכמנספ מקומה של שאלתא זו הוא אחרי השאלתא הקודמת לזו בפי' כי תצא, וכן בגדס, סי' קנז, לפי' כי תצא, מיד לאחר השאלתא שלפני זו: "שאלתא דאילו שיכבא דשכיב בשבתא עבדינן ליה כל צרכיה וגו' כדאיתא בפרשת אחרי מות", בכ"י ש באה שאלתא זו בפי' וזאת הברכה, ג"כ מיד לאחר השאלתא הקודמת לזו בענין ביקור חולים, בפי' הר"ש מכ"י היא באה בפי' וזאת הברכה, ובפי' הר"י מכ"י לאחר השאלתא הקודמת, בענין ביקור חולים, שרשום עליה: "אתם נצבים", ואילו על שאלתא זו רשום: "שאלתא וזאת הברכה", וכן משמע שהיה לפני הרוקח בפי' ברכה שכן הוא כותב בסי' שסא, ה' ברכת ציצית: "ובשאלתות דר' אחאי פסיק בפסירה למשה" וכן בראב"ה, הלכות יו"ט, סי' תשיח: "בשאלתות בסוף וזאת הברכה" ובגדס, לאחר סי' קסד, בענין ביקור חולים, כתוב בפי' ברכה: "שאלתא דאילו שיכבא דשכיב בשבתא עבדינן ליה כל צרכיה וכו' כדאיתא בפרשת אחרי מות".

ר"ש
אין משדכין. אין
עוסקין. כולהו חד
טעמא ניהו. ואסרי
בית שמי וקסברי ודי
בר דבר (ישעיה נח,
יג), דיבור אסור היר'
הור מותר, ואפילו
בדבר מצוה. ובית
הלל מתירין, דסברי
ממצוא הפצר (שם)
חפצין אסורין, חפצי
שמים מותרין.
אין מנחמין אבי-
לים ואין מבקרין
חולים. משום עיניו
שבת. ובית הלל מתי-
רין. והלכתא בכולהו
כבית הלל.

דאילו שיכבא דש-
כיב. פי' מת דמית,
שמושב בקוצר רוח,
עבדינן כל צורכיה
כדבענן למימ.
דתנן פרק שואל
אדם (שבת קנא, א)
עושין כל צורכי המת
סכין ומדיחין אותו
ובלבד שלא יזוז בו
אבר, ששיטת הרגל
או היד מן הכר, ואמ'
כל לאיתוי מאי?
לאיתוי הא דתנן דמ'
ניחין כלי מיקר וכלי
מתכות על כריסו,
שלא ינפח.

וכד גני המת בחמה
שרי לנחותיה בי סר'
י"א עליו ומטלטלו
אגב בי סדיא דהוי
דבר דכ"ר טלטול הוא.
ואם תאמר דמטל
כלי מהיכנו, שאני
כבוד הבריות דדחי
את לא תעשה שבי'
תורה, נ"א, שרי לנ'
חותי מבי סדיא ול'
אחורי לארצא אבל
לסלטולי להילוכו ב'
חוף אסור.

כדתנן פרק שואל
(שם קנא, ב) שומטין
את הכר מתחת המת
ומטילין אותו על ה'
חול שהיא קרה עד
שימתין שלא תסתר.

ר"י

אין משדכין בשבת
משום ממצוא חפצר
(ישעיה נח, יג) ובי"ה
מתירין דקסברי חפצר
ולא חפצי שמים.
ואין מנחמין. משום
דמצטער עם המצ-
טערי.

דתנן במסכת שבת שואל (קנא, א) עושין כל צרכי המת כו'. שלא יזוז בו אבר, שלא יגביהו או רגלו ואפילו ריסי עיניו. וכד גני מגנא, וכשהוא במקומו לשם רוחצין אותו אבל לטלטלו ממקומו אסור. שומטין את הכר, כיון שאינו נוגע במת והכר לא נעשה לו בסיס שלא תיחורו מת עליו. בשביל שימתין. שיתלחח מחמת החול ולא יסריח, כדאמ' בפרק לא יחפור (בבא בתרא יח, א) כל דבר לח קורא התנא מתונתא.

רלא

שאלתא קכג

30 בארץ, מה לי בחוצה לארץ. אלא האי בארץ, כל שבארץ, והאי בכם, כדאמרין בכם לא תעשו, דברי בן חנינאי. וכן הלכתא.

שאלתא קכג

דאסיר להון לדבית ישראל למישחט חיותא וברה בחד יומא, דכתיב (ויקרא כג, כח) ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. ושה כתיב, לא שנא כשב ולא שנא עז, דכתיב (דברים יד, ד) שה כשבים ושה עזים. וחיה ועוף לא אסירי.

חילופי נוסחאות

30 מה | ומה ש | בארץ | בארצכם | אנספר | לאתויי | א | כל | ג' מה | א | שבארץ | שבארצכם | א | ג' לא תעשו | וכמנספר | והאי | וכן | נמי | שמעינן | מיניה | א | לי | פש | בכם | שבארצכם | וכ | כם | מנספרש | ג' | שבארצכם | כמ | כדאמדינן | כי | דאמי | ש | 31 | בכם | לא תעשו | לי | א | דברי | בן חנינאי | לי | בכל | כה"י | הילכתא | ג' | וג' | א |

1 להון לדבית ישראל | לישראל מ | לדבית | לבית 1 | לדבית ישראל | לישראל א | וברה | ובהא א | וברא | וכמ | בחד יומא | ביוםא חד | אוב | ביומא | חדא מ | דכתיב | דכתיב | אובכמ | 2 | ושור | שור 1 | או | שה | ושה מ | אותו | אחד | לי | ש | לא | אחד | וג' | מ | 3 | ושה | כתיב | ושור | דכתיב | קרא | א | כתיב | דכתיב | כנפר | דכתיב | מ | כשב | כשב | ש | כשב | עז | עז | ולא | שנא | כשב | נספר | דכתיב | כדכתיב | אש | דכתיב | ומ | כשבים | כשבים | א | 4 | עזים | בעזים | א | וחיה | וחיה | ש | אסירי | אסירי | אומנספרש | 5 | לא | שנא | בתרה |

באורים והערות

גאון לעיל סימן צט [קטז] ד"ה ברם צריך וכו' — בתר אימיה אולינן ואין חוששין לזרע האב ע"כ אין שום דאיה דשפיר י"ל דדוקא לחומרא אמר הכי אבל לקולא לא וכדמסקי הש"ס בסוגיין (עט). דרב יהודה ספוקי מספקא ליה ולהכי יש לומר דאותו ואת בנו נוהג נמי בזכרים וכדעת הרא"ש דפליג אה"ג והרב אלפס ע"ש. אמנם נראה דהרא"ש דייק מהכא שכתב גאון דאסיר להון וכו' למישחט חיותא וברה וכו' ולא כתב חיותא ובריה, ככתוב בתורה אותו ואת בנו. ובהע"ש כתב ע"ז: "ודברי הש"ש כאן משגה הוא ואישתמיטתיה דברי הרמב"ן ז"ל" (במלחמות על הר"ף לחולין, ד' ויילנא כז ע"ב). אבל אם נעלמו ממנו לשע"ה דברי הרמב"ן (שם) הרי בהערותיו שיש לדייק מלשון השאלות כאן, כדרך שדייק הרא"ש מלשון התרגום, צדק ללא ספק. ור' ס' האשכול (אלבק) ח"ב עמ' 129: "רב אחא משבחה והגאון ד' יצחק ז"ל כתבו דלית הלכתא כחנניא, ועי"ש בהע"ש כב. ובס' והזהיר: "ואותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים, וכן בה"ג.

ושה כתיב — בין כשב ובין עז, שכתוב שה כשבים ושה עזים. ע"י חולין עה, ב, תוד"ה זה. וחיה ועוף אינם אסורים. כן בספרא עה"פ: ושור או שה, וע"י חולין עט, ב ושם עה, א, תוד"ה ועוד: "ואת ואמאי לא גמרינן שור שור משבת ויהא אותו ואת בנו נוהג אף בחיה כדאשכחן בשור שנגח את הפרה" (ביק נד, ב) ומתרגים כמה תירוצים. ועי"ג בבכורות טו, א: "אי מה צבי ואיל אין אותו ואת בנו נוהג בו", ובה"ג: "וכי אסיר בהמה אבל חיה שפיר דמי ואף ע"ג דקיימא לן דחיה בכלל בהמה, להכי כתב דחמנא ושור או שה בהמה אין חיה לא", ולהלן שם נכפלו הדברים: "וכי אסיר דחמנא בהמה אבל חיה ועוף שרי למישחט", ובס' והזהיר: "וכשאסור לשחוט בהמה אבל חיה ועוף מותר לשחוט".

דאמר בחגיגה שאלו את בן זומא — התם נפקא לן מארץ כדמפרש בשאלות דרב אחאי דהא חובת הגוף הוא מה לי בארץ מה לי בח"ל אלא האי בארץ לכל אשר בארץ אתא. ועי"ע רש"י עה"ת, ויקרא כב, כד.

שאלתא קכג — נושא שאלתא זו הוא האיסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד, וסמיכתו לפ' אמור הוא הפסוק המובא בראש השאלתא. בה"ג ד"ו קלד ע"ב — ע"ד וד"ב 562-560 שוקעו חלקים משאלתא זו. מסוף השאלתא: אי נמי וכו' וכן מה"ג מוכח שהשאלתא שבידינו מקוטעת ולפני ה"ג (ואולי גם לפני "ארחות חיים" ח"ב, עמ' 435) היתה ביתר הרחבה. גם בה"פ דרירנו נמצאות פיסקות אחדות משאלתא זו, ובתרגומן לעברית, כנראה מה"ג, בס' והזהיר לפ' שמיני. דאסיר — שאסור להם לבית ישראל לשחוט בהמה ובנה ביום אחד, שכתוב וכו', ובה"ג: "אסיר למישחט חיותא וברה (ד"ב: בעירא וברה) בחד יומא שנאמר" וכו', הכוונה שנוהג בנקבות בלבד. ר' ירוחם, תולדות אדם וחיה, ספר אדם, נתיב חמשה עשר חלק חמישי (צח ע"א) כותב: "אותו ואת בנו אם נוהג בזכרים ר"ל לשחוט האב עם הבן או הבת כמו שאסור לשחוט האם עם בנה, מחלקת בגדולים בזה הפרק. יש פוסקים דאינו נוהג בזכרים אלא בנקבות וכן ס' ד"ף ובה"ג ושאלות". והרא"ש לחולין פ"ה ס' ג כותב: "וגם מדמתרגמינן ושור או שה, ותורתא או שיתא [לה ולברה לא תכסון ביומא חד] משמע דאינו נוהג בזכרים. ומיהו אשכחן סתם משנה כחנניא (האומר שנוהג בין בזכרים בין בנקבות) — והאי דקתני במתניתין אמה מכרית לשחיטה, אורחא דמילתא קתני, דהאם ידוע, אבל האב אינו מצוי כל כך שיהא ידוע, ובעל הלכות פסק דליתא לדחנניא בענין אותו ואת בנו, וכן בשאלות וכן רב אלפס". העיר בש"ש "כי מה שהעיד הרא"ש בשם השאלות דליתא לדחנניא לא נמצא הכי להדיא בדבריו של גאון, ואי מהא שכתב

ר"י
דאסיר להון לדבית
ישראל למישחט חיו-
תא וברה. ואם שחט
לוקה. אבל הבשר
מותר באכילת.
וחיה ועוף לא א-
סירין. כדחנניא בת"כ
שור ולא חיה עוף
ולא שה, שאם היינו
למדים שור שור
משבת, לרבות את
הכל, א"כ שה למה
לי.

רלב

אמור

שאי לוחש קכג

ר"ש

אין לי שהוא אסור לשחוט אלא אותו קודם ואחר כך בנו תחילה ואחר כך אותו מניין? ת"ל לא תשחטו, מכל מקום, בין אם שחט אותו ואחר כך בנו, בין אם שחט בנו ואחר כך אותו.

כשהוא אמר לא תשחטו שמענו מי נה דשנים חייבין, הא כיצד? אחד שחט את הפרה ואחד שחט את אימה ואחד שחט את ביתה שנים אחרונים חייבין אחד משום בנו ואותו, ואחד משום אותו ואת בנו, מכל מקום, בין אם שחט תריוהו איהו, בין אם שחט הוא אחר הראשון.

היום הולך אחר הלילה, כלומר לילה ויום, שאם שחט אר"י ביום מותר לשחוט בנו בלילה הבא, אבל אם שחט בלילה אסור לשחוט בנו ביום הבא אחר הלי.

במוקדשין לילה הולך אחר היום, כגון תורה שאכילת ליום ולילה עד חצות, וכגון זבחי שלמי ציבור שנאמר (ויקרא יט, ו) ביום זבחי חכם יאכל לא תור, תירו ממנו עד בקר, יכול אף זה כן ת"ל ביום אחד.

ר"י

לא שנא כי שחיט אמה ברישא, נר"א מדעת הרב דאיתו ואת בנו נוהג בנך בות ובנו משמע מי שבנו כרוך אחריו

שזה האם ואת בנו ודאי, אבל האב והבן מותר לשחוט ביום א', ולית הלכתא כחנניה דאמר כתיב אותו דמשמע זכר וכתוב בנו מי שבנו כרוך אחריו דמשמע נקבה, הילכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות, וי"מ שמאחר שר' אליעזר וחכמים ור' יהודה מסופקי בדבר, ואונקלוס שתרג' וישר או שה ותורתא או שיתא תפס בדבריו באם ללקות עליו אבן מודה שאף באב ובן אסור מספק, ר"מ ז"ל (הל' שחיטה פ"ב ה"א) אותו ואת בנו נוהג בנקבות שזה בנה ודאי [אביו] אין שוחט שניהם ביום א', ואם שחט אינו לוקה שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג, וכן כתב בעל המאור ז"ל. לא תשחטו, בלשון רבים משמע הרי כאן שנים, הוהיר את שניהם, בין אתה שוחט את האם בין אתה שוחט את הבת, ולא משכחת שנים עוברין אלא בג' (מקומות) 'בהמות'. הא כיצד? בת ואם ובת, דאי אם ושני בניה, למה לי קרא פשיטא מה לי חד מה לי תרי, כי היכי דמחייב אהאי, מחייב אהאי, ואי בפרה ובתה ובת בתה, פשיטא תריוהו אותו ואת בנו, אלא על כרחך באחד שוחט את הפרה והשני את אמה והשלישי את בתה קאמר, ולא שמעינן דאבנו ואותו נמי מחייב, ובגמרא פריך: והאי מיבעי ליה לגופיה, ומתרג' א"כ ליכתוב קרא לא (תשחטו) [תשחט] ואכתי מיבעי ליה לגופיה דאי כתב דחמנא לא תשחט, חד אין תרי לא, כתב דחמנא לא תשחט, דאפילו תרי נמי מחייבין וכו', פ"י אחד שחט את האם ואחד שחט את הבת הוה אמינא אפילו אחרון פסוד קמ"ל, ומתרג' א"כ ליכתוב דחמנא לא ישתטו מאי לא תשחטו ש"מ תרתי, היום הולך אחר הלילה, שחט האם משחטיה [אינו] שוחט הבת כל הלילה וכל יום המחזרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר היום שעבר, את זו דרש וכו', משום דבעינן דקדשים כתיב אותו ואת בנו דכתיב (ויקרא כב, כז) ידעה לקרבן, וסמך ליה אותו ואת בנו, ושל מטה דכתיב (שם, שם, כט) וכי תזבחו זבח תודה וכו', בקדשים לילה הולך אחר היום, דכתיב (שם, שם, ל) ביום קרבנו יאכל לא תותירו ממנו עד בקר, אלמא יום של לילה של אחריו קרי יום קרבנו עד הבקר.

[לא שנא כי שחיט אמה ברישא, אסיר למשחט ברה בתרה] ולא שנא כי שחיט בתה ברישא, אסיר למשחט אמה בתרה, דתניא אותו ואת בנו, אין לי אלא אותו ואת בנו, בנו ואותו מניין? ת"ל לא תשחטו, הרי כאן שנים, הא כיצד? אחד שחט את הפרה ואחד שחט את אמה ואחד שחט את בתה, שנים האחרונים חייבין, היינו לא תשחטו דכתיב תרי, דאי לאיחיוביה לאחרון הוא דאתא, ואע"ג דלאו הוא שחטיה לראשון, ליכתוב לא תשחט [אלא לא תשחטו, מכל מקום] 10. ויום אחד האמור באותו ואת בנו, היום הולך אחר הלילה, דתניא את זו דרש שמעון בן זומא לפי שכל העניין שלמעלה ושלמטה אינו מדבר אלא במוקדשין, ובמוקדשין הלילה הולך אחר היום, יכול אף לענין אותו ואת בנו

חילופי נוסחאות

בכ"י ו בשאר כה"י בשינויים [לא] ולא אכ [שחט] שחט מ [אמה] אימא אכש אמא מ [אסיר] — בתרה] ל' א [למשחט] — למשחט] ל' ב [ברה בתרה] בתרא ברא כ ברא בתרא מ [בתרה] בתריה ר בתרה ש [6 בתה] בתרא א ברה וספרש ברא כמ [אסיר] אסור כ [אסיר] — בתרה] ל' א [אמה] אימא וס אמא כמ אימא בר אימה פ [בתה] בתרא מ בתריה ר [דתניא] דכתיב א [בנו] ל' לא תשחטו [ביום אחד א] אכ [7 ואת בנו] ובנו מ [לא תשחטו] ג' מכל מקום כשהוא אומר לא תשחטו אומר לא תשחטו ש [כאן] כן ש [כי] באי זה צד בספר [8 שחט] ששחט א [את] ל' מ [שחט] ששחט א [אמה] אימה נפר [שחט] ששחט א [בתה] בנה מנספר [האחרונים] אחרונים אכמ [9 חייבין] חייבין מ היינו דהיינו מ [דכתיב] דכתיב א"מ [לאיחיוביה] לחיוב א"מ לחיובא ג' לחיובא כנסרש לאחיובי פ [לאחרון] דאחרון ו באחרון כ [ואע"ג] אע"ג אכמ [ואע"ג] — לראשון] ל' פ [10 דלאו] דלא ו [הוא] איהו נסר [שחט] שחטה ס שחטה ש [ליכתוב] ג' קרא א [ליכתוב לא תשחט] ל' ו [תשחט] תשחטו ש [אלא] — מקום [בכה"י נספר] [אלא] דכתיב ו מאי ש [אלא לא תשחטו] ל' אכמ [11 ויום] יום א [אחד] ל' א [האמור] ג' כאן אכנספר [באותו ואת בנו] כאן מ [היום] יום ומ [הלילה] לילה ש [דתניא] כדתניא אכ ודתניא מ ל' ש ובה"ש: כדתניא [זו] זאת א [12 שמעון] ד' שמעון אנספר בה"ש ש ל' ו ובה"ש ככנסחטנו [לפי] ל' אכמ [לפי שכל העניין] ל' ו ועה"ג איתא [שלמעלה ושלמטה] של מעלה ושל מטה אנספר, שלמעלן ושלמטן וכמש [13 במוקדשין ובמוקדשין] במוקדשים ובמוקדשים כ [14 יהא]

באורים והערות

לא שנא — בנדפס נשמטה שורה מטעות הדומות, והטעות מוכחת מתוכה, ותקנתה לפי כה"י, ובה"ג: "ולא שנא כי שחט אימא ולבסוף ברתא ולא שנא ברתא ולבסוף אימא אסיר, ולא שנא שחט חד גברא אימא וברתא ולא שנא שחטין תרי גברי, חד אימא וחד ברתא, מיחייב אההוא ברתא, מאי טעמא, דכתיב לא תשחטו ביום אחד, ובס' והוהיר: "ובין שחט את האם בתחלה ולבסוף בתה, ובין שחט את בתה בתחלה ולבסוף האם, אסור, ובין שחטן איש אחד לאם ולבת, ובין שחטום שני אנשים, אחד האם ואחד הבת, האחרון חייב, מה טעם? לא תשחטו כתיב, והברייתא בספרא אמור (שם) הובאה בחולין פב סע"א בשינויים, ור' ד"ס, ופירושה שם רע"ב בזה"ל: "האי מיבעי ליה לגופיה, א"כ ליכתוב לא תשחטו מאי לא תשחטו, ואכתי מיבעי ליה, דאי כתב דחמנא לא תשחטו הוה אמינא חד אין תרי לא, כתב דחמנא לא תשחטו ואפילו תרי, א"כ ליכתוב לא ישתטו, מאי לא תשחטו ש"מ

שזה האם ואת בנו ודאי, אבל האב והבן מותר לשחוט ביום א', ולית הלכתא כחנניה דאמר כתיב אותו דמשמע זכר וכתוב בנו מי שבנו כרוך אחריו דמשמע נקבה, הילכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות, וי"מ שמאחר שר' אליעזר וחכמים ור' יהודה מסופקי בדבר, ואונקלוס שתרג' וישר או שה ותורתא או שיתא תפס בדבריו באם ללקות עליו אבן מודה שאף באב ובן אסור מספק, ר"מ ז"ל (הל' שחיטה פ"ב ה"א) אותו ואת בנו נוהג בנקבות שזה בנה ודאי [אביו] אין שוחט שניהם ביום א', ואם שחט אינו לוקה שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג, וכן כתב בעל המאור ז"ל. לא תשחטו, בלשון רבים משמע הרי כאן שנים, הוהיר את שניהם, בין אתה שוחט את האם בין אתה שוחט את הבת, ולא משכחת שנים עוברין אלא בג' (מקומות) 'בהמות'. הא כיצד? בת ואם ובת, דאי אם ושני בניה, למה לי קרא פשיטא מה לי חד מה לי תרי, כי היכי דמחייב אהאי, מחייב אהאי, ואי בפרה ובתה ובת בתה, פשיטא תריוהו אותו ואת בנו, אלא על כרחך באחד שוחט את הפרה והשני את אמה והשלישי את בתה קאמר, ולא שמעינן דאבנו ואותו נמי מחייב, ובגמרא פריך: והאי מיבעי ליה לגופיה, ומתרג' א"כ ליכתוב קרא לא (תשחטו) [תשחט] ואכתי מיבעי ליה לגופיה דאי כתב דחמנא לא תשחט, חד אין תרי לא, כתב דחמנא לא תשחט, דאפילו תרי נמי מחייבין וכו', פ"י אחד שחט את האם ואחד שחט את הבת הוה אמינא אפילו אחרון פסוד קמ"ל, ומתרג' א"כ ליכתוב דחמנא לא ישתטו מאי לא תשחטו ש"מ תרתי, היום הולך אחר הלילה, שחט האם משחטיה [אינו] שוחט הבת כל הלילה וכל יום המחזרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר היום שעבר, את זו דרש וכו', משום דבעינן דקדשים כתיב אותו ואת בנו דכתיב (ויקרא כב, כז) ידעה לקרבן, וסמך ליה אותו ואת בנו, ושל מטה דכתיב (שם, שם, כט) וכי תזבחו זבח תודה וכו', בקדשים לילה הולך אחר היום, דכתיב (שם, שם, ל) ביום קרבנו יאכל לא תותירו ממנו עד בקר, אלמא יום של לילה של אחריו קרי יום קרבנו עד הבקר.

מנחת כהנת נאכלת מנחת כהן אינה נאכלת? אמר ליה עולא: רבי מטונך אהרן ובניו כתיב (שם שם יג) בפרשה. רב הונא אכיל בשביל אשתו. רב פפא אכיל בשביל אשתו. רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו. והלכתא כהנות נמי אכלן, וכן הלכתא.

פרשת כי תצא, שאלתא קע

דאסיר להון לדבית ישראל, לאינסובי לממזרא אתתא בת ישראל, דכתיב (דברים כג א) לא יבא ממזר בקהל ה', ולא מיבעיא לממזרא דאסיר לבת ישראל, אלא אפילו היכא דעבר ונסב מפקינן מיניה. כל בני ובנות דהו ליה ממזרי אינון, דכתיב (שם) גם דור עשירי לא יבא לו. מאי לו? הלך אחר זרעו. וכי היכי דממזרא אסיר ליה למינסב בת ישראל, ממזרת נמי אסירא

חילופי נוסחאות

תאכל אוקמנספר | 12 מנחת — אינה נאכלת | מנחת כהן אינה נאכלת נספר | נאכלת תאכל מ | מנחת — נאכלת | ל' מ ועה"ג כבנוסחתנו | עולא | ל' אוקמ | מטונך | מטונך נספר | 13 כתיב | כתיבין | אכס | כתיבין | מנ | כתוב | כתיב | ר' הונא | רב כהנא בכל כה"י | רב פפא — אשתו | ל' אמש | רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו רב פפא אכיל בשביל אשתו וכ | 14 אכיל | אוכל | נפר | רב אידי | ורב אידי נספר | אכיל | אכל | נפר | כהנות | כהנות | נספר | ד"ר כהנת פ | 15 אכלן | ג' וגו' א | וכן הלכתא | ל' בכל כה"י ובה"ש | ו כבנוסחתנו |

1 דאסיר | דאסור | א | להון | ל' מ | לדבית | לבית | ו | לדבית | ישראל | ל' ישראל | מ | לאינסובי | לאינסובי | ו לאנסוביה | נספר | לאנסוביה | פ | דכתיב | דכתוב | אומ | 2 מיבעיא | ג' לן | כ | לממזרא — ישראל | לאנסובי | בת | ישראל | לממזרא דאסיר | כ | דאסיר | דאסור | א | 3 לבת | לאנסובי | בת | או לאינסובי | בת | ו לאנסוביה | בת | נספר | למינסב | בת | ש | אפילו | ל' כש | היכא | ל' א | ונסב | ונסב | בכל כה"י | מפקינן | מיניה | ל' בכל כה"י ובה"ש | ו : פ"י | מפקינן | מיניה | ואי | אולידו | ועה"ג | ש | כבנוסחתנו | כל | הני | אמ | הנך | וכנספר | ש | בנין | נספר | ובנות | נותא | מ | ובנות | ד"ר | ל' א | 4 ליה | להו | כ | לה | מ | דכתיב | דכתוב | או | שנאמר | מ | לא יבא לו | ג' בקהל | ה' אוק | ל' ש | 5 זרעו | פסולו | כ | זרעיה | מ | פסולו | נספר | היכי | כן | בכל כה"י | ובה"ש | היכא | בנדפס | דממזרא | דממזר | מש | אסיר | אסור | מ | ל' מ | למינסב | למיסב | אמ | לאנסובי | ו |

באורים והערות

כך מפורש בכתובות עז, א: "אין מעשין אלא לפסולות — כגון — ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל נתינת ולממזר". כל הבנים והבנות שהיו לו ממזרים הם, שכתוב גם דור עשירי לא יבא לו, מהו לו? הלך אחר זרעו, עיי' יבמות עה, א: ואיצטריך למכתב לו גבי ממזר וכו', ובה"ג (שם): "והיכא דעבר ונסב הנך בני ובנותא דהו ליה ממזרי נתינת דכתיב גם דור עשירי לא יבא לו", וכשם שממזר אסור לו לישא בת ישראל כך ממזרת אסורה להינשא לבן ישראל. מהו הטעם? לא יבא ממזר, שאנו קוראים, ממזר כתוב, אמרה תורה: זה ממזר הוא, אין הבדל בין זכרים לנקבות. בגמ' יבמות עז, ב: "אלא מעתה ממזר ולא ממזרת. ממזר כתיב מום זר", ופירש רש"י: "כל שיש בו מום זרות". וכן בה"ג (שם): "וכי היכי דממזר אסיר למינסב בת ישראל ממזרת נמי אסירה לאינסובי לבר ישראל מאי טעמא ממזר כתיב אמר ר' חמנא מום זר הוא, לא שגא זכרים ולא שגא נקבות". אבל בה"ג, ה' עריות, ד"ז נג ע"ד, לאחר שהוא מבאי את המשנה, יבמות עה, ב: ממזרין ונתינין אסורין ואיסורן אסור עולם אחד זכרים ואחד נקבות, כתוב בזה"ל: "מדאורייתא מנלן, דכתיב ממזר, אי הוה כתיב ממזר ביו"ד הוה איכא למימר ממזר זכר הוא דאסר ר' חמנא אבל נקבות לא, השתא דכתיב ממזר משמע כל שום ממזר בין זכר ובין נקבה". וכן בס' והזהיר (שם): "ואילו נכתב ממזר ביו"ד היינו אומרים ממזר זכר אסור אבל ממזרת נקבה לא, אבל עכשיו שכתב ממזר משמע כל שהוא ממזר בין זכר ובין נקבה אסורין

טעמים ומקיימת מכמה מקומות. ובה"ג ד"ר קלו ע"ב — ע"ג וד"ב עמ' 571: "ואיתתא כהנתא אע"ג דנסיכא לישראל יהיבין לה מתנות דכי אתא עולא אמר הבו מתנתא לכהנתא אלמא קסבר עולא ונתן לכהן ואפילו לכהנת. רב כהנא אכיל בשביל אשתו, רב פפא אכיל בשביל אשתו. רב ימר אכיל בשביל אשתו. רב אידי אכיל בשביל אשתו". ור' ח"נ שבמקום רב הונא בנדפס, בכל כה"י: רב כהנא. בגמ' הובאו תנא דבי ר' ישמעאל ותנא דבי ר' אליעזר בן יעקב אחר המעשה בעולא, וכאן, ר' בריבזר שלפני זה, כבעיה הנפשטת מדברי עולא.

שאלתא קע — נושא שאלתא זו הוא איסור ממזר ופצוע דכא לבוא בקהל, וסמיכתו לפי כי תצא היא על יסוד הפסוקים האמורים בפרשה באותו ענין. כל השאלתא משוקעת בה"ג ד"ו סד ע"ד — סה ע"א ור"ב 311-312, וחלקים ממנה בתרגום לעברית בס' והזהיר לפי אחרי (בנדפס דף עה ע"ב). דאסיר — שאסור להם לדבית ישראל, להינשא לממזר, אשה בת ישראל, שכתוב לא יבוא ממזר בקהל ה'. בתור דייק מלשון זו, שעיקר האיסור הוא לבת ישראל להינשא לממזר אעפ"י שגם הוא לוקה, ובה"ע"ש דייק שאע"פ שהוא לוקה האזהרה היא גם עליה. אבל בה"ג (שם) הגירסא: "וממזר אסיר לאינסובי בת ישראל שנאמר לא יבא ממזר בקהל ה', וכל הדיוקים אינם. ור' ח"נ שברוב כה"י הגירסא: לאנסוביה. ואין שאלה, שממזר אסור לבת ישראל, אלא אפילו אם עבר ונשא מוציאים ממנה.

ר"ש
אהרן ובניו כתיב
בפרשה. כלומר מפ
ני מה מנחת כהנות
אין דינה כמנחת כהן
מפני שבאותה פרי
שה דמנחת כהן אה
רן ובניו כתיב ולא
כהנת. מהו לשון ר'
מטונך כלומר מראה
שלך אני תופס דבי
ר'ך.
רב כהנא אכיל
בשביל אשתו. כי
לומר שנותנין לאש
תו ואכיל בשבילה.
לא מיבעיא ממ-
זירא וכו'.

ר"י
רב כהנא אכיל
בשביל אשתו. ש'
היתה כהנת אע"פ
שהיא הוא ישראל
ואותו רב כהנא דאמ'
בקידושין (ח, א)
שהיה נוטל פדיון
הבן שנתנו לו סודר
בפדיון שלא היה
שווה ה' סלעים אם
היה נמכר בשוק וא'
מר לדידי שווה לי ה'
סלעים י"ל רב כהנא
אחרינא הוה.

לב

כי תצא

שאי לחש קע

לאיתנסובי לבר ישראל. מאי טעמא? לא יבא ממזר דקרינן, ממזר כתיב. אמר רחמנא האי ממזר הוא לא שנא זכרים ולא שנא נקבות. ואי עברת ההיא ממזרתא ואיתנסובת לבר ישראל, כל בני דהוו לה, ממזרי אינון, ואע"ג דכתיב (במדבר א, כב) למשפחותם לבית אבותם, ואביהן ישראל הוא, בתרה דידה שדינן להו. מאי טעמא? לא יבא לו כתיב, הלך אחר פסולו.

ולא מיבעיא ממזירא דאסיר למינסב בת ישראל, אלא אפילו כהן ולוי דכשירין אינון ולבסוף איפציעו או אידכיאו אסיר להו למינסב בת ישראל, דכתיב (דברים כג, ב) לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה', ולא מיבעיא פצוע דכא. וכרות שפכה דאסיר ליה למינסב בת ישראל, אלא אפילו נסב איתתא ואית ליה בני בכשרותא ולבסוף הוה או פצוע דכא או כרות שפכה, כממזרא שויה רחמנא.

חילופי נוסחאות

ממזרת] אף ממזרת בכל כה"י ובד"ר | אסירא] אסירה ש ד"ר | 6 לאיתנסובי] לאנסובי ו לאיתנסובי כ להתנסובא מ להתנסובי נפר להתנסובי ס לאיתנסובי ד"ר | לא — דקרינן] ל' ו ובה"ש כבנוסחתנו ונ' ממזר | לא יבא ממזר] ו בקהל ה' מאי טעמא כ | דקרינן] וקרינן א ל' מ | ממזר] קמ"ץ תחת הוי"ו א מום זר בה"ש | כתיב] כתוב ומ ל' אכ | אמר] ואמר אומ | 7 ממזר] מום זר אומכ | הוה] מה הוא ש וקו העברת קולמוס ל' מ | לא] ולא נספר | עברת] עברה כ עברא | ההיא] היא א ל' ש | 8 ואיתנסובת] והתנסבא א ואיתנסבת נ ואיתנסבת סר והתנסבא ש | ואיתנסובת לבר ישראל] ונסבא בר יצראל מ | לבר ישראל] לישראל נפר | בני] בניו ובנותיו ו ג ובנתא אכמ | דהוה] כן בכה"י אומכספר ד"ר דהוה ש דהוה בנדפס | לה] ליה מינה או להו נספר | דכתיב] דכתוב אומ | 9 למשפחותם] ל' ו | ואביהן] ואבוהון מ | הוה] הוה נספר | בתרה] בתר אומכ | 10 לה] לה ומ ליה כרש ליה ס | לו] ל' ומ | כתיב] כתוב אומ ל' כ | הלך אחר פסולו] ל' ו ובה"ש איתא | פסולו] פסולין בה"ש ו הלכו כ הפסול מ פסולו נפ פסולו ר | 11 ולא — דאסיר] ולא ממזרא לבד אסיר ליה א | ולא מיבעיא] ולא שנא ומ | ממזירא] ממזר מ | דאסיר] ג ליה כנספרש | למינסב] למינסב א | 12 ולבסוף] אי כ | איפציעו או אידכיא] פציעא הוה או כרות שפכה (או דריסא כ) אכ פציעא או כריתא ו פציע הוה א דריסא מ אתעביד פצוע דכא נספר הוה פצוע דכא וכרות שפכה ש | אסיר] דהא אסיר ר דאסיר בה"ש ש | אסיר להו] אסורין א | להו] ליה וכנספר להוה ש ל' מ | 13 דכתיב — ה' ל' ש ועה"ג איתא בשינוי | דכתיב] דכתוב אומ שנאמר עה"ג ש | דכא] דכה כפ | ולא מיבעיא] ולא שנא מ | פצוע] היכא דפציע או היכא דפצוע כש היכא דהוה פצוע נספר | פצוע — שפכה] היכא דפציע דכה וכרות שפכה הוה א ל' מ | 14 דכא] דכה פ | ליה] ל' מנספר | אפילו] ל' ש | נסב] נסיב אומכש היכא דנסב ס | 15 בני] ג ובנתא כ | בכשרותא] בכשרותיה אכמנספר כשירי ו ג מינה וכמנספרש | ולבסוף] ולבתר ש | הוה — דכא] איפציע ש | או] ל' כמר | דכא] דכה פ | או] ג הוה ש | או כרות] וכרות כ | כממזרא] ממזירא אומכנספר | 16 שויה] שויה אומ שויה כ שווייה נר

באורים והערות

איסור עולם, וכנראה שזו גם הכוונה בנוסח הש"י אילתות שלפנינו: "לא יבא ממזר דקרינן", היינו כאילו כתוב עם יו"ד, ממזר כתיב, בלא יוד, היינו כל שהוא ממזר, בין זכר ובין נקבה. ור' ח"ג שבכ"י א ז קמוצה, ובכ"י ומרש כגירסת הגמ', ואם עברה אותה ממזרת ונישאת לבן ישראל, כל בניו שיהיו לה, ממזרים הם, ואף על פי שכתוב למשפחתם לבית אבותם (שמשפחת אב ולא משפחת אם קרויה משפחה) ואביהם ישראל הוא, אחריה הולכים. מהו הטעם? לא יבא לו כתוב, הלך אחר פסולו. דרשה זו בקידושין סט, א. וזו לשון ה"ג, במקום ששוקעה כל השאלתא שלפנינו: "והיכא דעברה ואינסיבא הנך בני ממזרי ניתנו ואע"ג דכתיב למשפחותם לבית אבותם ואבוהון דהני ישראל הוא אמר רחמנא לא יבא ממזר וגו' מאי לו, הלך אחר פסולו". ולא — ואין שאלה שממזר אסור לישא בת ישראל אלא אפילו כהן ולוי, שכשירים הם ולבסוף נעשו פצועי דכא, אסור להם לישא בת ישראל, שכתוב לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה', ואין שאלה שפצוע דכא וכרות שפכה אסור להם לישא בת ישראל אלא אפילו נשא אשה ויש לו בנים בכשרות ולבסוף נעשו פצוע דכא וכרות שפכה, כממזר עשתה אותם תורה. בתו"ר כתב: "וגעתי ולא מצאתי פירוש קהלי לא מיבעיא דלא דמי האי להאי, ועוד מה לו להזכיר כהן ולוי אצל פצוע דכא וכרות שפכה שאסור

ר"ש
אי פציעא או דדי-
שא. פי"א אכ הוא
פצוע דכא או כרות
שופכה. דדישא, פי"
כרות שופכה.

10

ר"י
אסור למינסב בת
ישראל. אבל בגי'ו
רת ומשחררת מותר
דכתיב לא יבוא פי
פצוע דכא ושכ"י (וכ'
רות שפכה בקהל
י"י) וקהל גרים לא
איקר' קהל. ומגלן
דלא יבוא דממזר
פצוע דכא וכרות
שפכה מצרי ואדומי
עמוני וימאבי בני
את בעיה הכתוב
מדבר, כביאת בא אל
אשת אחיך (בראשית
לח, ח) וכביאת וי'
בוא אליה ותהר לו
(שם, שם יח) ולא
כביאת לא יבא אל
תוך המחנה (דברים
כג, יא) בבואם אל
האל מועד (שמות ל,
כ) שפירושו שלא
יכנסו אל תוך המח-
נה ולא יכנסו לאהל
מועד. צא ולמד מ"ג
מדות שהתורה נד-
רשת בהם, דבר הל-
כך מעניינו, במה
העניין מדבר? בע'
ריות ובבעלי איסור
הכתוב מדבר. בהו'
ריות פ"א (ג, א)
אמר רב אשי (שם):
רב אסי. בהוראה
הלך אחר יישובי ארץ
ישראל, דכתיב (מל'
כים א, ח, כה) ויעש
שלמה את החג וכל
ישראל עמו. כיון
דכתיב וכל ישראל עמו
למה לי למימר (שם)
מלבוא חמת עד נחל
מצרים? אלא קמ"ל
יושבי ארץ ישראל
איקר' קהל. עתה יש
לשאל כל היכא דכ'
תיב קהל בפצוע דכא
וכרות שפכה שפי'
למזר עמוני ומאבי
היו מותרים ביוש'
בי חוצה לארץ דלא
איקר' קהל. י"ל קהל
דכתיב גבי הוראה
ריבויי קרא הוא, ויל'
פינן מקהל דשלמה,
דיש לומר דלא הק'
פינן הכתוב אלא
ביושבי ארץ ישראל
דאורא דארץ ישראל
מחכים.

APPENDIX C: HALACHOT GEDOLOT PASSAGES

20 Col. B
Chapter III Case 4

הלכות

הלכות שבת

גדולות

ב 39

להם בית אחיהם יטעלין כי פליגי בכלים דמיחצרי בארעא חנא קמא סבר בארעא דמי ורבי יוסי סבר לא לריבי בית אחיהם. דרש רבי יוחנן נפחא אפחחא דבי ריש גלותא הלכה כרבי אליעזר. מחב רב עזירא ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת אמר ליה אביי מאי דעתיך מבוס דקתני לה סחמא נגר הגרר נמי סחמא היא אמר ליה אפילו הכי מעשה רב:

נפשות להקל משבועה ועד שלשים אפי' אומרת לריבא אני אין מחללין עליהם את השבת אבל עושין לה ע"י ארמאי דאמר רב עולא בריה דרב עילאי כל לרבי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת ואמר רב המנונא דבר שאין בו סכנה אומר לגוי ועושה אומר שמואל עושין מדורס לחיה בשבת סכור מיתה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה בלא. אימאמר אמר רב חייה בר אבין אמר שמואל הקיף דם ונלטין עושין לו מדורס ואפילו בחקופת חמור ודוקא ארובי זיבי מלמעלה למטה בלא כדרך בנין אבל מלמעלה למטה דרך בנין אסור. (גיטא נב) אמר רב יהודה הוי מדורסא מלמעלה למטה שרי מלמעלה למטה אסור וכן ביאה וכן קידרא וכן מטע וכן חבית וקושרין את העצור רבי יוסי אומר אף חושבין וטומיין את השליל בשביל שיחם הולד. (שנה קטנא) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא ² הלכה כר' יוסי. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא אמר רב מרדכי חכמים לר' יוסי בעבור של שני חינוקות שחושבין מ"ט משום דמיחצרי אסורי. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוי אמר רב כל האמור בפרשת חוכה עושין לחיה בשבת ומולדוהיך כיום הולדת אוהך מכאן שמילדין את האשה בשבת. לא כרת שרך מכאן שחושבין את העצור בשבת. ובמים לא רחצת מכאן שזרחיין את הולד בשבת. והמלח לא המלחם מכאן שחושבין את הולד בשבת והחל לא חתלת מכאן שמלפסין את הולד בשבת. (ע"י יב) א"ר חנינא הבלע יומא של מים מותר להסח לו חמין בשבת. תניא נמי הכי הבלע יומא של מים מותר להסח לו חמין בשבת. ומעטמי באחד שבלע יומא של מים וכתיר לו ר' חנינא להסח לו חמין בשבת אדאכי וסבי אמר לכו רב הונא בריה דרב יהושע לגמט חלא: (פסק) וריבא דאריבא חיוחא דרכין שיגס ולא יכלה למיכל אוכלא מפרמיין ומפרמיין ומעריבין ושדיין קמא בשבתא (שנה קטנא) דחני רב חנן מנהרדעא מפרמיין חנן ואספספא ומעריבין ונחנין לפני בהמה בשבת אלאה ערמיין באוכלא חנן בחיננא סריא אספספא בעילי זוטרי:

פרק עשרים

(שם. קמ') **אמר** מר זוטרא חדל להמחצו מערב שבת למחר נותן לחובו דבש ולא יערוף אלא מערב שבת שטרפן מערב שבת למחר נותן לחובו חומין ושמן ומחצין לחובו אמיחא ולא יערוף אלא מערב. שום שרסקו מערב שבת למחר נותן לחובו פול וגריסין ולא ישחוק אלא מערב וממשיך את אמיחא ונותן לחובו מאי אמיחא נכחא אמר אביי ש"מ נכחא לחחלי מעלי. ⁴ הרדלא דליס ממעלי שבתא במנא למחר אירמי ביה חלא ועביד כחדא אכזעחיה ולאו בטלי ידיה דמשני מחולא שרי ואי לא אסיר וכן חחלי וכן בסג מדקיהו ממעלי שבתא ומשדא ביה חלא בשבתא שרי. חנו רבנן עושין יינמילין בשבת ואין עושין אלוגטיות בשבת ואחיה הוא יינמילין ואחיה אלוגטיות יינמילין יין דבש פלפלין אלוגטיות יין יבן ומים ללילין ואפרסמון דעבדין ליה לבי מסחורא. (שנה קמ') מכתמיין ואזיל רב אחא בר יוסף אכתפא דרב נחמן ברבי יוחנן בר אחיה אמר ליה כי מטנין בי רב חסדא עיילין כי מטו עייליה בעא מניה מהו לכסכוסי כיחנא בשבתא לריבא חני אין מחללין עליהם את השבת טעמא דאמרס אין לריבא חני הא סחמא מחללין עליהם את השבת דספק

(שם) **בפנין** אפי' ארבע וחמש קופות של חנן ושל חנואס מפני האורחין ומפני ביעול בית המדרש (שם קמ') ואפילו לכל אחד ואחד מן האורחים ולכל אחד ואחד מבית המדרש מפנין אבל לא יגמור את האורח כלו דילמא אחי לאשוויי גומות ואחמולי באיר שפיר דמי ור"ש הוא דלית ליה מוקאס ותכן וחבוואס לבורה נמי מפנין שדי להו לחדא זויחא כי היכי דליחבו אורחין. חנא כמה שיעור חנואס לבורה לתך פלגא כורא. אמר רבה א"ר חייה פטס אחת הלך ר' למקום אחד והיה מקום דהוק לחלמדיס וילא רבי לשדה ומלא שדה מלאה עמרים ועימר ר' כל השדה כולה ⁴ דשיניהו פחות פחות מארבע אמות ש"מ לכל חד וחד מאורחים ולכל חד וחד מבית המדרש קא חני ש"מ וכן הלכה. ולעולם כל חד וחד מפני לפפסיה דקא אמריין ועימר רבי את כל השדה כולה ובי רבי עימר אלא לזה ועימר. אלא כל חד וחד מפניה לפפסיה וכן הלכה. (שם קמ') אין מילדין את הכהמה ב"ט אבל מסעדין כ"ד מוסעדין רב יהודה אמר אוחו בולד כדי שלא יפול לארץ רב נחמן אמר דוחק בבשר. תניא כותסיה דרב יהודה כ"ד מסעדין אוחו בולד כדי שלא יפול לארץ וטפת לו בחוטמו וטון דר בחור פיו כדי שיינק. אמר רשב"ג מרחמין היינו על בהמה טהורה ב"ט היכי עביד לה אמר אביי מביא בול כל מלה ומניה לה בבית הרחם כדי שחזקו לערה ומרחם עליו ומלפין (משיליה) [מי שלא] על גבי הולד כדי שחריה ריחו ומרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מ"ט לא מרחקא ואי מרחקא לא מקרבא. מילדין את האשה בשבת וקריין לה חכמה ממק' לחקום ומחללין עליה את השבת. (פרכין י') אמר רב נחמן אמר שמואל האשט שיכבה על המשבר ומחה בשבת מניחין סבין וקורעין את כריכה ואי ליכא סבין מניחין אותה דרך ר"ה אלאה מספיקא מחללין שבתא על ספק נפשות. מעוברת שמתה ולד דילה מייח ברישא מעוברת שנהרגה היא מהה ברישא. (שנה קמ') ח"ר היתה לריבא לנר חברהה מדלקת לה את הנר היתה לריבא לשמן חברהה מביאה לה ביד לא ספק לה ביד מביאה בשערה לא ספק לה בשערה מביאה לה בכלי דרך שערה. אמר מר היתה לריבא לנר חברהה מדלקת לה את הנר. פשיעא אמר רב אשי לא נלכח אלא לכומא מהו דחימא כיון דלא חזיא אסיר קמ"ל דיוחבי מייחבא דעתה דסברה אי ליכא מידוי חזיון חרדתי ועבדן לי. (שם קמ') אמרי נהרדעי חיה שלשה שבועה ושלשים שלשה ימים הראשונים בין אומרת לריבא חני זבין אומרת אין לריבא חני מחללין עליהם את השבת משלשם ועד שבועה אחרת לריבא חני מחללין עליהם את השבת אחרת אין לריבא חני אין מחללין עליהם את השבת טעמא דאמרס אין לריבא חני הא סחמא מחללין עליהם את השבת דספק

א פ' רש"י ד"ה ועימר: ב ע' ר"ן וב"י ש"ל: ג כ"ה ברי"ף ולבא' לא ה"ל לסתור דך דמודים וע' סו"ב ש"ל וק"ל סוף מסגין: א פ' סו"ב ש"ל:

(C) 2019

[illegible][illegible]

41 25

גדולות

הלכות מילה

הלכות

46

מהלכין להו בשבתא ומולד כשהוא מהול אין לריך להטיף ממנו
 דם ברית דרב אלא בר אהבה איחיליד ליה ההוא ינוקא
 בשבתא כשהוא מהול אהדיה אהליסר מהולא שויה כרות
 שפכה אמר חותי לי דעברי אדרב למימרא דהלכתא דאילו
 לריך להטיף ממנו דם ברית: (פסק) וגוי אסיר למימלא
 דאיתמר (ע"ז כו') מנין למילה דבגוי שהיא פסולה דארו
 בר פפא משמיה דרב אמר ואהא את בריתי חסמור ורבי
 יוחנן אמר המול ימול קרי ביה המל ימול ואמרין
 מאי בינייהו איכא בינייהו אשה לרב דאמר ואהא את בריתי
 חסמור אשה כיון דליחא בביתא לא מהלא לר' יוחנן דאמר
 המל ימול כיון דישאל אפילו ערלים כי מוליס דמו אשה
 נמי בכלל ישראל ומהלא: (פסק) היכא דליכא גברא יחודא
 דידע למימלא ואיכא איחחא דידעא למימלא מהלא איחחא
 וספיר דמי והלכתא כר' יוחנן דקיי"ל רב ורבי יוחנן הלכה כר'
 יוחנן. (שם קל') ואין מביאין לימלא בשבת דרך רשות הרבים
 וכסם שאין מביאין אותו דרך רשות הרבים כך אין מביאין
 אותו דרך גגות ודרך קרפיות ודרך חצרות (ב"מ לא') ואיזה
 הוא קרפף כל שסמוך לעיר דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר
 כל שנכנסין לו בפותחת ואפי' בתוך תחום שבת. אמר רב
 אלא אמר רבי ירמיה הלכה כר' יוסי ותנן (שיריון נ"י) הגנה
 והקרפף שהוא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים
 מוקפת גדר גבוה עשרה טפחים מטלטלין לחוכה ובלבד שיהא
 בה שומרה או בית דירה או שחא סמוכה לעיר רבי יהודה
 אומר אפי' אין בה אלא בור שיח ומערה מטלטלין בחוכה
 רבי עקיבא אומר אפילו אין בה אלא אחד מכל אלו מטלטלין
 בחוכה ובלבד שחא שבעים אמה ושירים על שבעים אמה
 ושירים רבי אליעזר אומר אם היה ארבע יתר על רחבה
 אפילו אמה אחת [אין] מטלטלין בחוכה רבי יוסי אומר אפי'
 ארבע כשנים ברחבה מטלטלין בחוכה ואיתמר (שם פ"ב) רב
 יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי רב ביבי אמר
 רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי עקיבא ותרומיהו לקולא
 ואיכא דאזי אשטעין הלכה כר' יוסי הוה אמינא עד שיהא
 בה שומרה או בית דירה קמ"ל הלכה כרבי עקיבא ואי אמר
 הלכה כרבי עקיבא הוה אמינא אריך וקטין לא לריבא. (שם
 קל') חנו רבנן כן שבעה מחללין עליו את השבת כן שמונה
 אין מחללין ספן כן שמונה אין מחללין עליו את השבת ואפי'
 שהם עשרים וחשעה יום הרי זה נפל (שם קל"ה) שהם שלשים
 יום באדם אינו נפל וכן שמונה הרי הוא באבן ואסור לטלטלו
 בשבת אבל אמו שוחה עליו ומויקתו מפני הסכנה וכן
 שמונה דאמרין דאסור לטלטלו היכא דאסיב איחחא ומיה בעל
 אי נמי פרש ולא קירב לגבה דליכא לספוק דאחיליד לחשעה
 אי נמי לשבעה אכל ודאי מיסבך עליו טבילה דאיכא למימר
 דהא מן כדפסקא ולא חזיא דם איבערר והאי כן שמונה
 הוא הכי לא תינא דאיכא נשי דמיבערר דחזיא דם ואיכא
 למימר דהאי כן חשעה הוא ואיכא דפסקא כמה יומי ולא
 מיבערר והדר מיעברא איכא למימר דהאי כן שבעה הוא
 ומחללין עליו שבתא ומהלכין ליה (שם קל"ו) דקא אמרין אם
 חי הוא ואי לא מהחק בבשר בעלמא הוא. ולענין אחולי
 שבתא מספקא מחללין דאמרין כל ספק נפשות להקל הלכך
 לא נשכחת לה אלא בבחולה דאיכאכיה ומיה בעל בההוא
 יומא או בההוא ירחא וכן שמונה ודאי דלא איבערר אלא חד
 יומא

את השבת (שם קל"ז) אמר רבי יוחנן דאמר קרא וביום השמיני
 ימול וביום ואפילו בשבת ורבי אלעזר אמר אחיה אוח אוח
 כחוב במילה והיה לאוח ברית וכחוב ביום ובין בני
 ישראל אוח הוא אלא מעתה חפלין דכחוב ביום אוח והיה
 לאוח על ידכח לידחו שבת אלא אחיה ברית ברית כחוב במילה
 והיה לאוח ברית וכחוב בשבת לדורות ברית עולם אי הכי
 גדול נמי דכחוב ביה ברית לידחי שבת אלא אחיה דורות
 דורות כחוב במילה כל זכר לדורותיכם וכחוב בשבת לדורות
 ברית עולם אי הכי ליתא נמי דכחוב בה לדורות חדתה שבת
 אמר רב נחמן בר יצחק דנין אות ברית ודורות מאות ברית
 ודורות לאפוקי הקד דהא חדא כחוב ביה. תניא כיוצא בזה
 יוחנן א שמיני ימול ואפילו בשבת ואלא מה אני מקיים מהלל
 מוח יומא בשאר מלאכות חוץ מן המילה אבל מילה דוחה שבת
 מאי טעמא קל וחומר ומה לרעה שדוחה את העבודה ועבודה
 דוחה שבת מילה דוחה אוחה שבת שדוחה מפני עבודה אינו
 דין שחא מילה דוחה איחא ומנין שמילה דוחה את הלרעה
 דכחוב ימול בשר ערלתו ואף על פי שיש שם לרעה ומה אני
 מקיים השמר בנגע הלרעה בשאר מקומות חוץ מן המילה
 וממאי דלרעה חמורה דילמא שבת חמורה ולא דחיא לה מילה
 אמר קרא וביום ואפילו בשבת והלכה כר' יוחנן. (שם קל"ז)
 עושין כל דברי מילה בשבת מוהללין וסורעין ומוללין ומוחלין
 עליה איספליה וכמון לא שחק כמון מערב שבת לועם בשנינו
 ונותן לא ערף יין ושמן נותן זה בעלמא וזה בעלמא אין עושין
 לה חלוק לכתחלה אבל כורך עליה סמרטוט לא החקין כלי
 מערב שבת כורך על אלבעו ומביא ואפילו מחלר אחרת.
 (שם ע"ב) אמר רב האי אסיר דלא מייז סכנה היא ומעברין
 ליה. (יומא פד') מחמין חמין לחולה ולחיה ולקטן בשבת בין
 להשקותו בין להברותו ואין אומרים נמחין לו עד שיבריא
 אלא מחמין לו מיד אחד קטן בריא ואחד קטן חולה [אין]
 מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת. (שם קל"ד) רבי אלעזר
 בן עזריה אומר מרחלין בין לפני המילה ובין לאחר המילה
 אמר רבי יוחנן הלכה כרבי אלעזר בן עזריה בין הרחל כל
 גופו בין בחמין שהחמין [בשבת] ובין חמין שהחמין מערב שבת:
 (פסק) והיכא דאישחפין חמיהם ואיבדור סמאיהם לבתר
 דאימיהל עבדין לה בשבת משום סכנה. והיכא דאיתיה
 איזול מערב שבת ואיפגס או דאיגב מקמי מילה שרי למימר
 לגוי לזבותיה או לאיתויי איזול אחרינא דגמרינן לה מההוא
 ינוקא (שיריון סז) דאישחפין חמיהם אמר להו רבא ליתיה ליה
 מגו ביתאי אמר ליה אביי והא לא עריבו בסמוך אשיחוף והא
 לא שחיפו ליה לימרו ליה לגוי ליתיה ליה. אמר אביי בעאי
 לאחובי למר ולא שבקן רב יוסף דאמר רב כהנא כי הוין
 בי רב יהודה אמר לן בדאורייתא מוחבין תיובתא והדר
 עבדין מעשה בדרבנן עבדין מעשה והדר מוחבין תיובתא
 בחר הכי אמר ליה מאי בעית לאחובי דתניא הוה שבות
 ואמירה לגוי שבות מה הוה שבות ואינה דוחה את השבת
 [אף] אמירה לגוי שבות ואינה דוחה את השבת אמר ליה ולא
 שאני לך בין שבות דאית בה מעשה לשבות דאית בה מעשה.
 (שם קל"ה) חנו רבנן ימול בשר ערלתו ערלתו ודאי דוחה את
 השבת ולא הוולד בין השמשות דוחה את השבת ערלתו ודאי
 דוחה את השבת ולא אנדוגיטוס דוחה את השבת ערלתו
 ודאי דוחה את השבת ולא הוולד כשהוא מהול דכולהו לא

א עיין ח' רמב"ן מ"ט על זה: ב. הובא בעמור ה' מילה: ג עיין ר"ף ור"ס ב' ב' ד"ב ס"ו ור"ס ה' מה שהשיגו על דבריו:
 ד כלשון הזה הוא ברי"ף ור"ס ה' הובא ג"כ במס' ד"ה אשה שם: ה נכסר אור זרוע ח"ב ס"ג הובא דברים אלו בלשון מספר בשר ע"ג נחלים:
 ו הובא בשמ"ג ה' מילה:

גדולות

הלכות יום הכפורים

הלכות

על הקודש אין לי אלא בכניסתו דבעינן אקדומי אפסוקי
בזיאתו מגלן דמיבעי' לן לאחורי עד דחשבה ח"ל עד ערב
ואין לי אלא ביום הכפורים ימים טובים מניין ח"ל השבחו
שבת מניין דמקדמין מעיילין ומאחרין מפקינן ליה ח"ל שבת
הא כיצד כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש.
והיכא דאיכא חולה דאי לא אכיל מסתכן שפיר דמי לאוכלי
ביומא דכפורי מאי עממא אשר יעשה אותם האדם (יומא
פס:) ומי בהם ומי בהם ולא שימות בהם כי קאמר רחמנא
קיימו מלואה כי היכי דתחין בזה אכל נטורי מלואה ואסחכוני
לא. (שם פס:) וכי מוכלין ליה על פי בקיאות ואי ליכא בקיאות
מאכלין אותה על פי עצמו. ולא מיבעיא חולה אלא אפילו
אשה עובדה וידעין דאי לא אכלה מ' מחתקת ולדה אף על
גב דאמרין ספק בן קיימא הוא ספק נפל הוא שפיר דמי
למיתן לה. דתניא עובדה שהריחה בשר הקודש או בשר
חזיר תוחבין לה כוש ברוטב ומניחין לה על פיה ואם נחייסבה
דעתה מוטב ואם לאו מאכלין אותה רוטב עצמו אם נחייסבה
דעתה מוטב ואם לאו מאכלין אותה שומן עצמו שאין לך
דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מ' וגילוי עריות ושפיכות
דמים. (שם פס:) אמרי דבי רבי ינאי חולה אומר לריך אני
ורופא אומר אינו לריך שומעין לחולה פשיטא ספק נפשות
להקל מהו דתימא האי דקאמר חולה לריכא בעותי הוא
דקא מיבעיא דסבר אי לא אכילנא מיינתנא קמ"ל לב יודע
מרת נפשו. חולה אומר איני לריך ורופא אומר לריך שומעין
לרופא פשיטא ספק נפשות להקל מהו דתימא לב יודע מרת
נפשו קמ"ל לרופא שמעין ליה והא דקאמר חולה לא לריכא
תונבא הוא דנקיט ליה ולא ידע וכן הלכה. והיכא דאמר
'חד רופא לריך ושנים אומרים אינו לריך אין דבריו של אחד
במקום שנים וכן שנים וכן שלשה במקום ארבעה ודאי חד
רופא אומר לריך וחד אומר אינו לריך מחללין עליו שבתא
ומוכלין לה ביומא דכפורי מפני שהוא ספק נפשות וספק
נפשות דוחה את השבת שנאמר אשר יעשה אותם האדם ומי
בהם ולא שימות בהם. ומיחייבין למיכל ומישהי במעלי יומא
דכפורי (שם פס:) דתני חייא בר רב מדיפתי וענינא את
נפשוהיכם בחשעה וכי בחשעה מחטנין וסלא בעשירי מחטנין
אלא לומר לך כל האוכל ושוחה בחשעי כאלו החשעה חשיעי
ועשירי. וגבי חינוקות קי"ל הלכה (שם פס:) כר' יוחנן דאמר
בה שחים עשרה שנה ויום אחד משלימין מדאורייתא בחינוקה
בן שלש עשרה שנה ויום אחד משלימין מדאורייתא בחינוק:
(מנחות סד:) (פסס) אמר רבא חולה שאמדוהו בגרונא
אחת ורלו עשרה בני אדם והביאו לו עשר גרגרות בבה
אחת כולן פטורין ואפילו בזה אחר זה ואפילו קדם והבריך
בראשונה. והיכא דאיכא תרתי בשני עוקצין ותלת בעוקץ
אחד מייחזין תלת מחד ולא מייחזין תרתי משני עקצין
דקא מפיש בבבירה. (יומא פס:) מי שאלחו בולמוס מאכלין
אותו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עינו. (שם פס:)
חזו רבנן מי שאלחו בולמוס מאכלין אותו דבש וכל מיני
מתיקה מפני שהדבש וכל מיני מתיקה מאירין את העינים.
אמר רב נחמן אמר שמואל מי שאלחו בולמוס מאכלין אותו
אליה בדבש רב הוגא בריה דרב יהושע אמר סלת נקיה
בדבש רב פסא אמר אפילו קמחא דשערי בדבש. (שם פס:)
חזי רב יודא בר גרונא אסור ליטב על גבי טיגא ביומא
אמר רבי יהושע בן לוי ובטיגא המטפחת אמר אביי בטופח

להטפח. אמר רב יודא מותר להטפח בפירות רב יודא
מאטין בקרא רבא מאטין בינוקא רבא מאטין בכסא דכספא.
אמר רבא כסא דכספא מלא אסיר חסר שרי דפחרא אירי
ואירי אסיר משום דשחיל רב אשי אמר כסא דכספא נמי אסיר
משום דמודריב. (יומא פס:) אמר רבי שמעון בן לקיש איר שעל
הירק מאטרק לכוכבת ביומא ד' אלמא אע"ג דמסקה הוא כיון
דמיחכר ביה אוכלא כאוכלא דמי וכן הלכה. (עירובין ל:)
חזו רבנן ים שאלחו הכל לפי מה שהוא אדם קומץ מנחה
וחפני קטרת והשוחה מלא לוגמין ביום הכפורים. (יומא פס:)
ותניא נמי במתניתא אחריתי כמה ישחה ויהא חייב בית שמאי
אומרי' כדי רביעית ובית הלל אומרי' מלא לוגמין ואמרין מאי
מלא לוגמין דקא אמרי ביה הלל מלא לוגמין ממש מחתקת לה
רב הושעיא ליחנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל
אמר לו רבה כי איחשיל בעוג מלך הכשן איחשיל דהו לכו
בית שמאי לחומרא אלמא מלא לוגמין דקאמרין כל חד וחד
בדפסיה וכן הלכה. מומר קאמרין דמיחייב איניש לעמיו
נפשיה ביהי חמשה עינוי דאמרין אכילה ושחיה רחיה וסיכה
נעילה הסנדל ושחמיה המטה וכחייב כי כל הנפש אשר לא
תענה כי מיחייב כרת אהי חמשה עינוי. כולוה מיחייב או
אכילה ושחיה בלבד מיחייב מי אמרין לא תענה סחמא
כחייב והי חמש מיני אשכחן דאיקרו עינוי וסלכך אכולוה
מיחייב או דילמא כיון דכחייב תענו את נפשוהיכם וכל מלאכה
לא תעשו וכחייב והאבדתי את הנפש הריא מקרב עמה
לעניני דלית ביה איבוד נפש הוא דמיחייב כרת ומאי ניחו
אכילה ושחיה דאי לא אכיל ושחיה מיית אכל הקך כי לא עבד
לכו ליכא איבוד נפש אימא לא מיחייב מאי ח"ש (שם פס:)
דחזו רבנן אעפ"י שאסור בכולן לא אמרו אלא בכחלי שיעור
אכל כשיעור ענוש כרת ואין ענוש כרת אלא האוכל והשוחה
והעושה מלאכה בלבד מלאכה דכחייב בה כרת נפלי עמיה
אוכל ושוחה דכחייב בה כרת בעינוי דכחייב והאבדתי אלמא
לעניני דלית ביה איבוד נפש הוא דמיחייב כרת אהך לא וכן
הלכה. מומר קאמרין דמאן דאכיל ביומא ד' מיחייב כרת
ושעורו בכוכבת ומאן דאכיל חלב ודם וזכר ופיגול ושאר
איסורי דכחייב בהו כרת שיעורו בכחיה פחות מכוכבת
ופחות מכחיה הא קאמרין דלא מיחייב איסורא אית ביה
או לא אם תימא' לומר אית ביה איסורא מדאורייתא או
מדרבנן למאי נפקא מינה י' להיכא דאיחשבה דלא אכילנא
ואכיל איסורא בלי שיעורא דאי מדאורייתא אסיר לא מיילא
עליה שבועה דהא מושבע מהר סיני ואי מדרבנן הוא דאסור
מיילא עליה שבועה אי נמי להיכא דאכל חלב דכוי דספיקא
הוא פחות מכחיה דאי פחות מכחיה מדאורייתא אסיר הוה
ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא אי מדרבנן אסיר הוה ליה
ספיקא דרבנן ולקולא מאי ח"ש (שם פס:) דליחמר חלי שיעור
ר' יוחנן אמר אסור מן החזיר ר' שמעון בן לקיש אמר מותר
ר' יוחנן אמר אסור כיון דחזאי לא יטערוני איסורא קאכיל
רבי שמעון בן לקיש אמר מותר אכילה בעין וליכא. (יבמות
ל:) ואמר רבה כל היכא דפליגי רבי יוחנן ורבי שמעון בן
לקיש הלכתא כרבי יוחנן בר מן תלת החולין למעוברת והפילה
והמחלק נכסיו על פיו ומכר הבן בבית האב אכל בכולוה הלכה
כרבי יוחנן ואמרין נמי (חולין נח:) הוה כפלגא זימא דתרכב
דנפל בדיוקולא דבשרא סבר מר בר רב אשי לשיעוריה בתלתין
פלגי זימא ח"ל אבוי לא אמינא לך לא תולזו בשיעורין דרבנן
ועוד

מ פ' ראש' וז' י כ"ה בשלחנות ס' ל"ח וע' סור מרי"ח יא מסיק הכא דלא חייב דאסור מדאורייתא : וכן' דעת רש"י"א בתשובה קרי' וכן'
חום' שטענה כג' מוד"ס דמוקי ולא בן דעת הרמב"ם ושו"ע ציד"ר רנ"ח ס"ד וע' ש"ך פס :

[illegible]

מא 81

גדולות

הלכות מגילה

הלכות

מאי משמע דהאי בית הסלחין לישנא דלחוחא הוא דכתיב
ואחש עיף ויגע ומתרגמין ואחש משלחי: (שם ד') חנו רבנן
הפסיקות והבריכות שנתמלאו מים מערב יום טוב אסור
להסקות מהם בחולו של מועד ואחש היתה אחת המים עוברת
ביומם מותר אמר רב פפא והוא שרובם של אחש שדה
שוחה מאוחה אחת המים רב אחש אמר ח'פ' שאין רובה
של אחש שדה שוחה מאוחה אחת המים מאי טעמא כיון
דקא משכח ואחש מימר אמרי אי לא שחיה לחד יומא
חשכה לחרי חלחא וימי. חנו רבנן מדלין לירקות כדי לאוכלן
ואחש בשביל ליפותן אסור. רבינא ורבה חוספאס הוו קאלי
באורחא חזייה להבוא גברא דהוה קא דלי דוולא ח'ל רבה
חוספאס לרבינא ליחי מר נשמתיה ח'ל והחמיא מדלין לירקות
כדי לאוכלן ח'ל מי כברה מדלין מידלא ממש מאי מדלין
שלוף כדחנן המדל בפנים כשם שמדל בשלו כך מדל בשל
עניים דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי
ואינו רשאי בשל עניים והחמיא מדלין מים לירקות כדי
לאוכלן אי חיה חיה: (מ"ק ט') חנו רבנן יולאין לקח את
הדרכים ולחקן את הרחובות ולחקן את האיסרעאות ולמוד
את המקואות וכל מקום שאין בו ארבעים סאה מרגילין
לחובה ארבעים סאה ומיין שאם לא יאלו ועשו כל אלו שכל
דמים שנחפסו הם מעלה עליהם הכתוב כאלו הם שפסוס
ח'ל והיה עליך דמים והא בדריא קתני לה מחקנין את
הדרכים ואת הרחובות ועושין כל דרי רבים אלא כל דרי
רבים לאחויי מאי לאו לאחויי חפירה ש"מ. (שם ה:) אין
חופרין כובין וקברות במועד אבל מחנקין את הכובין מאי
כובין ומאי קברות אמר רב יהודה כובין מחנקין את הכובין
בבבין. אבל מחנקין את הכובין כולל מחנקין אמר רב יהודה
שאם היה ארוך מקלרו במתניהא חנא מאריך בו ומרחיב בו:
וארון עם המה נחלר חנינא להא דחנו רבנן עושין כל דרי
המה גוזזין לו שער ומכבסין לו ככותו ועושין לו ארון מנסרים
המוסכרים מערב יום טוב רבן שמעון בן גמליאל אומר אף
מביא עטים ומנסרין בלוייהם בחור ביתו. אין גושאין שם
במועד לא בחולות ולא חלמנות ולא מייבמין מפני שממחה
היא לו אבל מחזיר הוא את גרושהו ועושה אשה חכשית
במועד. (שם ו:) ונחא דבי שמואל אין גושאין נשים במועד
ומארכין אבל לא מנסין ואין עושין סעודת אירוסין ולא
מייבמין מפני שממחה היא לו (שם ה:) אבל מחזיר הוא גרושהו
מפני שאינה שמחה לו ואין תחלה הוא לו. אמר רב דניאל
בר רב קטינא אמר רב מנין שאין נושאין נשים במועד שנאמר
ושמחה בחגך בחג ולא בחג אשהך רבי יוחנן נפחא אמר
מפני ביטול פירה ורביה. ובי קאמרין אסור לישא אשה
בחולו של מועד לא שנא חג המזלות ולא שנא חג הסוכות
מאי טעמא הוקשו כל המועדות כולן זה לזה דכתיב אלה
מועדי ה'. (שם י') ההדיוט חופר כדרכו כיכי דמי הדיוט
אמרי רבי רבי יואל כל שאין יכול להוליא מחט בבח אחת
רבי יוסי ברבי חנינא אמר כל שאין יכול לבין אימרה בחפס
חלוקו. והאומן מכליב מאי מכליב רבי יוחנן אמר מפסיע
רבה בר שמואל אמר כלבחה. מעמידין חטור וריחים וכירים
במועד רבי יהודה אומר אין מכבסין את הריחים בתחלה
מאי מכבסין רבי יהודה אמר מניקד ריחיה רב יוחנן אמר
בה עינא. דרש רב חמא נוקרין ריחים בחולו של מועד
ומשום רבינו אמרו כוס שרובב עליו מותר ליטול לפרינו
בחולו של מועד אבל דחמרה דריחיה לא. (שם ע"ג) רב יהודה
שרא למיבנא ריחיה ולמשקל עופרים דחמרה דריחיה ולמיבני
אחש

(שם ז') סעודה פורים שאכלה בלילה לא יאל מאי טעמא ימי
משחה ושמחה כתיב וכן הלכה ודוכחא דלא נהיגי למיעבד
מלאכה בשורים לא נעבד יחיד מלאכה אלא נעבד בהדייהו
(שם ה:) דרב חזייה להבוא גברא דשדי כיחנא בפוריא
ולטייה ולא אחא כיחניה ואמרין מכדי מלאכה לא קבילו עלייהו
אמאי לטייה הוה דברים המותרים ואחרים נהגו כהן אסור
הוה ומלן דמנהגא מילחא היא (פסחים נ) אמר רב שמן בר
אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא שמע בני מוסר אביך ואל
חטוש חורה אמן:

סליקן להו הלכות מגילה

ב הלכות מועד

(חנינא יח') תנו רבנן את חג המזלות חשמונ' ג' שבועת ימים
חמא וגומר לימד על חולו של מועד שאסור
בעשיית מלאכה דברי רבי יאשיה רבי יוחנן אומר קל וחומר
ומה ראשון והביעי שאין קדושה לפניהם ולאחריהם אסורין
בעשיית מלאכה חולו של מועד שיש קדושה לפניהם ולאחריהם
אינו דין שיבו אסורין בעשיית מלאכה בשם ימי נראשית
ויביחו שיש קדושה לפניהם ולאחריהם ומותרין בעשיית
מלאכה מה לשבת ימי נראשית שכן אין בהם קרבן מוסף
חאמר בחולו של מועד שיש כהן קרבן מוסף ראש חודש
ויכח שכן יש בו קרבן מוסף ומותר בעשיית מלאכה מה
לראש חודש שכן אין קרי מקרא קודש חאמר בחולו של מועד
שכן קרי מקרא קודש הואיל וקראין מקרא קודש דין שיבו
אסורין בעשיית מלאכה: א' חנו רבנן וכל מלאכה לא תעשו
לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי רבי
יוסי בגלילי רבי עקיבא אומר אינו אריך הרי הוא אומר
אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש בזה הכתוב
מודבר אי בראשון הרי כבר נאמר אי בשביעי הרי כבר נאמר
הא אין הכתוב מדבר אלא בחולו של מועד שאסור בעשיית
מלאכה. חיה אידך ששח ימים תאכל מזון וביום השביעי
עלרת מה שביעי עלור אף ששי עלור אי מה שביעי עלור בכל
מלאכה אף ששי עלור בכל מלאכה ח'ל השביעי שביעי עלור
ואין ששי עלור הא לא מסר הכתוב אלא לחכמים לומר לך
איזה יום אסור ואיזה יום מותר איזו מלאכה אסורה ואיזו
מלאכה מותרת: (מילה כג) זה הכלל כל שיש בו ביטול מלאכה
לעם ואין בו קרבן מוסף כגון חטיות ליבור וחטיות כזב
קורין שלשה ובאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ראשי חדשים
וחולו של מועד ויש כהן קרבן מוסף קורין ארבעה
נקוט האי כלל בדרך ראש חודש ומועד דליכא קרבן
מוסף ארבעה יום טוב דאסור בעשיית מלאכה חמשה יום
הכפורים דענוש כרה ששה שנה דאסור סקילה שבועה
וכסכא משמע דשרי למיעבד מלאכה בחולו של מועד מאי
דשרו רבנן ובחולו של מועד לא שרו רבנן מלאכה אלא היכא
דליכא פסידא אי נמי אין לו מה יאכל אי נמי פרקמיתא
האבד אי נמי כל דלורך מועד ואין לו מה יאכל לאו עני
דוקא אלא אפילו עשיר ובעי למיחלד חטיי מארעים אי נמי
מיעבד מיד דלא אגי ליה מניה בחולו של מועד שפיר דמי
וחשילין ומחזות שרי למיכחב ואפרוקי כדי פרנסתו והוא דלון
לו מה יאכל. (מ"ק כ') משקין בית הסלחין במועד ובשביעית
בין ממעין שיואל בתחלה ובין ממעין שאין יולא בתחלה
א' נגמ' חיה ח'יד:

חיה אידך מקבלין קבולת. במועד לעשותה אחר המועד
ובלבד שלא יסקול ושלל ימדוד ושלל ימנה כדרך שהוא עושה
בחול. ח"ד אין מרביעין בהם בחולו של מועד ר' יהודה
אומר חמורה שחציה מרביעין עליה בשביל שלא חלוקה
ושאר כל הבקורות מכניסין אותן לבקרות: בעו מניח מרב
נחמן בר יצחק מכו למשע חביתא בחולו של מועד אחר לכו
סיני אמר הלכה כר' יוסי אימך דא"ר יוסי בחמורא בשיכרא
מי אמר חמורא טעמא מאי משום דנפיש פקידה שיכרא
נמי איח ביה פסידא דאמר אביי אמרה לי אס בר שיש סאוי
ושע כבד חמני ולא שיע ר' יוסי מאי היא דחקן מי שהיה
יניו בחור. הבור ואירעו אבל או אונס זולף וגומר ונף כדרכו
דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר עושה לו לימודין בשביל שלא
יחמין וכדרך שחלקו בבל ובאונס כך חלקו במועד והלכה
כר' יוסי בן ובזו. אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכות
מועד כהלכות כותים למאי הלכתא א"ר ריבאל בר רב קטינא
אמר רב לומר שנקורות הן ואין למדות זו מזו דאמר שמואל
זופחין כותחא ואין זופחין חבית רב דימי מנהדרעא אחר
זופחין חבית ואין זופחין כותחא מר חייס לערמא ומר חייס
לפסידא. (שם יב:) ח"ד עוהנין קמח המועד לאורך המועד
ושלא לאורך המועד אכור ואס עמן והוחיר הרי זה מותר.
קולאין עאים במועד לאורך המועד ושלא לאורך המועד אכור
ואס קלן והוחיר הרי זה מותר. מטילין שכר במועד לאורך
המועד ושלא לאורך המועד אכור ובלבד שלא יערים ורמיוכו
מטילין שכר במועד לאורך המועד ושלא לאורך המועד אכור
אחד שכר חמרים ואחד שכר שעורים ואעפ"י שיש לו מן
הישן מערים ושוחם מן החדש חגאי היא דחיתא אין מערימין
בכך משום דבי יוסי דברי יהודה אמרו מערימין. רב יהודה
שרא למיעקר כיהנא ולמקטל כשותא ולמיעקר שומשמי א"ל
אביי לרב יוסף בשלמא כיהנא חיי לחסיפא כשותא חזיא
לשיכרא שומשמי למאי חזין א"ל חזין לגוי דאית בכו. רבי
ינאי הוה ליה הכוה פרדיסא כי מטא בחולא דמועדא קטפיה
לשנה שכן כולי עלמא לפרדיסייהו לחולא דמועדא אפקריה
ר' ינאי לפרדיסיה הכוה שחא. מכנים אדם פירותיו מפני
הגנבים ושולח פשתו מן השערה בשביל שלא יאבד חגא
ובלבד שיכניסם בלעגא לחוך ביתו. רב יוסף הוה ליה
הכוה גשורי עייליון ביממא א"ל אביי והחיתא ובלבד שיכניסם
בליעגא לחוך ביתו א"ל ליעגא דהני וממא הוא כיון דנליגיא
בעו גברי יחירי ובעו מדבורי דמורא הוושא מילתא ובלבד
שלא יכיון מלאכתו במועד וכולן סבובו מלאכתו במועד
יאבדו בעא מנייה ר' ירמיה מרבי זריקא כוון מלאכתו למועד
ומת מכו שיקנסו בנו אחרייו (שם יג:) א"ל תניהוה שדכ
שנחוקא בשביעית חזרע למוזאי שביעית נטיבה או נדויר
לא חזרע למוזאי שביעית א"ר יוסי דרבי חנינא נקטין הטיבה
ומת בנו זרעא חלמא לדידיה קנסוה רבין לבריה לא קנסוה
רבין. ואין לוקחין בחים ואבנים ועבדים ובהמה חלא לאורן
המועד או לאורך המועד שאין לו מה יאכל ואין מפניו מביו
לבים חלב מפנה הוא לחזירו וסא אמרת רישא אין מפניו אמו
אביי סיפא אחאן לבית שבחל. ואין מביאין כלים מבית האומן
ואס חשש להן מפני לחצר אחרת. (שם ט"ז) מוכרי פירות כסוי
וכלים מוכרין בלעגא לאורך המועד היידין והרשאות והגורו
עושין בליעגא לאורך המועד ר' יוסי אומר הן החמירו ע
עלמן. איבעיא לכו הן החמירו על ענמן דלא עבדי כלל א
דילמא דעבדי בלעגא ח"ס דחיתא מוכרי פירות כסות וכלי
מוכרין בליעגא לאורך המועד רבי יוסי אומר [תגרי עבדי]

אחא ריחא ולמני אוריא. רבא שרא לסרוקי סוסיא ולמיבנא
אקרוסיעא ולמיבנא אטעבא. רבא שרא למשקל דמא לבכמה
בחולו של מועד א"ל אביי תניא דמסייע לך מקיזין דם
לבכמה ואין מוועין רפואה מן הכהם בחולו של מועד רבא
שרא לבכסוי קירמי מאי טעמא מעשה הדיוט הוא. אמר
רב יצחק בר אמי אמר רב חסדא קטורי בידי אכור מאי
טעמא מעשה אומן הוא. ואמר רבא האי מאן דמחקין ארעא
ארעא דבי דרי שרי ארעא דארעא אכיר היכי דמי מוליא
במוליא ונלא בנלא ארעא דבי דרי שקל מוליא שרא בנלא
ארעא דארעא. ואמר רבא האי מאן דפתח מיהא בארעיה
ארעא דכוורי שרי ארעא דארעא אכיר היכי דמי פתח
חרי פיתחי חד מעילאי וחד מחתאי ארעא דכוורי פתח
חד בבא ארעא דארעא. ואמר רבא האי מאן דפסח
דיקלא ארעא דחיותא שרי ארעא דדיקלא אכיר היכי
דמי שקל כוליה מחד גיסא ארעא דחיותא מהאי גיסא
ומהאי גיסא ארעא דדיקלא. ואמר רבא האי מאן דזבי
זוכיא ארעא דליבי שרי ארעא דארעא אכיר היכי דמי
שקל רברבי ושקן זוטרי ארעא דליבי רברבי וזוטרי ארעא
דארעא. ואמר רבא הני תחלתי מגזיניהו שרי מיילניהו
אכיר רב פפא אמר כיון דתחלתי כפרקמטיוא האבד דמי
ושפיר דמי. ואמר רבא כפרקמטיוא כל שהוא אכור א"ר יוסי
בר אבין ובדבר האבד מותר. רבי אבינא כו"ל הכוה עיסקא
דכוס מזדבן בשיתא אלפי שהיה לבתר חולא דמועדא זכנה
בהריסא אלפי. רבינא הוה מסיק זוזי בבני אקרא דשמואלא
אחא לקמיה דרב אבי א"ל מכו למיחל האידנא עלייהו
א"ל כיון דהאידנא הוא דמשכחת וביומי אחריו לא משכחת
לכו כפרקמטיוא האבד דמי ושרי. (מ"ק יא:) חניא נמי הכי
גבי ע"ז כי האי גוונא הולכין ליריד של גוים ולוקחין מהם
בכמה עבדים ובפחות בחים שדות וכרמים וכוחב ומעלה
בערכים שלהם מפני שהוא כמזיל מידם. רב שרא ליה
לרב חייא בר אשי למיגדל אכורי בחולא דמועדא מאי טעמא
מעשה הדיוט הוא. אבל אזלי אכור מאי טעמא מעשה
אומן הוא. רב יהודה שרא ליה לאבי תמורא למגדל
תמורא בחולא דמועדא ולרבא בר עישבא למגדל מהולתא
אזלי והא חני רבה בר שמואל ואין שאין גודלין תמור
לקחתה לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים
ושוין מעקה לגג ולמרפסת מעשה הדיוט אבל לא מעשה
אומן. ושפין את הסדקין ומעגילים אותן במעגילה ביד ורגל
אבל לא במחללים. השחא במעגילה שרי ביד ורגל מיבעיא
הכי קאמר שפין את הסדקין ומעגילין אותם כעין מעגילה
ביד ורגל אבל לא במחללים. הניר והלגור והקורה והמעגיל
והמפתח שנחברו מתקין במועד ובלבד שלא יכיון מלאכתו
במועד אמר רבינא כמאן מדליק האידנא קבוראחא דרשא
בחולא דמועדא כר' יוסי וכבשין שהוא יכול לאכול מכן
במועד כונשן. בדיחא לבאי כוורי חול כולי עלמא נור
כוורי שרא לכו רבא למימלה מייליהו א"ל אביי והחיתא
בכשן שהוא לרף לאכול מכן במועד כובשן אמר לו כיון
דמעיקרא ארעא דאכילה איחיתא כפרקמטיוא האבד דמי
ושרי ואיכא דאמרי שרא לכו למיגדל ואיחוי ומימלה א"ל
אביי והתן כבשים שיכול לאכול מכן במועד כובשן הני נמי
מתחללין ואבא אילנא כי הא דשמואל עבדין ליה שיתין אזלי
ואביל (שם יג:) ח"ד מקבלין קיבולת במועד לעשותה אחר
המועד ובמועד אכור כללו של דבר כל שהוא עושה אומר
לגוי ועושה וכל דבר שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה:

גדולות

הלכות ביאור

הלכות

אחי לך חירות דבית ומשחמש בלד אשח חיש. ישראל שגשא
גירות בה גרים לכתן אין לה הפסק למעלה אבל יש לה הפסק
למטה. למעלה דהויא לה גירות שהיא פסולה לכהונה למטה
יש לה הפסק דהויא לה בה גירות שכשרה לכהונה דתן
רבי אליעזר בן יעקב אומר ישראל שגשא גירות בהו כשרה
לכהונה. ישראל שגשא שפחה משוחררת בה משוחררים
לכתן אין לה הפסק למעלה אבל יש לה הפסק למטה
למעלה דהויא לה משוחררת שהיא פסולה לכתן למטה יש
לה הפסק דהויא לה בה משוחררת שהיא כשרה לכהונה
דאמר מר ישראל שגשא שפחה משוחררת בהו כשרה לכהונה.
גר שגשא בה ישראל לכתן יש לה הפסק בין מלמעלה בין
מלמטה למעלה דהויא לה אם אשח של גר בה ישראל לכהונה
למטה דהויא לה בהו של גר שהיא כשרה לכהונה דתן גר
שגשא בה ישראל בהו כשרה לכהונה. עד רשותי שגשא
בה ישראל לכתן יש לה הפסק בין מלמעלה בין מלמטה
למעלה דהויא לה אם אשח של גר שגשא בה משוחררת
שהיא כשרה לכהונה למטה דהויא לה בה שגשא משוחררת
שהיא כשרה לכהונה דאמר מר עד משוחררת שגשא בה
ישראל בהו כשרה לכהונה. גר שגשא גירות בה גרים לכתן
אין לה הפסק לא למעלה ולא למטה למעלה דהויא לה
גירות שהיא פסולה לפסולת למטה דהויא לה בה גרים שהיא
פסולה לכהונה דתן אבל גר שגשא גירות בהו פסולה
לכהונה אבל לרבי יוסי יש לה הפסק למטה דתן רבי יוסי
אומר אף גר שגשא גירות בהו כשרה לכהונה. עד משוחררת
שגשא בה משוחררין לכתן אין לה הפסק לא למעלה ולא
למטה למעלה דהויא לה שפחה משוחררת שהיא פסולה
לכהונה למטה דהויא לה בה משוחררת שהיא פסולה לכהונה
אבל לרבי יוסי יש לה הפסק למטה דאמר מר עד משוחררת
שגשא שפחה משוחררת בהו כשרה לכהונה חלל שגשא בה
ישראל לכתן יש לה הפסק למעלה ואין לה הפסק למטה
למעלה דהויא לה בה ישראל שהיא כשרה לכהונה למטה
אין לה הפסק דהויא לה בה חלל זכר דתן בה חלל זכר
פסולה מן הכהונה לעולם חלל אין לה הפסק למעלה אבל
יש לה הפסק למטה למטה דהויא לה גרושה או הגלה או
חלוצה או גירות או שפחה משוחררת שהיא פסולה לכהונה
למטה יש לה הפסק דהויא לה בה חלל דתן ישראל שגשא
חלל בהו כשרה לכהונה ישראל שהחזיר גרושהו ממשאח
לכתן יש לה הפסק בין מלמעלה בין מלמטה למעלה דהויא
לה אם גרושה שכשרה לכהונה למטה דהויא לה בה מחזיר
גרושהו שהיא כשרה לכהונה (יבמה יא): דאמר מר היא
חובבת ואין בניה חובבין. ישראל שגשא גרושה או חלוצה
לכתן יש לה הפסק בין מלמעלה ובין מלמטה למעלה דהויא
לה אם גרושה ואם חלוצה שהיא כשרה לכהונה למטה דהויא
לה בה גרושה או בה חלוצה שהיא כשרה לכהונה דאמר מר
ישראל שגשא גרושה או חלוצה בהו כשרה לכהונה. ב' וממזר
חסיר לאינסובי בה ישראל שגשא לא יבא ממזר בקהל ה'.
וביבא דעבר ונסב בקד בני ובנותא דהו ליה ממזרי נינהו
דכתיב גס דור עשירי לא יבא לו. ובי ביבא דממזר חסיר
למינסב בה ישראל ממזר נמי חסיר לאינסובי לבר ישראל
(שם שו): מאי קעמא ממזר כתיב אחר רחמנא מוס זר בון
לא שגא זכרים ולא שגא נקבות. וביבא דעבר לאינסובי
בקד בני ממזרי נינהו ואע"ג דכתיב למשפחות לבית אבותם
ואבותיהם דכתיב ישראל הוא אחר רחמנא לא יבא ממזר וכו'
מאי

קדמה אדעתין עתהניא לבקד אי אמרת לכתחלה קאמר
שפיר אלא אי אמרת דעבד קאמר מאי יהו דאלו וגיב
ומודן בעבד עברי ועבד עברי כתיב רבי שמלאי מי הוה
והסניא אין עבד עברי טוב אלא בזמן שהיוכל טוב ש"מ
אשילו לכתחלה קאמר ש"מ. אמר רב יהודה אחר שמואל
כלכה כרבי טרפון דולד במעי שפחה אפקורי אפקריה רחמנא
לזרעיה דכתיב אשר בשר חמוריה כהרם. (שם מה) והלכתא
בך מישראל קרוי בך ואין בך כהן מן הגוים ומן השפחה
קרוי בך אלא כהן. לקח שפחה ובה עליה ונתעברה כימנו
ואחר כך שיחורה ובעבילת לשם חירות וחס"כ ילדה לוהו
ולד גר כו' ואין לר"ך טבילה דסגי ליה בטבילה אמו ולענין
נחלה לא ירית ליה דלאו בריה מקרי דענינא זרע שמוע
בקדושה וליכא. וכן מי שגשא אח הגויה שלא הטבילה לבושו
גירות ונתעברה ואח"כ הטבילה וילדה לוהו ולד גר כו'
ואין לר"ך טבילה (יבמה שח) דאמר רבה נחגיירה משוחררת
וילדה כהן אין לר"ך טבילה דסגי ליה בטבילה אמו ולענין
נחלה לא ירית ליה דלאו בריה מקרי ואי נקבה היא בין מן
הנכריות ובין מן השפחה כשרה לישראל ואסירה (דף מה) לכתן.
(קדושין מ') בה חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם. ישראל
שגשא חלל בהו כשרה לכהונה חלל שגשא בה ישראל
בהו פסולה לכהונה רבי יהודה אומר בה גר זכר כהן חלל
זכר רבי אליעזר בן יעקב אומר גר שגשא בה ישראל בהו
כשרה לכהונה ישראל שגשא גירות בהו כשרה לכהונה (אבל
גר שגשא גירות בהו פסולה לכהונה) אחד גרים וא' עבדים
משוחררין עד שגשא אחם מישראל רבי יוסי אומר אף גר
שגשא גירות בהו כשרה לכהונה (מ' מה) אחר רב המנונא
משמיה דעולא אומר הוה רבי מאיר חיים ב"ה גר עד עשרה
דורות מותר בממזרת מבאן ואילין אסור בממזרת (שם מה)
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כרבי יוסי ומיז
שחרב ביהמ"ק נהגו כהנים פסולין בענין כרבי אליעזר בן
יעקב. אחר רב נחמן אחר לי סינא הלכה בא לימאן מורין
לו כרבי אליעזר בן יעקב כנס אין מויליין ממנו כרבי יוסי.
(שם שו) וגר ועבד משוחרר וחלל מותרין בכהנת דאמר רבי
יהודה אחר רב לא הוהו כשרות להנשא לפסולין. (מוספא)
ס"ה) וחתיא כותיה דרב אחד גר ואחד עבד משוחרר וחלל
מותרין בכהנת לא הוהו כשרות להנשא לפסולין. חללה
הכי דמיא כדתיא (שם שו) אחי היא חללה כל שגידה מן
הפסולין וקיימא לן מאי פסולין הני דאסורין לכתן ואי עבר
וכנס לבו זרעא דמוליד מינייהו הוה חלל. אין חללה אלא
מאסור כהונה בלבד ומאי יהו כהן גדול דנסיב אלמנה
ומיית ליה לא תימא כהן אלמנה היא ולכתן מיכא שריא אלא
מאי אלא כהן גדול עלה שריא חללה ואסירה לכתן סדיוס וכן
כהן סדיוס שגשא גרושה וחלוצה שריא חללה ובנה ובנותא
חללי בוין. ב' וסלכתא אין זונה אלא גירות ומשוחררת
ושגשגל בעילת זנות דעריזת דחייבי כריתות מינה ואין
ממזר אלא ממי שאסורו אסור ערוה וענוה כרה. (יבמה
ס:) ולית סלכתא כר' שמעון בן יוחאי דאמר גירות פחמס
מנה שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה. הכהן כהנא דהוה
נסיב פחותה מנה שלש שנים ויום אחד חלל רב נחמן מאי
קעמא עבדה הכי דאמר רבי יעקב ב"ר אבדי א"ר יוסעב בן
לוי סלכה כר' שמעון בן יוחאי א"ל יל אפקה ואי לא מפיסקא
ל"ך ר' יוסעב בן לוי מאוק. (יבמה מה) מי שחזי עבד
וחליו בן חורין סבא על אשח איש חולד אין לו חקנה דקא

הלבבות

הלבבות כתובות

גדולות

139 ע

שמואל משום רבי אלעזר בן שמוע מנה מאתים מן האירוסין
 וחוספת מן הנשואין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה מן
 הנשואין והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין. (שם מו)
 ח"ר ועשו זה ממון ויסרו אותו זה מלקות בשלמא ועשו זה
 ממון דכתיב ועשו אותו מאה כסף חלל ויסרו זו מלקות מנלן
 ח"ר אכסו למדנו ויסרו מן ויסרו ויסרו מן בן ובן מן והיה
 אם בן הכות הרשע. (פרקין מו) המוילא שם רע להקל
 ולהחמיר כילד אחד שהוילא שם רע על גדולה שבכהונה ועל
 קטנה שבשראל נזקן מאה סלע נמלא האומר בפיו חמור מן
 העושה מעשה ואמר רבה אמר קרא כי הוילא שם רע על
 שם רע שהוילא. (כתובות מו) חניא כילד הולאת שם רע בא
 לבית דין ואמר איש פלוני לא מלאחי לבחו בחולים אם יש
 עדים שזינאה תחתיו נסקילה. (שם יא) זינאה מעיקרא אין
 לה כלום נמלאה מוכה עין יש לה כתובה מנה נמלא שם
 רע שאינו שם רע הוא לוקה ונזקן מאה סלע בין בעל ובין
 לא בעל ר' אליעזר בן יעקב אומר אין דברים הללו אמורים
 אלא בבעל ומסקנא (שם מו) שלח רב כהנא משמיה דרבי
 יוחנן אינו חייב עד שיבעול בדרכה ויוילא שם רע בכדרכה.
 (שם מו) ח"ר שארה אלו מוזנות וכן הוא אומר ואשר אכלו
 שאר עמי כסותה כמשמעה עונתה זה עונה האמורה בחורה
 וכן הוא אומר אם הענה את בנותי ר' אליעזר אומר שארה
 זו עונה האמורה בחורה שנאמר איש איש אל כל שאר בשרו
 וגו' כסותה כמשמעה עונתה אלו מוזנות וכן הוא אומר
 ויעקב וירעיבך וגו' (שם מח) רבי אליעזר בן יעקב אומר
 שארה כסותה לפי שארה מן כסותה שלא יתן לה חדשים
 בימות החמה ושחקים בימות הגשמים כסותה ועונתה לפי
 שא עונתה מן כסותה שלא יתן של ילדה לזקנה ושל זקנה
 לילדה חיי רב יוסף שארה זה קרוב בשר שלא יסג בה מנהג
 פרכיים שמשמשין מפותחין בלבושיהן. מסייעא ליה לרב
 סוגא דאמר רב הונא האומר אי איפשי אלא אני בבגדי
 והיא בגדי וילא ויתן כתובה. (שם מו) האב זכאי בבחו
 בקדושה בכסף בשטר ובביאה וזכאי במזיונתה ובמעשה
 ידיו ובספרת נדריו ומקבל את גיטת ואינו אוכל פירות
 בחייה נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב
 במזונותיה ובפדיונה ובקבורתה ר' יהודה אומר אפילו עני
 שבישראל לא יפחות משני חלילים ומקוננת. בכסף מנלן
 אחר רב אמר קרא וילא חסם אין כסף אין כסף לאדון לא
 אכל יש כסף לאדון אחר ומנו אביה שטר וביאה דכתיב
 וסיחה ואיחזקו הווית להדדי (שם מו) זכאי במזיונתה דלא
 חיובו ליה חיבה. מעשה ידיו דאמר רב הונא אומר רב
 מנין שמעשה ידיו לאב שגא' וכי ימכר איש את בנו לאמה
 מנה אמה מעשה ידיו לרבה אף בת מעשה ידיו לאביו.
 בהפחת נדרים דכתיב בגזירות בית אביו. ומקבל את גיטת
 דכתיב וילא והיתה ואיחזקו וילא להוויה והני מילי דלא
 אינסיבא דערין ברשותיה קיימא (שם מו) אכל אינסיבא
 כיון דנשאל אין לאביו רשות בה. ואינו אוכל פירות בחייה
 כגון היבא דמנה אמה בחיי אביו והדר נפלו לה נכסי מביה
 אמה בעל לא ירית לה דאמר מר אין הבעל יורש את אשתו
 בקבר וירית לה ברתה כי לית ליה [בני] ולית ליה לאכול
 פירות בחייה נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה
 וחייב במזונותיה ובפדיונה ובקבורתה ר' יהודה אומר אפי'
 עני שבישראל לא יפחות משני חלילים ומקוננת. (שם מח)
 אומר רב חסדא אומר מר עוקבא הלכה כר' יהודה ואמר רב

חסדא אומר מר עוקבא מי שנשחטת בית דין יורדין לנכסיו
 וזמין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר ח"ל רבינא
 לרב אשי מ"ש מהא דחקן מי שהלך למדינת הים ואשתו חובעת
 מזונות בית דין יורדין לנכסיו וזמין ומפרנסין את אשתו אבל
 לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר ח"ל ולא שני לך בין יולא
 לדעת ליולא שלא לדעת מאי דבר אחר רב חסדא אומר חכשיט
 רב יוסף אומר דקסא מאן דאמר חכשיט כל שכן דקסא מאן
 דאמר דקסא אבל חכשיט לא יחלא ליה דחיוול (שם נט)
 כב אין אשה אשה אלא חכשיטיא אשה. (שם מח) אומר רב
 חייא בר אבין אומר רב הונא מי שהלך למדינת הים ומתה
 אשתו בית דין יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודא לפי
 כבודא ולא לפי כבודא אימא אף לפי כבודא הא קמ"ל
 דעולה עמו ואינה יורדת עמו אפילו לאחר מיתה. אומר רב
 מתנה האומר אם מתה אשתו אל תקברוה מנכסיו שומעין
 לו מאי שנא כי אמר דנפלו לכו נכסי קמי יתמי כי לא אומר
 נמי נכסי קמי יתמי רמו אלא אם מת הוא אל תקברוהו
 מנכסיו אין שומעין לו לא כל הימנו שיעשר את בניו ויפיל
 עמו על היבוס. (שם מט) הבא על אשה איש כיון שזכנסה
 לרשות הבעל לנשואין אף על פי שלא נבעלה הרי זו בחזק
 נכנסה לרשות בעל בשלמא ש"מ. (שם ע"ג) ח"ר חילעא ח"ר
 שמעון בן לקיש משום רבי חנינא באושא החקינו שיהא אדם
 זן בניו ובנותיו קמיים הלכתא כוותיה או לא ח"ר כי הווי אחו
 לקמיים דרב יהודה אומר לכו יארוז ילדה ואביו (נ"א מחא)
 מניה שריא כי הווי אחו לקמיים דרב חסדא אומר לכו כפו
 ליה אסיתא בליבוסא ויקוס עלה וימא עורבא בעי בניה
 וההוא גברא לא בעי בניה כי הווי אחו לקמיים דרבא ח"ל
 יחא לך דליחזו בני מנדקא ולא אמרן אלא דלא אמר אבל
 אמר חכשין ליה על כרחיה. ח"ר חילעא ח"ר שמעון בן
 לקיש באושא החקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו
 ניוזין מהם מתקין לה רבי יורא ואיתמא ר' שמואל בר
 נחמני גדולה מזו אמרו אלמנחו ניוזים מנכסיו הוא ואשתו
 מיבעיא דשלח רבין באיגרותיה מי שמת והיה אלמנה ובה
 אלמנחו ניוזים מנכסיו נשאת הבת אלמנחו ניוזים מנכסיו
 מהם הבת ח"ר יהודה בן אחותו של ר' יוסי ברבי חנינא על
 ידי הים מעשה ואמרו אלמנחו ניוזים מנכסיו הוא ואשתו
 מיבעיא מהו דיתמא הים הוא דליכא איניש דטרח אבל
 הטא נטורא לדיריה ולדיריה קמ"ל. ח"ר חילעא ח"ר שמעון בן
 ח"ר דרבי חנינא ור' יוחנן הווי יתבי אחת ההוא גברא גמין
 וגסקיה לרבי יוחנן חכרעיה ח"ל רבי חנינא מאי האי ח"ל
 כותב נכסיו לבניו הווי ועשייתיהו וזמא אי אמרם בשלמא
 לאו דינא משום הכי בעי עשויהו אלא אי אמרם דינא
 עשויהו למא לי אלמא לית הלכתא כמאן דאמר הוא ואשתו
 ניוזין מהם דאי הווי הוא ואשתו ניוזין מהם לא הווי מעשי
 לכו ר' יוחנן. והלכתא הכותב כל נכסיו לבניו או לאחר לא
 הוא ולא אשתו ניוזין מהם. כד אומר רבי חילעא באושא
 החקינו המבזבז אל יבזו יתר מזומם ח"ר ח"ר חילעא ח"ר
 כוותיה בהני חרין בהמבזבז הלכתא כוותיה דקאמרין חניא
 נמי הכי המבזבז אל יבזו יתר מזומם ומעשה באחד שביקש
 לבזו יתר מזומם ומנו ר' ישבב ולא היתו חביריו ומנו ר'
 עקיבא ואיכא דאמרי ר' עקיבא ולא היתו חביריו ומנו ר'
 ישבב (שם סו) והני מילי מחיים שמת ירד מנכסיו אבל לאחר
 מיתה לית לן בה. וחו קא מקשינן לה אדמר עוקבא דמזיונת
 האשה וקא אמרינן היכי עביד הכי והאמר מר המבזבז
 אל

מ ע"ט : מא ע"ט : מב ע"ט : מג כ"ה ע"ט : מד כסול לקמן דף קל"ט :

עב 143

גדולות

הלכות כתובות

הלכות

אמר רבי יוחנן שטר שלום בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו טעמא דנמחל שיעבודו אבל מוחזי כשיקרא לא חיישין והלכתא כרב ביבי בר אבוי דהיכא דמחזיב שביעיה בבית דין ואמר בעל דין לישתבע במאחיה דיעא הוא דחזיל בהדיא או בהדיא שליחיה ומשתבע במאחיה. בעל חוב ויורש שקדם אחד מהם והחזיק במטלטלין הרי זה זריז ושכר. מי שילא הוא ואביו למדינת הים מת הבן או מת האב לעולם רבסיס בחזקת זקן. (שם סה:) הסווא גברא דאפקיד שב מרגימא כי לירי בשדינא גבי מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי שביב רבי מיאשא ולא פקיד אחו לקמיה דרבי אחי אמר להו חדא דידענא ביה בר' מיאשא דלא אמיר ועוד הא קא יסימנא ולא אמרין אלא דלא רגיל דעייל ונפיק לביתיה אבל רגיל דעייל ונפיק אימיר איניש אחרינא אפקיד ומחזא חזא. הסווא גברא דאפקיד מטבסא גבי רב דימי אחוס דרב ספרא שביב רב דימי ולא פקיד אחא לקמיה דרבי אבא אמר ליה חדא דידענא ביה ברב דימי דלא אמיר ועוד הא קריסי סימנא ולא אמרין אלא דלא רגיל דעייל ונפיק אבל רגיל דעייל ונפיק אימיר איניש אחרינא אפקיד ומחזא חזא. הסווא דאמר להו נכסיי לעוביא שביב אחא עוביא ח"ר יוחנן כבר בא עוביא אחר לעוביא ואחא רב עוביא לעוביא אמר לרב עוביא לא אמר ווי גייס ביה הא גייס ב' בלו שני עוביין שכן ותלמיד חכם ח"ה קודם קרוב ותלמיד חכם ח"ה קודם. איביעא להו שכן וקרוב מאי ח"ה טוב שכן קרוב מאח רחוק שניהם שכנים שניהם קרובים שניהם תלמידי חכמים שודא דרייני. ¹² איסתא דאית לה זוזי ובעיא לאבדוחינהו מנכרא ככרוב לה מקמי דמקרא לה שטרא וליקן לה והכי כתיב לה על מנת שאין לי רשות בהן ולא דין ודברים. ואי דחלא דילמא שמיט ואביל להו מניה וניה ליה נכסי כחבטין למאן דיתחא לה במתנה (שם עט) והכי כתבא בשטרא הרי הן לך במתנה מהיום לכשאני רואה דאמור רבין דבי האי גוונא קיי עד הסווא יומא דבעיא להו מיניה. (שם פ') אמר שמואל המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל (ב"ב קמז) ומודה שמואל שאם נחת במתנה שביב מרע שאין יכול למחול (בבבבא טו) אמר רב הונא בריה דרב יהושע ואי פקח הוא מקרקיש ליה זוזי וכתיב ליה שטרא בשניה. אמר אמימר מאן דלאין דינא דגרמי מגבי ביה שטרא מעליא ומאן דלא דלאין מגבי ביה דמי יירא בעלמא הוא עובדא ואכפיהי רפרם לרב אשי ואגבי ב' ככשורא ללמי (שם סה:) הרי שמואל במכנסת שטר חוב נבעלה וחזר ומחלו שאינו מחול מפני שידו כידה. קריבתיא דרב נחמן ובינתיא לכחובתא בעובת הנאה אחו יורשים קא חבתי לה לברתא אמר להו רב נחמן ליכא דלנסבה עלא להא דחזייל ותחלה לכחובתא דאימא לגבי אבוב ותהדר ויתרתי מניה שטרא אולא עבדא אחר רב נחמן עשינו עשינו כערכי דרייני ומשיקרא מאי סבר ומשקך לא תתעלם. הפוגמת כחובתה וכו'. (שם סח) חק וכן היתומין לא יפרעו אלא בשבועה יתומים ממאן אי יומא מלוא השתא אבובין שקיל בלא שבועה אינו בשביעה הכי קאמר וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. אמר רבי זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויטי ופרעתי חבל אמרו אמר לנו אבא לא לויטי אף בשבועה לא יפרעו. מתקוף לה רבה אדרבה כל האומר לא לויטי כאומר לא פרעתי דמי אלא אי אומר הכי אומר ח"ר זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים

אול רב עקי לקמיה דמר עיקבא ח"ל חזי מר נחמן חקלאה כימי מקרב שטרי דאיניש ח"ל אימא לי איזה גופא דעובדא הכי הוא אמר ליה הכי הוא מעשה אחר ליה שטר מברחת קאמרת הכי אמר רב נהילאי בר אידי אמר שמואל אני מוראי הוראה ואם יבוא שטר מברחת לירי אקדענו. אמר ליה רבא לרב נחמן טעמא מאי אמר ליה לא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני אחר ליה הכי מילי לאחריני הא לברתא יסבה אפילו הכי במקום ברתא נפשה עדיפא לה (שם פ"ב) נה חזייל ולר בהמת מלוג ובעל ולר שפחה מלוג לאשה חגיגה אומר עשו ולר שפחה מלוג כולד בהמת מלוג אמר רב הונא בר חייה אמר שמואל הלכא כהנייה אמר רבה מודה חגיגה שאם נתגרשה עתה דמים ונמלחן מפני שבה בית אביה. (שם נ"ד) חלגא רב אמר שזין כל מה שעליה. כלתא דבי בר אלישיב הוא קא חבטא כחובתא מיתמי הוא קאמתיא להו לבי דינא אמרו לה לנש ובסיי דזילא בן מלחא דחזון הכי לבשחיתוהו לכולהו מלחא אחר לקמיה דרבינא אמר להו הלכתא כרב דאמר שזין כל מה שעליה. (שם סו) ואלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום מאי טעמא אבוי אמר חיישין שמה חבסא רבא אמר משום רוח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרבא למחא אי נמי בעל ח"ר הוא אי נמי וקא עבד בהו עסקא (שם ס') אבויי בריה דרבי חבבו הוא מסקי ביה זוזי כי חזאי שדרינהו ביד רב חמא בריה דרבה בר אבא אול פרעיהו אחר להו הכי לי שטרא אמרי ליה הכי סטראי נינהו אחא לקמיה דרבי חבבו אמר ליה מינו דאי בעאי אחי לא הוי דברים מעולם יכלו ליתמר סטראי נינהו לענין שלומי שליח מאי אחר רב אשי חזין אי אחר ליה שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא הוי בין כך ובין כך משלם דאחר ליה לשליחא לתקוי שדרינא ולא לעוסי. הריא חיתתא דאפקידו נבא מלוגא דשטרי אחו יורשין קא חבתי ליה מניה אמר להו מחייס חשיגא ליה אחא לקמיה דרב נחמן אמר לה אית לך סהדי דחבטו מנין מחייס ולא יהיחוס נהליהו אמר ליה לא אמר לה אי הכי לאחר מיתא חשיגא ותפסה דלאחר מיתא ולא כלום היא. ¹³ הריא חיתתא דאחיהא דאחיהא שבוטא כי דינא דרבא אחר ליה בת רב חסדא ידענא בה דחשדא אשבעתא אשכא רבא אשכגדא יומיין הו יתבין רב פפא ורב אדא בר מתנה קמיה אחא הסווא שטרא לקמיה אמר ליה רב פפא ידענא ביה דפריעא הוא ח"ל איכא איניש אחרינא בהדי מר אמר ליה רב אדא בר מתנה ולא ליהוי רב פפא ככתב רב חסדא אחר ליה הריא קיס לי גבול. ח"ר פפא השתא דאמרת קיס לי בי' מילתא הוי כגון אבא מר ברי דקיס לי בגויה קרענא שטרא אפומיה קרענא סלקא דעך אלא מדענא שטרא אפומיה. הריא חיתתא דאחיהא שבוטא כי דינא דרב ביבי בר אבוי אמר לה בעל דין תיתי ותשתבע לי במתא אמר להו כחובו לי זכותא דכי משתבענא יהיבי לי אמר להו רב ביבי בר אבוי כתבו לה אמר רב פפא משום דאחר ממולא אחרי מילי מוליחא ואמר רבא האי אשתא דרייני דליכחבה מקמי דליסו סהדי אחתיות ידיהו פסילא אלמא מחזי כשיקרא וליחא לדרב פפא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר הוי רבי מאיר אפילו מלאו כחשפה וחזמו ונתנו לה כשר ועד כהן לא פליגי רבין עליה דרבי מאיר אלא בגיטי נשים דבעין כתיבם לשמן אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רבי אשי

נה כסול לשל דף ס"ו : נו ע"ל דף קס"ו : נו כסול לקמן דף ק"ח :

179 ז

גדולות

בבא קמא

הלכות

ור' יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקה מריה. אחרת נמי
 אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן מנה לי בידך וכלה אומר
 איני יודע חייב בבא ללחא ידי שמים. (שם ק"ט) גזלן אימתי
 מותר ליסגות ממנו רב אמר עד שיסא רוב משלו ושמאל
 אמר אפי' מיעוט אורי ליה רב יהודה לאדא דיאלא כמאן
 דאחר אפי' מיעוט משלו. ממון מסור רב הווא ורב יהודה
 חד אמר מותר לאבדו ביד וחד אמר אסור לאבדו ביד מאן
 דאמר מותר לא יסא ממונו חמור מגופו מאן דאמר אסור
 יכין רשע וילבש גדיק אפשר דפיק מיניה זרע כשר. א"ר
 יוחנן כל הגזל את חבירו אפילו שום פרוטה כאלו נוטל
 נשמתו שאל' כן ארמות כל בוצע בלע אח נפש בעליו יקח.
 רבינא חילקל למחוזא אחייהן הגך נשי כיפי וכבלי שדיין
 קמים קבליהו מנייהו א"ל רבא חוכמא לרבינא והחניא
 גבאי דקדק לוקחין מכן דבר מועט אבל לא דבר מרובה א"ל
 הני דבני מחוזא כדבר מועט הוא. (שם ע"ב) ח"ר מפסג
 חילנות מפסג גפנים מנקפי תגא מנקפי זרעים ועודרי ירקות
 בזמן שבעל הבית מקפיד עליהן הרי אלו של בעל הבית אין
 בעל הבית מקפיד עליהן הרי אלו שלו. אמר רב יהודה בשם
 וחזו' אין בכן משום גזל ובאחרת דקפדי יש בכן משום גזל
 אמר רבינא והני בני מחא מחסיה אחרת דקפדי הוא. (שם
 גזל) הגזל גזל ושאין כלים אמר ושאין בגד משלם כשעת
 הגזלה גזל פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזל משלם דמי
 פרה קעומדת לילד ודמי רחל הטעונה ליגזל גזל פרה ונחטב
 חללו וילדה רחל וטעונה חללו וגזל משלם כשעת הגזלה
 וכל הגזלן משלמין כשעת הגזלה (שם סו') אמר רב הסדא
 א"ר יוחנן מנין לשינוי מעשה שהוא קונה שנאמר והשיב את
 הגזלה אשר גזל חס כעין שגזל יחזיר ואי לא דמים בעלמא הוא
 דבעי לשלומי והאי מיבעי' ליה על גזל שלו מוסיף חומש ואין
 מוסיף חומש על גזל אביו א"כ ליכחוב קרא גזילו מאי הגזילה
 ש"מ חרתי. איכא דאמרי אמר רב הסדא א"ר יוחנן מנין
 לשינוי שאינו קונה שאל' והשיב את הגזילה וכל מקום והכחיב
 אשר גזל הסו' מיבעי' ליה על גזילו שלו מוסיף חומש ואין
 מוסיף חומש על גזל אביו. אמר עולא מנין ליהוש שאינו קונה
 שנאמר והכחם גזול את הפסח ואת החולה גזול דומיא דפסח
 מה פסח דלית ליה חקנחא כלל אף גזול נמי לית ליה חקנחא
 כלל ולא שאל לפני יאוש ולא שאל לאחר יאוש. (שם ע"ב) רבא
 אמר מהבא קרבנו ולא הגזול אימתי אי נאמי לפני יאוש פשיטא
 למה לי קרא אלא לאו לאחר יאוש וש"מ יאוש לא קני והא
 רבא דאמר דגזל קרבן חברים איבעית אימתי הדר ביה איבעית
 אימתי חדא מנייהו רב פפא אמר. (שם ע"ג) אחרת אמר
 ר"א כדרך שחקנו משיכה בלקוחות כך חקנו משיכה בשומרים
 וכסם שקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה כך שכירות נקנית
 בכסף בשטר ובחזקה שכירות דמאי אי נאמי דמטלטלי מטלטלי
 בני שטרא נינהו אמר רב הסדא שכירות קרקע. (שם נ"ד)
 ח"ר הגזלן ומלוי ריביות שהחזירו אין מקבלין מהם וכל
 המקבל מהם אין רוח חכמים נוהג הימנו א"ר יוחנן בימי
 רבי נבנים משנה זו דחק מעשה באדם א' שבקש לעשות חסובה
 אחרת לו אשחו ריקה אם לא חסובה חסובה אפילו אבנך
 אינו שלך ונמנע אחרו האיש ולא עשה חסובה באותה שעה
 אמרו הגזלן ומלוי ריביות שהחזירו אין מקבלין מהם וכל
 המקבל מהם אין רוח חכמים נוהג הימנו. מיתבי הרושים
 והגבלין והמכובדן השוכחם קשה ומחזירין למכירין מחזירין
 ואין מקבלין מהם וכי מאחר שאין מקבלין מהם למחזירין
 ללחא ידי שמים אי הכי אמאי השוכחן קשה ועוד אימתי סופא

ושאין מכירין יעשו בכן לזכר מצי' א"ר אמר רב הסדא
 בורות שיחין ומערות לא קשיא כאן קודם חקנה וכאן לאחר
 חקנה. והסדא דאמר רב נחמן כאן בגזילה קיימת כאן
 בגזילה שאינה קיימת הכא נמי כאן בגזילה קיימת כאן בגזילה
 שאינה קיימת כרי' אבנך דגזילה קיימת דמי אבנך. (שם
 ע"ה) וכל היכא דגזילה קיימת לא עבד רבנן חקנחא והרי
 מריש דגזילה קיימת ותמן על מריש הגזל שבחאו בבירה שיעול
 את דמיו נפשי חקנה השכים טעמא דמפני חקנה השכים הא
 לאו הכי הדר בעיניה סהם נמי כיון דאיכא פסידא דבילה
 שזיוה רבנן בגזילה שאינה קיימת. (שם ע"ו) גזל בהמה
 והקנים עבדים והקנים משלם כשעת הגזילה ר' מאיר הומו
 בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך גזל מטבע וסדק פירות
 והקנינו יין והחמין משלם כשעת הגזילה מטבע ופסל
 חרומה ונטמאת חמץ ועבר עליו הפסח ובהמה ונעבדה בה
 עבירה או שנפסלה מעל גבי המוצא או שסוהם יולא ליסקל
 אומר לו הרי שלך לפניך אמר רב פפא לא הקנים ממש
 אלא אפילו כחשם והא אין הקנים חן הא קא משמע לן
 כחשם דומיא דהקנים דלא סדא כרי'. א"ל מר קשיא
 בריא דרב הסדא לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבי יוחנן
 אפי' גבז טלה ונעשה חיל עגל ונעשה שור נעשה שינוי בידו
 וקנאו א"ל לא תחליף גברי הווא משמיה דר' חילעא איחמר
 דא"ר חילעא גבז טלה ונעשה חיל עגל ונעשה שור נעשה
 שינוי בידו וקנאו עבה ומכר שלו הוא עונש שלו הוא מוכר
 ר"מ אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך א"ר חנינא בר
 אביו הלכה כר"מ ורב שביק רבנן ועבד כר"מ אמרי משום
 דברייחא איכא חניא ורב שביק מחזירין ועבד כברייחא
 אלא רב גמריה גמיר וסבי קא"ל למאי דאפכיהו ותנייהו הלכה
 כרבי מאיר. (שם ע"ז) אחרת המלוה את חבירו על המטבע
 ופסל המטבע אמר רב נוחן לו מטבע היואל באותה שעה
 ושמאל אמר יכול לומר לו לך והוליו במינן אמר רב נחמן
 מסתברא מילתא דשמואל דאית ליה אורחא למישן אבל ליה
 ליה אורחא למישן לא. (שם ע"ח) בעא מיניה רבא מרב הסדא
 המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו מכר אמר לו נוחן
 לו מטבע היואל באותה שעה ואפילו כחשם א"ל אין ואפילו
 כפשיא א"ל אין והא קא זילי. פירי אלא אמר רב אשי חזין
 אי מחמת חרעא זול לא מנכי ליה ואי מחמת טיבעא זול
 מנכי ליה והא קא שבה לענין נסכא (שם ע"ט) אלא כי הא
 דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שטור בוזי דאגדמים
 טייעא עד עשרה בתמיא וכדי אסיקו רבנן בחראי כסיומא
 דמחיבתא כסיומא דרב הונא בריה דרבי יהושע אמר רבא
 השורף שטרותיו של חבירו פטור מאי עטמא דא"ל נירא
 בעלמא קלאי מיך. מתקיף לה רמי בר חמא היכי דמי אי
 איכא עדים דידעי מאי דכוה כחב ביה בשטרא ליכחבו ליה
 שטרא אחרינא ואי דליכא עדים אין מנא ידעינן אמר רבא
 סהא במאמינו. (שם ע"ב) אמר אמימר האי מאן דדאין דינא
 דגרמי מגבי ביה בשטרא מעליא ומאן דלא דאין דינא דגרמי
 מגבי ביה דמי נירא בעלמא הוה עובדא וכפיהו דפרס
 לרב אשי ואגבי ביה ככשורא ללמא. נחן לאומין לחקן
 וקלקלו חייבין לשלם נחן לחרש שידה חיבה ומגדל לחקן
 וקלקל חייב לשלם הבנאי שקיבל עליו את הכותל לסחרו ושבר
 את האבנים או הזיק חייב לשלם היה כותר מזד זס ופסל
 מזד אמר פטור לשלם אם מחמת הכמה חייב. אמר רב
 אשי לא שנו אלא שנתן לחרש שידה חיבה ומגדל לנען בכן
 מסמר ונען בכן ושברן אבל נחן עלים לחרש לשלם מכן
 שידה

ואף על פי שלא פירש לו את השבח הכיר זה שאינם שלו ולקחה מעות יש לו שבח אין לו ואחריות טעות סופר הוא בין בשטרי הלואה ובין בשטרי מקח וממכר. (ג"כ קסטנ) הכיר אחת דיהבס ליה זוזי להבוא נכר למוכן לה ארעא אלו זבן לה שלא באחריות אחת לקמים דרב נחמן אמר ליה שליחא לתקוני שדרתיך ולא לעזותי אלא זיל את זיבנה מינה שלא באחריות וזבנה ניהלה באחריות. (שניטס פ"ה) חנן החס שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין. (ג"כ קסני) אמר להו רבא בר רב שילא להבוא דכחבי שטרי אקנייתא כי כחביו שטרי אקנייתא אי ידעיתו זמניה כחבו בזמניה ואי לא כחבו יומא דקיימתו ביה מאי טעמא דמיחוי כשיקרא. אמר להו רב לשפירי וכן אמר להו רב הווא לשפירי כי יחביתו בשילי כחבו בשילי ואף על גב דמסירו להו מילי בהיכי כי יחביתו בהיכי כחביתו בהיכי ואף על גב דמחיי להו מילי בשילי מאי טעמא משום דמיחוי כשיקרא. אמר רבא האי מאן דנקיט שטרא בר מאה ואמר שוויס ניהלי תרין בני חמשין חמשין לא משויין ליה מאי טעמא עבדו רבנן מלחא דמיחא ליה למלוה ויחא ליה ללוה ויחא ליה ללוה דליפגוס שטריה יחא ליה למלוה כדי שיבוק לפדוהו וכן נמי דנקיט חרי שטרי בני חמשין חמשין ואמר שוויס ניהלי חד בר מאה לא משויין ליה מאי טעמא עבדו רבנן מלחא דמיחא ליה ללוה כדי שלא יבוק לפדוהו ויחא ליה למלוה דלא ליפגוס שטריה. אמר רב אבי (ל"ה הלכך) האי מאן דנקיט חד שטרא בר מאה ואמר שוויס ניהלי חד בר חמשין לא משויין ליה דאמרין האי מיפרע פרעיה ואמר ליה הב לי שטרי ואמר ליה איבער לי וכחב ליה שוור בר מאה ומפיק ליה להאי בר חמשין וגבי ביה ואמר ליה הי דהדרת זיפת מיני השחא. שנים שהיו בעיר שם אחד יוסף בן שמעון ושם שני יוסף בן שמעון אין יכולין להוציא שער חוב זה על זה ולא אחד יכול להוציא עליהם שטר חוב נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהם פרועין כילד יעשו וישאו ואם היו משלשין יבחנו סימן ואם היו בסומין יבחנו כסן (שם קני) חגא ואם שניהם כהנים יבחנו דורות. (שם קני) שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים לא עשה כלום אלא אם כן שיר קרקע כל שהוא "ולאו קרקע דוקא אלא שיר כל שהוא דוקא. "הכוחב כל נכסיו לעבדו יאל לחירוה שיר כל שכו לא יאל דאמרין האי דשיר דמיו הוא. הכוחב כל נכסיו לאשחו לא עבאש אלא אפטרופא הא שיר כל שכו ומת מחנחו קיימת ואף על גב דלא קנו מיניה דמלוה מחמת מיניה לא בעי קנין ודוקא דמיה אבל לא מיה אף על גב דקנו מיניה וקם דדר בכל דעבד. הכוחב כל נכסיו לבניו וכחב לאשחו קרקע או מעלטלי כל שהוא בפניה ושחקק איבדה כתובתה ואי לווחה הא לווחה. המבדח נכסיו מבטלה מקמי דהיכוי ליה כל נכסיה לא עבאש ולא כלום ואם שירה כל שכו שפיר דמי דעבד. (ג"מ קני) אמר רבא חרי עסקי וחד שטרא פסידא דלוה כנון דיהב ליה אלפא זוזי בעסקא בחרי זמני וכחב להו כחד שטרא חד עסקא דחמש מאה רווח מאתן וחד עסקא דחמש מאה עבד זיחא מאתן פסידא דלוה דאמר ליה מלוה האי חד עסקא הוא דהא כחד שטרא כחבי ואחי רווחא וקאים במקום זיחא. ואמר רבא חד עסקא וחרי שטרי פסידא דמלוה כנון דיהב ליה אלפא זוזי בעסקא וכחב עליה חרי שטרי כל

שיבא מוכר עמו והלוקח נותן שטר פשיטא לא לריבא במוכר שדרה מפני רעהא אין כותבין שטרי אירוסין וישואין אלא מדעת שניהם והמתן נותן שטר פשיטא לא לריבא ואפילו לורבא מרבנן דמיחא להו לקריבוס. אין כותבין שטר קבלנות אלא מדעת שניהם והמתן נותן שטר פשיטא לא לריבא דאפילו בבירורא דמיחא ליה דליחעבד. אין כותבין שטרי בירורין אלא מדעת שניהם ושניהם נותנים שטר מאי שטרי בירורין הכא חרנימו שטרי טעמא ר' ירמיה אמר זה בורר לו אחד זה בורר לו אחד. רבן שמעון בן גמליאל אומר שניהם כותבין שנים לזה בפני עצמו ולזה בפני עצמו. נמצא ככופין על מדה סדוס קמפלגי דמר סבר כופין ומר סבר אין כופין לא דכילי עלמא כופין והיינו טעמא דרבן שמעון בן גמליאל דאמר ליה לא יחא לי דחביו זכורך גבי זכורתי דמית עליה כאריא ארבא. מי שפרע מקפה חובו וסבלית את שטרו ואמר לו אם לא נחתי לך מאלף ועד יום פלוני סן לו שטרו הגיע זמן ולא נתן רבי יהודה אומר לא יתן רבי יוסי אומר יתן במאי קא מיפלגי רבי יהודה סבר אסמכתא לא קניא ורבי יוסי סבר אסמכתא קניא אמר רב נחמן אמר רבא בר אבא אמר רב הלכא כרבי יוסי כי הוה אחו לקמיה דרבי אחי אמר להו וכי מאחר שרבי יוחנן מלמדנו פסע ראשונה ושניה הלכא כרבי יוסי אלו מה נעשה לו ולא היו אין הלכא כרבי יוסי. מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לבית דין ועושין לו קיומו כילד קיומו אלו פלוני ופלוני הוציא לפניו פלוני בר פלוני שטר מחוק ביום פלוני ופלוני עדיו. (שם פ"ג ח"ד) איזהו קיומו אלו פלוני ופלוני איש פלוני בן איש פלוני הביו שטר מחוק לפניו ביום פלוני ופלוני עדיו ואם כתוב בו והזקקנו לעדותן של עדים ונמצא עדותן מכוננת גובה ואינו צריך להביא ראיה ואם לאו צריך להביא ראיה נקדע פסול נחקרע כשר נמחק או נטבעש אם היה רישומו ניכר כשר ואם לאו פסול. היכי דמי נקדע והיכי דמי נחקרע אמר רב יהודה אמר רב נקדע קרע של בית דין נחקרע קרע שאינו של בית דין היכי דמי קרע של בית דין אמר רב יהודה אמר רב מקום העדים מקום הזמן ומקום החורף אבי אמר דקריע שחי וערב (חוספחא פ"ה) נימוק או שהקרבן או שנעשה ככברה כשר. (שם קסני) חנו רבנן מי שכל ואמר אבד שטר חובי אע"פ שבאו עדים ואמרו אהנו כחבנו ותחמנו ונחננו לו אין כותבין לו שטר אחר במה דברים אמורים בשטרי הלואה אבל בשטרי מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו רבן שמעון בן גמליאל אומר אף שטרי מקח וממכר אין כותבין וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר הנותן מחסה לחבירו בשטר והחזיר לו את השטר חזרה מחנחו ותחמנו אומרים מחנחו קיימת (שם קסטנ) אמר מר חוץ מאחריות שבו היכי כותבין ליה אמר רב נחמן שטרא דק דכחבניה לא למגבא ביה לא ממשעבדי ולא ממי חרי אלא דחיקוס ארעא בידא דלוקח טעמא דכחב ליה הכי אבל כחבי ליה שטרא מעליא ולא כחבי ליה אחריות גבי. אמר רפרס זאת אומרת אחריות טעות סופר הוא רב אשי אמר לעולם אימא לך אחריות לאו טעות סופר הוא אלא מאי חוץ מאחריות שבו דלא כחב ליה אחריות. (ג"מ יד) אחרת המוכר שדה לחבירו ונמצאה שאינה שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ושמואל אמר מעות יש לו שבח אין לו (שם מו) אמר רבא הלכתא יש לו מעות ויש לו שבח

קלד 267

גדולות

הלכות דם

הלכות

טפלי כז לי דאכיל הסם כדסמידא דפירי וזה רבא חילקא
לבי ריש גלותא ועפלו ליה בר אוזא ואמר אי לאו דחיתיה
דזיג כוזא חיורא לא אכלי הסם בחיורא בי דקרי
הלך * דלמידא בין אסמיק ובין לא אסמיק שרי דחיורא
זיג שרי לא זיג אסיר דשאר קמחי אסמיק אסיר לא אסמיק
שרי וזה מליחא מאן דאסר אפילו פומה לחתא ומאן דשרי
אפילו פומה לעיל והני מילי בישראל אבל כדא לא דהאמר
מר (חולין קיא') משפד גמי כדא עילוי בישראל אסיר ואי
עבר ועבד שרי לכתחלה לא וסלכתא מליחא שרי ואפילו
פומה לעיל :

סליקו להו הלכות דם

סו הלכות אותו ואת בנו

אסיר למישחט חיותא וברא כחד יומא שנאמר וסור או
שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד ובי אסיר
בהמה (חולין עט:) אבל חיה שפיר דמי ואף ע"ג דקיימא לן
דחיה בכלל בהמה להכי כתב רחמנא (חולין ע"ג חמור ז') וסור
או שה בהמה אין חיה לא. וסיכא דאישחט חיותא ומשחט
בבוס עוברא חיה הסורא שרי למישחט בשעתיה (שם ע"ד)
וליה בה משום אוחו ואת בנו. וסיכא דאפיק וולד לרישיה
ואישחט חיותא (שם סח') כמאן דאחיליד דמי ולריך
לשהוייה חמניה יומי וסדר שחט ליה לקרבן וסיכא דשחט
חיותא (שם קלג') אסיר למישחט ולדס עד חמניה יומי ודוקא
דלא כלו לו חדשיו אבל כלו לו חדשיו ביומיה סור דאסיר
למישחט משום אוחו ואת בנו אבל לאורחא שרי למישחט
ודאי שחטיה לאימיה בלינא אסיר למישחט ברה למחר
(חולין פנ') דגמרינן ממעשה בראשית דיום הולך אחר הלילה
דכחיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד : (פסק) וסיכא דשחט
גוי לאימיה שרי למישחט ברה כהרה בשעתיה ולא חיישין
משום אוחו ואת בנו. * ואי עבר ושחט אימא וברחא כחד
יומא אימא שרי למיכלה בשעתא ברה משחט לה עד לאורחא
ואכלה לה אי כחזיר שחט ברה מלקין ליה ולאורחא
שרי באכילה. וסיכא דשחט קמא ולא אישחט שפיר כנון
(שם פא:) השוחט ונתנבלה בידו והטוח והמקד שרי למישחט
בחרים מאי טעמא לא השחטו אמר רחמנא והאי לאו
שחטס היא (שם פח:) אותו ואת בנו נוסב בנקבות ואינו
נוסב בזכרים וכי אסר רחמנא בהמה אבל חיה ופוק שרי
למישחט (שם פנ') ולא שחא כי שחט אימא ולבסוף ברתא
ולא שחא ברתא ולבסוף אימא אסיר. ולא שחא שחט חד
גברא אימא וברחא ולא שחא שחטין חרי גברי חד אימא
וחד ברתא מיחייב אהסור ברתא מאי טעמא דכחיב לא
תשחטו ביום אחד. וסיכא דאכיל עיגלא או אימרא או גדיא
דאישחט חיותא אימיה ואיחור איערב בהדי אחריני ולא ידע הי
מינייהו וקא בעי למישחט הם ביומיה מינייהו ליעיליניהו
לדוכתא ולמחיניהו וכל דפריש מרובה פריש וכד פיישי חרין
לא לישחטניהו עד למחר. תנו רבנן אותו ואת בנו אין לי אלא
אוחו ואת בנו כנו ואוחו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי
כאן שנים הא כיצד אחד השוחט את הפרה ואחד השוחט
את

היכא דנטפא לבי דוגי אסיר דמא דכדא מקפא קפי
ולא שפין. בא ומאן דמטוי כדא בשילומה לריך לחוסכה מאי
טעמא דאיל דמא ומיכנא בסמפוט דכדא. וסיכא דלא
קרעס קרע לה לאחר בב ביטולא ומותרת (שם קפז) וכן הלכ
קורע ומוליא את דמו לא קרעו קורעו לאחר ביטולא ומותר.
(פסחים ע"ד) אומא מטימשים בחלא ואסוקי מיכליה לאלתר שרי
מטימשים ושפוייה עד ב' דמסמיק הוא וחליה אסיר דכיון
דאסמיק פרס ליה דם לאבראי ואסיר מאי חקניה חליה
בשפודא מידב דייב דמי ושרי חתכים ומלחיה אפילו לקדירה
שפיר דמי אוחיה אומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד
אמר גומרי למאן ליה לדמא (רף קלד) ואסיר וחד אמר שייב
ליה לדמי ושרי וסלכתא גומרי מישב שייב מאן דאמר מלחיה
למאן כיון דאסמיק פרס מיני' דמא ויחייב שמשא ומלחיה
ומלא ומיכש עליה דמא ואסיר דהא אכיל דמא מאן דאמר
מישב שייב כיון דסיכא נורא לדמא מקלא ליה לדמא
ומשחטתא אומא בלא דמא ושרי טעמא אחריתא אומא
שפוייה בחלא אסיר מטימשים ואסוקי שרי. ומדרב
ושמואל א"ג דהסו מחזור ליה בחלא עד דאיל סומא
דמא מיניה לא כוס אכיל ומאי טעמא דלא ידעין אי
חליט שפיר אי לא חליט. (חולין נ"ג) אמר ליה רבי יוחנן לרב
שמן בר אבא הני בעי חשילתא שריאן ואת לא חיבול
משום ואל חטוש חורח אמר. אמר מר בר רב אשי הני
בעי דגדי' עד חלחין יומין שריאין בלא קליפה ולמידיניהו
בקיידא כי לא מליחן מה שאין כן בכחל מכאן ואילך אורען
אסירן לא אורען שריאן מנא ידעין אי אית ביה סוריית
סומקי אסירן עד דמלא לכו ואי לא אכמיק שריאן אומא
ובעי ומזקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל הסורה כולה
רב אחא לחומרא ורבינא לקולא וסלכתא כרבינא לקולא לבר
מהני חלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא וסלכתא כרב
אחא לקולא. מאן דמטוי רישא לריך לאחטו ביה שחטס
לחתאי כי סיכא דלירוב דמא וסיכא ב' דאשחט ואפסיה
מוקרא הוא דאסיר באכילה אבל רישא כוליה שרי באכילה.
וסיכא דמסחים חספא ומטוי עליה מוקרא שפיר דמי. רישא
בכשא אוחיה אכיל שחטס מידב דייב דמא ושרי אלדרין
מקווא קאוי דמא ואסיר אחרים אי דן ביה מיד שרי ואי
לא אסיר. ומשרא ארדי ריביי ובשרא בהדי הדדי וטוי על
טפא שפיר דמי מאי טעמא אי לאו דסוואי טפאי גחלת
לא מיכשל הלכך טפא כי גומרי דמי על גומרי מי לא שרי
טוי בשרא וארדי בהדי הדדי וכל שכן בשפודא דשפיר מאי
אמרת דקא דייב בישראל וקא בלע ארדא הא קי"ל כבולעו
ך פולטו. וארדי ככרסא דגדיא שפיר דמי מיד דהסו
אמליחא דשריין ביה בשרא ושמיחא ואלארי וקי"ל (פסחים
ע"ד) סלכתא מליחא שריא ואפילו פומה לעיל מ"ט כבולעו
ך פולטו. ב' אמר רבס הא מליחא שריא ח"ל אביי והא
קבלעא דמא ח"ל כבולעס כך פולטס. נימא מסייעא ליה
נותן את כרעיו ואת בני מעיו לחוכו מאי טעמא לאו משום
דאמרינן כבולעו כך פולטו לא שאני הסם כיון דאכיל ביה
שחטס דמחלת מידב דייב ח"ס הלכך קורעו ומוליא את
דמו לא קרעו קורעו אחר ביטולא ומותר שאני לב דשע איני
וסא עבן סנא עפול ליה בר גולא לרב ואמרי ליה אי מעלי

בא ע' רא"פ ס"ב? ומטימשים וסור ע"ג וז"ע: כב ע' פ"ג ל"ח קל"ז ש"י ביטולא וע' מרדכי: כג וע"ג כדוד"ה אסמיק וכ"ס הרמב"ם פ"י
ממ"א וע' מ"מ שם וע' במרדכי שם ל"ג ג' אחרת בסוף ההאמר: בר כדעת הרמב"ם ס"ו ממ"א וע' מ"מ שם וע' רא"פ ס"ו וספ"ו וספ"ו
קל"ז: בה כ"ל שאלתו ס"י ס"ו: כג נגמ' דשריר: * נגמ' דמיתר: א פ' רא"פ ס"ה וספ"ט ס"ו וע"ג סק"ג ונעסור מסורס דקנסא כו"ג
דקנים וע' מ' רמב"ן:

הלכות

הלכות אותו ואת בנו

גדלות

סליחתא . חיותא דכד שחית לה ילדא אף ידיע ודאי דלכתר
דגמרה לשחיטת ילדה הסוא ודאי בר נכיסחא הוא ושרי
בשחיטת אמו ואי אפיק אפילו רישא מיקמי דליגמר סימנין
הסוא ולד הוא ובני שחיטה . והיכא דנפק ליה כרתי (חולין
פד:) והפריס על גבי קרקע בני שחיטה ונקורי וכל דעבדין
בבישרא . ובר נכיסחא שרי בשחיטת אמו (שם פס') דכתיב
כל בהמה חאלו כל שבבהמה חאלו ולא לרין ניקורא מ"ט
דעובר ורך אמו ודמיה ודאי אסור ובני מיקרעיה לברסיה
ואפקיה לדמיה ואי שרי ליה בקידרא בני למימלחא . (שם
פד:) ומאן דשחט בהמה ואשכח בה בר שמונה חי או מת
או בן חשפה מת קורעו ומוציא אף דמו ואכיל ליה לדליה
ולתריב (שם פס') ואפי' אשכחיה לעובר דמיחחק במשי אמו
שרי למיכליה דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה וליכחוב
רמנא בהמה מאי בהמה דקאחר רמנא כל שבבהמה
חאלו ודאי איחחק מן העמול ומן הכליות אסור באכילה מאי
עמאל דאמר קרא אחיה חאלו שלימה ולא חסירה . (שם
פס') ואי שחט ואשכח בה דמות יונה אסור מ"ט דבעינא
פרסות וליכא ודאי קלוע במשי בהמה אפי' דליכא פרסות
שרי דמנא דבי רבי ישמעאל דבבי רבי שמעון כן יוחאי
פרסה בבהמה חאלו :

סליקן להו הלכות אותו ואת בנו

מן הלכות גיד הנשה

דאסיר למיכל גידא שנאמר על כן לא יאכלו בני ישראל
את גיד הנשה ותכן (שם פס') גיד הנשה נוסב
בארץ ובחולא לארץ בפני הבהם ושלא בפני הבהם בחולין
ובמוקדשין ונוסב בבהמה ובחיה בידן של ימין ובידן של
שמאל ואינו נוסב בעוף מפני שאין לו כף ונוסב בשליל רבי
יהודה אומר אינו נוסב בשליל וחלבו מותר ואין העבה נאמן
על גיד הנשה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמן עליו
ועל החלב והלכה כרבי יהודה בגיד הנשה דלוינו נוסב בשליל
(שם נב:) ומחלוקת בבן חשפה חי והלך רבי מאיר לשיטתו
ורבי יהודה לשיטתו ולא שגא דבהמה ולא שגא דחיה דחיה
בכלל בהמה . ואילו אטמא דאיכשיל בה גיד הנשה אסור
למיכל מן הסוא קידרא ובין מן הסוא בישרא כדתן (שם
נב:) ור' שנהשל בה גיד הנשה אם יש בה נוחן טעם הרי
ז' אסורה אחר שגואל לא שנו אלא שנהשל בה דאיער'
לבו בסדי הדדי אבל נללה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד
הנשה ולא * מיבעיא אסיתא וכוונא ושורחא משום שרייחא
קטיוי דאית בהו דאין מועיל בהו נקור וכי מבטיל ליה בקידרא
היכי משעריין ליה (שם נא:) אחר רב הונא כבשר בראשי
לפתית ב דמריר טפי ולא ידיע טעמייהו אבל אסיתא וכוונא
ושורחא ודאי טויה טווי קולף ואוכל עד שמגיע לגיד .
(שם נא:) הכוונא אטמא דאימלחן כי ריש גלותא רבינא אסר
רב אחא בר רב אשי שרי אמו שילוח למור בר רב אשי
אמר לכו אבא שרי אלמא כי אמר שגואל מליח הרי הוא
כדוחא ללי ולא מבישל דדוחא של ללי קאמריין . (שם נא:)
גיד הנשה שנהשל עס גידים של היתר צומן שמכירו הוא
אסור ואותן הגידים צומן טעם אין מכירו כולן אסורין
דכל חד חד וחד אימר דהסוא דאיסורא הוא . והרובע צומן
טעם

ב גמ' האחרון : ג ע' ראש' סב ובה"ק ה' כלאים ס"ה ובי' ר"ס י"ו וסמ"ג ל"ח ק"ס ומוה"א ומה"ר : ד פ' חוה"א : א ס' שם בודאי
נריך לישלן ג"כ : ב פ' רש"י ד"ה בראש :

את בנה ואחד שחוטא את אמה שנים האחרונים חייבין ועל
מזבחה רמיא מילתא לאודועיה לזבונה דתין (שם פס')
בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו לרין להודיעו
אמה מכרתי לשמוע בזה מכרתי לשמוע ואלו כן ערב יום
טוב ב של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב עזרא
וערב ראש השנה וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יו"ט
בגליל ואמריין חנא ואם לא הודיע הולך ושחט ואין נמנע .
והיכא דזבין אומא לחתן ונרחא לכלה מיבעי' לי לאודועי
דתן רבי יהודה אומר אף המוכר את האם לחתן ואת הבת
לכלל לרין להודיע שהדבר ידוע ששניהם שוחטין ביום אחד .
(שם פס') חנו דבין יכול יסא אמו ואת בנו נוסב בין בזכרים
ובין בנקבות ודין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים מה
להלן נקבות ולא זכרים אף כאן נקבות ולא זכרים מה לאם
על הבנים שכן לא עשה בה מזומן כשאינו מזומן האמר
באותו ואת בנו הואיל ועשה בו את המזומן כשאינו מזומן
יסא אותו בנו נוסב בזכרים כבנקבות ח"ל אותו על אחד
הוא חייב ואינו חייב על שנים ואחר שחלק הכתוב זכיתי לרין
חייב כאן וחייב באם על הבנים מה להלן נקבות ולא זכרים
אף כאן נקבות ולא זכרים ואם נפסק לומר אותו זכר במשע
הרי הוא אומר בנו מי שבנו כרין אחריו ילד זכר שחין בנו
כרין אחריו הלכך אותו ואת בנו נוסב בנקבות ואין נוסב
בזכרים וליחא לדמיה דאמר נוסב בין בזכרים ובין
בנקבות מדא"ל ר' אבא לשמיע (שם פס') דא"ל רבי אבא
לשמיע כי מעיילת לי כודיחא לריספק טיין מיני דמייין
להדרי ועייל קסבר אין חיששין לזרע האב וסימנין דאורייתא .
(שם ופחות ק"א) תניא רבי יהודה אומר פרדה שחבטה
אין מרביעין עליה לא סום ולא חמור אלא מינה ואמריין
יחחק ושחטון וישעיה אחרו הלכה כרבי יהודה בפרדות
והלכתא כרבי יהודה דאמר אין חוששין לזרע האב . חיותא
דילדא אסיר למישחט ולדה עד חמיא יומי מאי עמאל
דילמא נפל הוא ותכן (שם קל') כל שלא שחט שבעה ימים
בבהמה הרי זה נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה כיון דלא
מלו ליה חמיא יומי נפל הוא ואסיר למיכליה . רב פפא
ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו לבי בריה דרב אחי
בר אבין ועמד להו עיגלא חילתא ביממא דשבעה ואמרו ליה
אי אחרתחיה עד לאורחא הוה אכלין מיניה . (גדס כד')
אחרתחיה המפלה בריה שיש לה שחי גבין ושחי שדראות אחר
רב באשם אינו ולד בבהמה אסור באכילה ושמואל אמר באשה
ולד בבהמה מותר באכילה (שם ע"ב) והלכתא כוותיה דרב
בין שילא לאורח העולם ובין במעי אמו אסור באכילה . (שם
קל') תניא רבן שמעון כן גמליאל אומר כל ששהה שלשים
יום באדם אינו נפל שנאמר ופדיוו מכן חדש חפרה שמונה
ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה ירלא
הא לא שחט ספקה הוא . איבעיא לכו מי פליגי דבין עליה
דבין שמעון כן גמליאל או לא אם חמיא לזרע פליגי הלכה
כמותו או אין הלכה כמותו ח"ס עגל שולד ביום טוב שוחטין
אותו הכא במאי עסקין שכלו לו חדשיו . ח"ס ושין שאם
נולד ומותו עמו שם מן המוכן הכא נמי שכלו לו חדשיו .
ח"ס דאמר רב יהודה אחר שמואל הלכה כרבן שמעון כן
גמליאל הלכה מכלל דפליגי ש"מ . (חולין מו') חיותא דבי
שחית לה משכח בה סליחתא מאן דשפירא דעתיה שרי למיכל
ודאי נפקת מקלח שילוח מקמי דשחית לה אסיר למיכל